

EMLÉKEZETEK

AZ

ISTENRŐL,

VIRTUSRÓL,

ÖRÖKKÉVALÓSÁGRÓL.

ALBACH UTÁN

FORDITOTTA

A. D. G.

Elitis Caroli Ferencz

Sumig 841.

KOLO'SVÁRT

A' KIRÁLYI LYCEUM' BETÜIVEL.

1835.

520.448.

Imprimatur.

Claudiopoli die 18-a Augusti
1835.

Antonius Kovátsmp.
Sch. Norm. Inspector.

ELŐSZÓ

Az Istenről és Örökkévalóságról megemlékezés legfelségesebb, legjótékonyabb, legvalódibb az emberi életre-nézve. Ezen lapok-is nékie vagynak szentelve. Olyan Egyházi beszédek ezek, melyek a többiek között a köz megjelenésre valamivel méltóbbakká tartattak, és a melyek a Sz. Szónoki Székre léendő használatathatások tekintetéből a Szónoki Szék alakjában meghagyattak. Nincsenek egymással semmi öszvefügésben; csak a III. V. VI. IX. Szám alattiak foglalnak magokban külön oldalról ugyan azon egy tárgyat, mivel — a mint ezt mindenki helyben hagyja, valaki az emberi életben való legközönségesb jelenést, az „elégedetlenség feletti panaszt“ észrevette, — az arról való értekezés

legszükségesebb. Az egésznek világitó pontjai gyanánt, melyek az egésznek eltüresére kívántathatók, imittamott a' Sz. Irás' helyei mellett az anyaszentegyházi Tanítók', és másoknak-is szavai felhozattattak.

Vajha ezen kis magv-is, mely a' menyei házi-gazda' gazdag raktáraiból való, maga „jó földre“ találna! Czélján lenne minden kívánság, ha azok között, kiket „az Úr' házához“ vezetünk, bár csak Egynek deritené fel, vagy könnyittenémeg az életének Egy óráját bár!

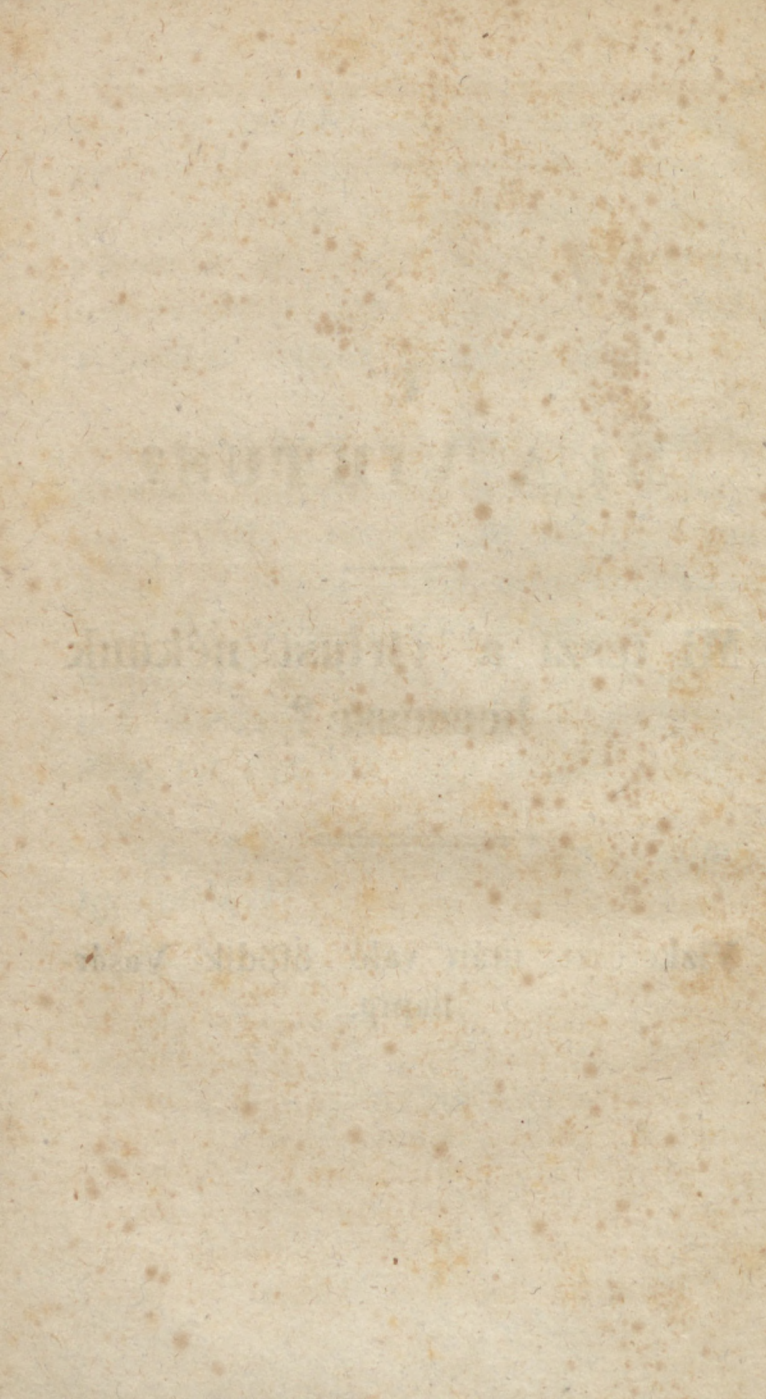
Az Isten' malasztja légyen mindnyájunkkal!

I.

MI A' VIRTUS?

**Mi teszi a' virtust nekünk
becsessé?**

Vizkereszt után való ötödik Vasár-
napra.

Es mondá: . . . Hagyjátok mind a' kettőt felnőni az aratásig. Máte XIII. 30.

Im egy illendő képe a' Világnak, melyet a' Megváltó mai példabeszédében előnkbe terjeszt! Szórúl szóra, minden a' mi *ebben* foglaltatik, reá alkalmaztatható *amannak* erkölcsi alkotására, és egy az értelme, valamint az *Evangeliumbéli* házi-gazdának szántótskájára, úgy szintén az ez által példázott *menybeli* házi-Gazdának az egész Világra kiterjedő roppant szántó földeire-nézve. — *Amott*, miután a' búza felnőtt konkoly-is mutatkozik vala közöttte, jóllehet a' föld' gazdája csak jóféle magvat hintett . . . *itten* hasonlóképpen, valameddig szemeink elhatnak, ámbár egy Isten teremtett mindnyájunkat és mindnyájunknak egy értelmet óltott szivünkbe a' jóra, még-is egészen és épen azon jelenéseket tapasztaljuk: a' búza mellett konkolyt a' bölcsesség mellett esztelenséget, a' Virtus mellett bünt. — *Amott* a' gonosz ellenség a' jóféle búza közé roszzat vegyített . . . *itten* hasonlólag nem a' jó barátok, hanem a' gonosz ellenség-

gek, a' szónak legkeményebb, legtulajdonabb, és legveszélyesebb értelmiben azok, kik körülöttünk incselkedve rossz magvat hintenek-el sziveink' földébe, hogy abban a' rossz cselekedet felnőjön. És ugyan résztint külső ellenségek: a' csábitónak édesgető beszéde, a' gonosz példák, a' rábeszélés mestersége, az alkalom adás, a' bennünket sokféleképen ostromló puhaságnak, hiuságnak és gyönyörúségeknek külső belső érzéseinkre való behatása 's a' t. résztint pedig belső ellenségünk, mely mindenek felett a' leghatalmasabb, mely amazoknak győzedelmét készíti és könnyíti: ez a' zabolátlan gonosz indulat. — *Amott* a' hirtelenkedő szőlők kiakarják tépni a' konkolyt, nem gondolva azon veszedelemmel, hogy a' tiszta búza-is eltapodják . . . *ittén*-is gyakran hasonló szándék és akarat uralkodik. A' legbölcsebb Alkator elejébe vágva néha a' gondolatlan buzgalkodó azt akarná, hogy egészen kirtva lássa a' konkolyt a' föld' színéről, „mielőtt annak ideje eljött volna,“ nem hajtván arra, hogy a' mellett a' tiszta búza-is szenvedne. — *Amott* végre így szól az Úr: *hagyjátok mind a' kettőt felnőni az aratásig*, akkor gyűjtsétek össze a' konkolyt a' megégetésre, a' búzát pedig gyűjtsétek az én csürömbe . . . *it-*

ten — úgyvan itten-is a' mennyei házigazda így szólítja-fel szünetnélkül megkimélő irgalommal az Ő szent akaratjának láthatatlan teljesítőit: *hagyjátok mind a' kettőt felnőni az aratásig!* Nem akar az ő kegyes vólta időnapelőtt minket megrontani, nem akarja tőlünk az alkalmat igen korán megvonni, mi szerint a' konkolytól megtisztítsuk magunkat, vizzatérvén azon útakról, melyekre ne talántán a' gonosz ellenség édesgetései reácsaltanak; nem akarja ő saját szovai szerint „a' hitetlennek halálát, hanem hogy a' hitetlen kitérjen az ő útjáról és éljen *) Elég időt enged azért ő minden esetre, időt enged ő a' búzának és konkolynak: annak hogy hovatovább jobban-jobban megérjék; ennek, hogy a' maga haszontalan, méltatlan és megvetendő vóltátáltal-láthassa, és időt nyerhessen az istentelenség' munkáinak felhagyására, és a' szívnek jobbra való térítésére, mi előtt végre ama nagy nap eljövend, hol az irgalom ki lesz űritve, hol a' kegyelem' helyébe az igazság fog belépni, hol az Örökkévaló a' polyvát a' búzától szorosán elválasztandja, és egynek úgy mint másnak a' szerint, a' hogy a' kiméllés

(*) Ezekiel XXXIII. 11.

idejét kiki használta, hiveségesen megfizetend.

Megfizetend! *hiven és keményen megfizetend!* — Ezen gondolat, melyet az Evangelium vége ébreszt bennünk; sokkal fontosabbá teszi a' többiek között azon kitételt, melyel a' mai példabeszéd végződik: *hagyjátok mind a' kettőt fel-
nőni az aratásig*, és egy olyan tekintetben terjeszti azt lelkünk' eleibe, melyben igazán megérdemli, hogy azt egész komolysággal felvegyük. Azon nagy nap, mely az Örökkévalóságra öszvegyűjt minket, elé fog hozatni ama tekintet által a' feledékenység' homályából, melybe azt gyakran sülyedni engedjük, és lelki szemünk' eleibe tétetvén, arra fog lelkünk' figyelme és minden nemesebb belső tehetségünk támaszkodni — és valyon kit illetett inkább mint azt a' mi legbuzgóbb lelkesedésünk? Ugyan-is ez a' nap az, mely elhatározza; valyon a' házi-gazda csürébe, vagy pedig a' megégetésre fogunk egybegyűjtetni; az, mely a' boldog és boldogtalan sors felett visszavonhatatlan ítéletet hoz, és vagy végnélkülváló idvességnek, vagy végnélkül való siralomnak téend minket részessé, a' szerint a' mint önmagunk ezt, vagy amazt akartuk. Az tehát valóban az-is, mely-

nek bizonyosan teljes joggal figyelem és belső lelkesedés szenteltetni fog.

Igaz sokan néznek gond nélkül ezen napnak elébe, félelem és figyelem nélkül hallgatják ama súlyos foglalatú igéket: *hagyjátok* mind a' kettőt felnőni *az aratásig*, nem rettegnek az „aratás“ idejétől és a' megfizetés' szent órájára való emlékezet meg nem rázza belsőjeket, mert tiszta búzának hiszik lenni magokat. Nyugodtan tekintenek igazságokra, *Virtusokra*, és elrejtve képzelik magokat a' jövő komoly ítéletének minden gonosz kimenetelétől; elanyira, hogy ámbár Szent Pál arra int bennünket: „*hogy félelemmel és rettegéssel munkálódjunk a' mi idvességünkért*“ *) ámbár az Evangélium tisztán mondja: „*Egyedül az Isten jó*“ **) , ámbár a' legszentségesebb még a' maga választottjaiban itt a' földön, hibákat talált, mindazáltal még-is — a' mint az ők beszédek hangzik: ők sem nem ölnek, sem nem lopnak, és semmiféle devajki csapongásban nem vétkesek, sőt nem csak, hanem még a' jót-is tisztelik, szeretik, és közben-közben cselekszik-is azt, minélfogva úgy vélekednek, hogy a' leg-

*) Filip II. 12.

**) Máte XIX. 17.

erkölcsesebbek közé sorolhatják magokat és bátran emlékezhetnek a' ködös jövődőről minden félelem nélkül, és kemény csapással sujtaná azt haragjok, a' ki talán másként gondolkoznék felőllek.

Oh vajmi készek vagyunk önmagunkat megcsalni! Mily hajlandók, magunkat mindég hizelkedőbb oldalunkról tekinteni! . . Ha mi túrhetőt lelünk magunkban, töstént csillagokig magasztaljuk azt, és — és megfeledkezünk azonban a' túrhetetlenről. Ha mi tulajdonunk van, mely a' búzához ütni látszatik, töstént eltakarjuk azzal a' konkolyt, mintha nem is lenne, sőt még jóvá és széppé teszük azt. Ha valamely cselekedetünknek történetesen jó kimenetele van, azonnal szántszándékos, és készakart *virtussá* festjük azt, 's azon fényvel ékesítjük-fel, melyet az öncsalódás kőlcsonözhet a' hiuságtól, és nosza tapsolunk és kérkedünk, mintha — kivéve még csak ugyan az Istent — semmi sem lenne már hozzánk hasonlítható. Ha kedveskedő barátaink ditsérnek, ha az ónhaszon, a' csuszás mászás, a' társalkodás bévettsima szelleme jelenlétünkben csak előkelő tulajdonokat lel bennünk, ha a' világ igazaknak, jóknak, nemes érzetűeknek nevez, azonnal a' hűség és hitel rovására osztogatott két ér-

telmü alamisnát kész pénzüül fogadjuk, a' nélkül, hogy észre vennök *miért*, és valyon *méltán* adatik e' nekünk az, a' nélkül hogy azt megfogni akarnók, miszerint a' Világ, és az emberek, még akkor is midőn jót akarnak csak a' *külszint* láthatják, az Isten pedig a' *szívet* tekinti. — Igy veszvén-el a' hízelkedés' szovára az igazabb és józanabb esméret, a' szoros és törvényhez szabott lelkiisméret helyett idegen *ajkokon*, vagy saját csalfa *képzeletünkben* keressük magunk érdemét.

Valyon nem ártalmas befolyásu-e ez reánk nézve? Valyon nem tölt-é el bennünket ez szerfeletti bizodalommal? Igy már megfogható, miként eszmélkedhetünk *gondatlanul* a' megfizetés' órájáról! . . De minő károk vagynak mindenfelől e' mellett! Elólthatja é bennünk egy helytelen vagy igen megfeszített képzelet erköltsi érdemünkről, azon forró igyekezetet, miszerint igazán érdemesekké lenni kívánunk? Senki sem szokott fáradni azután, minek bírásában magát lenni képzeleli. Semmi sincsen tehát az igaz virtusra való törekedésnek nagyobb akadályára, mint a' virtus *önmagának való hízelenkedő eltulajdonitása*. Az ilyen tévelygő gondolat a' veszedelmes öntet-

szést, mely különben-is egy alap-vonását formálja az emberiség árnyék-rajzá-
nak; s azért nem ok nélkül foglalja-el az
első helyet hét fő hibáink között, lassan-
lassan egy olyan magas pontra emeli,
melyről egykor — megeshetik talán igen
későre — fájdalmas csalódásunkban irto-
zatosan fogunk lebukni.

Hogy annakokáért minden hibás kép-
zetet ama' mindenek felett legnagyobb
következésű helyezetünkre, vagy-is azon
nagy napra nézve, mely az örökkévaló-
ságra egybegyűjtend bennünket, szét osz-
lassuk, hogy az önmagunk-iránti szerfe-
lett való bizakodást idvességesen alább
szállítsuk, hogy bizvást és öncsalódás nél-
kül megítélhessük, valyon igazán *tiszta*
búza vagyunk-é, hogy ne kérkedjünk
mindjárt *Virtussal* ott, hol talán csak nem
roszak, vagy pedig csak *pillantatig* va-
gyunk *jók*; ennél fogva foglalatoskodjunk
a' mai napon ezen szónak „*Virtus*“ szét
taglalatjával, és lássuk

1. *Mi légyen a' Virtus, és mikor ne-
vezhetjük magunkat erényeseknek —
fontoljuk-meg azután.*

2. *Mi teszi a' Virtust nekünk be-
csessé — hogy így az utánna való igaz
törekedésre annál hatásabban felserkent-
ve az aratásnak elhatárazó napjára min-*

dég ugyan buzgó tisztelettel várakozva, de egyszer'smind legalább nem egészen *alaptalan* bizodalommal emlékezessünk.

* * *

Isten! csak Te egyedül vagy jó, világosítsd-fel keblünk' homályát, hogy semmi kúlszín meg ne csaljon bennünket. Forrón ohajtva, „ hogy a' Te világosságodban a' világosságot láthassuk“ leborulunk előtted, előtted, a' ki magadot kijelentetted minden léleknek, melly Téged' szeret, és az iránt esedezünk, Te hozzád, bocsásd mireánk a' te bölcseségednek csak egy sugárát, melly a' sötétség és önszeretet kődét eloszlatván, az *igazat* tiszta fényben és csalhatatlanságban láthassuk.

Sokan dicsekednek egészséggel de kevés a' valóban egészséges ember. Sokan virtusokat tulajdonitnak magoknak, de kevés az igazán virtusokkal biró. — Valamint egy jól épült házban szükséges, hogy annak *minden* részeit egyaránt igaz egyenlő mértékűek és egyaránti erősségűek legyenek; valamint a' teljes egészségre megkivántatik, hogy az *egész* em-

berben lakozzék az; mert az ember ha csak egyetlen egy állati munkálkodása megvan akadva, ha csak legcsekélyebb betegségbéli alkalmatlanságot érez-is, már többé *teljes igazzal* egészségesnek nem mondhatjuk: Ugy szintén a' virtus-is maga teljes értelmében az egész embert foglalja magában; magában foglalja őt a' legmélyebb belső gondolatjától, a' legtitkosabb elrejtett akaratjától kezdve, egészen a' legnyilvánosabb, világtudta cselekedeteig. Még pedig minden helyen és minden időben. Virtus emberének lenni nem elég, csak *imitt amott* jól gondolkozni, és jót cselekedni, hanem szükséges *mindenkör és mindenütt* azt akarni és arra szálni magunkat, a' mit vallásos és erköltsi viszonyaink kívánnak.

Ennek következésében a' Virtus a' szónak teljes voltában egy a' kötelesség iránt mindent egyebet kirekesztő tisztelet, az erköltsiségnek a' testiségen való szünteleni uralkodása, erős akarat és álhatalatos hajlandóság a' törvénynek mindig megfelelni, még pedig ahoz való tiszteletből, ki a' törvényt hozta. A' hit által bennünk felevenedett isteni erő, a' Világ örök atyjának lelkünkbe öntött malasztja, melly isteni szeretetbe olvad és isteni szeretetnek munkáira lelkesít, kijeleli

magát egyáltalában minden cselekedeteinknek és elmulatasainknak azzali ószvehangzatjában, a' mit cselekednünk vagy elmúlatnunk *kell*; kijeleli magát, a' mint Sz. Ágoston jegyzi abban, hogy — „soha és sehol egyebet ne szeressünk, mint azt, a' mi szeretetre méltó“*)

Innen kitetszik, hogy valamint csak Egy az egészség, úgy a' Virtus-is tulajdonképpen csak *Egy* — úgymint a' szabad akaratnak a' törvényt-el-való örökös egybehangzatja — de a' melly sokféleképpen jelenti-ki magát, és innen veszik eredetőket az egyes virtusoknak-is különféle nevezetei. A' fának ágai, hajtásai vagynak; így a' Virtus törzsök-fájának-is megvagnak a' maga osztályai, elágozásai és irányzatai. Így p. o. *vannak bizonyos* közvetlen kötelességeink az Isten iránt, ilyen: a' hitvallás, az imádás, a' bizalom 's. a. t. vannak bizonyos kötelességeink ön magunk-iránt, ilyen: a' mértékletesség, a' maga eltartóztatása, a' lélek' nemesítése 's. a. t. Vannak bizonyos kötelességeink mások iránt, ilyen: a' szelidség, jótévőség, igazság 's. a. t. de sem ez, sem amaz kötelesség magában egyedül ki nem egészíti a' Virtus' képzetét,

*) S. August. in ep. ad Mac.

hanem mindenikből együtt-véve lesz a' Virtus, valamint az előfát-is az ágaknak és jövéseknék őszvesége formálja. — Mindenekfelett pedig ez a' Virtus' képzele magában fogja nem csak cselekedeteinket, hanem szovainkat és gondolatainkat-is.

A' ki tehát az erkölcsiségnek örülni kíván, szükséges hogy elsőben-is a' legtitkosabb *gondolatja* tiszta légyen. Minden tisztátalan kívánat, minden mulatása a' léleknek abban a' mi illetlen, minden Isten és az ő szent igazgatása iránti bizodalomtól való eltántorgás, minden gondatlan kétségeskedés a' Vallás' tárgyai-ban 's. a. t. olyan mint a' konkoly a' tiszta búza között, ha bár nem válik-is láthatóvá mások előtt az. A' virtus megkívánja a' *belső* embert-is, és ezt leginkább azért, mivel ez a' külsőnek alapjául szolgál. Az Isten betekint a' szivbe; szükség tehát, hogy ez-is bűn nélkül legyen, ha azt akarjuk, hogy erkölcsösöknek talál-tassunk tőlle. Azért könyörög így a' koronás 'Soltár éneklő: „ *Teremts bennem tiszta szivet oh Isten és az erős lelket ujítsd-meg én bennem* “ *) Az igazságtalansággal még gondolatunkban sem kell barátkoznunk, könnyen támodhat ab-ból egy gonosz akarat, már pedig az er-

*) 'Solt L. 12.

kőlcsei Világban, hól a' legkúsebb maku-
la-is az egészset el rutítja a' gonosz aka-
rat olyba vétetik mint a' cselekedet. A'
szivek' vizsgálója előtt nincsen helye ama
mentségnek: „ *Nem cselekedtem!*“ Úgy
de cselekedni *akartad?* És talán csak az
alkalmatosság, mód, vagy a' kedvező kör-
nyűlmények hibáznak néked a' csele-
kedet elkövetésére? Azért hát kevesebbé
vagy te rossz? A' konkoly magában ke-
vesebbé konkoly-é és kevesebbé ártal-
mas-é, azért hogy földet még elnem
borította — a' mérges növény keveseb-
bé méreg, azért hogy azt még be-nem
vetted, és pusztító erejét még nem tapasztal-
tad?

A' gondolat' és akarat' tisztasága mel-
lett megkívánja a' Virtus a' szóban való
fedhetetlenséget-is. Minden ellenséges ma-
gaviselet felebarátunk eránt, minden sze-
retet nélküli ítélet, minden a' szív' tisz-
taságába útköző, vagy kettős értelemben
annak ellenében álló beszélgetés, minden
békételen szózat és panasz az Isten ellen,
minden elmefuttató és gúnyoló beszéd
a' szent dolgokról 's a. t. megsérti azt, *ha
bár gondolattal olyan messze volnánk-
is attól mint az ég a' földtől*, ha bár
szívünk tiszteli-is talán azt, a' kit szá-

junk gyalázattal illet, és titkon ellensége azon otsmány beszédeknek, mellyek mások előtt mosolyogva folynak ajkainkról, ha bár magunkban azt a' szent dolgot *tiszteletben tartjuk-is*. mellyet nyilván *becstelenitünk*. Mert „*soha se szóljon a' mi nyelvünk hamisságot, és a' mi ajakunk soha se szóljon álnokságot.*“ *)

'S valamint a' gondolatban és beszédben, úgy szintén a' cselekedetben-is megkivánja a' Virtus a' törvénnel való meg egyezést és tisztaságot. Mi haszna a' jót megismérni, sőt szóval-is magasztalni azt, és maga magát *cselekedeteiben* meghazudtolni? Egy olyan virtus, melly csak a' koponyában létezik, nem virtus. „Jaj annak, így szól az egyházi szent tanító Gergely, a' ki kettős úton jár, és elméjében ugyan az Istennek, de tetteiben a' Világnak kiván tetszeni!“ *) Az illyen ember képmutató a' ki a' mennyel és pokollal egyszerre kezét akar fogni, de rendszerént mind a' kettővel dolgát elrontja. — Ha tehát azt akarjuk, hogy a' Virtusnak nem csak árnyékképét kövessük, 's ne csak egy „kongó ércz, vagy egy odvas puszta üreg“ gyanánt nézettessünk, szükséges, hogy szabad tetteink-is mindenkor

*) Job. XXVII / 4.

*) S. Gregor. I. I Moral.

a' törvénnyel öszvehangozzanak és felsőbb elrendeltetésünknek megfelelőjenek.

Igy vonja maga törvénye alá a' Virtus mind azt, a' mi az emberben lakozik, és a' mi külsöképen rajta megjelen, vagy a' mi általa történik, gondolatját, akaratját, szavát és cselekedetét, és mindenben megkívánja a' törvénnyel való megegyezésnek bélyegét. — Sőt e' felett a' *külső* jelenéseknél még holmi egyebet-is.

Ha tudniüllik a' láthatatlan akarat látható tettekben mutatkozik, és a' gondolat cselekvésbe mégyen át, vallyon elégséges-é akkor, hogy ezen cselekedet *csak* a' törvénnyel egyezzek? Milyennek kell az *egyes tettnek* lenni, hogy azt erényesnek mondhassuk? — Bizonyára a' *törvényesség* itt-is, valamint mindenütt első és elmulhatlan feltétel. Semmi sem jó a' mit a' törvény vissza-vet, a' mi azzal minden részeiben megnem egyez, a' mi valamely kötelességgel, ha bár annak célja leg-jobb-is, ellenkezik és azt megsérti. Ha másnak jószágát magamnak eltulajdonitom, jóllehet tán azért, hogy abból Óltárt emeljek az Istennek, mégis tolvaj vagyok én. Midőn hazudok, jóllehet tán szánakodásból, miszerint felebarátomat a' veszélyből és bajból ki-szabadítjam, mégis azért rosszúl cselekedtem.

Azonban az *erkölcsös* cselekedetre még azis megkivántatik, hogy azon cselekedet és annak a' kötelességgel való megegyezése *tudtunkkal* legyen. Ha nem tudom azt a' mit cselekszem, akkor az a' mit cselekszem már nem Virtus, legyen bár az még oly jó is magában. Ha a' tengeri habokból egy fél holt embert kihúzok azon képzetten, hogy egy állatot húzok-ki, akkor csak egy állatot szabadítottam-meg. Ha a' szegénynek ezüstöt adok azt vélvén, hogy az egy csekély réz pénzecske; csak rezet adtam neki — semmi sincs *akarva* a' mi *tudva* nincs. Különben egy álombeli imádság-is valóságos imádság lenne, már pedig ezt kiállítaná?

Továbbá az *erkölcsös* cselekedetre még azis szükséges, hogy szabad, kényyszerítetlen *akarathól* származzék. Kit a' Virtusra hajtani kell, az távol van a' Virtustól. Ha legtisztábban-is megesmérem, 's ha a' legpontosabban-is tudom azt, hogy a' munkásság kötelesség, de ha a' dologra unszolást várok, a' *kötelességet* nem teljesítettem, csak az erőltetésnek engedek — hasonló vagyok a' bivalhoz, mellynek amott huznia kell, mivel hátulról a' vasvilla eléfelénógatja. A' Virtus érdem, már pedig ki előtt fog *ez* Virtusnak és érdemnek látszani? Így az is

Virtus, az is érdem lenne, midőn egy koldus ruhába rejtezett úti tolvajnak hirtelen oda vetem azt, a' mit töllem felvont kakással kicsikort. — Nem, szabad akaratú a' jó, szabad akaratú annak gyakorlása, szabad akaratú a' gonosz' eltávoztatása. „Nem az, így szól sz. Ambrus, hogy a' vétket nem *cselekedhetem*, hanem hogy *cselekedni nem akarom* ez fog nékem feltudatni.“ *) Innen van azon tudva lévő közmondás-is: A' melly erkölcsöt félelem között kell őrizni az olyan erkölcs alig méltó az őrrre, mert a' szívben már régóta erkölcstelenség vala.

Vége az *erkölcsös* cselekedetre szükséges a' tiszta *szándék*. Az Isten' akaratja mint legfőbb indító ok sarkantsen minket a' jó tette. Semmit se csináljunk ön haszon-keresésből, tisztelet-vágyból, vagy emberi tetszésből, semmit se azért, hogy láttassunk, hogy dicséertessünk. Ne légyen más rugónk az Isten' tetszésénél. „Semmit se miveljünk a' mulandóért, hanem mindent az örökkévalóért“ **) és hogy valaha arra alkalmasok és érdemesek lehessünk. A' mi tetteinknek *tartalma*, jollehet aztis különös tekintetbe kell vennünk, és jollehet a' vétketlenség-

*) S. Ambros. sup. Luc.

**) S. Gregor. I. 11

get és törvényességet magán hordoznia kell, mégse lehet soha csak magára egyedül feltételbe, a' tettek' *czélja*, ez az a' mi mindenek felett azoknak érdemét jellegli. Elsőben akaratumkat intézzük-el, annakutána vessük figyelmünket cselekedetünkre. Minden tett a' maga legnemesebb voltát, a' nemes indító októl kölcsönözi. Ha tudom ugyan, akarom, és megis teszem azt, mit a' kötelesség parancsol, de nem a' hozzá és az ahoz való tiszteletből, a' ki azt előmbe szabta, akkor az én cselekedetem *törvényes* ugyan, azaz a' törvény *betüivel* megegyező, de nem *erkölcsös* hiányával lévén az Isteni szeretet' éltető lelkének, és az Isten előtt nem virtus, és nincsen-meg a' belső érdeme. — Ha p. o. megtartóztatom magam' a' hazugságtól, de csak azért, hogy a' világ előtt az igazság' árnyékával ékeskedjem, és nem a' Mindenható iránt való tiszteletből és félelemből, ekkor az én igazság szeretetem nem egyéb érdem nélküli hivalkodásnál. Ha a' beteghez segéd kezekkel járulok, őtet ápolgatom és utolsó oráit megkönnyitem nékie, de csak azért, hogy engem tegyen Örökössé, ekkor az én „emberi szeretetem“ koránt sem tiszta buza, az ónhaszon, ez a' „*konkoly*“ megsemmisítette annak érdemét.

Ha bőv alami'snákot osztogatok, de csak ama titkos kinézésből, hogy azt az Isten nékem tizszeresen vissza adja és engemet meg gazdagít, ekkor az én adományaim nem a' Virtus; hanem a' nyereség' vágy mivei. Csak az Istennel alkudozám, csak alattomos kereskedést űzők vala ő velle, és így a' mennyei tiszta gyümölcs elaszott a' földi jutalom' vágy párájánál. Ha szorgalmatosan imádkozom és bőjtölök ugyan, de csak azért, hogy az ájtatos nevezetre szert tegyek, és magaman bételjesitem azt a' mit sz. Hieronymus mond: „ Nem minden a' ki bőjtől, bőjtől az Istenért“ *) akkor az én ájtatóságom nem jó-féle gyümölcs, a' dicsvágy azt rosszszá változtatta. A' Virtus nem czégerje a' dicsőségnek. Mennél jobbnak *tetszik* valamelly cselekedet, annál utálatosabb azaz Örökkévaló' szemei előtt, ha csak a' hiúság az ő alapja. Ha jónak lenni törekszem ugyan, de csak azért, hogy meg ne szomorítsam azokat, kiket szeretek, és kiktől én is szerettetem, ekkor az én Virtusom csupa kedvkeresés. — Ha a' kötelességet teljesitem ugyan, a' jót mivelem, a' gonoszat ellenben kikerülöm, de csak azért, hogy mások előtt ne ve-

*) S. Hieronym. epist. ad Enc.

szessek, ekkor nem az Isten az én Isteném, hanem csak a' mások vélekedése. Ha a' Világ előtt egészen a' becsület' színébe öltözködöm azért, hogy annak palástja alatt azaz a' külsőképen igaznak tetsző, a' törvény' betűinek megfelelő tettek alatt azon gonosz czélokot, melyeket elmémbe forгатok, annál könnyebben kivihessem, ekkor az én egész valóm nemegyéb, mint egy gyalázatos csalás, és a' virtusnak legméltatlanabb megszenteltelenítése, nem egyéb, mint az, a' mit maga Jézus „ elvetemedett képmutató mérges kigyó' nemzetségi “ névvel bélyegez. *)

A' mit tehát cselekszem, szükséges hogy azon tiszta indító okból, vagy-is azért cselekedjem, mivel az Isten és az ő törvénye akarja azt, és mivel csak úgy leszek alkalmas az örök boldogságra, különben tettemre a' *virtusnak* szép neve nem illik.

Azonban, ha tetteinkben az eddig megneveztem feltételeket mind beteljesítjük-is, 's ha ezen tetteket a' *törvény szerént, tudva, szabadakarattal és a' legjobb szándékból* mivelni törekedünk-is,

*) Mát. XXIII. 33.

még akkor-is csak egyes *imitt amott* gyakorlott cselekedeteknek maradnak azok, 's még nem kecsegtethetjük magunkat az-zal, hogy Virtussal bírunk a' szónak *teljes értelmében*. Ugyan-is a' Virtus — hogy annak *öszves képzetére* vissza-térjünk — egy állandó feltétel *minden* helyzetben és minden esetben annak lenni a' minek lennünk kell. A' Virtus — a' mint min-gyárt kezdetben megjegyztetett — egy szünteleni belső vonszódás *mindenkor és mindenütt* a' törvénynek megfelelni, még pedig annak egész kiterjedésében. A' ki annak csak egy részét elrösteli, nem tart-hat az számot a' virtusra. Ezt jelentik, ezt bizonyítják az Apostolnak ama szövei: „*Mert valaki az egész törvényt meg-tartja, vétkezik pedig egyben, minde-nekben vétkessé lett*“ *) Mert valamint az olyan embert, a' ki ne talántán csak egyszer hibázott, nem vetjük azért mind-járt a' gonosztévők' sorába, épen oly ke-véssé tartozhatik azaz erkölcsösök közé, ki csak néha-néha jó, hanem a' ki *minde-nekben* és mindenkor az Isten eránt hiv. Az egyes nemes tettek, egy különben esz-telen élet' módjával párasulva csak olya-nok, mint a' fényes fóltak egy elkopott

(*Jakab. II. 10.

rongyos koldus köpenyegen. Ki mondaná ezt jónak és haszonvehetőnek azért, hogy imitt amott rajta egy-egy tarka darabb fityeg? A' többi annál rutabban szurja szemünket. Ha azért valaki p. o. sem nem lop, sem nem öl, sem olyas durva kicsapongásban vétkezni nem szokott, de a' mellett hamiságot szól, rágalmaz, 's ellensége ellen bosszút forral szívében, hát ugyan az ilyen bír-é Virtussal? Korántsem, a' jó mérőben jó azt mondja az apostol, *Egy* hiba hijánossá teszi azt, — Ha valaki ugyan a' külső isteni tiszteletben kötelességének szorossan eleget tesz, és a' közönséges ájtatosság' óráit sokért elnem mulatná, de a' mellett az adásban és vevésben a' tudatlanravaszúl kijátszodja, vagy másoknak csekély hibáit kemény dorgálással bünteti, vagy nyakasság, türetlenség és haragoskodás által övéinek napjait keserüvé teszi, hát ugyan az ilyen bír-é virtussal? Korántsem, hanem *csak egy kötelesség* teljesítésével mint egy szabad levelet igyekszik magának vásárolni, a' többieknek annál mérészebb megsértésére. Ugy de az Isten előtt nem kell színmútatóknak lennünk, és hozzája kettős szívvel járúnunk *) —

*) Sírak I. 36.

Ha valaki ugyan igaz életet él, övéihez szelidséggel, nyájossággal viseltetik, de a' mellett a' játék' dühétől magát emésztetni engedi, és gyakran egy óra alatt gondatlanúl oda veti azt a' mit egy hét alatt be nem hozhat, hát ugyan az ilyen bír-é Virtussal? Korántsem, övéinek, kik általa rövidséget szenvednek és megraboltatnak, sohajtásai hangosan bizonyítják: „hogy az egy oldalrólí jóság nem lehet sinormértéke még a' minden oldalrólí jóságnak.“

— Ha valaki erkölcsös életet él ugyan és az Úr' színe előtt jár akkor, midőn maga hajlékában van, de ellenben oda künn az emberek' színe előtt sokat olyast követ-el mások után, a' mit lelkiismérete nem hágy helyben, de a' mi még-is a' többiekkel őtet egy sorba teszi, és azoknak kedvetlen gúnyak' nyilaitól megmenti, hát ugyan az ilyen bír-é Virtussal? Korántsem, a' Virtus az Istennek felmagasztalása, és *mindenekfeletti* tiszteltetése, a' jóra való készség minden helyen, minden időben, mindenütt magával megegyező, maradandó szándék. — Ha valaki Isten' rendeléseit tiszteli ugyan akkor, midőn jól megy dolga, de a' kísértet' óráján zúgolódik; vagy ha tegnap három szerencsétlent felsegitett, és ma tiz más szerencsétlent maga részéről hasonló tehetsége

mellett, részökről pedig hasonló szükségek és hasonló érdekek mellett kemény és könyörületlen szível elútasít magától hát ugyan az ilyen bir-é virtussal? Korántsem, mert csak *pillantatig* vala jó. Virtussa csak „kény vala, a’ pillantatnak kellő érzeménye“ s a’ t. — Ha valaki az igaz férfinak“ valamely heves vonásokkal készült rajzára, hathatósan felbuzdulva, maga magának legjobb ígéreteket tesz, de rövid idő alatt, meghűlvén, indulatainak régi útjába vissza-tér, hát ugyan az ilyen bir-é virtussal? Korántsem, csak vére jött valamivel sebesb mozgásba, jobb érzetinek felgyúladása csak egy múló forró-hideglelés vala — a’ tűz elfogyott, és a’ lelkesedés elenyészett; elhalaványult a’ kép — oda lett a’ virtus. — Ha valaki minden rosszat gondosan kikerül ugyan, de egyszer’smind minden jót-is, melynek gyakorlása hatalmában van, elmúlat, hát ugyan az ilyen bir-é virtussal? Korántsem, még jónak sem lehet őt mondani. Mert már az-is magában *rossz*, ha semmi *jó* nem mivelünk. Kinek alkalom adódik nem mes tettekre, nem telenné lesz, ha azt gondatlanul elmellőzi. Azért szent Jakab: „*Aki tudna jót cselekedni, ugy mond, és nem cselekszi, az olyan ember bűnös.*“ *)

*) Jakab IV. 17.

Mind ezen felvilágosításokból immár tisztán látható, mi légyen a' Virtus a' szónak teljes körében. Tudni illik csak akkor tulajdonunk az, és csak akkor mondhatjuk magunkat *igazsággal virtus* emberinek, midőn öszves *gondolásunkat, szólásunkat, és cselekvésünket* úgy intézzük, miszerint minden magasb viszonyainknak eleget tegyünk, miszerint a' *törvénynek*, annak egész vóltában és kiterjedésében engedelmeskedjünk, és ezt *tudva, készakarva*, tiszta, Isten előtt kelő *szándékból mindenütt*, az életnek minden nemű helyzetében és *mindenkor* itt létünk' egész ideje alatt cselekedjük.

Kicsoda immár az, a' ki az isteni Virtust feltételetlenül magának tulajdonithatná, és egy „feddhetetlen életben“ bizakodva az Úr' napjára könnyelműleg gondolkozhatnék? — — — *Virtus*, vajmi nagy, nehéz, sokat jelentő szó! A' gyarló halandónak legmérészebb törekvése és legkedvezőbb kimenetele-is, csak hozzája való *közelítés*, és talán soha nem teljesült elérés. Gyakran vesztegetjük felséges nevét, igenis vesztegetjük magunkra-is, másokra-is, de meg nem mérjük foglalatja nagy körét, sem értelme fontosságát, sem jelentése nehéz vóltát; csak a' divatban lévő, nem oly méjjen béható, 's nem oly pontosan számba-vé-

endő beszédbéli szokás az, a' mi ezt mivelí. Itten, a' gyarlóság' országában talán soha sem láthatjuk ezen felséges égi szüleményt maga egész tisztaságában, és makula nélküli fényében, és minden a' mit tehetünk, kétség-kivül nem egyéb, a' lehetőség' legfelsőbb pontjáig utána való *törekvésnél*, és ezen törekvés a' mi földi létünk' problémája.

Azonban, hogy erre-is nagyobb készséget és erőt nyerhessünk és így az aratás' idejére legalább nem *egészen alaptalan* bizalommal várakozzunk, fontoljuk-meg azt-is már *mi teheti előttünk a' Virtust becsessé.*

Magában már ez a' gondolat becsessé és kívánatossá teheti, 's tennie kell előttünk a' Virtust, minket pedig alkalmatossá annak ha nem-is tökéletes elérésére, de legalább az utána való szakadatlan törekvésre, mi szerint a' világok' Teremtője által kitűzött magos czélhoz lépcsőnként közelithessünk, mivel így igen-is *csak* így leszünk méltók Isten' keze által semmiből a' létre lett meghívatusunkra, és józan észszel és szabad akarattal lett megajándékoztatásunkra, csak így leszünk méltók a'

egy Isten' bírására, az ő megismérhetésére, az ő törvényeinek reánk lett szállására, csak így arra-is, hogy oly lényekké alkottattunk, melyek *erkölcsileg* mivelnek, és oly tetteket gyakorolhatnak, melyek az idővel el nem múlnak, hanem áthatnak az örökkévalóságba. Egy teremtményre-nézve sincsen semmi felségesebb és fontosabb az ő elrendeltetése' elérésénél; csak *erre való* az ő élete, fennmaradása, ereji. Azért a' józan okosságú teremtményre-nézve sincsen semmi felségesebb a' Virtusnál, mert ez, és ez által boldogság a' mi elrendeltetésünk. Ha van valami, *egyedül a' Virtus az*, miben első érdemünk és legfőbb elsőségünk alapúl — ebben áll az Istennek szent tetszése — ez a' mi lelkünk' egéssége — ez a' mű lelkünk' élete. Tudomány és mesterség, ész, okosság és belátás, 's bár mi névvel nevezendő nemesb lelki adományok Virtus nélkül semmit érnek, sőt gyakran gonoszabbak és veszedelmesebbek a' semminél. Ő egyedül minden *megszorítás nélkül* jó, Ő egyedül bír egy *feltétel nélküli változhatlan* értékkel, oly értékkel, melyhez itt a' földön semmi egyéb fel nem szárnyolhat. Ő egyedül, úgy mond maga a' pogány-is, mindég hatalmunkban van, minden egyéb

csak a' szerencsének szolgál. *) Ha *valamely* bírtok valósággal sajátunk, két-
ség kívül csak a' Virtus az, mely semmi-
nemű külső erőszak által tőlünk el nem
szakaszthatatik. A' legtündöklőbb elmét
leveri egy nyavalja, és gyakran téboly-
gásra fordítja, a' Virtust semmi el nem
rabolja, semmi csak a' bűn, melyet ma-
gunktól eltávóztatni hatalmunkban áll.
A' legmélyebben beható éles ész, a' leg-
hivebb emlékeztető tehetség az évek' ter-
he alatt ellankad; még a' korral-is csak
a' Virtus gyarapodhatik, még akkor-is ne-
velheti maga tökéletesítését, midőn a' töb-
bi előkelő tulajdonaink részint megvál-
toznak, részint merőben elenyésznek. Így
már maga a' természet-is tanít bennün-
ket, midőn megmútatja azt, mi szokott
erántunk hiveségtelenné lenni, és mi szo-
kott hozzánk hiven maradni, melyik lé-
gyen az elébb való jó. Azért unszol Jé-
zus-is bennünket olyan kegyesen, hogy
ne csak földi jókat halmozzunk „*melyeket a' rozsdá és a' moly megemész-
ti, melyeket a' tolvajok kiássák és el-
lopják, hanem gyűjtsünk magunknak
kincset mennyországban, mellyet sem
a' rozsdá, sem a' moly meg nem e-*

*) Cicero in epist. ad Fam.

mészti, és a' melyet a' tolvajok ki nem ássák, sem el nem lopják." *) — A' mi pedig a' virtust maga legszebb fényében tündökölteti, az, hogy annak még kezdettől fogva való ellensége-is, a' bűn, mellette tanúbizonyságot tesz. Mily gyakran ékesíti magát ez annak színével! 's mily kevéssé akar bűnnek *hivatni!* Mint neheztel és zugolódik a' gonosztévő midőn *annak nevezik!* Valóban ez egy igaz gyanúnélküli tanú a' Virtus' tiszta és felséges mennyei érdemére!

De nem csak magában, hanem reánk nézve-is sok előkelő kétség alá hozhatatlan érdemekkel bír a' Virtus. Önhasznunk, még pedig már itt a' földön lévő hasznunk-is hasonlólag tiszteletre méltóvá és becsessé kell hogy tegye azt előttünk. Csak ő boldogít bennünket, csak ő alapithatja meg földi jóllétünket, csak ő egyedül az igaz örömeknek leggazdagabb kútfeje. A' szerencsében szerencsésebbé teszen, a' bús órákban a' bűt enyhíti. Hiveinek és föl-kentjeinek minden vidám fényben jelenmeg, vagy legalább semmi sem tűnik elkedvetlenítő és elcsüggesztő komor alakban. Mindenütt az egykedvűség és meg-

*) Máte VI. 19. 20.

elégedés tölti be szívét. Szabadon néz maga körül és senkitől sem tart, mert Isten az ő kőszála és segítsége. Akár hol járjon, akár mihez fogjon, akár kielőtt álljon ő, ércz-fal gyanánt szolgál néki az, hogy semmi vétek miatt el nem kell halaványodnia. Jutalma egy bátarságos és mindég vigasztalással teljes szív. Minden nemű helyzetje az életnek reánézve teljesebb áldással, mint az erkölcsiség' és virtus' ellenségének. A' jót jobban érzi, a' tereh pedig kevesebbé nyomja őt. Midőn a' búja múltékony gyönyöreit csak félig éldeli, de ritkán nyugodt szível; ritkán titkos bánat nélkül éldeli, a' jámbor akkor kétszeresen örvendez, neveli örömét az Isten tetszésének tudása. Midőn amaz sorsa' végzetétől eléretik, midőn csinnyainak következései meglepik, midőn a' gondatlanság, jóra való restség, tékozlás keserű segénységre jutatják, midőn a' vad öröm és kicsapongás devajság sorvasztó nyavalyába dönti, midőn a' vagyon utáni áhitozás, igazságtalanság, a' sok hivtelenség tömtöczbe süljesztik, elannyira, hogy szitkok között zörgeti lánczait; akkor a' Virtus' barátja jobb sorsának érzetében ájtatos könnyekkel ad hálát az Istennek, hogy őtet elesni nem engedte. Midőn amazt az ő bűne, mint valamely borzasztó kísértet, szünetnélkül ostro-

molja, éjjel álmaiban riasztja, nappal pedig önárnyékától-is megreszketteti, midőn a menykőütésre félelmibe öszverogy, mint-ha már az Úr' itéletje elérné, erősen és rendületlen áll akkor az igaz. Bátran bizhatik ez az Úrban, amaz pedig nem; ez csak atyját szemléli ő benne, amaz pedig boszúállóját; ennek szeretőleg, annak pedig büntetőleg jelen-meg. Azért biztosítja az Evangelium-is csak azokat békeségről a földön „*kik jó akaratúak.*“ *) 'S valóban, ha van valami „békesség a földön,“ erős hátorság, minden nemű helyzetben való jó kedvűség, vidámság, egészség és jóllét, becs a derék emberek előtt, bizalom és előmenetel a foglalatosságokban, egyszóval testi lelki bosdogság, egyedül a Virtus az — Ő mely az egekből szármozván *alapja és jutalma* a nemesebb emberi létnek — Ő egyedül az, mely soha „bánatot és csömört nem okoz“ — egyedül az, mely itt a földön „nem hiúság, nem csalódás, nem álom.“ A ki tőlle távozik, *az maga szerencsájától távozik.* — — — Mi az igaz szerencse? Avagy az aranyhalmok' közepette soha egy ember sem vólt-é *szegény?* Avagy a mi kedvelteink nem ragadtanak-é el óldalaink mellől? Avagy a' mélt-

*) Luk. II. 14.

tóságok után kapdosó nem talál-é gyakran terüire? Csillámlik-é mindég a' dicsőség' szemfényvesztő világa? De ha mindjárt szerencse-is vólna ez, 's a' mi ehez hasonló, mi az oka, hogy *mindenkire* nézve el nem érhető? Vagy talán a' Teremtő részrehajló-é? — Csak egy szerencse van az életben, melyre minden ember eljuthat, rogyogjan az bár királyi tronusban, vagy heverjen bár egy szegény kunyhó' homályában elfelejtetve. Ez a' szerencse *egy jó lelkiisméretnek vigasztalásiban* áll, miket csak a' Virtus adhat meg. A' ki ennek hódol, legsúlyosabb fájdalomibanis megnyitja neki enyhítő forrását, ama belső érzet által, hogy minden gondolatjában, beszédjében és cselekedetében a' lehetőségig tisztán 's az Istenhez méltólag viselte legyen magát, még akkor-is, midőn a' sors eránta mostoha és a' nyomoruság sötét éjjele akar reá vonulni, csendes, és az urnak szentelt tiszta vidám napokká váltja fel azt nékie, *az eget még itt a' földön kebelébe dönti*. Ez minden életlépcsőnek legelső szüksége, legszebb éke, legjobb része, és valamint leghivebb, úgy legbőlcsebb szerető véd lelke, a' menybéli atyának láthatatlan angyala, ékessége az ifiúságnak, a' férfikornak tanácsa — Végre még a' vénségben-is a' legerősebb támasz. Ugyan-is

minden léptünkkel nyomba követ minket annak emlékezete, a' mit egykor akartunk, a' mire törekedtünk, vagy a' mit cselekedtünk, és csak azon mértékben vagyunk boldogabbak, a' mennyiben amaz emlékezet a' szív' tetszésivel, és a' lelki isméret' jóváhagyásával megegyez. Lelkünkismérete az, mely vidámmá vagy zavrossá teszi napjainkat — mindeniket ugyan, de mindenekfelett azokat, melyek a' jövővel legközelebbről határosok. — Ha jelen vagynak egyszer ama napok, csak a' Virtus és az ahoz mindég viseltetett tiszteletnek belső vidám érzése adhat nekünk akkor bizalmat és reményt, ez tarthat meg minket, hogy az Úr' hatalmas küldötje „közelítése felőli gondolatunkban el ne csüggedjünk. Ha valaha leginkább érezhető a' Virtus' szüksége és malasztja a' nevedő években. Oh ki tehát a' Virtust nem szereti, az olyan nem ismeri a' Virtust, nem tudja ama kimondhatatlan hasznokat, melyeket minden időbe nyújt. Mennél inkább magunkévá teszünk valamely tudományt, 's mennél többet esmérkedünk, azzal, annál nagyobbá lesz az ahoz való vonszódásunk is, annál jobban itéljük annál többre becsüljük és tiszteljük azt. Így van a' dolog a' Virtussal-is, csak a' *virtustalan*

tagadhatja-meg hódolását tőle, valamint a^o tudománytól csak a^o tudatlan. De ha véle bizodalomba jövünk, ha minden lelki erőnket reá fordítjuk, ha véle erős tartós barátságot kötünk, nem sokára annak kellemei megnyújtató és minden földiek felett előkelő volta oly érezhetővé válnak lelkünkben, hogy ön hasznunk^o tekintetéből semmit többé szeretetre méltóbbat a^o Virtusnál nem találunk. Érzeték és megerősítették még eddigelé mindig ezen igazságot azok, kik hozzája felvittak.

Végre ne csak azért legyen becses előttünk a^o Virtus, mivel magában márt annyi érdemekkel bír, ne csak saját nyugodalmunkért és egyetlen igaz földi boldogságunkért, hanem azért-is mivel egyedül ő, Ő egyedül tesz minket alkalmasná az *Örökkévaló* boldogságra-is, Ő egyedül vezethet be minket a^o mennyei házigazda hajlékaiba. — A^o jónak gyakorlásában nem kell ugyan *csak* a^o jövődél jutalomra tekintenünk, ez annyit tenni mint igen *jutalomvágyónak* lenni. Cselekvésünknek és elmúlatásunknak első legfőbb indító oka szükséges, hogy mindenkor az *erkölcsen* alapúljon, csak azért is, hogy erkölcs, kiváltképen pedig azért

mivel ez az *Isten' akaratja* *) Azonban az Isten' parancsainak teljesítésében és az erkölcsös életre való őszinte törekedésben, második alávetett indító alapúl tekintetbe vehetjük ama boldogságot-is, mely a' túl életen virúl számunkra. Ugyanis nem vagyunk mi csupa lelki, hanem testi lények-is, azért elrendeltetésünk az *erkölcsiség* és általa a' *boldogság*. Tehát ez az utolsó-is cselekedeteink' alapjához járúlhat; de mennél felljebb emelkedik a' törvény és az Örökkévaló eránti tiszteletünk, a' boldogság' indító oka felett, mely mindég amannak alája kell vetve lennie, annál tisztább, annál jelesebb a' mi Virtusunk; de azért az utóbbi indító ok nincsen kizáratva. Ezt bizonyítja a' mai Evangelium-is. Nem de nem mondatik ebben az, hogy a' házi-Gazda az ő aratóinak egykor parancsolni fogja: „*Szedjétek ki a' konkolyt a' megégetésre, a' búzát pedig gyűjtsétek az én csűrömbe*“ — S valyon ez által nem tart-é *jutalmat* és *büntetést* az Úr számunkra? Valyon nem azt akarja-é, hogy ez által a' rosztól visszarettenjünk,

*) Jóllehet Sz. Chrysostomussal nincs mit féljünk attól, hogy *semmi jutalmat nem nyerendünk* akkor midön nem dolgozunk *jutalomért*. Ez (úgy szól Ő — az nem haszonkeresés merőben tiszta szándék javára —) csak nagyobbra fogja nevelni azt, S. Chrysost. hom. 5. in ep. ad Rom.

a' jóra pedig felbuzdítottassunk? Így mond az Irás a' Jób' könyvében-is: „*Ha te vétkezel, mit ártasz az Istennek? Ha igaz vagy, mit adsz ö néki?*” „*A' te' gonosz-ságod az illetén embernek árt mint te vagy, és „a' te' igazságod az ember' fiának használ.*“ — *) Így int az Apostol-is: „*A' ki vet az ő testében a' testből arat veszedelmet, a' ki pedig vet a' lélekben a' lélekből arat örökéletet.*“ **) Így búzditja-fel Jézus-is az ő tanítványait bátor és békességes tűrésére minden üldözéseknek, melyeket ő érette szenvedendők lennének ezen igékkel: „*ÖrüljeteK mert a' ti jutalmatok nagy a' mennyekben*“ ***) Így jelentik-ki magokat az Anyaszentegyház' tanítóji-is: „*Vajha az Örökkévalóság' képe idvességesen megintene bennünket a' múltat megjobbitani, a' jelenvalót használni, a' jövőndőt előre való gondoskodással elintézni!*“ ****) Így szól a' jámbor Bernárd, „*A' ki magát megtagadja, azért hogy a' Virtusnak éljen, elveszti a' múlandót, és megnyeri az Örökkévalót.*“ *****) Így szól Sz. Ambrus. — Valóban azért-is le-

*) Job XXX. 6. és követk.

***) Galat. VI. 8.

****) Máté V. 12.

*****) S. Bernard Serm. de SS. Petro et Paulo.

*****) S. Ambros. Sup. ill. „Beati immaculati etc.“

het és légyen előttünk a' Virtus legbecsebb és legkívánatosabb jó, mivel Ő, csak Ő készít nekünk végnélküli jóllétet, mivel a' lelkek' országában hová mindnyájan meghivattunk, egyedül Ő dicsóit és boldogit. Midőn egykor „semmi fény és semmi bársony többé nem marad,“ midőn egykor haldokló szemeink előtt a' földnek minden pampája semmivé fog olvadni, akkor akkor nyilik-meg az egek' szebb fénye a' hiveséges Virtusfi megdicsóúlt látásának, és megoldva a' világi múlandóság' kötelitől vigan siet-fel az idvesség' szent forrásához. *) Boldog, a' ki Titeket oh mennybéliek! minden útjaiban szentül hordozott szivében, barátságosan léptek annak elébe, midőn végörája ütni fog és oda vezetitek őt, hol öröm virúl számára, melyet szem nem látott, sem a' fül nem halott, sem az emberek' gondolatjába nem hatott!“ **)—

Ez tehát a' Virtusnak tagadhatatlan érdeme *magában*, és saját hasznunk *itt* és *ottan* az, minek azt előttünk becses-sé kell tennie.

*) Az Örökkévalóságnak mérhetetlen és evezetlen Oceánjában az idők' folyami habról habra úzik, tölják magokat. Lám mi-ként tájékoznak és zúgva lejtének száz meg száz ezer meg czerenként és forgó örvényoikbe ragadnak mindent, a' mi van, vólt és lesz! — Csak az Istenség marad úgy a' mint van és vólt, és az Istenség' leánya, a' Virtus.

**) Korint. II. 9.

Oh törekedjünk hát lelkünk' egész belsőbből utána, törekedjünk ama hervadhatlan koszoruk után, melyeket számunkra fon, egy magát megesmerő és önmagának jót akaró szívnek erejéből! — Kerüljen az nekünk bár mely kemény fáradságunkba, kíványan az bár mely nehéz áldozatot tőlünk, szoruljunk bár a küszdés' idején vigasztalásra-is: tekintsünk fel mindenkor a' Megváltó' keresztjére, a' ki érettünk fejét meghajtá, Ő fog nekünk erőt 's bátarságot adni. Az Ő tekintete új életet lehel bádgyadt lelkünkbe, és fölemeli megrokkant erőnket, dicsőült és vigasztalva fogja keblünkbe vetni amaz égi szóvakat: „A' legnagyobb megtagadásban alapúl a' Virtusnak legfőbb dicsősége.“ „Valaki elveszti az életét az Istenért — 's inkább a' Virtussal meghalni, mintsem a' bűnnel élni kíván — megtalálja azt.“ **) „Sirasd a' földieket mély alázatossággal, mert a' lelkiek állanak az Isten' tronjához legközelebb. — — Különbén-is egy olyan Virtus, mely áldozatot nem kíván, és teljességgel semmi megerőltetésbe nem kerül, mindenkor csak kétséges Virtusnak marad. A' ki fáradság, és önmegtágadás nélkül, sőt épen hajlan

*) Máte XVI. 25,

dóságból cselekszi a' paráncsolatot, az nem több hanem csak *nem rossz*, de azért még nem Virtus' embere, hanem ha azon hajlandóságot hosszas küzdés és hosszas szoktatás által tette magáévá. A' Virtus áldozat és viaskodás lévén, legjobban próbálja-meg magát, mint Ábrahámnál, a' kemény kísértet óráján. A' ki széles tér-
 uton bátran jár, még azért nem dicse-
 kedhetik lépésének erős vóltával; hanem
 a' ki magos és keskeny hidan megy és
 maga körül látván a' veszedelmes üre-
 get, lenéz a' feneketlen mélységbe, és még-
 is bátor léptekkel halad, csak az olyan-
 nak tulajdona az erőség és erő. A' Vir-
 tus csak egy olyanléný' tulajdona, mely
 magában gyenge, de akarátja által erős.
 Ebben áll az igaz' érdeme. Azért nevez-
 zük az Istent-is Szentnek és tökéletesnek,
 nem pedig erkölcsösnek, mert nékie a'
 jó nem kerül semmi fáradságban, és a' leg-
 főbb szentség magamagától és változhat-
 lanúl vagyon beszóve az Ő egész vóltá-
 ban. Ott tehát, hol lemondunk legked-
 vesebb hajlandóságainkról, mihelyt azok
 láthatólag rosztat akarnak, és azokon gyó-
 zedelmeskedünk, ott hol feláldozzuk azt,
 mi nekünk legkedvesebb vólt, ott hol jót
 mivelünk magunk megeróltetésével, ott
 nyiltak meg a' Virtus' szekrényi, oda lép-

het be, ott munkálódhatik, ott tarthatja fenn magát a' Virtus. Ha pediglen erre csak ritkán adódnék nekünk alkalmosság, oh tartsuk-meg magunkban legalább az arravaló *tiszta szándékot*, ez nyeri meg, midőn nincsen egyéb hatalmunkban Isten előtt a' *végrehajtás*' érdemét; mert valamint a' roszban úgy szintén a' jóban-is egyet ér az *akarata* a' *cselekedet* tel, midőn emez lehetetlen. Használjuk a' kicsiny rést-is a' jóra, midőn a' nagyobbra szert nem tehetünk, munkáljuk azt, a' mit körünkben munkálhatunk, ha nincsen Ábrahámmal feláldoznivaló gyermekünk, áldozzuk-fel néki hív és szerető lélekkel azt, a' mi hatalmunkban van, és a' mit a' törvény megkíván; legyen az bár legcsekélyebb-is, még-is min a' legnagyobb úgy fog a' Mindenható igaz Biró előtt rogyogni. Mind egy az Isten előtt akár kicsiny, akár nagy legyen az áldozat, ha az az áldozónak mindegyike. Keveset hagyának-el az Apostolok de sokat még-is, mert mindeneket elhagyták. Csak a' *szeretetet* az a' mi mind ezennél mind a' más világon megfizet, mely a' nagyot-is, a' kicsint-is az egekre méltóvá teszi, és csak Ő teheti azt, akár sok akár kevés adatott néki az áldozatra.

hogymindenkor „*egy arany kalászsza*l”
örvendezve mosolyogjan az arató sarló-
jának elébe.

Mellyet hogy miis egykor megtehes-
sünk, 's hogy a' Te irgalmadba vetett
bizalmunk a' gyűjtés napján egészen alap-
talan ne légyen, ez iránt esedezünk ki-
váltképen Te hozzád uj és felemelkedet
lélekkel, oh idvességnek és kegyelemnek
Atyja! Engedd, hogy az önszeretet' mi-
rigye soha elmeinket megnezavarja, hogy
ál érdemekkel idétlenül ne dicsekedjünk,
sőt erősíts-meg bennünket az igazságban
napról-napra mindenre, a' mi neked tet-
sző! Vezéreljed elménket, hogy a' Vir-
tust „ az erkölcsi világnak ezen csilla-
gát “ mindenkor a' maga egész köriben
és a' maga egész értelmében, de egy-
szer'smind a' maga teljes pompájában és
dicsőségében meg-ismérvén annak sugá-
rai erántod és a' Te törvényeid eránt
gyúlaszsa-át keblünket! övezd-körül a'
mi ágyékunkat, hogy ott-is vigadozva jár-
junk, hol nehéz pályát tűzött előnkbe!
Lelkünk légyen hajléka, szívünk pedig
az ő szent maga földje, minden gondo-

latunk és cselekedetünk létünk végéig
általa egy illatazó virág éltünk tör'só-
kén, miszerint, majd midőn megjelenz,
a' polyvát a' buzától elválasztani, nelé-
gyünk méltatlanok akkor, bemenni egy
jobb élet' édenjébe, és a' „jó búzával“
behordatni a' Te mennyei csűrődbe. Amen

II.

Azon remények, mellyekről
Jezus' fel-támadása min-
ket biztosít, ha most vé-
le feltámadunk.

Husvét' első vasárnapjára.

Ő pedig monda nekik: *Ne félté-
tek: a' meg-feszítettett Názáreti Je-
zust keressitek; feltámadott, nincs itt.*
Mark. XVI: 6.

Igen-is fel-támadott, a' Megfeszítte-
tett, és a' sirban hiában keressük már
őt! szét vannak már tépve a' halál' kő-
telei, szét-zuzva a' pokol' hatalmai! A'
ki kevés órákkal ezelőtt fel-fuvalkodott
ellenségei' gunyának kitétetve, a' mint
rémlik vala, segítség-nélkül függött a'
keresztnek gyalázatos fáján, az-előtt most
a' gúny reszketve némúl-el, a' vad bá-
torság és szilajkedv félelemmé és szé-
gyenné változik. Leszállott vala hozzánk
mennyei Országának csillagvárából, hogy
a' sir' éjjelébe düljen: a' sir' éjjelébe szál-
lott vala le azért, hogy abból a' megdi-
csőítés' szebb öltözetében az égi honba
viszsa-térvén, ellenségeinek fortélyait
megszégyenítse és ővéinek ingadozó bi-
zalmokat minden időre hathatósan erős-

lábba állítsa. A' harmadik hajnal derű
 vala fel, 's ihol Ő a' földnek szebb nap
 ja, elé-jön a' lezárt kősziklából, hog
 szívünket zavaratlan örök fényvel meg
 világosítsa. A' halálnak adá át az aty
 boldogságunkra, és örömünkre támaszt
 fel őt. El volt halva a' mi hitünk-is,
 valának óltva a' mi reményeink-is a' s
 tét sír'bóltjában; de felnyilván a' sír'fe
 dél a' Győzedelmesnek, vele minden hi
 tünk 's reményünk új és halhatatlan
 életre virúlt.

Búval teljes rettegésben valának b
 ráti érette és az igazságnak győzede
 méért. Csak kevesen a' leg meghittel
 bek közül állanak vala mellette a' sz
 rongató halál-küzdésben; a' többie
 pedig bátorosan dobogó szívvel táv
 állva a' legkeservesebb fájdalom kö
 nyeivel szemlélik vala az istengyilk
 ságnak borzasztó néző-játékát, és látj
 vala, miként lehelé ki lassan a' Kinz
 végső élet' páráját, mellyel a' hany
 ló reménynek utolsó vigasztaló szóza
 erőtelen hangzott-el az ők lelkeiken. E
 lenben boszszút lehelő vad örömmel v
 vék körül az igazság' üldözői a' szégy
 karót, mellyen annak szent hirdetője
 veszendő vala, nem sajditva, hogy ma
 a' méltatlanul gyűlöltöttek gyalázata

jele a' legdicsebb győzedelmi emlékké változandó lesz, és szitok süvölt szájokból, és csufság tölti vala-be a' levegőt. „Szabadítsd-meg magadot, a' ki az Isten' templomát elrontod és harmadnapra fel-épited! Szállj-le most a' keresztéről, ha Isten' fia vagy! szabadítsd-meg magadot a' ki másokat megszabadítottál “ *) — így dühösködének a' szemtelen gonosztévők, és a' pokol örvend vala e' kedvező hirnek, örvend vala a' megnyert diadalnak. Legyőzve volt bűnhödt képzetekben az Istenség, hazugság és hamis bálványozás, ezen örökségek, és nekünk tett egyetlen-egy hagyományjak, uralkodik vala ismét, mint előbb, a' földszinén. — De az Istenember be-végzette nagy munkáját, és — a' templom kárpitja ketté szakada a' föli-től-fogva az ajjáig — és megrendült a' föld — és a' kősziklák meg repedezének, és a' rothadás a' sírveremből kiemelkedék — és nem hangzik vala már többé a' csufolódás szózata, hanem — a' szempillantat irtózatossá erejétől megütközvén a' hitetlen, bánkódva és fennszóval üsméri-meg azt: hogy „bizony ez az Isten fia volt?“ **)

*) Máté XXVII. 40. 42. 43.

**) Máté XXVII. 51 — 54.

És midőn a' lélektől megvált tete-
mek el lennének takarítva, és azon hely-
hová tétettek, kőszikla nagy görönyek-
kel le-nyomatva, és e' felett még feles-
leg pecsétekkel megerősítve és Katonák-
kal körül-vétetve vólna, ne talántán alát-
tomban el-vitessenek — ime, egyszerre
sebes villámként ereszkedik-le az égből
az Úr' angyala, és újra megingatt a' föld,
és a' kő-göröngyek le-hengeredtek, és
megholtak gyanánt rogyának őszve, a' sírok
és pecséteket őrző katonák, kik azután
tőstént a' Városba szaladának, hirré té-
vén ezen új történetet. — Diadalmasko-
dott az igazság! Ismét *él vala* az ő men-
nyei tanítója, és a' gyászosok, kik a'
szombat első napján oda mentek vala a'
holt testet be bal'samozni, annak csak üres
helyét találák, és a' mennyei tanút, a'
ki szólla hozzájuk: „*Ne féljete! A' meg-
feszített Názáreti Jezust keresitek,
fel-támadott: nincsen itt. Menjetek Ga-
lileába, ott meglátjátok őtet, a' mint
mondotta néktek.*” És elmenének, és a'
mint mondotta, meglátták őtet. Nyilván-
jár vala a' fel-támadott Jézus Országszer-
te, megjelenvén az ő szerelmesseinek. Dia-
dalmaskodott az igazság! Mert Istentől
jött az — 's a' mi Istentől van, el nem
veszhet.

Hiában parancsolta hajdan Herodes a' született Messiás' hirétől szédítve, kiben földi uralkodásának vetélkedő társát féltette, hogy Bethlehemben és Bethlehem körül minden két esztendőn alóllévő kisdedek megőletessenek; mert ime még ma-is, szinte két ezer esztendő után egy megváltott Világ térdet fejet hajt azon igazságoknak, miket a' Bethlehemi gyermek szólott. A' mi Istentől van el nem veszhet! — Hiába támadták meg későbbre-is a' 'Sidók és pogányok fegyverrel és nyelvvel ezen igazságot, hiában dühösködtek századokig hitetésekkel és vashatalommal Jézus' hivei ellen, hiában igyekeztek egész erővel a' sokáig tiszteletben vólt bálvány oltárokat fenntartani; mert a' bálványok, és oltárok szét omladoztak, azoknak védőjek öngyengeségekben elmúltak, hamis tiszteletek elhangzott és csak neve maradt fenn, de a' Megváltó' keresztje, az örök igazság emlékjeléül, mais dicsően sugáról az erőtelen emberi hatalmok felett. A' mi Istentől van, elnem veszhet! Ha bár egy ideig homályba borúl-is, ha bár az ellenségeskedő hatalmok vas igája alatt lerogyni látszatik-is, végre mégis győzedelmeskedik és annál fényesebben tűnik fel a' sötétből, mennél nagyobbak valá-

nak az ellent-álló akadályok. Mindenek kezét fogtak vala az Istenember felett; tömlöczbe zárták, kit világok meg nem foghatnak; szitkok és átkok között kell vala neki nyilvánosan elvérzenie; fenn szóval csufolta őtet polgártársainak szozata; elveszettnek látszott maga, munkájával 's követőivel együtt, élete, tanítása és egész valója úgy rémlik vala, nem volt egyéb egy nagy hazugságnál — azonban dicsóúul támada-fel a' sírgödörből, hová csak a' gyalázat követte vólt és szétolvadván a' csalodás, a' mi hazugságnak tartatott, földfeletti fényben jelent-meg az, ugymint *Istentől-való igazság* „Vigadva és örvendezve“ így törki „lelkesülve itten sz. Ágoston „innepelje a' Világ ezen történetet! Valamint a' „holt természet megrendült a' Teremtő“ „halálának érzetiben és orczáját tisztelő gyászba boritá; *) szintúgy illendő, „hogy az élő természet a' halálból vissza-térőt nagy örömmel fogadja.“ **)

Igen-is vigadva tapsoljunk a' visszavért Idvezítő' elébe, örvendjünk az ő feltámadásán, mellyen hitünk, reményünk,

*) Példázat a' nap-fogyalkozásra, melyről Máté, Márk és Lukács Evángelisták tesznek említést.

**) S. August. Serm. de Pasch.

idvességünk és mindenünk függ-va! mellyben a' vigasztalásnak és megnyugvásnak leggazdagabb forrása ismét megnyílt számunkra! Azon czélzások, melyeket az emberi szív, midőn a' hit' erős támasza nélkül szükölködik, csak sejdíteni, igen-is csak a' bőv és szent gyönyörűségnek pillantatjaiban sejdíteni képes, a' fel-támadás által szét bomolhatatlanul megalapítatnak. Minden, a' mihez a' jobb embernek része lehet, minden csendes vágya lelkének, melly őtet a' mulandók felett az égiek után vonja, minden nyugodt áhítatos reménye, melly a' borzasztó sír hantjain-túl tekintve, fájdalommal keresi ott a' valósulást; minden hangzatja az Istenséggel rokon léteknek, minden bizakadó várakozás és betekintés egy szebb jövődő piros hajnalába Ő benne (a' feltámadásban) tökéletes kezességre, teljes hitelre, és legbátorságosabb bizonyosságra találnak.

Dicsőség és imádás a' magosságbeli Istennek „*ki nekünk győzedelmet adott az Ur Jézus Kristus által!* *) Dicsőség és imádás Ő neki, a' szerető atyának, ki fiának fel-támadásában, a' mi kétesen ingadozó vágyainknak egy nyug-

*) I Korint. XV. 57.

vó pontot állított, hitünknek támaszt, legjobb reményeinknek megállapodást adott! — — Miként tudnók az iránti megnyugtatóságunkért, a' mi reánk-nézve oly szorgos szükség vala, háládatos érzeteket méltóbban kiönteni, miként tudnók a' mai csuda történetnek felséges voltát méltóbban innepleni; mint azáltal, ha a' legjelesebb dolgokat, mellyeket az nekünk ígér felhozva belső elismeréssel és örvendetes megilletődéssel legeljük azokon lelkeinket, és egyszer'smind azt-is, miként lehetünk legjobban arra méltók, megfontoljuk?!

Szenteljük hát lelkünk fölemelkedésinek jelen óráját következő Elmélkedésekre:

1. *Mit ígér nekünk a' Jézus' feltámadása kiváltképpen?*

2. *Miként és minő föltételek alatt örülhetünk ezen ígéreteknak?*

Hogy Jézus valójában fel-támadott legyen halottaiból, bizonyítja ezt a' világi történetekből való némelly bizonyítványok mellett *) egy a' régiségnek legjelesebb írásainál több hitelű könyv — a' Szentírás — bizonyítja ezt ama törté-

*) Korint. XV: 57.

nettől fogva ez ideig le-folyt századok, bizonyítják a' legrégibb időknek a' későbbiekkel való egyezések, bizonyítják a' Világ kronikájában foglalt nagy történetek, mellyek ezen fel-támadásnak következései valának, bizonyítják a' hitetlenségnek ezen valóságos tett' feldöntésére célba-vett sűkeretlen munkái, sőt tulajdon Jézus' tanítványainak egy előre kimutatott hitetlenségek-is, mi-szerint a' fennebb érdeklett szent könyv' mondása szerint, mind addig kételkedének vala a' történeten, miglen kiki személyesen maga magát arról meggyőzte volna. Tudjuk Tamással mi történt*) Mikor a' fel-támadott legelőször mutatá magát össze gyülekezett tanítványainak, ez nem vala közöttök. Meg-jelenésekor a' többiek ugyan értésire adák azt nékie-is, a' mit láttak vala, de ő nem bizván bennek, makacsan tagadá, és vakmerően állítá, hogy mind addig fog tagadása mellett maradni, valameddig az Isteni mester őtet-is bizonyossá téendi. És csak akkor, miután ezt megnyerte, miután az ő szeme az Urat meglátta, és keze őtet illette, csak akkor kiálta-fel megalázva és megszégyenülve: *En Uram és én I-*

*) Jan. XX.

stenem! „De mindezek nem vak történetből származtak, így magyarázza ezen történetet Sz. Gergely „hanem azért, „hogy miis bizonyásra vezetessünk. A’ „tanítványoknak bizalmatlan gyengeségökben vala elrejtve a’ mi *erőségünknek* alapja“ *) Érettünk kételkedének akkor ők. A’ *meggyőződés* után kívánczoktak és épen ezáltal szerzették a’ késő Világnak a’ legjobb megnyugvást Jézus’ föltámadására-nézve.

‘S ezen föltámadás a’ legbiztosabb kezes a’ mi *egész* hitünknek igazságáért és a’ Jézus’ *öszveséges* tanításának csallhatatlanságáért. Maga Sz. Pál is már megisméré ezt. „Ha Kristus fel nem támadott, úgymond, hamis a’ mi hitünk“ **) Természetesen, ha az Istenember azon bizonyítást, mellyet maga ’s tanítása isteni voltáról ígért vólt, meg nem adja vala, ha harmadnapra, a’ mint előbb kijelentette, fel nem támad vala, úgy az egész építménynek mellyet több eszten-dók munkájával állított-fel, szűkséggépen egyszerre kell vala öszve-omlani, mert azon esetben egy gyanus, maga kijelentéseiben nem igaz, és mihelyest egyben

*) S. Gregor. sup. ill. „Quia vidisti me etc.“

**) I Korint. XV. 17.

csalt, semmiben hitet nem érdemlő gyanánt jelent volna meg. Míg földi munkálatja' ideje alatt, midőn a' 'Sidók szovainak megvalósítására szünet nélkül új meg új jeleket kívántak, nyilvánosan hivatkozott a' maga jövődő újabbi feléledésére, mint a' melly minden jelek felett legnagyobb, legcsudálatosabb és legmeggyőzőbb vala. *) Mivel azért ő ezen jelt megadta; ez által tagadhatatlanúl a' legfelségesebb és legérdemesebb módon mutatta-meg maga Istenségét és tanításának isteni voltát, következőleg a' mi őszveséges hitünknek igazságát-is.

De mind e' mellett vannak kiváltképen egy néhány legdrágább és legédebb reményeink, melyek a' dicsó jeles Husvét' Innepével esztendönként belső szemünk' eleibe fordulnak, és a' feltámadási történetben, mely ezen innep' alapja, teljes megerősítést találnak.

Ilyen remény először-is *lelkünk' halhatatlansága*. — Mik egyebek az emberi szívnek feles vágyjai, mint az örökké tartandóság után való vágnak visszhangja, melyet maga a' természet óltott belénk? ezt bizonyítják minden várakozá-

*) Máté XII. 38. és követc.

saink, minden feltételeink, melyek szüntelen csak a' jövőre vannak intézve, minden munkálatunk, mely szüntelen egy távul lévő még ezután elérendő célra siet. Oly jelenések ezek, melyek ama belsőkben lakozó vágyunkból fejlődésnek. Kicsoda az a' ki ezen élettel merőben elenyészni kívánna? maga az öngyilkos-is csak azért végzi életét, hogy egy jobbra juthasson. Az ő tette ugyan nagy vétek, úgy hogy az új élet alig lehet reá nézve jobb élet; de magában a' vétekben jelenti ki magát az ez után való vágyódás. — *Semmi véletel*, irtóztatós kemény gondolat! Meghalni és soha többé nem élni! Veszteni és soha többé fel nem lenni! Mindentől a' mit birtunk, a' mi minket gyönyörködtetett megfosztatni — örökre megfosztatni — a' visszanyerés reménye nélkül megfosztatni! — Sőt magunk is, ha az utolsó földgöröngy lehempelyget sírunkba, örök feledékenységbe süllyedve lenni! — Így tehát sikertelen a' pályánk' bévégzete után való törekvés; sikertelen a' léleknek titkos vágya, mely a' földön nyugtát nem találja! — Tehát csak egy perczenetig szabad örvendenünk, csak egy perczenetig bámúlnunk a' természet csudáit, hogy kielégítés nélkül nevedett kinnal, miután a' jót megismér-

tük, láttuk és abban részesedtünk, a' jobbat pedig már sejdítettük és ohajtottuk is, visszavonhatatlanúl ez életből száműzettessünk és borzadva tekintsünk le a' holt, lélektelen, puszta semmiségbe! Oh valóban boldogabb lenne e' szerént a' föld' füve, boldogabb az utszán lévő kovacs-kő! Nem ismerik ezek a' lét' örömeit, de a' semmivé lét' borzasztó vóltát sem érzik soha! — Nem! „*az Isten nem a' holtaknak Istene*“ *) Teljesebb vigasztalással az, mit az ő Egyszülöttje hirdet nekünk. A' síron túl-is *élvala* Ő, *élni* fog a' mi lelkünk-is. „A' halálba mene Ő, hogy mi a' haláltól ne féljünk, és feltámad, hogy higgyük a' mi feltámadásunkat.“ Mire már az ész minden időben szózatólt, azt ő tagadhatlan bizonyosságra emeli. „*Boldogok az igazok, így szól Ő, mert fényleni fognak mint a' nap az ő atyjok' országában*“ **) Ne féljete az emberektől így szól Ő, „*kik megölik a' testet, a' lelket pedig meg nem ölhetik.*“ ***) „*Eljön az óra, így szól Ő, melyben mindnyájon kik a' koporsókban vannak meghalják az Isten fia' szavát, és előjönnek a' kik jókat cselekedtek az é-*

*) Luk. XX. 38.

**) S. Gregor. in Moralib.

***) Máté XIII. 43.

letnek feltámodására, a' kik pedig gonoszokat cselekedtek az itéletnek feltámodására " *) — Ezen rövid szűklétel nem, korántsem lehet tehát a' mi egész létünk, nem lehet a' mi örökkévalóságunk! Azért lettünk, *hogy megmaradjunk*. A' semmivélét' váza nem fenyt egy olyan teremtményt, kit az Isten *maga* képére alkotott; kinek megadta azt, hogy ő benne hidgyen, és az ő közellétét érezze; kit egy oly lélekkel ruházot-fel, mely a' pornál feljebb hatolhat, melynek ereje és telje nem fér a' föld' keskeny körében. Nyugodtan dőlhetünk-le az utolsó álomra, nyugodtan nézhetünk a' fekete bakacsinra, a' senyvedésre és a' rothadásra, mert a' mi nemesebb részünk el nem rothad, fenn marad az az örökkévalóság' határtalan országában, ezen örökkévalóságra lévén úgy-is alkotva. — Mely bátorító, mely gazdag erejű és mely enyhítő ezen reménység! Hiszen maga a' pogány-is megvallja: „Ha hibázom-is a' hatalatlanságról való hitemben, megesmerek hogy e' részben örömet hibázom; mert a' mi nékem még itt e' földön vigasztalást ad, az egyedül a' hit.“ †) Igen

*) Ján. V. 28, 29.

†) Cicero de Senect.

is, a' mi nekünk itt e' földön legjobb vi-
 gasztalást nyújt, a' mi a' búbanatnak söté-
 tét ködét inségünkben eloszlatja, nem hágy
 minket az a' kétségbeesés' kínzó fájdalom-
 mának prédájává lenni, a' mi lelkünket
 élteti, a' mi a' jelenkornak minden bol-
 dog vagy boldogtalan sorsán feljül emel
 bennünket, ez egy sirontúli jobb létnek
 édes reménye. — *Halhatatlanság*, nagy
 és lelkesítő szó! Kinek szivétát nem bor-
 zasztod te a' mennyei kéj' érzeteivel! Részt
 venni az Örökkévaló' örömeiben, előlta-
 ni a' tartandó boldogság utáni forró szom-
 junkat esméretben és béléltetésben neveded-
 ni, át szemlélni az ő myriád' világait, a'
 dolgoknak legtitkosabb okait megérteni,
 levonva látni annak kárpitját szemünk
 előtt, a' mi sötét és beleplezve vala itt
 a' földön, önsorsunknak forgását, miért
 kell vala annak így és nem másképen len-
 nie, megfogni, a' létel' a' legboldogabbá
 lett létel gyönyöreivel élni, élni és nem
 félni, hogy attól megkeljen válnunk, egy
 halál nélkül való életet, egy bánat nél-
 kül való örömet, egy végnélkül való bol-
 dogságot birni... Oh dagadoz a' kebel, ha
 csak emberi szegény szállással-is próbál-
 juk a' halhatatlanság' boldog reményeit
 kifejezni! Dicséret és dicsőség a' Feltá-

madottnak, a' ki nekünk ma ezen reményeket elszakaszthatatlanokká tette!

De nem csak a' mi lelkünk fog örökre tartani, hanem a' mi testünk-is majd egykor ismét élni fog, hogy soha többé meg ne haljon. Ez a' másik remény, melyről Jézusnak a' sírból való visszatérése minket biztosít, az-az, *önmagunknak egykori feltámadása*. Ő-is, a' mi előképünk, testel, még pedig éppen azon testel, mely a' keresztfán függött, 's a' melyel a' kőszikla-sírbólban helyheztetve vólt, jött elé ismét újéletre; körülvéetve lévén maga testétől, ugyan azon testől, mely őtet azelőtt környezte és arról ismérik-meg őtet tanítványai, még megvalának a' sebek' helyei, midőn amazok az első pillantatra valami lelket látni képzeltek, megszólítá őket, hogy tapogatnák-meg, és lásák vagyon-é a' léleknek húsa és csontja, mint nékie; *) *Ha béóltattunk az ő halálának hasonlatosága szerint, a' feltámadásban-is úgy leszünk,* **) így tanít ő minket apostola'szavai által — Úgy vagyon, mi-is tehát éppen azon tetemünkkel, mely most minket körülvész, fogunk egykor eléállittatni, mi-is egykor jelen-

*) Luk. XXIV. 37. és kövélk.

**) Rom. VI. 5.

való testünket visszaveszük csak hogy akkor ezen test maga új állapotjára méltó gyengeség és betegség nélkül, a' föld' súlyaitól szabad, magasb rendeltetésének megfelelő, mennyei hazájához alkatva, és a' jobb világok' gyönyöreivel való éleltre alkalmas léssen. Mint a' csekély magv, miután a' földben meghala, kicsillatozó világra fejlik, mint a' keskeny házacs-kából, mely rövid ideiglen a' herányónak sirjául szolgált, tarka fényes színekben repül-ki a' pillangó; így fogunk mi-is egykor a' koporsóbol új és szebb alakban ismét elékerülni. Bizonyossá tesz minket erről ugyan azon Apostol: *A' mi testi „rothadásban vettetik-el, és rothadatlanóságban támod-fel, nemtelenségben vettetik-el, és dicsőségben támad-fel; erőtlenségben vettetik-el, és erőben támad-fel; állati test vettetik-el, és lelki test támad-fel.* *)

Azért szóll így Sz. Hilarius-is: „Mi cserépedény gyanánt öszvetörettetünk, hogy új-já születésünk és új életre való támodásunk-által egy boldogabb helyzetbe tétessünk.“

**) Azért Sz. Ágoston-is: „Az igazaknak testei hijánosság nélkül, rútság, mocsok, és

*) I. Korint. XV. 42. és követk.

**) S. Hilar. in Psalm. 2.

múlandóság nélkül lesznek.“ †) — De talán azt kérdezzük itt, *miként* lehetséges az, hogy a' széljelszórt és régen porrá vált testi-részek egy egésznek új alkotására ismét egyesülhessenek? Gondoljuk-meg annak nagy vóltát, a' ki egykora' mindenséget semmiből elészólitá. Légyen ez *bár mely* foghatatlan-is, a' lehetőség mindazon által bizonyos. Avagy nem hiszünk-é egy mindenható Istenben. Valyon szabhatjuk-é a' mindent Megtehetőnek eleibe a' mi szűk tehetségünket sinor-mértékül? Vagy talán könnyebb vólt-é egy egész természetet semmiből kiszólitani, mint azt a' mi megvólt ismét egybegyűjteni? *Öszveszerkeztetni* azt a' mi megvan, ez bizonyosan kisebb nehézségre mutat, mint, a' mi nincsen, *teremteni*. Egy leomlott háznak dűledékeiből könnyebb újat építeni, mint ha semmi anyag arra nem vólna. De nem mutat-é maga a' természet-is ilyen újítványokat? A' mi ma elenyészik, nem tűnik-é hólnap más alakban ismét elé? Valyon nem minden romlás egyszer'smind a' megújított szüleményeknek gyűjteménye? Ugy van; nem fejtí-é meg elég világosan minden tavasz, mely fris virágokat hoz elé a' rothadás' öléből, a' halál'

†) S. August. in Enchir.

bús problémáját, és még egy magára a testre-nézt-is örök álom felett való szorongató aggodásunkat megczáfolja? Jelesen innepli annakokáért a' mi Anyaszentegyházunk a' Krisztus' feltámadását, a' természetnek minden évenkénti feltámadásával egyszer'smind: ez által egy igen helyes képző jelet nyújt nekünk a' mi tulajdon egykori feltámadásunkra. — Bármint hulljon azért a' mi testünk utolsó lélekzetünkkel a' rothadásnak prédául, bár mint bomoljon és bár mely távúl szórattassék szét; mert fiatal erőben, és mennyei szépségben fog ismét egykor kivirúlni, mely víg és bús óráinkban itten minket híven követett, melytől a' lélek csak nehezen tudott megválni, dicsőült és felséges alakban fogja magát vele ismét egyesíteni, hogy az örökkévalóság' örömeiben-is hű társa legyen. Így reménykedünk, és dicséret és dicsőség a' Feltámodottnak; a' ki minket a' mai napon ezen felséges reménységben *bizonyossá tett.*

Végre egy oly vigasztaló reményt ígér a' Krisztus Urunk' feltámadása, mely hasonlólag teljes idvességgel. És ez amaz örvendetes kinézes, mi szerint *ismét megtaláljuk, ismét megismérjük, ismét meglátjuk egymást a' síron túl.* Őtet-is hogy a' sírból visszatért, ismét meglátták, is-

mét megismérték tanítványai, így fogjuk mi-is egykor a' sír' partján túl lévő' tökélyek' országában egymást ismét feltalálni. Itt a' földön csak rövid ideig lenlátjuk egy mást. Esztendők folynak-le néha, míg a' 'sibbongó' emberi sokaságban csak egyetlenegy ohajtásunk és kedvünk szerint való teremtményretalálunk — keresünk 's meg-meg keresünk — és gyakran megcsalatkozunk — és ha csak ugyan végre a' szív a' rokon szívet feltalálta, feléledt új hangzatjában a' legszentebb érzéseinek és reményeinek ismét örül, ekkor-is ezen öröm — csak egy napi öröm vala. — Elé-jön a' sötétség' küldöttje és kimélletlenül szakasztja-el egymástól azt, a' mi egymáshoz tartozott. Mely keserves az ily fájdalom! Minden seb ellen vagy a' természetnek némü-némü gyógyszere, minden veszteség ellen vagy a' némü-némü potlása, csak ama szerencsétlen számára, ki a' rokon lelket elvesztette, nincsen semmi vigasztalása e' Világnak, nincsen orvossága a' természetnek. A' sír nem adja vissza ezen a' Világon maga halottjait. Árván és elhagyatva áll ő itten a' roppant természetben, és lecsillapítatlan örök vágy emészti bús keblét. — De az halál' és elválás' felséges isteni meggyőzője ezen ohajtást-is meg-

nyugtatja hogy örökre kielégítetlen ne maradjon; lerontja ama közfalat, mely a' megbarátkozott szíveket elválasztotta és a' viszont-látásnak szent örömeről biztosít. „*Ne szomorkodjatok*“ így szól szerelmesihez „*ismét meglátlak titeket és örvendezni fog szívetek, és a' ti örömeteket senki el nem vészi tőletek.*“ *) „*Bizony mondom néked*, így kiált fel a' keresztfán a' jobbjára felől függő bánkodó latorhoz, „*ma velem lészes a' paradicsomban.*“ **) „*Atyám a' kiket nékem adtál a' hol én vagyok, ök-is velem legyenek.*“ ***) így esdeklik vala Ó az egeknek. „Éden a' mi igaz honnunk .. barátaink', szülőink', testvéreink' és gyermekeink' nagy száma ott vár bennünket közükbe, és karjaik közé jutni, vajmi örvendetes lesz ez egykor reánk és reájok nézve-is.“ ****) „Azon előkelőség fog minket ottan boldogítani, mi szerint látni fogjuk azt, a' mit szeretünk; és szeretni a' mit látunk.“ †) Így nyilatkoztatják-kimagokat ez iránt-is a' Sz. Atyák. — Nem, az ideig való rövid elválás tehát, nem léssen az egész örökkévalóságra nézve-is

*) Ján. XVI. 22.

**) Luk. XXIII. 43.

***) Ján. XVII. 24.

****) S. Cyprian. epist. de mort.

†) S. August. de Civi.

elválás; ismét meglelni, ismét látni, ismét szeretni fogjuk mind azt, a' mi itten a' mi szívünk előtt becses és szüksége vala. Ütni fog ugyan; igen-is ütni fog az óra, mely földilétünköt elszakaszt, fel-fognak hatni megbizott embertársainknak lelkeik jobb hazájokba; de a' mi hitünk is utánok repülvén a' csillagok felett fogjuk teljes bizalommal keresni lakásainkat a' midőn-is csendesen és jóltévőleg zeng ez a' szózat lelkünk' belsőjében: majd ismét meglátandjuk őket! egy hervadhatatlan virág csirázott-ki minden földi sírra-nézve a' mai napon az Istenember' sírjából: az örökre léendő egyesülés' reményei, 's ha már itten, hol még a' legjobb sem egészen jó, hol még a' legerősebb sincsen gyengeség nélkül, ha már itt botló, hibázó, halandó barátink' körében gyakran oly vigan, oly boldagúl érzetük magunkat, mely kifejezhetetlen, mely lerajzolhatatlan nagy vóltú léssen a' mi szerencsénk akkor, midőn a' mennyei atya' roppant házában egykor ismét egybetalálkozunk, és mint nemesült, tökéletes halhatatlan lények boldogságról boldogságba végnélkül virágzandunk! Valóban méjjen és örömtelve kell hogy megszekettessen minket azon gondolat, hogy majd az örök szeretet' thronja előtt is

mét egybegyülekezünk, és az Örökkévalónak gyönyörűségiben, minden jóknak gyönyörködésiben, mind azoknak gyönyörködéseiben, kiket a' barátság és lágy érzetek' kötelei szíveinkhez lánczoltak, oly örömeket találni bizonyosok vagyunk, mellyeket „*senki tőlünk el nem fog venni*” semmi elválás többé nem fog megzavarni, semmi halál többé nem fog szétzúzni. — Viszontlátás, gyönyörű, nagy, boldog remény! úgy lebegsz te mint egy mennyei lángsugár földi létünk' homályjai között, és az Örökkévalóság' fényes napját hittel teljes szíveinkre derited! Dicsiret és dicsőség a' Feltámadottnak, a' ki tégedet-is ma nekünk *megerősített!*

Ezek tehát azon sokféle édes reményeink közül a' jelesebbek, mellyek iránt ama csudálatos történet, mely mai innepelésünk' tárgya és őszveséges vallásunknak alapja, minket biztosít: lelkünk *halhatatlansága*, testünk *feltámadása*, szíveinknek *viszont-feltalálása*.

De immár minő feltételek alatt örülhetünk ezen biztosításoknak? Mert a' hol oly nagy és oly felséges ígéretek tétnek, semmit sem kell-é ottan nekünk mivelnünk, azok elnyerésére? Hol a' jövő Jézus' igireténél-fogva a' legkívánatosabb sorsról bizonyossá tesz, semmit

sem kíván-é ott a' jelen tőlünk bététet-
ni zálogúl? Nagy hálátlanság lenne ez
egy szabad, erkölcsi, a' roszra úgy mint
a' jóra, következőleg egy különböző bér-
re-is alkalmas lénytől. Fontoljuk-meg
annakokáért azt-is miként lehetünk leg-
jobban érdemesek a' mai ígéretekre.

Azon reményeknek, mellyekről Jé-
zus' fel-támadása biztosít, megvalosulása
kimondhatatlan boldogságot, de egyszer-
'smind határtalan boldogtalanságot-is ké-
szíthet nekünk. Nem minden Örökkéva-
lóság kívánatos, az elkárhozattok-is Ö-
rökkévalók. Az ők lelkek-is halhatatlan,
az ők testek-is fel fog támadni, ők-is egy-
be fognak találkozni. Ha a' nagy jöven-
dő mérték-nélkül való örömekről bizto-
sit, úgy az igazság-is tekintet-nélkül u-
ralkodik ő benne és annálfogva a' jó-
nak csak jóllehet ott dolga. Meg-fizetend
ugyan-ez minden nemes tettet, de nem
különben fizetend-meg minden roszat-is.
És így fel-oldazhatatlan kötelek csatol-
ják-egybe a' jövendőt a' *jelennel*, az ara-
tást a' *vetéssel*, a' gyönyörüségekkel való
élést az *előkészületekkel*. És ennek így
kell lenni egy erkölcsi Világ' rendében,
így kell ennek lenni az okos és szabad
teremtmények, és egy legszentebb, leg-

tökéletesebb Teremtő közötti viszonyban. Mert ez csak azt adhat a' mit azok választottak magoknak; ez csak jutalmat osztogathat akkor, midőn azok erre érdemesítették magokat. Minden cselekedeteink mintegy láthatatlan fonalakon fügnek-össze magok következéseivel, és oda át kísérnek bennünket, és a' mennyiben itten beteljesítettük azt, a' mi parancsolva vólt; csak annyiban fog reánk nézveis beteljesítettetni, a' mint megígértett. Soha sem szülhet a' jó gonoszt, valamint a' gonosz sem szülhet soha jót. A' mi az egek magos Ura' szentségével-is tökéletességével meg nem egyez, vagy azzal éppen ellenkezik, lehetetlen, hogy az a' menyországnak örökségét megnyerje.

Világos tehát, hogy feltétel-nélkül az örökkévalóság' boldog sorsára nem juthatunk. Mik légyenek pedig ezen feltételek, ki-fejti, nevezetesen a' mai innepre-nézve, Sz. Pál: *Valamint Krisztus fel-támadott halottaiból, úgy mond ő, úgy elevenüljünk-meg mi-is a' véték' halálából, és járjunk az életnek újságában *)* „Megnem koronáztatik senki, hanemha tusakodik. Ha ő véle e-

*) Rom VI: 4:

gyütt meghalunk, együtt is élünk^{cs} *)
 Megkell tehát halnunk az istentelenségnek, megkell halnunk minden tisztátalan gondolatnak és cselekedetnek, és Jézussal egy új törvényes életre támadnunk. Valosítanunk kell végre a' jó iránt annyiszor már következés-nélkül feltett szándékot, elkell szaggatnunk azon hálót, melyet a' testiség és kívánság font körülöttünk, le-kell ráznunk magunkról azon terhes bilincseket, mellyek minket a' sötétség' sódjában fogva tartanak, férfi bátorsággal szakasszuk-ki magunkat a' földi habokból, és emeljük szabad orcánkat mint világosság' nevendéki, fel az Istenhez. Így aztán, és csak ezen feltételek alatt várhatjuk teli vigasztalással örök jutalmait. — Tegyük-meg azt, mit az Örökkévalóság kíván tőlünk, minden haladék nélkül tegyük-meg azt. A' mi szabadítónk és előképünk' életre támadott-fel, és mi állandólag a' halálban maradjunk-e? Miként reménylhetjük azt, hogy egykor véle együtt élhessünk ha kinem szállunk a' bűnnek' sírjából? Nem! Az ő új felebredése és mind ama felséges kinézések, miket ezen új felebredés hiteléssé tesz, soha sem válhatnak idves-

*) II Timoth. II. 5. 11.

ségünkre, ha csak mi-is fel-nem ébredünk, és nem halgatjuk az Irás' ama intő szavait: Cselekedjétek az atyának cselekedetét, „*még nappal vagyon; mert eljön az éjszaka, midőn senki nem munkálódhatik*“ *) Úgy-is, fele az időnek még pedig talán épen azon időnek, mellyben számunkra még nappal vagyon, az indulatok' szolgálatjában enyészett-el; nem kell-e hát sietnünk, legalább annak fogyatékját az atyának szentelni, mi-előtt az éj egészen be-állani? Késhetünk-e, legalább a' hátra lévő, kitudja milly szűkőn kimért létünk' óráit az örökkévalóságra költeni, és a' múlt idő' hibáit azáltal ki-bűnhödni, hogy ezentúl a' Virtus' pályájára térünk? Ne csalatkozzunk! Még most kell az égre fel-emelkednünk, ha egykor arra méltók lenni akarunk. Ne hitessük-el magunkkal, hogy erre elég idő legyen még, és hogy ne talántán a' maga teljében lévő erő, ifuság és egészség, melly ereinket éleszti, még hosszas időre nyújtja létünket. Ugyan mibe bizakodunk? Avagy megbomolhatatlan-é az erő, ifuság, és egészség? Avagy a' halállal szövetségre léptünk-é? Avagy kezünkben van-é a' jövődő, és levontuk-é már azon

*) Ján. IX: 4.

fátyolt, melly annak titkait elöllünk fe-
 dezi? Vagy talán mi együtt ültünk ak-
 kor tanánsban az Istennel, mikor min-
 den halandónak célját kitüzte, és reánk-
 nézve-is megállította ezt: Eddig, 's ne
 tovább!? Tudjuk-é, hogy vallyon már a'
 jövő reggelre reánk-nézve-is ez a' „*Ne
 tovább*” el nem érkezett? Sokan eszten-
 dőkre számoltak, 's még annyi hetekig
 sem éltek! De légyen bár egy hosszabb
 kor nekünk kiszabva, vallyon a' hosszas
 el-szoktatástól lelánczolt, a' gonoszságok-
 ban megőszült és belé ro'sdásodott Világ
 fia könnyebben emelkedhet-é akkor az
 égiefelé, mint most, midőn lelke még sza-
 badabb lévén, a' kor' hatalma még egészen
 a' földre lenem tiporja? Nem fog-é még
 inkább, 's még nagyobb aggodalmak kö-
 zött ekkor csupán csak azon egyetlen egy
 gonddal foglalatoskodni, hogy életének
 pályáját még mentől tovább nyújtsa?
 'S vajmi roszul-él az, kinek szivén egyéb
 nem fekszik, csak az, hogy *él!* — Nem!
 mivel meg nem határozhatjuk, vallyon
 felderül-é a' nap' világa hólnap ismét szá-
 munkra, vagy pedig még ma nyomja-bé
 a' halál szemeinket, azért, még ma kezd-
 jük-el azt mire a' hólnapi nap talán igen
 késő. Sebesen elfujja az idő itt létünket;
 semmit sem kell azért elmúlatnunk, sem-

mit sem akár ifiak akár öregek légyünk, ha Jézussal feltámadván, az örökkévalóság' jutalmára bizvást szert tenni kívánunk.

Ha tehát lelkünk halhatatlanságra vagyunk alkotva, ne hogy ezen halhatatlanság majd egykor annak átkára legyen, szükséges hogy azt ezentúl szent tökéletességre vezessük a' Virtusban és nemes érzetekben gyakoroljuk. Ha nem fordítottuk eddig-elé tehetségeit arra, mire a' mennyei Atya adta, sőt ha talán épen csak mint eszközöket, miszerint a' testiség útján jobban és könnyebben járassunk, úgy használtuk azokat, gondoskodjunk ezentúl bölcsebbekké lenni, ne hogy majd önnön jobb érzetűnktől kárhozott találjunk. „*A' ki az ő testébe vet, a' testből aratja a' veszedelmet-is: a' ki pedig a' lélekbe vet, a' lélekből aratja az örökéletet*“ *) így biztosít a' Jézus' küldőtje. Tekintsük-meg azért nagyobb komolysággal a' mi szép elrendeltetésünket, ne esmérjük-el hibáson többé lelkünknek, melly az Isten' képe van alkotva, és a' végtelenség pólgára' nagy méltóságát, tartsuk-meg ennekutánna szüntelen egy óly eránzotban,

(Galat VI. 8.

melly ezen méltóságnak megfeleljen, és mindent a' mi erönkből kitelik áldozunk-fel annak oly fel-készítésére, miszerint majd valaha az Örökkévalóság-előtt elne piruljon. Mindent, mit a' Virtusból és szent miveltségéből magának gyűjt, magával viszi azt egy fenségesebb Világba, és ezáltal neveli annak örömei iránti érzetét. Mily lelkesítés ez, szüntelen lépcsőnként közelebb hatni-fel az egekhez, és fáradhatlan hűséggel törekedni lelkünk' nemesítésére. Csak így készülhetünk-el legczélarányosabban egy jobb élet' bődög örömeire! Csak így vagyunk méltók halhatatlanná lett születésünkre! *Csak így léssen a' halhatatlanság áldásunkra!*

Továbbá, ha testünk egykor a' porból ismét fel-támad, 's egy fényességi alakra által-változik, tehát még most kell aztat olyan becsben tartanunk, a' mint jövődő megditsóitése kívánja. Ha eddig a' bűn szolgálatjára éltünk vissza azzal, ha addig csak a' hiúság; romlatság' és testi gyönyörűség czégéréül szolgált, tehát szálljunk-ki ezentúl Jézussal ezen senyvesztő rothadásból, és teremtsünk új lelket magunkba, és tartsuk-meg testünket az erkölcsiségnek. Ha eddig-elé az illetlent kellőnek, a' szemérmet elő-

ítéletnek, a' farkasokkal való orditást tisztességes dolognak tartottuk, ha erkölcs-telen fogások és öltözés-vagy-is jobban mondva nem öltözés-által testi kúltet-szést gerjeszteni igyekeztünk, tehát ezen-túl becsüljük-meg jobban önmagunkat-is, a' mások ártatlanságát-is. „*Ne uralkod-gyék többé a' bűn testünkben, hogy az ő kívánságának engedjünk.*“ *) Csak a' legalacsonyabb teremtmény, csak az elfa-jult szétcsapongó bújja, a' ki merőben ál-lat, lelheti az ilyenekben tetszését; de a' jobb ember a' ki valamivel többre, mint csupa érzékcsiklándozásra érzi magát meg-hívatva lenni, komolyan sőt néha csö-mörrel és megvetéssel néz az ilyen za-bolátlan képekre, melyek szemérmetlen mezitelenségökkel a' testiséget felinger-teni, a' szépség' dicsőségét megnyerni, mindenreható erejeket fitogtatni, és talán önfesletségeknek csak társokat szerezni törekednek. —

Nem minden feltámadás örvendetes, van egy ítéletre való feltámadás-is. „*Mind-nyájan, így szól az Evangelium, meg-fogjuk hallani az Isten fia' szavát; de*

*) Rom. VI. 12.

csak a' kik jókat cselekedtek fognak előjöni az életnek feltámadására, a' kik pedig gonoszokat cselekedtek, az ítéletnek feltámadására.“ **) Hogy tehát a mi testünk-is ezen ítéletnek, 's vele a büntetésnek eleibe ne menjen, ne gyalázzuk-le, és ne csufítsuk-el az Isten képének templomát, az örökkévalóság' boldogságaira követő bizonyostársunkat, hanem szenteljük-fel azt a' jóra és erkölcsiekre. Védjük mindentől, a' mi mások botránkozására lehetne, és önmagunkért is semmiben kedvét ne töltsük, mely által valamely nyilvános kötelességünk megsértődhetnék. Csak így fog az ő újabbi feléledése egykor örömünkre lenni, csak így tarthat számat testünk a' maga föld-felletti megdicsőítésére, csak így fog a' jobb világok' gyönyörüségeire alkalmas, és azok örömeiben való részvételre méltó lenni. — *Csak így fog a' feltámadás néki áldására lenni.*

Végtére, ha mindnyájan túl a' siron ismét meglátjuk egymást, tehát még most kell nekünk kölcsönös viszonyainkat úgy elrendelni, 's egymással ezen földi életet át úgy élni, miszerint ezen viszontlátás nekünk egykor örvendetes lehessen. Mert

*) Ján. V. 28, 29.

van egy gyalázatos és gyötrő viszontlátás-is: van egy a' gyűlölség', visszavonás', könnyek', és siralom' országában való egybetalálkozás-is. Ugyanazért, ha eddigelé szeretetlenségben, czivódásban, ellenségeskedésben és rágalmazásban vesztegettük földi napjainkat, és ez által előre már ama sötétség' országára miveltük magunkat, tehát igyekezzünk ezentúl be- dugni ezen ideigvaló és örökös inség' forrásait, és azon légyünk, hogy igazság, ki-méllés és kegyesség lakjék közöttünk. Nem alkalmas a' fölemelkedett boldog lelkek' társaságára, nem alkalmas a' mennyei béke-lakhelyeire, az a' ki a' békételenség' lelkét táplálja keblében. Légyünk egymásiránt hívséges szülők, szerető hites-társok, jámbor gyermekek, egyenes szívű barátok; buzdítsuk, és serkentsük-fel önmagunkat egyátaljában mindenre, a' mi a' törvénnyel és kötelességgel megegyez, ne hogy majd amott az örök atya' ölénben egymás' nemlátásán bánkodjunk, 's ne hogy az alatt mig az egyik a' maga új és felmagasztalt létének örül; a' másik a' számkivetés' örvényeiben elkese-redveátkozza halhatatlanságát. Kezdjükel még most az egyeség' és nemes szívnek ama szép köteleit fonni, melyek egy-

kor minket, mint egy isteni nagy háznépet erősebben és szorossabban körül-övedzeni és boldogságról boldogságra vezetni fognak. Kezdjünk még most mindenhez, mind ama felségeshez hozzákészülni, mi egykor minket kimondhatatlan bővségben boldogít. Csak így lehet és csak így-is lesz egy jövődő viszontlátás' reménye nekünk örömünkre, csak így várhatjuk nyugodtan azon órát, mely bennünket ismét kedveseink' karjaiba vezet, csak így dőlhetünk-le, a' csendes boldogulásnak szívbeli érzetivel, a' halál' rövid álmára, bizonyosok lévén, hogy abból nem sokára egy végnélküli dicső uralkodásra ébredünk — *csak így lehet a' viszontlátás egykor nekünk áldásunkra.*

És ezek ismét azon feltételek, melyeket teljesíteniünk kell, ha azt akarjuk, hogy az, miről a' Jézus' feltámadása biztosít, idvességünkre váljon. Felkell véle támadnunk — fel a' bűnök' sírjából — fel egy tiszta új életre — lelkünket tökéletesíteniünk, testünket becsbe tartanunk és embertársainkat szeretnünk kell; ha azt akarjuk, hogy lelkünk' halhatatlansága, testünk' feltámadása, kedveltjeink' viszontlátása nekünk egykor örömünkre, és mind ezen édes nagy remények boldogító égi

jutalmunkra, ne pedig igazságos büntető Itéletünkre váljanak.

Oh, szaggassuk-ki magunkat annak-
okáért az igazságtalanságnak minden sző-
vevényeiből, mondjunk-fel a' múlandó-
ság' minden tévelygéseivel és hibáival, vándoroljunk ennekutána Istennek szentelt
érettel, ártatlanúl, szeretettel, jósággal,
kegyességgel, eredetünkhez, és magasb el-
rendeltetésünkhez méltólag életünk' pál-
jáján keresztül, tegyünk eleget a' köte-
lességnek, ha bár magunk' megerőlteté-
sével-is, hogy az örökkévalóság' ígéretei
egykor vigasztalásunkra legyenek. És lé-
gyen a' viaskodás nekünk közben-közben
nehéz bár, csak rövid ideig tart az, a'
jutalom pedig sokáig. Csekélység az és
pályafutásunkat bevégeztük. Az magát el-
szántnak, ki erős tekintettel veti szemét
a' kitűzött célra, bátor szíve soha el-
nem csüggedhet az örök időhajnaláig ada-
tott ama *sebes időszak* alatt a' földieken
való diadalmaskodásra. Tudja ő mely gaz-
dag jutalom vár majd a' híven üzött vir-
tusra, ebben és az Istenhez való forró
szeretetben és az Ő mennyei Megváltója
iránti, buzgó. hálájában alapúl bátor lel-
kének forrása.

Feltámadott, Diadalmaskodott, Megdicsőült Isten' fia! Nem kívánsz Te többet tőlünk, mint a' mennyire az ember-tehetség kitelhető, melyért isteni kimondhatatlan nagy jutalmokat ígérsz. Nagy erő van ebben reánk nézve a' jóra, mind e mellett azonban egyedül önmagunkban nem bizakodhatunk, de nem-is szabad bízunk. Hozzád sohajtunk-fel azért, Hozzád a' mi közbenjárónkhoz, és Idvezítőnkhez, gyarapítsd akaratunk' serkentő rugóit, öncsd lelkünkbe minden időn égi malasztodat, engedd, hogy soha szemünket a' szép jövőd' céljától el ne fordítsuk és így ezen jövőd' céljára a' Te kegyelmed által eljuthassunk. Győzedelmet adál ma nekünk a' sír és halál felett, adj kegyelmesen a' bűn és romlóság felett-is nekünk győzedelmet! Amen

III.

Mi legyen az Istenben való bizodalmatlanság, és mi-ből származzék ezen méltatlan érzet?

Vizkereszt után való negyedik Vasárnapra.

És mondá nékik Jézus': Mit féltek, kicsiny hitűek Máté VIII. 26.

Hogy nem csuda, ha az ember a' természet' véletlen borzasztó jelenéseitől megretten, mindenki elismérheti, ha megfontolja egy átaljában, melly nagy legyen az embernek az élethez való szeretete, és melly sokkal feljúl-haladják a' természet ereji, az ő erejét. Mit tehet az ember az erőszakoson kitörő és zabolátlanúl dúló elementumok' ellenére? Veszély-

be, 's halálba döntik ezek őt, mint mikor az ő fúvalma egy porond szemet elseper. De hogy az emberhez, és kivált egy keresztény emberhez, a' ki egy felsőbb kormány-alatt tudja magát lenni, és a' kinek mindenütt egy felsőbb oltalomban biznia kelletik, nem illő a' veszélyben kedvét elvetni és a' pillantányi kételkedés helyett kétségbe esni, mint ha semmi véd nem létezne felette, ezt is hasonlólag kiki általlátja; ki az Istennek az emberiség iránt lévő viszonyait a' Kristus' tanítása szerint feleszméli. Mert ez bizodalmatlanság az ellen, kinek a' természet-is az ő durva erőszakjaival együtt alája vagon vettelve, a' ki a' természetet teremtette, és annak ugymint Teremtő parancsol, ki a' mindenség' gyepióit erős kézzel igazgatja, és a' ki egyszer'smind az ő Fia által minket bizonyossá tesz arról: hogy az ő akaratja nélkül még egy hajsza sem hullhat le fejünkről *) Tudni tehát őtet mind maga körül, mind maga felett az embernek, és még se vetni benne bizodalját, és búbanatjában el-veszni akarni, ez valóban méltatlan dolog az emberhez, de még méltatlanabb egy keresztényhez.

*) Luk. XII. 7.

Megerősítve látjuk ezt a' mái napon az Úr tanítványaiban. Jézus velek, midőn a' nap már hanyatlott, egy hajóba szállott vala, hogy a' Galileai vagy-is az úgy nevezett Generareth tengerén átevezzenek. Út-közben, azalatt miglen az Úr alunnék, hirtelenül egy zordon szélvész támad, melly az ingadazó csonakot elboritá habokkal. Hogy ekkor a' tanítványok egyátaljában mindnyájon meg rettentek és a' veszedelem első pillanatjában a' félelem meglepte őket, ezt az Úr bizonyára csak az ők emberiségöknek tulajdonítja vala. De hogy félelmök kétségbeeséssé változott és hogy ők az ő jelenléte alatt kételkedvén megfélejtkeztek az emberek' azon védő Atyjáról, a' kit ő meg-ismértetett velők, és, a' mint Márkus jelenti, fel-ébresztvén őtet mintegy szemre-hányó hangon így szólíták-meg: *Mester nem gondolsz-e vele, hogy elveszünk?* *) ez már disztelen, igazságtalan dolog vólt, és a' tökéletes hizodalom hiányára mutatott. Nála vóltak ők, a' ki oly gyakran szólott hozzájok az Isten' kegyes gondviseléséről, nála, a' ki oly sokszorosan megmútatá nékiek, hogy

*) Máté IV: 38.

ő maga-is több egy csupa földi teremtmény-nél; ő a' csudálatos erejű, kit magok szemök-előtt már oly sok természet-feletti dolgokat mivelni láttak, közepettek vólt, és tanítványainak, barátinak szólítá őket; jól tudhatjátok vala, hogy az ő engedelme nélkül semmi sem veszedelmezetheti-é iletőket, mindazonáltal erőt vett rajtok a' kicsiny lelkűség és úgy látszott mintha nem biznának Ő benne az iránt, hogy a' veszélyt ismeri, vagy hogy őket abból kiszabadítani akarná és ki-is fogja szabadítani. Azért érte őket ama kemény dorgálás: „*Miért vagytok oly félénkek, ti kicsiny hitűek?*“ és azért fenyített meg ezen szavakban az ők bizodalmatlanságok, az ők hitbéli fogyatkozások és életők' megtartása iránt-való szerfeletti szorongató gondoskodások.

Idvességes tanítás ez reánk-nézve, *Miért vagytok oly félénkek*, miért vagytok oly bizodalom nélkül valók, *ti kicsiny hitűek?* ! Valóban közüllünk-is sokakat lehetne imigy megszólítani. Mert, jóllehet olyatén élet' veszélyeknek, mint ma az Úr tanítványi, ritkán vagyunk kitétetve, jóllehet a' fel-rendült elementumok' irtózatos dühei ritkán törnek kironítani felettünk, és így csak kevés rendfeletti jelenések érnek bennünket, mel-

lyek keresztényi bátorságunkat, és az Istenben való bizodalmonknak erős vóltát próbálnák: mindazonáltal sokszor megtörténik a' mindennapi életben, hogy néha olyan bajok lepnek-meg, mellyeknek terhe elviselhetetlennek látszik, majd a' balsors' fellegei oly sűrű homályba borítják fejünket, néha azon helyezetek, mellyekben hibánkon-kivül belé-szorúlva látjuk magunkat, oly ellenünkre vagynak, a' kis Világban, mellyben lelkünk lakozik, az az testünkben, oly nagy és heves zendülés támad, miszerint elvesztjük jelenlétünket, eszméletünket és lelki bátorságunkat, csak nem kécségbe esünk és komoly kedvvel törünk-ki ama zúgolódással teljes szóvakra: *Úram nincs-é gondod arra hogy majd el-veszünk*, és így nyilván mutatjuk, miként enyészett-el az isteni bizodalomnak minden nyoma szívünk-ből, és egész bizodalmatlanság lépett annak helyébe.

'S vallyon becsére van-e ez az embernek, ennek az eszmélkedő tehetséggel bíró valóságnak, kiben avagy csak maga az ész-is egy felette uralkodó felséges szent valóság' léte mellett kereskedik és jót áll? És a' mi több, becsére van-e ez a' Jézus által tanittatott *Kereszténynek*, annak, kit az Idvezítő így oktatott: *Ne hi-*

jatok senkit atyátoknak e' földön, mert egy a' ti Atyátok, ki mennyekben van gyon " ? *) Hát ilyenek-e egy fiunak Atyja iránt-való érzeti?

De csak ugyan azt mondod te atyámfia? nem úgy van a' dolog. Te ember és keresztény vagy a' szónak igaz értelmében, azt mondod te? És akármelly csapás-is érjen tégedet, 's bár mint érezted-is akár hogy-is mutassad-ki azt külső jelekkel, mégis sértetlenül marad kebledben a' sorsok' Urához való bizodalom, azt mondod te? 's e' mellett nem akarod a' kétségbe-esés' és a' bizodalmatlan kételkedés' szemre-hányását hordozni?

De hát mi lenne e' szerint „az Isten iránt való bizodalmatlanság?” Igyekezünk azt a' mai napon

1. *Megfejteti* — és hogy magunktól el-hárinthassuk, vizsgáljuk-meg azt-is
2. Miből származzék az közönségesen.

* *
*

Életünk' és sorsunk' Ura! Te, kit a' Jézus' útmutatása-szerint a' lelket fel-

*) Máté XXIII: 9.

emelő *atyai* névvel nevezünk, légy mivelünk e' jelen órában, hogy ennekutánna minden olyan gondolkozást és cselekvést eltávóztassunk, melly azon névvel és a' te szent tulajdonaiddal ellenkezik.

Mivel az Istentől miut legfőbb és leg-tökéletesebb lénytől minden a' mi csak a' tökéletességhez tartozik, elválthatatlan, valamint ellenben minden a' mi legkisebb nem tökéletességre mutat, okvetetlen távól kell hogy legyen tőle; ennél-fogva a' legfőbb hatalom-is a' leghatár-talanabb bölcsesség-is, a' mindent környé-kező jóság is nékie tagadhatatlan tulajdo-na. Mert valamint az erőtlenséget és gyen-geséget senki sem teheti az erőnek és ha-talomnak eleibe: úgy a' bölcsstelenséget, vagy keménységet és kegyetlenséget soha senki sem fogja tökéletességnek nevezni.

Ennélfogva az Isten leghatalmasabb. A' mit senki meg nem tehet, Ő megtehe-ti. Akar és meglesz; szól és megtörténik. Az égi és a' földi hatalmok nékie meghó-dolnak; élet és halál kezében vagynak, „*elvisz a' halál' kapújáig és visszahoz*“^{*}) és mint az Evangelium fejezi-ki ma-

^{*}) Bölcses. XVI. 15.

gát, „*Ő nála semmi sem lehetetlen.*“ *)

Az Isten legbölcsebb. A' mit senki nem ért, azt Ő általlátja, ismeri Ő a' célra vezető leghatósabb eszközöket. — Ő a' mennydörgésből termékenységet hoz-ki, és a' télnek jeges fedele alatt megtartja a' csirának meleg életét. Ott, a' hol mi tudományunk' végén vagyunk, alig kezdődött-el még az Ő bölcsesége. „*Mindenkétárva és felfedezve állanak az Ő szemei előtt.*“ **)

Az Isten a' legjóságosabb-is. Ott hol az emberek üldöznek, Ő védő-angyalunk ott, hól az ártatlan gyűlöltetik, Ő szeret. Minden a' mit rendel és mivel csupa jószág, és célja benne teremtményeinek boldogsága. Teli áldással lebeg az egész föld felett az Ő jóságának lehelete. „*Az ember' könyörületessége az Irás szavai szerint az ő felebarátjához vagyon, az Úr' irgalmassága pedig minden testhez.*“ ***)

A' ki már ez vagy amaz tulajdonokat az Istentől akár szóval, akár cselekedettel megtagadja ki vagy elég hatalmat, vagy elég bölcseséget és jószágot nékie nem tulajdonit, az olyant *bizodal-*

*) Luk. 1. 37.

**) 'Sid. IV. 13.

***) Sirák. XVIIIr 12.

matlannak mondjuk, mert nem bízik a' Mindenható' ama tulajdonságaiban, melyek őtet mint legtökéletesebb valóságot illetik.

Igen-is bizodalmatlanság tehát atyám-fia! midőn p. o. valamely titkos vágyat esztendőköta nevelsz gondosan kebledben, melynek teljesüléséhez kötöd minden szerencsédet, és minden földi boldogságodat, szüntelen való reményben és várakozásban forrón sohajtasz-fel az Istenhez annak eléréseért, és végre reményedet és várakozásodat megcsalatra látod, és vágyod kielégítetlenül, forró ohajtásod lecsillapítatlanul marad — bizodalmatlanság mondom, ekkor, kétségesskedve nézni-fel az egekre, mintha ezt gondolnád: *segithet-is Ő?* Mert így kétségálgat hozod az Örökkévalónak *mindenhatóságát*. 'S bár nem-is mondod-ki azt szóvakkal, *de a' te elcsüggedt állapotod, de a' te két-ségeskedő gondolataid elégge bizonyítják azt.*

Bizodalmatlanság továbbá, midőn nem csak vágyaidat megsemmisítve és feltételeidet szétzúzva látod, midőn nem csak el nem érted azt, mi után forró kívánságid indultak, hanem még e' felett minden, a' mit akartál egészen ellenkezőleg történik — ha a' várt örömek helyett szen-

vedések halmazódnak feletted, ha sohajtva tekintesz szétbomlott reményeidre, avagy csak azoknak enyészetével-is magadat eléggé megaláztatva lenni képzeled, 's e' felett még egy *csapás a' másikkra sújt tégedet*, és a' sors rontó vas léptekkel rohan neki a' te szerencsédnek, — bizodalmatlanság mondám ekkor, az istentelenekkel, *ha bár gondolatban-is* így kiáltani: hol van most az én Istenem? Benne támaszkodom, szabadicsón-meg immár ha megszabadíthat! Ugyan-is ez által ismét Ő Felsége' *mindenhatóságát* káromlod és nem hiszed, hogy az, ki semmiből teremtett számtalan Világokat, egyetlenegy nyomorúlt teremtmény sorsának egyetlenegy ilyen Világban parancsolhasson.

Bizodalmatlanság továbbá, atyámfiál midőn szorongattatásban és bajban vagy, vagy midőn kietlenül jelenik-meg előtted a' te jövőd, a' Mindent-tudónak mintegy értésére adni akarni, *hol és miként* segítsen ő rajtad, hogy az élet' örömet ismét megnyerhesd; bizodalmatlanság, midőn a' halál a' te legkedvesebb emberedtől megfosztani fenyeget, aggodó félelemmel így szólani-fel: Tartsd-meg Uram az én kedveltemet, mert nála nélkül nem élhetek, 's élni sem akarok! Bizo

dálmatlanság midőn elvagy nyomattatva, azt mondani: Ezen gonosztól szabadis-meg, vagy: ama nyavalyát vidd-el tőlem, vagy ezen feltételelemnek adj jó kimenetelt, akkor ismérlek-meg Téged' akkor fog az én boldogított lelkem dicsérni! — Mert e' szerint az Örökkévaló' bölcseségében gáncsokodol. *Miért vagy oly félénk te kicsiny hitű!* Avagy talán jobban tudod-é mi légyen néked idvességedre, mint az, ki a' te idvességedet eleitől fogva kegyes ölében hordozta, avagy jobban megtudod-é határozni a' te jövődőt, avagy többet bizhatol-é a' te okosságodban, mint abban, kinek a' jövődő-is olyan mint a' jelen való, és a' ki szükségeidet megmérte minekelőtte lennél?

Bizodalmatlanság továbbá az-is, midőn súlyaidnak közepette az Istennek mintegy elejébe adni mérészled, *mikor* konditassa megszabadulásodnak óráját; bizodalmatlanság ha bár csak *gondolod-is*: Most már szükségem a' legfelsőbb pont-ra hágott, ha most nem segít rajtam az Úr, elkell vesznem. Vagy: Most vagy on alkalmatosság kipotólni azt, mit a' mostoha sors elvett — *most* közelit a' pillanatot, melyben ellenségeimet árthatatlanokká tehetem, ha most-is késik az Úr őket

megitélni, soha sem fog többé visszatérni a' kedvező óra, 's a' t. — Mert ez által ismét Teremtődnek *bölcsességét* ócsárolod, és azt, ki a' mindenségnek csudálatos nagy óráját, oly pontosan, oly rendszeren mozgatja, hogy semmi sem jetenik meg abban semigen koránt sem igen későn, mintegy oktatni akarni látszatól, mikor keljen munkálódnia, ne hogy az igaz időpontot reád-nézve elmúlassa. Oh! hadd az Urat csendesesen munkálni, mert öröktől fogva munkálkodik Ő! Maga gondjainak hagyta-fel az órák sorsát, mert csak ő, ki előtt semmi rejtve nem lehet választhatja-meg az igaz órát-is mindenek-re-nézt *)

Bizodalmatlanság továbbá, atyámfia! midőn a' szükség és szegénység itten a' te sorsod meglévén tőled tagadtatva az, a' mi másnak bőv mértékbe jutott, midőn hiába nyújtod-fel karjaidat az egek-re, hiába kiáltasz-fel oda földi boldogságért — bizodalmatlanság mondom, ilyenkor búba merülni, és mint ma az Úr'tanítványai, azt hinni, hogy az úr alszik, a' te nyomruságodat nem isméri, vagy a' mi még gonoszabb, isméri nem *akarja*, és nem bánja, ha abban el-is veszel. Mert

*) Ha a' szabad tengeren egy vezér-csillagban bizunk: miért nem bizunk balsorsunknak óráin az Istenben, ki ezen csillagot vezérli.

ez által kétség alá hozod az örök Atya-
jóságot. *Miért vagy oly félénk te
kicsiny hitű?* Nem mondja-é neked Meg-
váltód, hogy tekintenél az ég' madarai-
ra és a' mező' virágaira, mert azokra-is
gondot visel az úr, avagy alábbvaló vagy
te azoknál? Valyon megengedi ő, a' ki
azokat, mint csekélyebbeket, védi, hogy te,
a' ki elébbvaló, nemesebb, halhatatlan
vagy, elpusztulj, ha csak bölcseségének és
szeretetének szent céljai nem kívánják?

Bizodalmatlanság továbbá, atyámfia!
midőn kínos betegség gyötör tégedet, és min-
den bal'som és enyhület nélkül hoszas nya-
valyában sinlődel a' békételenségtől ma-
gadat meggyőzettetni engeded, vigasztal-
hatatlanná lenned, komorságodban han-
gos sikertelen panaszokra fakadnad, vagy
pedig minden csekélységért zsimbes érde-
metlen szemrehányásokkal illetned körül-
letted lévő ártatlan apolgotóidat, és azok-
nak szolgálatjokat igazságtalansággal fizet-
ned. Mert ez által, ha nyilván nem-is val-
lod bár, de minden vonásodban, de min-
den mozgásodban, de minden kedvetlen
szavadban azt mutatod, hogy az Atya-
jóságában-való hit tőled eltávozott és meg-
feledektél légyen arról, mit az Isten lel-
ke az Apostol által kijelentett, hogy tud-

niillik csak szenvedések-által meg-pro-
báltatva mehetünk-be az *Isten* Országá-
ba, *) és hogy reád alkalmazható az mit
az istenfélő Kempis Tamás panaszol: „hogy
sokan vagynak, kik örökre örvendezni
kivánnak Mennyekben a^o Krisztussal, de
kevesen, kik a^o földön az ő keresztjét
hordozni akarják “ (**)

Bizodalmatlanság továbbá, midőn az
élet^o legkeményebb bosszuságai érnek té-
gedet, midőn az emberektől megcsalat-
tatól, és szerencsédben ki-játszadtatól, mi-
dőn helyhezeted csak unalmat szerez né-
ked és a^o Világ^o csak keserűségedre van,
— bizodalmatlanság mondom ilyenkor
szakadatlan könyekben úszni, minden vi-
gasztalástól elérzéketlenedni, és szeren-
csétlenséged^o látásában elmerülni, és ár-
va-vóltodon a^o bágyadt szívet búval e-
peszteni, mert ez-által hangatlan ugyan,
de rettentőleg vádolják az egeket a^o te
megfójtott titkos fájdalmid, mintha a^o sze-
rető és jó Isten nem lakoznék ott, és így
Meváltod^o azon ígérete: „*Szomorkodni
fogtok, de a^o ti keserűségtek örömré
fordúl*“ (***) minden erő és viszhang nél-
kül hangzik-el sziveden.

*) Cselek. XIV: 24.

**) A^o Krisztus követésiről. Könyv. II. rész 11.

***) Ján. XVI: 20.

Bizodalmatlanság továbbá, Atyámfia! midőn a' bú bánat könyez és az Úr látólag elfordítja szemeit tőled, előbbeni Virtusaidra, és jó tetteidre vissza-tekintve azt képzelni magadban, hogy másoknál jobb vagy, és hogy az Isten köteles a' te fedhetetlen erkőltseidet még itt a' földön jóllét által megjutalmazni, mivel azonban a' helyett mostohaúl látogat, a' lelki homály teljes mértékében így kiáltani-fel: hogyan érdemlem én ezt? Hát ez az igazság pályafutás' jutalma? s. a. t. — Mert ez-által félre magyarázod a' Mennyei Atya' igazságos *gondviselését* és *jóságát-is* egyszer'smind. *Miért vagy oly követelgető te kicsiny hitű?* Virtusoddal miért kérkedel? Nem tudod-é hogy az alázatosság-is a' Virtushoz tartozik, és hogy e' szerint, mihelyt Virtusodban felfuvalkodól, már nem bírsz Virtussal, következőképen jutalmat sem érdemelsz? Nem tudod-é, hogy „*valaki magát fel-magasztalja megaláztatik?*“ *) Halljad kérlek az Irás' intó szavait: „*Mennél nagyobb vagy, annál inkább alázd-meg magadat, mert csak így fogsz tetszeni az Urnak*“ **) Halljad az Anyaszent-

*) Luk. XIV. 11.

**) Sirák. III. 20.

egyház tanítójának szent, és igaz szavát:
 „ Senki se zúgolódjék valaki nyomoru-
 „ ságot szeved, ha nem-is tudja miért szen-
 „ vedi azt; hanem éljen kiki azon helyes
 „ és szent meg-győződésben, hogy méltán
 „ szenved, mivel az itéli őt, kinek itéle-
 „ ti soha sem igazságtalanok.“ *)

Bizodalmatlanság végre, midőn a' Vi-
 lágnak oly sok szövevényes problémáit
 észre-vesszük, midőn magunkról mások-
 ra fordítván szemünket látjuk, hogy itt
 a' boldogság gyakran meg-fordított szám-
 ban áll az érdeumel, és hogy a' jámbor
 gyakran lenyomatik az-alatt, míg a' ta-
 gadhatatlan gonosz örvendez és vigad —
 bizodalmatlanság mondom, ekkor szem-
 inket szilajan az égről elfordítani mint
 a' gondvíseletlenség, vagy a' részre hajlás
 és merő önkény lakhelyéről. Mert ekkor
 ismét ha bár szájunk nem-is, de gondo-
 latunk 's tekintetünk megtagadja a' leg-
 főbb Irgalmazó' *joságos* és *igazságos*
 vóltát: Miért vagyunk oly kétségeskedők?
 Hogyan bátorkodunk emberi elménkkal
 megítélni az Isten' végzetit? Tudjuk-é
 úgy mint ő, mi légyen kinek kinek hasz-
 nára és jóvára? Ki-nyilatkoztatta-é az ő

*) Isidor I. 3. de summ. bon.

végzetinek czélját mi nekünk? Tudjuk-é mire vezethet az elnyomatott' sohajtása? Nem, csak azt tudjuk Szent Pállal „*hogya' mellyeket mostan szenvedünk nem hasonlítandók a' dicsőséghez, melly nekünk megjelentetik*“ *)

És így bizodalmatlanság mind az, a' mi az Istennek mint egyedül-való leg-tökéletesebb valóságnak, vagy mindenhatóságával, vagy bölcseségével, vagy jóságával és igazságával egybeütkezik. Sőt nemcsak bizodalmatlanság ez, hanem tulajdonképen *istentagadás*. Ugyan-is, ha az Isten szent tulajdonaiban kételkedünk, ha szóval vagy cselekedettel az Istent hatalom, vagy bölcseségnélkül valónak, vagy kegyetlennek és igazságtalannak hisszük, akkor egy tökéletesség-nélkül való Istent hiszünk, és ez épen annyi mint semmi Istent nem ismérni, mivel egy tökéletesség nélküli tökéletes valóság merő ellenkezés lévén maga magára elenyészik.

De honnan származik már ez a' bizodalmatlan és a' felséges Istenséghez épen oly annyira mint ön magunkhoz méltatlan érzés?

*) Rom. VIII: 18.

Ha megvizsgáljuk miből eredjen közönségesen az Isten iránt való bizodalmatlanság: ennek több okaira találunk.

Bőv részt adnak ezen érzetre egyfelől az *igen megfeszített remények*, melyeket gyakran-is örömet táplálunk szívünkben. Mi az élettől rendszerint igensokat várunk. Édes reményektől dagadt kebelvel, forró feltételekkel teli fővel, arany álmokkal teli képzetel lép az ifjú jobbára-ki a 'Világ' piaczára, és ha az esztendőik sorának lefolytával némű-némű kedvetlen tapasztalásai után nem leli-fel ottan azt, a' mit ugyan csak a' Világ meg nem adhat, valameddig nem maradandó lakhelyünk, — ha a' czifra várak, mellyeket épített vala, ha a' felséges plánumok, mellyeket készítgetett, és a' mellyek alig térnek-be néha a' lehetőség' körébe — meg nem valósulnak — ha sikeretlenekké válnak egy állandó, és zavaratlan boldogságra czélzó probatételei, és ha az, a' mit előre láthatott és a' mi más ezereken megtörtént, rajta-is megtörténik, midőn tudniillik a' boldog órák mellett szomorúak-is ütnek váltolag, ilyenén megcsalatkozásaiban nem leli végét fel-forradt boszszankodó indulatjának, az Isten és az ő bölcsesége vagy jósága ellen való bizodalmatlanság erőt ve-

szen rajta. Ha ide járúl még e' felett az
 ónszeretet-is, melly csak magát nézi mint-
 egy Világ' közép pontjának, a' hova min-
 den jónak egybe kell folyni, csak egy
 kiméletlen csapással illesse ekkor őtet a'
 sors, csak egy reményét hagyja teljesi-
 tetlen, azonnal az eget ellen támad és
 az Istentől minden igazság meg van ta-
 gadva. — Oh ne légyünk oly szerényte-
 lenek! „Egy örömeikkel teljes élet csak
 az angyalok' sajátja“ ovjuk magunkat
 igen-is ovjuk, valameddig emberek va-
 gyunk, és valameddig arra méltókká nem
 leszünk, egy ilyen életről ábrándozni, és
 nem fogunk félni, hogy csalogató álma-
 inkból kedvetlenül fel-ébresztessünk, lé-
 gyünk mérséklettel reményinkben. Bár
 mint szépítsék-is azok életünket, de szer-
 feletti mértékben gyakran nem szűlnek
 egyebet keserves bánkodásoknál, mellyek-
 nek azután önmagunk valánk gondolat-
 lan szerzői. A' ki serény maga várako-
 zásiban, annak az a' haszna vagyon, mi-
 szerint a' következés ritkán csalja-meg;
 és annálfogva ment a' hasztalan késő bán-
 kodástól, és a' mi a' legfőbb, egyszer's-
 mind egy alkalmat háritott-el magától,
 bizodalmatlansággal viseltetni maga lste-
 ne iránt.

A' mellett, hogy gyakran az igen feleszes remények bennünket bizodalmatlanságra tántorítanak, nem kevésbé szüli más-felől ugyan azon jelenést a' mi helyes reményeink valóságában vetett puszta bizakodásunk, vagy a' mi szükségünk elhárításában való restségünk. Az Isten ugyan soha sem alszik, és elég jószágos arra, hogy a' mi csendes szerény vágyainkat meghallgassa, vagy hogy inségünkben segéd-kezeit tőlünk meg ne vonja; de azért kinem rekesztette innen a' mi tulajdon saját együtt munkálkodó hatás erönket; nem adván ok-nélkül minékünk mind azon sokféle lelki és testi lehetőségeket, mellyekkel bírunk. Azonban mégis sokan könnyebbnek tartják szép csendesen ölekbe csatolt kezekkel mindent csak onnan feljülről várni, és azalatt míg semmivel töltik idejüket, kéréssel és panasszal az eget háborgatni, vagy embertársaiknak terhekre lenni; és ha mindezek semmit sem használnak a' bizodalmatlanság veszen erőt rajtok, és az Urat vádolják, hogy minden kegyelem nélkül nyomoruságokra nem tekint — vajmi esztelenség ez! Mintha biz' az Isten a' mi szükségünk és bajunk kedvéért, mellyet még e' felett gyakran mi szerzettünk magunknak, csudát téve, vagy az ő meg-

előző készségével mindent a' mit kívánunk, lábainkhoz rakván a' mi puhaságunkat és lomhaságunkat még felsegíteni tartoznék! Élni annyit tesz, mint munkás lenni, a' munkásság pedig a' szerencsének minden felett a' legjobb és a' legbiztosabb szülő anyja, az inségből és szűkségből való legbizonyosabb meg-szabadítónk, mert az Isten attól legkevesebbé vonja-el a' maga segedelmét, a' ki maga-is együtt munkálkodik és a' maga táalentumát tnyasága-által el nem temeti. Ha tehát van *erőnk* a' munkára, gondoskodjunk a' munkához való *kedvről*-is, és így a' munka *áldása* sem fog elmaradni, és nem fog többé résünk lenni az Isten-ellen való bizodalmatlanságra.

Még egy oka az Isten ellen való bizodalmatlanságnak onnan ered, ha a' külvilágot, és annak jóvait kelletinél többre becsüljük. Sokan elvesztettnek lenni gondolják az életet, ha nincsen jó bőven Világi örömeikkel megfűszerezve. Azt hiszik, ez a' legfőbb, és a' mi egyedül o-hajtásra méltó lenne a' földön. A' kinek ez meg van, dicsérik és irigylik azt; a' kinek pedig nincsen-meg: aziránt sajnál-lással viseltetnek. 'S ha netalántán magok-is az utóbbiak sorában tartoznak, és ha magoknak-is szükölködniük kell a'

nélkül miután földi vágyok törekedett, azon esetben magokat-is elhagyatott szegény árva teremtéseknek tartják, és zúgolódó bús szemeikből folyó számtalan könnyek lépnek-fel, ugymint meg-meg annyi vádlói a' Teremtő jóságának. — Oh! de hát ugyan, csak testi boldogságot lehetünk-é a' földön, és nincsenek-é itten nemesebb és jobb örömek-is? Hát csak azért vagyunk a' földön, hogy haszontalankodjunk és testünk kénye után járjunk, mint a' legelő tanyászó barinok? Mit használ a' testi gyönyörűség' részegsége, mit a' gazdaságnak fénylő halmai, mit a' dicsőségnek múltó tüneménye Virtus és lelki élet nélkül, belső nyugalom és lélekisméreti vigasztalás nélkül? Vallyon nem lehetünk-é ezen utóbbi és a' legszegényebb embernek-is jutható jóknak birtokában, több igazi megnyugvást, nyugalmat, mint a' mennyit a' Világ' az ő minden gyönyörűségeivel adhatna? De méltó-is e' parányi élet a' mi búbánatunkra? Oh valóban kit csak a' testi öröm vidithat, a' ki csak az ő ingereinek szovát hallgatja és magasabb czélt nem ismer, mint azoknak kielégítését, a' ki magát szerencsétlennek képzei azért, hogy a' gyönyörűség szózatára mindenkor nem bokolhat, és azért bizodalmatlanná lesz az

Isten eránt, az olyan igaz értelemben sajnálásra méltó; mert megfejtkezett maga érdeméről, az alacson földi iszapban hanyodván el-felejtette azt, hogy nem csak a' testnek, de a' léleknek-is vannak benne jusai, és ha eljövend egykor a' lelki aratásnak ideje, akkor üresen fog kimeni, mert csak testbe vetett vala. *) Pi-rúlnunk kellene ily okokért az Úr ellen vádat indítani. A' derék Kempis Tamás' nagyon jeles szovai teljes megszegyenülésünket e'ként fejtik-ki: „Valameddig az egeknél csupán múlandó öröm után esenkedel, mi vagy egyéb egy jutalom szomjuzó haszontalan bérlett földi 'soldosnál, és egy testiségtől elnyomatott önkényesnél? Valameddig csak a' jóllét és földi haszon után ásitozol, hogyan neveztetettel *Jézus' nevendékének?* Oh hól lehet egyet találni, a' ki a' Világban nem a' Világért, hanem a' Világ' ura' kedvéért éljen! **) — Elne ismérjük hibáson annakokáért mi légyen a' mi valónk' jobb része, elne ismérjük magunkban az Isteni szikrát, melly minket a' Teremtő' képévé téssen, ne hágtassuk nagyobbra minden földi örömeknek értékét mint a' hogy

*) Galat. VI: 8.

**) A' Krisztus követéséről könyv II. rész 1f.

megérdemli, ne keressük a' testiség' kicsapongásaiban egyedül való boldogságunkat, hanem szoktassuk magunkat a' testieket úgy a' mint illő a' lelkieknek alája vetni, és soha sem fog, ha bár az elsőbből kissebb részünk jutott-is, az Isten-eránt, *a' ki mindenkinek ki osztja azt a' mi illendő* — való bizodalmatlanság belénk férkezni.

Végre még egy oka ezen bizodalmatlanságnak, melly egyszer'smind a' legközönségesebb és a' többieket mind magában foglalja áll *az eleven hitnek, a' tiszta, igaz és belső vallásnak hiányosságában*. Ezt bizonyítja az isteni Megváltó-is a' mai Evángéliumban. „Miért vagytok oly félénkek, ti *hicsinyhitűek?*“ így szólla tanítványaihoz, és ez-által kétségbe-esésőket csekély, gyenge és még eléggé meg nem erősödött *hitöknek* tulajdonítja vala. És bizonyára csak a' gyenge hitű és az igaz vallástól nem lelkesült emberben gerjedhet-fel a' bizodalmatlanság és kétségbe-esés. De a' kinek *szívét az Ur tölti-bé,* a' ki gyakran és lelkesen eszmélkedik a' legfelsőbb valóság' természetéről, és ama szent tulajdonokról, mellyek őtet mint öröktől-fogva legtökéletesebb valóságot mulhatatlanúl illetik, az olyan a' legkegyetlenebb sorsban sem

veszti-el bátor szívét, fenn tartja magát, az atya iránt való bizodalomhoz támaszkodva tartja fenn magát, omolják bár a' Világ' alkotmánya őszve fejefelett. *Lelki csend, egykedvűség, akárminő életbéli helyezet alá való hódulás jelelik az igaz vallásos embert,* és a' mint Sz. Ágoston fejezi-ki magát: „Semmi igazságtalanság, a' mi az időben történik, semmi szerencséjük a' gonoszoknak, az igazaknak semmi sulyai meg nem rendíthetik azt, ki az Istent keblébe hordozza“

*) Kétségkívül azonban, vallásosnak lenni itt nem térszen, csak külsőképen magát jámborúl viselni, nem, csak a' közönséges isteni tiszteleten, annak rendi szerint megjelenni, nem csak imádságokat őszvemondani, meg nem gondolva azt, vallyon behatnak-é azok a' belső emberbe-is vagy sem; hanem a' belső embert a' múlandók' főlibe emelni, néki szoktatni azt a' Mindenható tulajdonainak megtekintésére és megismérésére, és az ilyen megismérésben az Örökkévaló' szent végzeteit mindig fiui tisztelettel fogadni, és becsülni, ez térszen igaz Vallásosnak lenni. Azért az igaz hit soha sem mondja: Atyám halgasd meg az én kívánságaimat!

*) S. August. sup. psalm. 93.

Szabadítsd-meg nékem azt, a' minek elvesztésével a' veszély engem fenyeget, vagy add-vissza a' mit már elvesztettem! s. a. t. hanem azt mondja; a' mit Krisztus leg-keservesebb órájában mondott vala: „*Atyám ha akarod távoztasd-el én tőlem e' pohárt, mindazáltal nem az én akaratom, hanem a' te akaratom legyen!*“ *) Igyekezünk tehát egy ilyen hitet magunkban alapítani, mert csak ez adhat nekünk Isten-íránt teljes bizalmat, 's egyszer'smind ezen bizalmunknak minden időre ingadhatatlan teljes voltát. — De ugyan miért-is vagyunk olyan kétséggeskedők mi kicsiny hitűek?! Miért búsulunk, ha a' földi öröm tőlünk megtagadtott, és a' mi boldogság után szomjuhozó vágyunk itten lenem csillapított? Avagy talán itt a' földön vége szakadt pályafutásunknak? Nem lakik-é semmi többé túl ez életen? Csak a' földi létre születünk-é mi? Ó, gondoljuk-meg halhatatlanságunkat! Megerősíti ez hitünket, kétségünknek éjjelére a' remény kegyes sugárival tiszta fényt derít, békességet, megnyugtatót, és mennyei vigasztalást nyújt, és — az igaz boldogságra itten nekünk nem kell egyéb. A' ki meg tanult, a' Vi-

*) Luk. XXI: 42.

lág' és sírfelett az Örökkévalóságra fel-
 emelkedni, a' ki soha el nem felejtí, hogy
 itten csak egy olyan útban van, hol az em-
 ber a' múlandó nyugtalanságokat és ter-
 heket örömezt szenvedí azon reménység-
 alatt, miszerint majd honjában, és ottan
 nyugalomra juthatand, a' ki magát el-
 nem temeti a' föld' zivatarjai-közé a' nél-
 kül, hogy valaha magasabbra feltekin-
 csen, hanem a' ki érzetét jobb örömek-
 re fordítja, mint a' milyeket a' föld po-
 rába lelhetünk, és gyakran oda emeli lel-
 ki szemeit, a' hol minden tetsző igazságtal-
 lansága az időnek ki-símul, minden hi-
 bás hangzat elenyész, és minden a' leg-
 tisztább egyhangzatra változik; az olyan
 itt bár melly sorsa lón, soha sem fog hit
 nélkül szükölködni, és ugyan azért soha
 nem-is fog az Isten ellen való bizodal-
 matlanságig el-tévellyedni. Úgy-is csak
 pillantatnyi minden itt a' föld' színén.
 Sebesen eljón az óra, mellyben a' föld
 minden jajaival együtt szét rogy alattunk,
 és megnyilik az ég Véghetetlen örömei-
 vel számunkra. Melly könnyünek, melly
 kicsinynek, melly csekély vóltunak fog-
 juk akkor nézni mind azt, a' mi nekünk
 csak kevéssel azelőtt oly kiyánatosnak

rémlett vala, vagy a' mit oly nagynak, oly nehéznek és fárasztónak képzeltünk.

* * *

Hittel — teljes bizodalommal és *hittel* imádunk azért Tégedet Oh Örökkévaló! Vesszenek bár néha szemeink itten szétoszolhatatlan sötétségbe, legyen bár Te tőled örömmel megtöltve éltünk' pohara, ha bár nem-is érthetjük-meg mostan a' Te szent végzetidet, azért mégsem akarunk kételkedni a' te bölcseségeden, sem a' Te joságodon, sem a' Te mindenható és igaz voltodon, meglévén győződve, hogy a' jelen életben mindent csak készületnek lehet nevezni, hogy semmi itten egészen ki nem fejlődik, és hogy a' jutalmazás és beteljesülés legyen csak az Örökkévalóság munkája. — Teljes bizalommal és *hittel* imádunk mi Tégedet! — Tarts-meg, Oh Atyánk! minket ezen hitben *erősen* minden időre, engedd hogy annak meggondolását, a' min egy *Istennek* — mint mindenvaló és lehetséges feltett leg-felségesebbnek, minden egeknél és Világoknál kimondhatlan legnagyobbnak és legtökéletesebbnek, valósága alapúl, soha elménkből — soha a' lelkek honját szemeink-elől elne veszejtsük, és soha sem fogja az erántad-való bizalmatlanság be-mocskólni lelkünket. Amen.

IV.

A' Jézus' vallásának áldá-
sai az emberi társaságra-
nézve

Pünkös'd' után-való huszonkettődik
Vasárnapra.

*Akkor mondá nékik: Adjtok-még
tehát a' mi a' Császáré a' Császárnak,
és a' mi az Istené az Istennek. Máté
XXII. 21.*

Csak évtizedek folytak-le, miólta a'
'Sidók belső hasonlások által erejőket ma-
gok gyengitvén, és ezen hasonlások' el-
látására idegen bíróhoz folyamodván, 's
ez által szabadságok' felfordulását magok
okozván, a' római hatalom alá estek és
a' romai biradalom' adozói lettek. *) Ked-

*) A' többszer elvesztett és mind annyiszor ismét vissza nyert sza-
badságot utoljára elkoczkázták Krisztus Urunk előtt 63 esz-
tendőben, a' mikor Pompejus meghódította Oroszágokat, füg-
getlenségeket örökre teremté.

vetlenül hordozák vala az igát, mellyet magok vontak magokra, kedvetlenül fizeték a' ki-parancsolt adót. A' mi egy ohajtott rés vala a' Jézus ellenségeire nézve, az Isten fia megrontására. Azért jött, hogy az elveszett földi szabadságot az Isten fiainak égi szabadságára emelje; áldást tenyészve jár vala szanaszét, tanítván a' lélek' vallását, tanítván a' tiszta erkölcsöt, igaz életet — még-is minél inkább nevededett ez által barátinak száma, *annál nagyobbra nőtt azok' sokasága-is, kik csak a' reájok szállott dolgok' fennállásában lelik vala biztosítva önérdkeiket, 's azért minden a' béli újításoktól, mit a' Moyzes törvénye rendelt, annál inkább minden olyas igyekezettől, melly eddigi vallásos szerkeztetésöket egészben felforgatni fenyté, nagyon idegenek valának. Hogy tehát a' Názárethi csodatévő férfit egy hiba-ejtésre kényszerítvén, ez által tekintete megsemmisítésék és új tanítása gyűlöletessé tétessék, azért cselekedték azt, miről a' mai Evangeliom értesit. Az adó fizetés-béli kötelességből a' legfinomabb urkat fonták számára. Ezt a' fortélyos kérdést tették t. i. eleibe: „Szabad-é adót adni a' Császárnak vagy nem“? és azt gondolták, hogy*

ez által őt csalhatatlanúl megbuktatják. Ugyan-is ha igent mond vala, ez-által a' népnek mindedig még feszes szabadság érzete lett volna megilletve; ha pedig nemet mond vala, mint lázzasztót úgy lehetett volna őtet feladni a' Császárnak. De az Isten fia előtt nem vólt elrejtve az ők álnokságok. Egy olyan nemű pénzt mellyben az adót kellett fizetni *) kívánt magának Ő elémutatni, mellyre viszont *kérdé őket, kié az a' kép és feljűlírás?* És midőn nem tagadhaták, hogy mind a' kettő a' Császáré, a' megszegyenitést tulajdon szovaikba lerakván ezt a' választ mondá-ki: Adjátok-meg tehát a' mi a' Császáré a' Császárnak, adjátok-meg néki a' mit tőle vesztek, és a' mi által tőle való függéstekeket hallgatva elismeritek, és köszönjétek-meg ő neki az által, hogy őis néktek meg engedi, hogy a' mi az Istené az Istennek megadhassátok, hogy a' ti templomotokat, a' ti Isteni szolgálatheli szabadságtokat, a' ti áldozatokat és szokástokat fenntartja. Így a' ti igazatakat-is, az ővé-is bántatlan marad. —

*) Egy romai pénz, tízes, mintegy 15 — 16 krajtz.

A' nélkül hogy valamit felelnének, eltávoztak ekkor az álnok kisértők. Azon reményők, mellyek szerint az Istenembert hanemis úgy mint a' nép' *ellenségét* bűnössé tenni, de legalább mint nép lázasztót bevádolhatni, a' büntető törvényszéknek által-adni, és így az ő hatóságát egyszerre felforgatni képzelték, hajótörést szenvedett, melyek után, valamint annakelőtte ismét folytatta az emberiség megszabadítója és megváltója, valameddig az ideje eljött, küldetésének céljait.

✓ De mily balgatagság! Tőle, ki a' földnek égi boldogságot hozott, Tőle a' békeesség és egyeség' Istenétől, Tőle, ki a' maga megtestesülése-után földi szülőinek hiven engedelmeskedett, és minden felsőbbség iránti törvénynek készségesen magát alávetette, ki a' maga tanítványait e'ként oktató „*Legyetek szelid és alázatos szivűek mint én*“ *) háborut és lázastást várni! Nem lehel-é egész tanításából a' szeretet; a' rend és az engedelmesség lelke? Nem harsog-é azoknak, kik Utána az ő tanítását hirdették, szájakból sokszorosán ez a' parancsolat?

*) Máté XI. 29.

„Minden lélek alája vettessék a' felső hatalmasságoknak, mert a' ki ezeknek ellent áll, az Isten' rendelésének áll el- lene?“ *) És: „Engedjete a' ti Elöl- járóitoknak, mert ők vigyáznak, úgy- mint a' kik számot adnah a' ti lelkei- tekért?“ **) Ismét: „Az Istent féljétek- a' Királyt tiszteljétek, engedelmesek lé- gyetek Uraitoknak nem csak a' jóknak, hanem a' feslett erkölcsűeknek-is?“ **) Nem! A' Jézus Isteni vallása, oly kevés- sé, mint annak sz. szerzője, nem vezet a' törvénytelenység' és polgári zűrzavar' kép- telenségére, semmit sem tud az a' kevély- ség' és ellentállás' lelkéről; nincsen an- nak átká hanem csak áldása az emberi társaságra-nézve. Valamint az egész Or- szágra, úgy annak minden egyes tagjá- ra-nézve-is, tartozzék az bár melly név alatt-is az egészhez, jóra való vezére, a- zon kötelességek, mellyeket elé-ád, hiven megtartva, csak megelégedés és kölcsö- nös jóllétet szerezhhetnek, azon tanítások, mellyeket előnkbe terjeszt, csak a' hasz- nosra és jóra világosíthatnak-fel bennün- ket. Mindennek a' mi nemes, becsre méltó, boldogító, ő a' legjobb alapja, legha-

*) Rom XIII. 1. 2.

**) 'Sid' XIII. 17.

**) E. Péter, II. 17. 18.

talmasb elémozditója. Egy nyájos barát-
né gyanánt, csatolja magát az emberhez,
hogy életén át utjait kiegyengesse, hogy
kétséges állapotjában bölcs tanácsadója,
elrendeltetésének súlyai között ereje és
támasza, az idő' vihariban vigasztalása és
nyúgtatója légyen. Ezeren a' Világtól és
embertársoktól megsértve, vagy ónszen-
vedelmek langjától megégetve az ő kar-
jaiba dülvén enyhülést kerestek ott, 's a'
mit kerestek azt fel-is találták. Ezeren té-
rítették-vissza általa a' hamis útakról, és
magoknak és köröknek, mellynek elébb
ostorául éltenek, megjobbitva vissza-adat-
tak. Ezeren változtattak át a' köztársas-
ság haszonvehetetlen tagjaiból hasznos ta-
gokká, árulókból a' köz jó előmozdítói-
vá. Az ő befolyása minden viszonyokra,
mindenéleti egybeköttetésre, minden
rendű emberekre és minden helyzetek-
re nézve a' leg áldottabb, hogy ha azon
befolyást megengedjük nékie.

Hogy ha azt megengedjük nékie!
De ez ám a' mi a' botránkozást okozza,
ez a' mi a' Jézus' vallása hatóságának el-
lenébe gátot vet. Nem tekintve azon nagy
hasznokat, mellyekkel nem csak jöven-
dőre, hanem jelenre nézve-is, és nem csak
egy emberre, hanem midőn egyes em-
bernek a' leg idvességeseb kötelességeket

szabja elébe egyszer'smind a' társaság öszveségére nézve-is bír, sokaktól éppen ellenséges módon megtámadtatik, sokaktól pedig legalább elresteltetik, és hidegséggel illetetik. A' Keresztény név a' mai Világban némellyeknél egy gyűlöletes félre vetett dolog, mellyről hól nyilvánosan, hól alattomban leszoktak mondani, másoknál pedig bár még megis szenvedik nem egyéb egy fényes hazugságnál, miáltal ugyan a' bálvány szolgálóktól, téhen tisztelőktől, és álistenek imádoitól magokat megkülömböztetik, de csak szóval nem pedig cselekedetben. Minő behatással legyenek ők az ilyenén csekély tekintet vagy nyilvánosságos megtámadás által a' még fenmaradott *hivekre* kivált a' sokaság között, azzal keveset gondolnak, sőt néha még örülnek következéseiken, örülnek hitetlenségök és vallásbeli megvetésök' új társaikon, kiket szóval, vagy példával magokhoz tudtak hódítani.

De vallyon nem dühösködnek-é ezáltal *önnön* magok ellen? 's midőn egy követ a' másokra a' Jézus építményéből lerontani törekeshnek, vallyon annak ohajtott omlása alatt nem készítik-é önnön sírjokat? Mire való aztat üldözni, a' mi *mindenkire* és *mindenekre* nézve jóté-

temény? Mire való föld alá temetni azt, mi a' kőzjónak legtartosabb támasza?

De talán épen ez az, mit az ember elismérni nem akar, vagy a' mi nem tesz oly bizonyosnak és oly tisztának, vagy a' *mit legalább igen-is felette gyakran mély feledékenységbe menni engedünk.* Igyekezzünk azért a' mai napon azt valamiben jelenvalóvá tenni magunknak, a' mire oly ritkán szoktuk vetni szemünket. Igyekezzünk

1. A' Jézus vallásának áldásait az emberi társaságra-nézve előterjeszteni, és

2. Mi származzék ebből reánk-nézve megemliteni.

* * *

Légyen a' te malasztod, oh isteni Megváltó ez órában mivelünk, mi szerint kész akarva a' te munkád' idvességes vóltát hibáson el ne ismérjük és megszabadulás nélkül azon verembe sülyedjünk, mellyet magunk ástunk magunknak.

✓ Az ember nem született magányosságra. Ezt mondja néki a' természet szent szózatja szíve' titkos vonszódása; ezt bizonyítja néki léte' első éveinek gyámptalan állapotja, mellyben idegen véd és szeretet

nélkül elkellene vesznie; ezt hirdetik néki ama jeles lelki és testi szűkségek, mellyekkel minden időben küzd, 's a' mellyek többeknek együtti munkálkodások-nélkül kielégítésre nem találhatnak. Csak emberek között lesz az ember emberé, csak ott lesz az ember azzá, a' mivé lehet, és a' mivé lennie kell. Az egyedül valónak, a' többiek köréből ki-váltak, nem megy jól dolga, azért csatolták az emberek-is eleitől fogva egymáshoz magokat, elébb az egyesek az egyesekhez, ezekhez annak utána mások-is, és így lón lassanként a' társaság. /

Hogy ebben az embernek jól lenne dolga és azon célokat, mellyekért másokkal szorosb egyezésre lép, azok között-is elérhesse, mindenkire-nézve szükséges — a' mi csak ugyan hosszas be-bizonyítást nem-is kíván — hogy mindennek az ő jussait sértetlen és a' maga helyes követelésit veszedelem nélkül megtartani igyekezzék; szükséges, hogy kiki a' kőz egyezés' pontjait és maga mások-iránti kötelességeit oly lelki isméreatesen teljesitse, mikép ezt másoktól maga-iránt kívánja, kiki a' szerencse, nyugalom és jóllétre-való maga saját törekvése mellett, társainak erre hasonló törekvésöket tekintetbe vegye; kiki jóság, jó akarás, hű-

ség, szivesség-nélkül ne szűkölködjék, hogy így az embernek veleszületett gyengeségiből ne talántán támadható egyenetlenségeket azzal kitölteni és kiegyengetni lehessen. Csak ott hól ez és a' mi ehez hasonló létez, csak ott lehet valamely társaságban jóllétről és boldogságról gondolkozni.

Legnagyobb a' polgári társaság: hol sokan személyes bátorságokra és közös jóssok' bátorságára egyesítve élnek még pedig egy bizonyos fő alatt, melly az egész fenntartására, a' törvényeknek, mellyeket a' társaság hozott magának boldogságára kikerülhetetlenül szükséges. „Eloszlik a' „nyáj ha nincsen pásztora, a' kormányzó nélküli hajó nem sokára a' habok „prédájává lesz“ *) — Minél nagyobb immár ezen társaság, minél többek' jó vagy rossz létét foglalja ez magában, annál nagyobb a' szükség-is egy erős hathatós eszközre, melly abban mindnyájokat a' fennebb érdeklett czélok elérése felől *biztosítsa*. 'S mellyik lenne inkább ezen eszköz, mint a' Jézus' sz. vallása: *hogy ha annak a' bemenetel elnem záratik*, hogy ha annak tisztelete vakmerően ueg nem kissebitetik, és hathatósá-

*) S. Chrysost. hom. 54.

ga szántsándékkal meg nem csonkítatik? számlálhatlan sokak azon áldások, melyekkel a' polgári társaságra-nézve bír. A' legnemesebb' leghasznosabb, legjótékonyabb kötelességeket szabja minden embernek eleibe, és ez a' nagy szó: *Örök-kevalóság* — *végnélküli jutalom*, *végnélküli büntetés*, ezen kötelességeknek *megszentelése* és azok' *teljesítésére* való fegyver. A' végnélküli jutalom, vagy végnélküli büntetés' ezen kinézése alatt, egy mindent látó, mindent tudó, és mindent igazán fizető Istenre való kinézés alatt, határt von a' felsőbb hatalmasságoknak, mi szerint a' reájok bizott hatalommal vissza ne-éljenek és az alattvalókat hívségre és engedelmességre szoritja, mi szerint a' felsőbb hatalmasságok igyekezete füstbe ne-menjen. Így szól ő az elsökhöz: „*Az előljárók vigyazzanak alattvalóikra, kiknek lelkeikért számot fog az Ur kérni*“ *) Így kiált hozzájuk: „*Jaj azoknak, kik megigazítják az istentelent ajándékért, és az igaznak igazságát elveszik tőle*“ **) *Az Istennek átka éri az emberek' minden gonoszságait*, ***) Így kiált hozzájuk sz. Ambrosiussal: „*Halljátok ti világi ítélő birák, és*

*) Sid. XIII. 17.

**) Isaias V. 23.

***) Rom. I. 18.

„tanuljátok-meg hogy kell ítélnetek. Azt
 „mondja a' mindenség' Ura: „*Semmit sem*
 „*itélek önkényből, hanem a' mint van*
 „*a' dolog, olyan az én ítéletem, szent*
 „*és igaz*“ *) Igy kiált hozzájok: *Nincs*
személyválagotás az Isten előtt †) egy-
 aránt por előtte a' kóldus és fejedelem
 az ő színe előtt csak a' Virtus' koroná-
 ja nemesít. Igy kiált hozzájok: „*Mindnyá-*
junknak meg kell jelennünk az Örök-
kévaló' ítélő-széke előtt ††) a' leghatal-
 masabbnak-is parancsol egy parancsoló
 — és a' kik most mások-felett ítélnék,
 azok felett-is egykor ítélet fogtétetni. Igy ki-
 ált hozzájok: Mindnyájoknak, nagynak, ki-
 csinynek, gazdagnak, szegénynek, felséges-
 nek vagy alatsónnak ugyanazon egy Isten
 az Atyjok, ugyanazon egy Krisztus a' Meg-
 váltójok, és annál fogva itt a' földön az em-
 bernek az ember legyen legbecsesebb. —
 'S így egyfelől az Uralkodóknak a' leg-
 hathatósabb alapokat szolgáltattja, mel-
 lyek-szerint a' nekik adatott kardot, úgy
 a' mint kell, a' jónak oltalmára és a' go-
 nosznak megzabolázására hordozzák, és
 magos hivataljokat buzgón, igazságosan,
 és emberiséggel, őnség és kevélységnél-
 kül viseljük.

*) S. Ambros. serm. 20. partim. 13.

†) Rom. II. 11.

††) II Kőr. V. 10.

De más felől az alatt-valókat-is mindenre a' mi idvességes reá serkenti. Az előljárók-iránti tiszteletre tanítja őket, tanítja rendre, hűségre, és engedelmességre. Ezt mondja nékik: „*A' kinek tisztelettel tartoztak tiszteletet, a' kinek adóval adót* *) *Adjátok-meg az Istennek a' mi az Istené a' Császárnak a' mi a' Császáré*“ **) Ezt mondja nékik: „*Minden lélek alája vettessék a' felső hatalmasságoknak, mert nincs hatalmasság, hanem az Istentől. Azokáért a' ki ellene áll a' hatalmasságoknak, az Isten rendelésének áll ellene, a' kik pedig ennek ellene állanak, magoknak szereznek károhozatot*“ ***) 's a' t. A' vallás tehát az Ország' legerősebb egybekötő eszköze, legbizonyosabb támasza a' törvényeknek, és ez által minden polgári jóllétnek. Ez a' felsőbbség' rendelésinek rejtekbeni megtartását-is eszközli az *Istenért* hól azokat látatlan és büntetlen meglehetne sérteni, ez eszközöl azoknak nem csak egy külső-képen fénylő, hanem az Istenért egy igaz belső tiszteletet-is, a' mint hogy ugyan csak egy átaljában a' Kereszténység csupa külső tettekkel meg nem elégszik, ha-

*) Rom. XIII. 7.

**) Máté XXII 21.

***) Rom. XIII. 1 — 2.

nem az egész belső emberre az ő legtitkosabb és legcsendesebb vágyaival számot tart *) Ellenben a' hitetlen, az *Isten és Kereszténység* nélküli ember a' törvényes rendszer és a' köz jóra-nézve mindig a' legveszedelmesebb ellenségnek marad. Mert nem isméri Ő azon erős kötelet, melly a' Jézus jámbor hívét vallásához 's ezzel a' törvényes Országgi-Kormányhoz és annak elrendeltetéséhez csatolja; már pedig minden egyéb a' mi igazságos magaviseletére és polgári hűségére még némű-némű biztosítást adhatna, úgy mint az ő úgy nevezett elvei, az ő becsület érzése 's a' t. sokkal töredékenyebb, önkényeitől 's nézeteitől sokkal függőbb, hogy sem Ő benne ottan kivált hól rejtve tudja magát lenni, bizodalmat helyheztetni lehessen. Legfeljebb talán az ideig-való haszon tarthatja meg őt! de épen azért, hogy ha ezen hasznót a' fenálló rendelkezésekben nem tapasztalja, vagy ha azt inkább ezen rendelkezések felbomlásában látja, akkor-is Ő fog az első lenni, ki ehez nyúl, mivel semmi magasb czél

*) A' törvények az akaratnak csak nyilvános kijelentéseinek uralkodnak, csak a' tettek vannak azok alávetve, a' vallás maga törvényhatóságát kinyújtja egészen a' szívnek legtitkosabb rejtekeire és kiterjed a' gondolatokra-is annak legbelsőbb forráráig. A' törvények simák, nyújthatók változhatók, miut az önkény és szenvedelem. A' vallás szorosán és örökre köt.

nem köti, és tekintet nélkül rontást, siralmat és halált terjeszt, csak Ön hasznára szolgáljon. Valahányszor a' győzedelmi Zászló változik, mindannyiszor Ő is változtatni fogja felekezetét — mindeniknek hizelkedni-fog, de egyik iránt sem lesz hív; mert az Isten, a' hűség' alapja és jutalma nem lakozik ő benne. Hit-nélkül csak *tettetett a' Virtus*, a' hól épen a' körülmények parancsolják azt, ott ritkán *gyakorlott*. Ki a' Mindenható' szemét nem féli, az olyan, mihelyt kedvező alkalomra talál, minden más tekintet félelem nélkül le-fog tapodni.

Azonban nem csak az egész köztársaságot közönségesen tartja szoros egybeköttetésben a' Keresztény vallás, nem csak a' polgári nagy társaságra-nézve legáldottabannak befolyása: a' kisebbeket-is, melyek ebben alosztályok gyanánt állanak, a' házi, házossági 's a' t. társaságokat-is a' mennyire itt a' földön lehetséges, boldoggá teszi. — Még a' leghitetlenebb sem tagadhatja ezt. Légyen Ő bár még oly hűségtelen férj, mégis hűséges társat kíván: légyen Ő bár a' maga kötelességeiről a' legelfelejtkezettebb Atya-is, mégis engedelmes fiat kíván, légyen Ő bár a' legigazságtalanabb házi gazda-is, mégis

derék szolgát kíván. — Akarod-é barátom hogy igazán oly hű társod legyen, a' ki hiuság és kicsapongás által téged ne szomoritson és ne gyilkolja békességedet, akarod-é, hogy gondos néked hódoló gazdasszonyod legyen, a' ki komoly kedvűség és nyakosság által napjaidat ne keserítse, vagyonodat gondatlanúl elnefecsérelje, hanem a' szerzőt és védőt fejed benned megismérje, és tégedet mint olyant becsúljen és jóllétedet elősegélje; imé a' Jézus szent tanítása, hogy ha annak ereje meg nem fojtatik, meg adja azt te néked, mert abban ez a' rendelés vagyon: „*Az asszony félje az ő férjét*“ *) És: „*Ti asszonyok férjeiteknek engedjetekek mint az Urnak, mert a' férfitu feje az asszonynak a' mint Krisztus feje az Anyaszentegyháznak*“ **) „*Az ifiu asszonyok tanittassanak bölcseségre hogy az ő férjeket szeressék, hogy legyenek tiszták, józanok, házoknak gondviselői, kegyesek, engedelmesek az ő férjeknek*“ ***) És viszontag, ha az asszonyi állat élet társában egy nemes lelkű embert akar találni, a' ki néki védője legyen, gorombaság, délczégység és kevély-

*) Efes. V 33.

**) U. O. 22. 23.

***) Tit. II. 4. 5.

ség 's a' t. által nékie szenvedést ne okoz-
 zan, kinek barátsága az elhervadó testel
 elne hervadjon, a' ki őtet csupa lélekte-
 len dologgá, múló öröm tárgyává le-ne
 alacsonitsa, melyet mihelyt véle jól la-
 kott, vissza-taszit, hogy egy más újra si-
 essen, a' Jézus' tanítása megadja ezt néki,
 mert itten az a' rendelés-is vagyon: „*Fér-
 fiaik szeressétek a' ti feleségeket úgy
 szeressétek a' mint Krisztus az Anya-
 szentegyházat és önnön magát adta
 érte*“ *) „*Úgy szeressétek mint ön-
 nön testeteket, a' ki a' feleségét szere-
 ti, önnön magát szereti*“ **) „*Tiszte-
 letes legyen a' házosság, a' házosság
 rontókat megítéli az Isten*“ ***) — Aka-
 rod-é továbbá barátom, hogy mint Atyá-
 nak egy engedelmes tisztelő fiad legyen,
 a' ki fáradságaid emlékezetében éljen, té-
 ged alattomban ne csufoljan, vénséged-
 ben gyermeki szeretet nélkül ne hagyjon;
 akarod-é te Anya, hogy szelid, jámbor
 erkölcsű leányad legyen, olyan leányad,
 kinek öröme nem ellenkezés, kinek napi
 munkája nem hiúság és fényűzés, kinek
 kedve nem rágalmazás, kinek ékessége nem
 csapodárság, az Istennek szent Fia betől-

*) Efes V. 25.

**) U. O. 28.

***) Sid. XIII, 4.

ti kívánságodat. Mert az ő törvénye mondja: „*Fiak engedjetelek Szülőiteknek mindenekben, mert ez kellemetes az Urnál*“ *) Az Ő törvénye mondja: „*Tiszteljed az Atyádat és Anyádat hogy jól légy és hosszú életű e' földön*“ **) Az Ő törvénye mondja: „*Gonosz hire neve legyen, a' ki elhagyja az Atyját, és megátkozott az Istentől, a' ki megkeseríti az Anyját*“ ***) — Akarod-e továbbá barátom, hogy mint Urnak egy becsületes szolgád légyen, kinek a' hiveség legnagyobb becsülete és az engedelmeség legelső Virtussa légyen, ki a' te hasznodat elne árulja, mihelyest az Ővé kívánja, ki nyakosság és délczesség által elne keserítsen, álnokság és kétszinség által meg ne csaljon tégedet, és dolgaidban röstése és gondotlansága által több kárt mint hasznót okozzon, imé a' kereszténység, hogy ha ennek abban lakoznia szabad, meg adja Őt te néked. Mert azon rendszabások között mellyeket elé-ád az egyikében ez vagyon: „*A' szolgák Uroknak engedjenek, mindenekben kedveskedők légyenek, nem ellenmondók, nem csalárdok, hanem mindenekben jó hiv-*

*) Kolos. III. 20.

**) Efes VI. 2. 3.

***) Sirák III. 18.

séget mutatók, hogy a' mi Itvezitő Istenünknek tudományát ékesítsék mindenekben " *) — És így hasonlóképen ha a' gyermek egy gondoskodó Atyát, egy kegyes Anyát kíván; és a' szólga egy igazságos, emberszerető jótakaró Urat kíván, a' ki soha elne felejtse, hogy nem az ő érdeme, hogy a' szólga néki szolgál, és nem ő a' szolgának, a' ki semmi szerfelett-valót nekivánjon tőle, a' ki elbetegedett állapotjában segítség-nélkül őtet elne hagyja, vagy miután a' szolgálásban elfogyott ereje, elidézze magától, és ha a' citromlevét kifacsarta, a' héját mint haszon nem vehetőt, elvesse, ezt-is megadja a' Keresztény vallás. Mert komolyan adja értékekre a' szülőknek és parancsolóknak: „A' ki az öveire, és főképen háza népére gondot nem visel, az a' hitet megtagadta és a' hitetlen-nél alábbvaló " **) És még komolyabban jelenti: „a' mely mértékkel mértek, vissza-mérettetik néktek " ***)

És így valamint a' nagyobb, úgy a' kisebb társaságra nézve-is minden helyezetre nézve a' mindennapi életben a' Jézus által kimivelt ember a' leg haszno-

*) Tit. II. 9. 10.

**) Timoth. V. 8.

***) Máté VII. 2.

sabb és legelőkelőbb. Nem ismeri ő a türetlenséget, az ő Istene mindennap sokat bocsát-meg néki, hogy engedné tehát magát minden kicsinység által felingereltetni, vagy akaratját törvénné emelni akarni? Nem ezt mondja-é neki az ő hite: „Egymás terheteket viseljétek, mert ha valaki magát valaminek állítja lenni, holott semmi, Ő maga csaljameg magát?” *) És: „Ha lehetséges, a mi rajtatok áll, minden emberrel békeségtek legyen” **) Semmit sem tud ő a kevélységről, az első helyek után való törekedésről, semmit azon korúságról, hogy elmésségével, ha bár más rovására-is tündököljen, mert szüntelen előtte lebeg az, mit Megváltója szívére mond: „Legyetek szelid és alázatos szívűek, mint én” ***) Semmit sem tud ő a hamisság és csalfaságról, semmit egy kisimított és kifestett külszinnek, melly alá csinját annál bátrabban rejtse, hasznairól, semmit azon szorongató törekedésről, mindent magán láttatni, csak maga magát nem — a milyen, olyannak adja ki ő magát, fentartván maga méltóságát, senkit meg nem csal és hallgat inkább, hogy sem

*) Galat. VI. 2. 3.

**) Rom. XII. 18.

***) Máté XI. 29.

édes esztelenséget vagy hazugságot szólni, emlékezetiben hordozván ezen igét: „*Kiki igazságot szóljon felebarátjával mert egymásnak tagjai vagyunk*“ *) — Semmit sem tud ő az idegen rágalmazó nyelvek^o becsület lehuzásáról, sem a^o távollévőt nem gyalázza, sem a^o jelenlévőt jól érthető mellék pillantatok által gyanú-alá nem hozza, nem fecsegi mások után a^o bizonytalan gonoszt, 's ha bizonyost tud, szeretettel fedi aztat-bé, ennek következésül: „*Mindeneket a^o mi- ket akartok hogy miveljenek néktek az emberek, ti is miveljétek nekik*“ **) — Ha hibáján-kivül ellenségei vannak, nem fizeti a^o vessző ütést ostor-csapással, nem lobbantja-fel a^o parását tüzes úszóggé, melly utóbb őtet-is, ellenségét-is egyszerre semmivé tegye, hanem tekintetet vetvén arra kiüldözőiért imádkozva leheléki végső sohajtását, megemlékezik arról, mit az Ur parancsol: „*Senkinek gonoszért gonoszt vissza neadjatok. Ényim a^o bosszuállás, én megfizetek*“ ***) A^o vevésben és adásban igazságos ő, — híven hódol barátjának — irigység nélkül tekint más ember^o boldogságára — örül ha

*) Efes. IV. 25.

**) Máté VII. 12.

***) Rom XII. 17. 19.

a° szerencsétlenséget enyhíti — — — egy szóval mindig jelen van előtte Idvezítőjének eme mondása: *Szeressed a° te Uradat Istenedet mindenek-felett és felebarátodat mint önnön magadat. E° két parancsolatban függ az egész törvény* “*)

°S így a° Jézus hív nevendéke, vagy-is inkább a° felséges szent vallás, mellyet az Isten° fia adott mi nekünk, a° leggazdagabb áldás minden helyzetben és a° közös élet° minden viszonyaiban, tagadhatlan jótétemény a° társaságra-nézve, bár melly nevezet alatt létezen-is az, minden rendekre és ember-osztályokra felette boldogítólag hat: *hogya ha hatása megengedettik.* Mi ha történnék, ha tanításainak minden hol gátolatlan teljes erejük vólna, °s ha azok mindenhol teljes gyakorlatban lennének, akkor bizonyosan avagy azon kevés felhozottak szerint-is, csak derék Előljárók, csak békés polgárok, csak igaz bírók, csak egyeséges házas társak, csak hű szülők és engedelmes gyermekek, csak emberszerető Urak és becsületes, kötelességökben iparkodó szolgák lehetnének. A° törvény elteni nyomattatások egy felől, más felől pedig az innen eredő támadás, lázasztás,

*) Máté XXII. 37. — 40.

erőszaktételek, nem volnának ismérte-
sek; a' gyűlölség és bosszu vágy, irigy-
ség és harag, egyenetlenség és rágalma-
zás és mint amaz életfuriák, mellyek a'
föld' paradicsomát oly gyakran pokollá
változtatják át, közülünk számúzetve len-
nének, senki sem tapodná lábaival ónhasz-
nai üzésében minden tekintet nélkül em-
bertársa jóllétét, senki sem dőfne tört hi-
zelkedő ölelkezések között felebarátjának
mejjébe; a' mi rést adna a' békételen-
ségre, az a' nyugalommal kiegyengített-
nék; kiki lelki ismértes, barátságos, meg-
előző lenne, törekvéseiben más jogait tisztel-
né, kötelességeit mindenek iránt úgy
teljesitené, valamint azt másoktól maga
iránt kívánja. — 's nem de ez a' legfőbb
foglatja annak, mit a' földi boldogság-
tól ohajthatunk magunknak? Hól lelünk
még egy olyan tanítást, melly az ember-
nek oly szelid és nyájas vezére legyen,
melly oly nemes, oly tiszta, oly kívánat-
ra méltó dolgokat ónmaga 's mások iránt
parancsolna; hól lelünk egy olyan tani-
tást, melly hajlandó lenne ónéki és mind-
nyájoknak még itt a' földön egész mér-
tékét megadni azon boldogságnak, mel-
lyre Ó itt a' kezdett' és gyarlóságok' Or-
szágában alkalmas?

Igen-is felesek a' Keresztény szent val-
lás' áldásai az emberi társaságra-nézve,
és valaki ezt el nem isméri, az vagy vak,
vagy az akar lenni. Mind a' kettő egy-
aránt káros reá, mireánk és mindnyájok-
ra-nézve. Épen azért hát annyival-is in-
kább szükséges komolyan megemlékez-
nünk, mi szármozzék az eddig elő-mon-
dottakból mireánk-nézve?

Ha a' Jézus' sz. vallása és tanítása oly
gazdag áldású az emberi társaságra-nézve,
a' mint ez az eddig-elé hozott pontokból,
és annak a' mi társaságos viszonyainkra
való kegyes befolyásából nyilvánosan ki-
tetszik; ha egyedül Ő adhatja-meg nekünk
itt a' földön a' boldogság' legnagyobb
mértékét: tehát ebből reánk-nézve leg-
főbb és közönséges szabály gyanánt min-
denek-élőtt azaz utasítás származik, melly
szerint szivünket és elménket az isteni
jótéteménytől soha vakmerően be ne zár-
juk, szánszándékkal vakságot ne válasz-
szunk, és a' parancsolt áldást délczegen
magunktól el ne taszitsuk, sem annak ha-
tását magunkban és másokban megne gá-
toljuk.

Igaz ugyan most sokaknál különös
ízlés divatoz, minden olyas utasításokat,
kéreseket, emlegetéseket, csak szánakod-

va nevetni, mindent, valami a' Kereszténységgel egybeköttetésben áll, fitogtatott tunyasággal vagy a' jobban tudás vonásával félre tolni magoktól, és bizonyos módos illendőség, nagyság és felvilágosodás nemét keresik abban, ha egyáltalában a' vallásból nem sokat csinál az ember. Igaz ugyan most sok embernél azaz új szellem divatoz, mi szerint még az-is a' mi legszentebb, kigúnyoltatik; és mások kik jobbak lenni, vagy különbözőknek láttatni nem akarnak, vagy a' kiknek amazok' zabolátlan szabadságok kedves, minden meggondolás nélkül hozzájuk csatolják magokat és — a' ki legnevetésesebbet gondól ki, az *elmés* — a' ki a' többieket utálságokban feljúl-haladja és a' tiszteletre méltóval legjobban tud méltatlanul bánni, az egy *genie* — De ne hadjuk magunkat megcsalatni! sokkalta kevesebb ész és szív kell arra, hogy a' becsre méltó kicsufoltassék, mint arra, hogy maga az ember *becsre méltó legyen* és becsre méltó dolgot *cselekedjék*. Ki a' Vallásbeli igazságokat nevetésessé teszi, nyilván mutatja, hogy a' legfőbb Valóság iránt, ön elrendeltetése iránt, a' Virtus, emberi jóllét és teremtmény társai iránt legkisebb tisztelettel sem viseltetik. Kinek semmi sem szent, semmi sem

tiszteletre méltó, nyilván mutatja, hogy az állati durvaság' állapotján még fejül nem emelkedett, vagy hogy épen maga emberiségén elvadulás és elfajultság által feladott. Sőt a' mi legfélelmesebb, kinek semmi sem szent, semmi sem tiszteletre méltó, *mindenre hajlandó* az, csak a' jóra nem. Óvjuk magunkat az olyan ember társaságától — óvjuk magunkat, ne hogy az ő vágásába belépjünk! *)

Ha megakarunk feledni azon áldásokrol, melyeket az Isten fölKentje tanításában nyújt nekünk, vagy ha az okát el nem ismerve fére vetjük, mi történnek utóbb mi velünk? Nem keressük-é így már-is *ideigi* veszedelmünket? Hát ha lassan-lassan a' sokaság-is a' mi elveinkben megegyezvén a' Jézus és az ő szent parancsai iránti tiszteletet névetségesnek vagy feleslegesnek találná, és valamint mi, az Istenes vallás nélkül tudná magát kisegíteni, mire jutna akkor földi jóllétünk? Ha meggondoljuk az Oroszlánynak azon utolsó kötelét, melly őtet még lekötve

*) Kiki óvja magát, hogy keble' szent érzetihez sóha a' gúny' lehetje ne közelítsen. A' finom méreg, melly a' nevetség könnyed alakjába leplezi magát, annál mélyebben hat-be a' szív' belső rejtékeibe, minél kevésbé tartja az ember szükségének az ellen védeni magát. De lassan emészttve ássa alá sirunkat és a' vétek' első viharja között erőtelen süllyed-le az Isteni szeretet, és parancsai iránti tisztelet, — mellyeket a' hit' páis'a többé nem véd már — az emberi segedelmek' feneketlen mélyébe,

tartja, vallyon mi fogja őt gátolni mi-
helyest erejét érzi, és ne talántán arra
kedve jön, hogy ellenünk feldühüljen?
Továbbá vallyon nem-fogjuk-é a' vallás-
talanság' vigasztalás nélküli és balgatag
vóltát *Önmagunkan* igen későn megis-
mérni? Mi tarthatja-meg az embert, ha
az Isten meg-nem tartja? kicsoda tartóz-
tathatja-meg a' leggyengébbet-is, hogy tit-
kon ne ártsan a' mennyiben árthat és ár-
tani akar, ha az Isten nem tartóztatja?
Csak ő jelen-meg ott, hól a' törvények
kardja vagy nem elégséges, vagy meg-
tompúl, mennyörgésivel, és a' rejtekben-
is megrémit szörnyetegektől. Mily eszte-
lenség hát, mily megbocsáthatlan dolog
szét rontani akarni vagy legalább hideg-
séggel viseltetni a'hoz, a' mi egyedül sze-
rencsénknek legjobb kezesse.

Ne higyük hogy ha az emberek csak be-
csület érzéssel 's elvekkkel bírnak, ha csak
egy jó hirre-névre függesztik értelmőket,
ha szüntelen csak természetes Virtus és
kötelesség felől bölcselkednek, nehigyük
hogy ez elég légyen, és hogy Isten és ke-
reszténység nélkü-is jól ki jőhetnek. A' kö-
telesség és Virtus, a' törvényesség és be-
csület-ézés valójában nagyon szép dol-
gok, mellyek sok botránkozástól az em-
bert megoltalmazzák; de vallyon a' ne-

hezebb szorongatásban és fontosabb esetekben kifogják-é ezek a' próbát állani? Nem fog-é ekkor a' legszentebb, és mindenütt jelen lévő felettünk létező Isten-ség iránti gondolat, kielőtt legtitkosabb akaratunk-is nyitva áll, és a' ki egykor szorosán megítélend minket nem fog-é az ő Egyszülőtje iránti gondolat, ki idves-ségünkért oly nagy áldozatot tett, 's a' ki egykor vérét elékérendi tóllúnk, nem fog-é mondom ez a' gondolat hathatósabb ere-jü lenni a' kötelesség és a' virtusróli gondolatnál — olyan gondolatnál, mellyet mi-helyt az Isten és Örökkévalóságban erő-s hit kivész szivünk-ből, a' hitetlen' kép-zete szerint szükségesképen sem nem ju-talmaz, sem nem boszúl-meg senki? — Mit használnak továbbá az elvek a' hatalmas kivánságok zápora ellen? avagy nem tapasztaltuk-é soha magunkon, mily gyak-ran estünk-el a' legjobb feltételektől, mi-kor a' szempillantat' hatalma reánk szá-kada? vagy mit mivelhet a' bölcsesség' tu-dománya egy a' legnagyobb mértékig fe-szült képző tehetség ellen? Megzaboláz-hatja-é ő és a' kitöréstől megtartóztat-hatja-é? sőt inkább nem alkalmaztattya-é az maga magát oly öröme-s és oly gyak-ran csak hajlandóságaink szerint és így nem visz-é csak közelebb minket az el-

eséshez? 's vallyon nincsen-é minden embernek az ő különbféle vágyjai szerint *tulajdon képze*te, mellyet ha rése van, a' hízeltkedő tévelygéseket védeni, a' kedvességé lett hibákat szépíteni nagyon mesterségesen hasznára tud fordítani? Mi vallyon a' Világban a' mire ne találunk okokat, hogy ha találni akarunk? és a' mit magunknak meg ne engednénk, hogy ha ezen engedelemre valóságos tetszésünk vallyon? Igen-is a' *szenvedelem* szerint vált alakot magának a' mi *philosophiánk*, ez az oka hogy ma más, holnap más *philosophiánk* van, de ez az oka egyszer'smind, hogy mais, hólnap-is semmit egyebet nem találunk benne *egy kedveskedő hivalkodónál*, ki egy pár szép szóért szüntelen reánk mosolyogni kész. Azért továbbá, ki az isteni félelmet elvetette magától, azt a' *philosophia* még nem szabadította-meg. Csak a' vallás mindenkor és mindenütt ennek-is, amannak-is egy, való meg-vesztegethetlen *) — A' mit pedig törvényesség és egy jó hír név

*) Midőn a' Makábaeusok anyja az ő utolsó és legifjabb gyermekéhez így szólott: Fiam! könyörülj rajtam és halj-meg, midőn ez a' bajnokné győzhetetlen fia' holt testekre tekintett és az anyai szeretet az utoljára életben maradottat szánakodásért kérélvén, egyedül annak állhatatosságában talált megnyugvást és vigasztalást, az emberiség legfelsőbb pontján állott akkor ő. — „Fiam! könyörülj rajtam és halj meg!“ Az asszonyi állatnak anyai szívén vett ezen győzedelme az Istenbeni erős hitnek diadalma volt, melyre őtet nem a' *Metaphisika* tanította.

utánni törekvésnek nevezünk, végre ez-is avagy mi egyéb egy csupa okos-is előgondoskodású a' *Világ iránti* magunk viselkedésénél, mi szerint az mi rajtunk ne uralkodhassék és tisztelkedését meg ne tagadhassa kevélységünktől, következőleg hiu szín és álorczánál? De vallyon kipótolhatja-é valaha a' becsület, *üres tete-me* utáni igyekezet azon erős belső finom tisztaságot, melyet Jézus Hitveseitől kíván? Oh az úgy nevezett becsületes emberek minden emberségekkel Isten nélkül, és tágos lelki ismértekkel — Vigyázzunk Ő reájok olyanok, ezek, mint a' mély vizek, mellyek feljúl-tükrökről az ég' világosságát és képét vissza-sugárolják, de belsőjekben veszedelmes üregek, és köszirtek lappagnak. Becsületek csak addig áll-fel erántunk, valameddig önhasznok kívánja és nem kell félniük kívülről a' szégyentől. Különben Istenek önmagok és mi előttük csak egy mellék dolog vagyunk, mellyet minden félelem nélkül felszoktak áldozni, ha ravaszságok körülményei arra alkalmasoknak láttatnak. Épen úgy bizhatjuk szívünket egy fizetett gyilkos tőrére, vagy sajátunkat egy tolvaj kezére, mint magunkat és boldogságunkat az olyan emberre, ki a' becsületről ugyan sokat, de az Istenről mit sem

tud, ki a' maga hiréről nevéről gondoskodik ugyan, de a' vallást és annak parancsait nem ismeri. Az ilyennek semmitől sem kell tartania, csak az emberek véleményétől, mihelyest ezt ki kerülheti, mind egy lehet akkor nékie a' lopás vagy alami'snálkodás, az áldás vagy gyilkolás. Világos tehát ebből azon következés, hogy a' hitet és Keresztény vallást magunkban és másokban vakmerően megrendíteni és elhárítani, vagy annak be-folyását akár hogy-is gátolni nem kell igyekeznünk, ne hogy saját földi boldogságunk' árulóivá legyünk.

És ez az első, mire minden, valamit a' Jézus tanításának az emberi társaságra-nézve lévő áldásairól említettünk, kötelez, — Azonban ha az abban foglaltaknak valóban és egészen eleget akarunk tenni, tehát még valami, tudni illik ama csupa nemleges,, nem gátolás,, mellett, még ama tettleges,, előmozdítás-is" oda tartozik. Ha t. i. igazán áldás az, mit az Isten' Egy-szülőtje hozott mi nekünk, tehát nem csak a' balgatag eltaszítás' megutállása, de a' magáhozi vonzás és terjesztés-is kötelességünké lesz. Szükséges, hogy ne csak senkit szóval vagy cselekedettel a' Keresztény vallás' megismé-

résében és megtartásában ne *akadályoztassunk*, hanem minden embert a' menyiben rajtunk áll, szóval és cselekedettel arra *vezetni*-is törekedjünk.

A' honnan először-is a' szülőkre-nézve, kiktől a' jövőendő nemzetségek miveltsege függ, egy Istenes, keresztény, vallásos nevelésbéli kötelesség származik, mindenekre-nézve pedig, kik másoknak felügyelői azon tartozás, mindenek felett azoknak lelki dolgaikra vigyázni, annyival-is inkább, mivel rendszerint az első benyomásoktól a' későbbi élet irányzata függ. A' ki még ifjkorában az Istent erősen lelkébe zárá, az olyan egy ideiglen eltévelyedhet ugyan, de örökre még sem veszhet-el. Ugyan azért a' legszebb ajándék, mellyet a' szülők gyermekeiknek adhatnak, egy az Isten és vallásiránti legmélyebb tiszteletre miveltetett szív. Erre annyival-is inkább köteleseknek kell, hogy érezzék a' szülők magokat, mivel ez nem csak másokra, nem csak a' társaság jó vagy rossz létére-nézve a' gyermekeknek legjobb ajándéka, és ezek az-által nem csak a' köztársaság' nemes, derék és haszon vehető polgárivá lesznek, hanem mivel önszerencsájök-is, még pedig azon szerencsájök, melly nem kívülről, hanem *ön magoktól* reájök háromló, így legbi-

zonyosabban megalapittatik. Hogy ha t. i. a' Keresztény szent vallásnak tisztelettel és engedelmeséggel bókolkak, viszont megóvja az őket a' gondotlanságtól, a' bűntől, a' kicsapongástól és minden erkölcsi és testi romlástól, megtartja ifuságokban a' tiszta szívet, és a' helyett örökségekben az ifuság ingerét és egészségét. Munkások, mértékletesek, séreányek, Isten és emberek előtt kedvesek lévén ekkor, testi lelki vidámsággal bírnak. Légyenek bár tiszta vagy zivatáros napok eltökélve számokra, legjobban van nekik akkor dolgok, mihelyest a' Jézustól adott óvásokat és reményeket istenesen meggondolják. Mert az óvások megintik őket, hogy a' jó napokban szerencsésjőkkel vissza ne éljenek, és így hosszabb ideig megtartják azt; a' remény pedig nem engedi, hogy a' rossz napokban elcsüggedjenek és így könnyebben hordozzák azt. 'S milyen jótékony mind a' kettő! Melly szükséges, melly kimondhatlan vigasztaló kiváltképen az utolsó! Ah, mert vannak az életben olyan pillantatok, melyekben a' vesztesékek, elválások, vagy a' sórsnak más gyakran véletlen csapási felett való fájdalom, mit e' földön talán senki kinem kerülhet, szívünket, oly hatalmasan elfogja, hogy

az ellen az észnek minden alapokaival-is hijába fegyverkezünk-fel. Az ilyen pilantatokban csak egy támaszunk marad; bizodalom és reménység, úgy a' mint azt az Isten' szent Fia nyújtja minékünk, sajnálásra méltó az a' szerencsétlen, kinek ezen támasza nincsen, szakadatlanúl a' kétségbe-esés elébe siet. De a' szelid Keresztény vallás a' boldogtalant karjaira vévén balsamat ónt sebjeire, mellyek szerencsétjét és jókedvét földre tiporták, és az ő gyengéded, kegyes gondoskodó kezére van szüksége, hogy elne vérezzen. — Mily örövendetes dolog annakokáért, ha a' szülők gyermekeiktől, az Előljárók alattvalóiktól ezt az áldást nem csak meg nem tagadják és elnem vonják, hanem azt nékiek minden úton módon egész teljében megszerezni, és így önmagokat 's magok által egyszer'smind a' társaságot-is boldogítani igyekeznek.

Hogy pedig ez annál bizonyosabban megtörténjék, erre-nézve még megkívánatják, hogy a' jó nevelés vagy az előljárói felügyelet jó példák-által-is apolgattassék. Ha ez hibázik, ha a' tettek a' szóvakkal ellenkeznek, akkor azok, kik azt látják, minden fölmagasztalás' ellenére-is majd azt fogják hinni, hogy a' vallás és Kereszténység csupa *nevek*, és azon sza-

bályok, melyeket azok nekünk adnak, csak egy bizonyos *beszéd neme*, melly Atyáinkról reánk maradt, mivel már ez a szokás — de a' mellyel egyébaránt sem ők nem gondolkodtak, sem nekünk gondolnunk nem kell. Soha sem termi a' tövis bokor a' szőlőtő' édes gyümölcsseit; soha sem tenyésznek vallásos gyermekek, szolgák, alattvalók, ha azok, kik reájok felügyelnek a' hitet és Keresztény vallást csak a' szájokban hordozzák, de az életben meg nem mutatják. — Abból tehát, mit a' Jézus tanításának áldasairól az emberi társaságra-nézve mondottunk, reánk, még pedig reánk mindnyájunkra-nézve általánosan az a' kötelesség származik, nem csak semmi kisebitő és gonosz példákat nem adni; de ellenben minden ember-előtt nemes és követésre méltókkal diszeskedni, és minden cselekvésünket és elmulatásunkat úgy intézni, hogy nem csak hitetlenségre senkit el ne csábítsunk, sőt inkább minden embert az igaz hitre serkentsünk. Mindenek-felett pedig és különösön szükséges, hogy ez a' tett észre-vétel következésében *felülről* lefelé történjék; mert a' mint a' tapasztalás tanít az utánzat vágy mindig *felfelé* néz, a' méltóság és fényben mindig nagyságot-is szokott feltenni 's ha ebben meg-

csalátkozik a' nélkül hogy tudná, annál bizonyosabb romlást okoz magának, mivel azt képzeli, hogy a' jót követi, de a' helyett azonban roszt vesz és azt annál örömeztobb fogadja és annál erősebben megtartja, mivel az *felülről a' jónak* és követésre *méltónak* lakhelyéről jött, 's annálfogva *jónak* és megtartásra méltónak tartatik. Valóban sokkal kevesebb panaszok volnának a' méltatlan feleségek, erkölcstelen fiak, semmirekellő szölgák és kötelesség-felejtette alattvalokról, hogy ha a' házak és társasági *előljárók*, a' *fők* ezt mindenkor szíven hordoznák, 's ha a' helyett, hogy a' hitet és Kereszténységet Övéiknek szíveikbe plántálják, zabolátlan beszédek és példák-által minden igyekezettel mintegy azon lenni nem kívánnának, hogy az ebből még meglévő jót inkább öszverontsák és a' vallás, a' Keresztény isteni félelemnek minden kicsin maradványát azok szíveikben egészen előljék.

Tehát először: *Nem kell gátolnunk* megtámadás, gúny és csekély becsú-által a' Kereszténység' hatáságot, sőt nem csak, hanem másodszor, azon hatáságot szóval és példával erőnkhez-képest elé-is kell *mozdítanunk*. Ez az a' kettő mi azon bizonyosághól származik, hogy azon ha-

tóság, és a' Jézus isteni munkájának ösz-
ves befolyása az emberi társaságra-nézve
a' legboldogítóbb:

* * *

Nyisd-meg véghetetlen Isten jobban-
jobban lelki szemünket, hogy örvendetes
készséggel fogadjuk-el azon jót, melly ál-
dás *minden* világokra-nézve, és mind a'
két életben boldogit. Sugárold-le a' te
kegyelmednek isteni világot jobban-job-
ban lelkünkbe, hogy belsőképen ahoz
csatoljuk magunkat, a' mi *tőled* jöven,
itt és örökre tetszésed-felől egyedül bi-
zonyossá tesz. Amen.

V.

**'Az isteni gondviselés védi
a' világot közönségesen.
Ebből minő kötelessége-
ink származnak?**

Pünkösöd' után-való tizennegyedik
Vasárnapra,

*Ne legyetek szorgalmatosok élete-
tekről, mit egyetek, se testetekről, mi-
be öltözzetek, Máth. VI. 25.*

Nincsen semmi munkátlan a' természetben; semmiféle erő benne nem hever, semmi sincsen benne cél-nélkül, minden a' mi van törekszik maga elrendelésére. A' nap mindennap le-árasztja sugárait földünkre, melegít, és éltet. A' forrás mindennap csergődez, megfrissíti a' növényt és az embert. Az élőfa ezet karjait mindennap felnyújtja a' levegőbe, levelei életet szivnak-be, gyökerei mélyebben ásnak és élelmet keresnek a' földgyomrában, hogy az által a' bimbót elkészítsék, és ezt virággá, a' virágot pedig

jó izú gyömolcsé érleljék számunkra. Még midőn a' télnek fagyos lehellete a' földet merően környezi, még akkor sincsen elhalva, akkor sem munkátlan a' természet; új erőt gyűjt ő a' meg ifiulásra, melegen és gyengédeden alszik a' magv az ő kebelén, csendesen üzvén a' kiczirázás' csudálatos munkáját, és a' tavasz új vissza-jövedelekor élettél telve lép-fel a' nap' elébe. Ingerlékenység divatoz a' nagy teremtés' egészében, minden erő azért vagyon, hogy magát kijentse.

Az embernek sem adott az Isten mit sem hiába. Sem az ő lelki tehetségei, sem testi ereje, és serénysége, sem tagjainak hajlékónysága nincsenek. Ő benne cél nélkül. Igyekezék az elsőik által egy felsőbbi teremtmény' rendébe tartozására való jussát kimutatni és kivívni, emelkedjék-fel a' nékie megengedett nemesb lelki életre; igyekezék az utóbbiak által ama nemesebb élet alapját a' földi életet megtartani, táplálni, gyönyörrel és kényvel ékesíteni. Az élőfa, a' nap és a' madár-is él; jobban, szebben él az ember. Amazoknak minden öntudás nélkül lett sajátjuk az, a' mi nékiek a' létre szükséges, és annál-fogva csak vagynak, és örökké csak az egy formaság' szűk határai között járnak, ki nem törhetvén a'

keskeny korlátokból és ittlétöknek alakjait fel nem hágtathatván. — Tulajdonabb képen él az ember, érzi a' maga életét és azt feljebb emelheti. Azért midőn az élőfának élelmet szívó levele, a' napnak körülható ereje, a' madárnak ama ösztöne, melly őtet szüntelen egyforma eledelekre serkenti, magok megmaradásokra elegendő: akkor az embernek a' repülő gondolat, és a' mesterségesen taglaltatott kéz lőn sajátja, mellyel a' maga mezitelen létét, különbféleség, és változás-által szépítse, a' gyönyörűségek' nemeit és ez által itt létének ingereit sokszorozza, és így a' *maga földi életeit felhágtassa*. Azonban erre csak anyagokat tár-ki nékie a' természet, az alkalmaztatás és használás ő tőle függ.

Tehetségeinek gyakorlására munkásságra és szorgalomra inti azért őtet az ő egész *szerkesztetése*, inti a' szükség, inti az nem csak létre, hanem a' jól létrevaló ösztön minden kétségen kívül. — Ő nékie-iski kell jelentenie amaz erőt, melly benne rejtezik.

Világos ebből, miként a' Megváltó mai szóvaival: *Ne gondoskodjatok életeitekről mit egyetek, se testeteitekről miibe öltözzetek* teljességgel fel nem aka-

ra minket óldozni a' közönséges és a' természetben divatozó muukásság' törvénye alól, és teljességgel nem akara bennünket a' restségre serkenteni; sőt ellenben egy felsőbb életre felsőbb erő' adatott nekünk, hogy ezen erő' gyakorlásával oda felhassunk. — Mert „*a' ki nem akar munkálkodni neis egyék*“ *) ezt mondja nekünk ugyan azon Megváltó az ő legbuzgóbb hirdetője által. Az Isten nem haratoztat már többé nekünk az égből kenyeret, sőt azt mondja: „*Orczád veritékével fogod enni kenyeredet*“ **) *Által adá a' földet, hogy azt miveljük* ***) És a' mellett tudunkra adja: „*A' ki aratáskor gyűjt, bölcs fiu az, a' ki pedig nyárban hortyog, szégyen vallásnak fia*“ ****) Gyűjtenünk kell tehát kétségkívül, ha a' bölcsek sorába akarjuk magunkat csatolni, nyereségre kell kitenünk tehetségeinket, gondoskodnunk kell a' hólnapi napra, úgy kell gondoskodnunk, mintha-is századokig élnénk, de gondoskodásunk légyen nyugalommal és Istenhez való bizolommal teljes, mintha még ma kellene meghalnunk. Ez az a'

*) II Thessal. III. 10.

**) I. Moyses. III. 19.

***) U. O. II. 15.

****) Pelda besz. X. 5.

mire Jézus minket serkenteni akart: a' munkára, de az aggodás nélkül-való munkára, a' szorgalomra, de az örökkévaló és az ő szent gondviselésében vetett belső bizodalommal teljes szorgalomra. — Azért fordítja szemünket a' liliumokra és az égi madarokra, azért mondja: „Ime „azok sem nem vetnek, sem nem aratnak, sem nem fonnak, és mégis a' ti mennyei atyátok táplálja őket, és felvannak ruházva, a' mint nincsen Salamon a' „maga minden pompájában. Kevesebbek „vagytok-é ti nállaknál?“

Dolgozzál és bizakodjál, vesd-el fáradságod' magvát és nyugodtan bizd a' következést az atyára, ne félj jövődért, sőt légy munkás és tartsd-meg a' bizodalmat „*az Urgondot visel reánk*“ — ez tehát azon szabály, mellyet Jézus' máiszoivaiból ha jól meg értjük azokat, minden időkre magunknak kivonhatunk, és mellyről az életben soha sem szabad megfelejtkeznünk.

Megtesszük-é ezt mindenkor? Oh melly gyakran, midőn talán a' czélzott kimenetel' törekedéseit megcsalja, megrettenve vonja fére az egekről szemeit a' halandó, és kéteskedve így szól: „*mit fogunk enni, vagy mivel fogunk ruházkodni?*“ és

kétségesen kérdi: vallyon létez-é felette egy *Gondviselő*! Melly gyakran, ha minden kívánságait töstént teljesülés, ha minden terveit rögtön jó kimenetel nem követi, bátortalan süllyed-vissza magába; ellankadt erővel és semmivé lett bizodalommal el áll-további törekedéseitől, és csak egy gondolat van még ő benne, a keserű *semmivelét* gondolatja! Melly könnyüvé lesz ekkor néki komor tekintetét maga tulajdon balsorsáról a' másé-ra-is reá vetni, mások kietlen helyezeteit-is fontolgatni és — végre köröskörül csak árnyékat látni a' Világban! Oh be hamar és örömetest tépelődik ő ekkor e-ként magában: „Van-é ezen Világnak egy atyja? És gondoskodik-é az ő gyermekeinek jó és rossz létökről? Vagy talán magosabb és fényesebb thronban lakozik, hogy sem az élő porocskáknak — mellyek itten embereknek hívják magokat — aprolékos dolgaikkal bajlódnék? Csak azért vagyunk itten, hogy az ő nagy és felséges voltának hideg csudálói legyünk, vagy szorossabb kötelékek lánczolnak-le minket hozzája? 's ha ez úgy van, miért kérésik az ő segedelme?

Igen-is elvannak felejtve ama sz. igék: „*Dolgozzál és bizakodjál, el a' Krisztus égi szövei: „Tudja az atya mire van*

szükségtek“ akkor midőn félbe-szakadnak vágyaink, vagy midőn földi boldogságunk romjai alatt végső forró ohajtásunk elnémúl. És így beködözve a' valástalan komolyság' sötét fellegétől egy felsőbbi Kormánynak semmi sugárát nem akarjuk észre-venni, élünk' vidám kinézete sötét éjre dül, merő tekintetet vetünk-ki a' Világra, és nem látunk ott egyebet rosznál divatázni, csak a' jaj' mély sohajtását és a' fájdalom' bús hangját haljuk körülöttünk, csak a' nemes lelkűt vesszük-észre az ellen-sorssal küzdeni és elesni, csak a' vétek' diadalrait, csak az igazságtalanság' virágzását számítjuk, csak a' nagy tébolyzások' tolongását és száz meg száz ártatlan teremtmények egykori hirtelen lerogyását érezzük, és a' föld átváltozik előttünk a' vaktörténet' önkény és erőszak' borzasztó országává, nem találjuk többé Azt „*a' ki igazán itél és megfizet kinek kinek az ő útja szerint* *) és elvan veszve az erős bizodalom, meg van rendítve az Istenbe és az ő hűséges atyai Kormányába való hit; megvan rendülve az egy hőlc és világi szent igazgatásban való hit, az *Örök-kevaló Gondviselésébeni hit.*

*) Jerom. XVII. 10.

Oh tegyük ismét magunkévá ezt a drága szent kincset! Ne mondjunk-le az élet' egyetlen-egy és legjobb támaszáról! Ha bár kívánatunk hangos kiáltásai soha megsem halgattatnak, ha bár minden földi jólléttől megfosztattunk, ha bár még oly feles viszontagságok-is érnek itten bennünket, *él az Úr*, él egy *Atyánk*, egy *Gondviselőnk*, *Ő* Kormányozza a maga Világát, *Ő* Kormányozza azt valamint közönségesen, úgy különösen-is. — Hassunk-be csak mélyebben, vizsgáljuk meg minden oldaloslag és körülvétetlen, és a' kétlett dolog tisztába fog megjelenni előttünk.

Sajnos ugyan, hogy ott kelletik vizsgálódnunk és meggyőződőnünk, a' hól mély tisztelettel hódolni tartozuánk. De mindazáltal kéntelenit erre minket részszerint az emberi gyarló ész, melly nem gondol és nem fontol mindig alaposan, részszerint pedig az emberi meghittség, melly gyakran ellenvetésekre vetemedni mére szel. Ugyan azért, hogy mind a' kettőt megelőzván a' korlátlan Isteni bizodalmat kebelünkbe vissza-térítsük, légyen az Isteni Gondviselés és ugyan elsőbbszer *közönségesen*, mostani, különösen véve pedig egy következő elmélkedésünk' tárgya.

Bocsásd-meg oh Atyánk, hogy Téged magunk-iránt mintegy igazolni bátorkodunk; kiméld a' mi gyarló értelmünket és gyengeségünket, engedd hogy egy mély tisztelettel hódoló tekintetet vessünk a' Te titkos végzéseid' szekrényibe, engedd megértenünk

1. Hogy a' Te gondviselésed a' Világot és bennünket közönségesen oltalmaz; és

2. Ebből minő kötelességeink származnak.

A' gondviselés közönségesen-véve, a' Világi mindenségnek a' teremtés' tervével megegyező fentartása és igazgatása, vagy-is Kormányja. — Ha van egy Isten, a' ki *teremtett*, tehát lenni kelletik egy ilyen kormánynak és fentartásnak-is. — Egy képzet a' másiktól elnem válható. — Mert, ha egy *Isten* teremtett, tehát semmi sem lehet jelen cél-nélkül; és ha már az Isten a' Világnak egy célzott-tü-
zött-ki, tehát lehetségesnek kell annak elérését-is tennie, vagy-is más szóval: szükség hogy azt arra vezesse. — Továbbá: ha a' teremtés az ő munkája vólt, és a' fentartás nem az ő munkája, tehát kié lehet az? *) Mi válna a' mindenségből,

*) A' gondolkodó elme mit sem tud egy olyan Világról, melly ön magát nem teremté, és mégis ön magát fentartsa.

ha azt magára hagyná, egyéb egy szempillantati szétbomlásnál? 'S vallyon mi gátolja a' Mindenhatót, hogy ezt mihegyest nékie tetszik, megtörténni engedje? Ha tehát meg nem történik, a' csakazért van, mivel nem akarja. Fenn áll a' mindenség, Ő általa áll fenn az. Van, *mivel ő hordozza* és ha elvonja tőle szemeit, tovább fenn nem maradhat. — Továbbá: Ha az Istent gondolom, azt-is gondolom, a' mi legvéghetetlenebb, a' mi legtökéletesebb, következésképen a' mi legfőbb hatalom, a' mi legfőbb bölcsesség, és jóság' s a' t. Ha már az Isten nem viselne gondot a' Világra, és arra a' mi benne van, akkor az onnan lenne, mivel vagy nem értené, vagy nem tehetné, vagy nem akarná. De miként egyezik az első a' legtökéletesebb bölcseséggel? miként a' második a' legfőbb hatalommal? *) Miként kiváltképen a' harmadik a' véghetetlen jósággal? Micsoda tökéletesség, micsoda Isten az, a' ki amaz Isteni tulajdon, a' *szeretet* nélkül szükölkődik? És vallyon megengedheti-é hidegvérrel a' szeretet elenyészni a' minek lételt adott? Elvetheti-é min-

*) A' ki csupa hatalom és bölcsesség vala a' nagyobb teremtésben, hogyan lehet az hatalmatlanság és czetelenség a' kisebb megtartásban?

után elhozta? E'szerint a' felséges Teremtőt, a' kit Jézus nekünk kinyilatkoztatott, még a' pogányok' isteneiknél-is alább szál-
litják, ámbár azok-is a' halandók' ügyei, vel foglalatostkodtak. — Ha az édes anya maga szülte gyermekét eltaszítja magától, természet-ellen való vadságúl tulajdonitjuk azt ő nékie. Hát az Isten rosszabb-é az embernél? Lehet-é Ő oly Tyrán, hogy az élet-által minket *büntessen!* Mit vétettünk, hogy a' kietlen lételbe vettetve minden tekintet-nélkül az inség' és nyomoruságnak át adattassunk! Nem, *vagy nincs Isten, vagy az Ő irgalma létez felettünk.* És valóban inkább semmiféle Isten, hogy sem egy gondviselés nélkül való Isten, inkább semmi lét, hogy sem egy szeretet-nélküli lét! Mi haszna volna a' Halandónak egy Istenben, kinek semmit egyebet nem köszönhetne a' mezitelen és gyakran oly tövises itt lételnél! Mi haszna egy oly Istenben, ki csak belökvén Őtet a' Világba, egyébaránt hideg felségében prédául tené-ki a' Világi veszélyeknek, nem gondolva vallyon abban elsüllyedend, vagy megmaradand-é? Szóval, mi haszna volna egy Istenben, ki csak Isten lenne, nem pedig Atya-is? Egy oly Isten a' legborzasztóbb, a' legterméketlenebb képzet,

minden képzetnél, és nem mutat semmi-
re kevesebbé, mint *Isteniségre*. Jobb a'
semmiségnek éjjelében örökre maradni,
mint ki szólitatni a' nyomoruság' és in-
ség' napjára, ha abban semmi vigasztal-
lást, semmi Atyai szeretetet nem találunk.

Avagy csak ezen egyszerű állításból-
is, melyre a' legeggyűbb eszmélkedés-
rá vezet, kitettség: hogy minden kétség
az Örökkévaló gondviselésében, önma-
gunknak épen olyan káprázat, valamint
az *Isten* képzetének hibás el-esmérése.
*Vagy nincs Isten, vagy az ő irgalma
létez felettiünk.*

Bizonyítja ezt az ő teremtésinek egész
megtekintése. — *A' mivől üsmerszik a'
mivész.* Már pedig, midőn az Úr' mivét
szemléljük, ha bár tehetetlen vóltunkkal-
is szemléljük, mit találunk abban! Egy
roppant közet, melyben millio fényes
Világtetek forognak — kiméri-meg azok-
nak nagyságát, kiszámlálja-meg azok szá-
mát! — hól egy nap a' másikon fűg, mel-
lyeknek mindegyike a' körülötte forgó
melléktetekkel egyetemben új csudának
néző helye lesz, hól csak szabad szem-
inkkel-is többeket fedezünk-fel közülük,
mint a' mennyit megszámlálhatnánk, és

hól a' mesterséges üveg azok számát még ezerezen többíti. Ha csillagokról csillagokra emelkedhetnénk, ugyan hól találhatnók az Ur' megmérhetetlen Országának határait meg? — És ebben a' meszszerjedő part-nélküli mindenségben, mellynek vizgálatjában az emberi elme oda vész mindenütt valameddig a' nem és a' hasonlítás elhat kölcsönös viszony, mindenütt egy magát felcserélő erő, mindenütt örök mozgás és soha sem halható örök rend uralkodik, melly mintegy láncz körülövedzi az Isteni roppant épületet, és azt egy egészé alkotja. Minden Világnak maga pályája, mellyet futnia kell ki-méretett; minden bizonyos idomzatokban létez és tart, mindenkor egyenlő egy hangzatban, romlás és zavar nélkül, minden változatlanúl marad a' maga hatás körében; minden megvan pontosan mérve egymásra nézt súlyában és távolságában, arányában és sebességében — — — a' kinek kezeiben van a' mérték, nem mutat-é ez-által előre-való gondoskodást, igazgatást és gondviselést! Úgy vagyon. Az Isten láthatatlan, Örök hatalma és Isteni vólta legtisztábban a' láthatókból ismerszik-meg^{cs} *) „Az egek az Isten' dicsőségét beszéllek, és

*) Rom. I. 20.

az ő kezei alkotmányát hirdeti az erősség *) „Mi módon maradhatna meg valami, ha az Ur nem tartaná azt! **)

Ugyan ezen néző játékra találunk, ha szemünket föld golyobisunkra fordítjuk. Valamint ott nagyban, úgy szintén itt kicsinyben mindenütt az erős törvény és renditlen fennállás, mindenütt rend és egybefüggés; maga rendén megifjúl a föld és ismét elvénül az évszakaszok különb folyama szerint. Bizonyos időszakokban napot és éjt hoz-fel nekünk az ő forgása. Soha sem jelenik-meg a nyár a tavaszi sűgárok-előtt, soha sem követi a delet tőstént a csendes éjféli homálya. Minden teremtmények között pedig, mellyeket hordoz, mindeniknek megvan az ő helye, melly néki kiszabott. Át láthatlan különbféleségben egyesülve fűzik sorba magokat egymáshoz. — A legalsó lépcsőn van az hólnak tetsző anyag, a kuvacs, az ércz, a kőszikla. Itt még semmi különbség nem látszik alakjaikban, úgy tetszenek lenni, mint vóltak Világ kezdetétől fogva. — Ez-után következik a látható élet kezdete, a durva elvek, növényé, bokorrá, erdővé fejlődve. Itt

*) Solt XVIII. 2.

**) Bölcs. XI. 26.

egy örökké tartandó változás, egy szünteleni növés; kifejlődés, átformálódás, alakodás és *hervadás*. A' mellett ugyan azon földbe helyheztetve, ugyan-azon nap ságáraitól melegítve, ugyan-azon eső-által öntözve, mégis minden színére, szagára és ízére-nézve véghetetlen különböző, minden saját tulajdonképen-való erővel, tartóssággal, és hathatóssággal bíró; minden a' leg egyformább alap törvények mellett a' maga igéjében csirázó, a' maga neme-szerint virágzó, maga különös gyümölcs nemeit termő. De az egy növésen kívül eddig-elé minden halva van. Ugyanazon egy helyen születik és elhal. — Mennyünk feljebb még egy lépcsővel, és új alakok, de sokkal tökéletesebbek mutatkoznak. Látjuk az állatok' országát. Itt minden érző szerekkel felruházva lévén alkalmas az érzésre; itt minden ingerlékenység és szabad önmózdulat. Számptalanok itt a' nemek, de mégis minden megmaradó, mindenik helyet és élelmet talál, mindenikben a' termékenység úgy elvagyon intézve, hogy egyik sem irtja-ki a' másikat — E'mellett egyszer'smind ismét a' legtarkább különbözőzés. Állatok, mellyeknek héjok bölcsőjök és koporsójok-is, és olyan állatok mellyek Világrészről világ-részre költözködnek. Álla-

tok, mellyek nagyok mint valami vándorló hegyek, és állatok, mellyeknek egy porondszem, egy viz csep, egy levélke köze annyi mintegy nagy Világ. Mindeniknek megvan a' maga tulajdon test-alkotása és tulajdon szerszámai, mellyek természete és elrendeltetésével egyeznek; mindeniknek a' kívánságokra és erőkre maga tulajdon mértéke, mindenikben az ész és okosság helyett egy megmagyarázhatlan titkos törvény rejtezik, melly-nélfogva maga élelme, hajléka és fenn-tartása felől oly pontossággal gondoskodik, melly álmélkodásra ragad. — És a' különbségek ezen végnélküli folyamatja az egész élő és életnélküli természetben ismét csak ugyan nem egyéb, mintegy öszvefűzött láncz, mellynek végső szemei kölcsönösen egymást érintik. A' legalábbvaló állat még fél-plánta, a' legalábbvaló plánta pedig még félkö. — Minden szorgalmatosan lépcsőkre van osztva, minden egy erős egyarányú pályát fut. — — — Szóljunk immár, nem jelent-e ez a' Világ, ez a' szépséggel és öszvehangzattal teljes világ, ez a' legnagyobb különbféleségek mellett-is a' legszorosabb egyeséggel teljes Világ, ez a' Világ, melly mindig a' maga súly arányában megtartatik, úgy tartatik-meg, hogy semmi az ő

határaiból elnem veszhet, semmi benne a' maga fennállásának forrásai hijányával nincsen, és azokat hibáson elnem ismeri, semmi maga körét át nem lépi, semmi maga tulajdonát és elrendelését meg nem változtatja; semmi kinem tolhatja, semmi meg nem ronthatja. semmi kinem irthatja a' másikat, sőt minden a' Világ kőz céljára együtt dolgozik; — nem jelent-é mondom ezen így elrendelt és fen tartatott Világ egy bölcseséget és gondoskodást, nem jelent-é egy felettünk uralkodó szent Gondviselést? Vagy talán az elmondottakat a' csupa történetnek akarjuk-é tulajdonítani? Ám de vőlt-é valaha a' történet a' rendes czélarányságnak szülője? És ha minden a' természetben csak történetes, azaz: erős alap és törvényes bölcs szent Kormányozás nélkülvaló, ugyan miért nem ütköznek soha a' napok és csillagok egymásba? Miért terem a' bogatskoró bokor mindenkor csak bogatskorót és sohasem szőllő gerezedet? Miért épít a' Kásztor házat magának, és miért a' bárány nem! Miért terem a' szántó-főld csak gabonát és miért nem klárisgyöngyöket!... Mindezek a' dolgok természetében a' magvalkotásában nyugosznak, azt mondog Te? Jó. De ki Kormányozza a' dolgok' természetét? ki ügyel

a' magv erejére, hogy az örökké és változatlanúl csak a' maga nemét teremje? Ha *czéltalanság*, vaktörténet uralkodik a' természetben, nem látom okát: hogy egy jól őszve-kavart tonna porból miért ne-jőhetne ki egy rajméh' serege? Ez akkor mihelyest a' rendetlenség *renddé*, és a' vak történet *törvényyé* lesz, épen oly lehetséges a' milyen lehetetlen az most... Vagy azt mondod: az Isten bizonyos törvényeket adott-ki a' maga világának, azután meglökvén azt immár most elhagyá maga mentére hempelyegni a' nélkül, hogy többé gondja lenne, hogy és merre dől. — De elmellőzve azt, hogy a' könyörületlen farkas maga kőlykét ápolja és őrizi, bocsásd órádat kerekeire, és soha se húzd-fel azt, neis gondoskodjál soha tovább felőlle: Vallyon meddig fogja azt a' *történet* rendes járásában tartani? — — *Történet*, ez csupa *zürzavar*; *Isten*, ez *bölcsesség* és *rend*. A' hól ez van, ott van ő is, és egyedül csak ő, nem pedig a' zürzavar és történet. — „Ő mindent lát mindent igazgat, itt-is, amott-is mindenütt jelen van Ő“ *) Ezt mondja a' felséges roppant mennyei épületnek többi számtalan részei között a' mi kis

*) 5. August. epist. 50.

csillagunk-is. — Minden rajta lévő fűszál hirdeti az ő gondviselését, és az ő felséges voltát a' legkisebb féreg a' porban. — Ha józan ész és egybefüggést látsz egy ember' beszédében és tetteiben, akkor azt itéled, hogy egy okos ész lelkesíti őtet; midőn azért a' föld golyobisának csudáit a' Világok' őszvehangzatját szemléled, azt kell itélned, hogy azoknak egy végzetlen elme védlőjük. —

Ha már az Isteni gondviselés' nyomai az egész természetben oly láthatólag tűnnek előnkbe, ugyan el-felejtheti-é egyedül a' mi *neműnket*, az embert, az ő képét, melly Őtet eszmélheti és dicsőítheti? A' napok nem örvendeznek a' magok világosságoknak; a' páva nem tudja nem érti pompás tollainak ékességét, a' narancs nem eszi-meg magát, és az ő virága nem illatoz önmagának, mégis azok szerint a' miket eddig mondottunk, nékik Gondviselőjek vagyon. — A'hol ezek mint kevesebbé tökéletesek őriztetnek és megtartatnak, hogy találhat ottan az a' mi tökéletesebb elmellőztetésre? sehol a' természetben nem divatoz történet: hogyan lehetne tehát az, a' mi a' teremtest élteni, a' mi az ő disze és ékessége — kitétetve a' vak történet játékanak? Maga a' mi külsőnk-is az ellenkezőt tisztán

mutatja. Ugyan-is nem történet az, a' mi váltólag álmra és ébren-létre serkent bennünket, nem történet az, a' mi vérünket ereinkben rendesen mozgatja, nem történet az, mi az emberiszem bájos építményét alkotta, nem történet adá nekünk azt az erőt, melynél-fogva az emésztés, elválás, és egybeolvadás csudálatos munkálkodásai által az idegen elveket *magunkba* változtatjuk át; nem a' történet tartja egyenlő apadásban és nevedésben a' mi nemünket, úgy hogy a' szülöttek a' megholtakkal, és mind a' két nem egymás között mindig pontos és egyenes időmzatban maradnak... oh nem, koránt sem a' történet az, melly *az* eszmélkedő lelket belénk teremté, melly megmagyarázhatatlanúl a' test^o minden részeiben munkálkodik, a' nélkül, hogy egytől beszorittatnék. Oh nem, korántsem a' történet az, a' mi a' dobogó lelki esméretet, úgy az örökkévaló és az ő megmérhetetlen nagyságának sejtését alkotá belénk. Ha tehát az Ur gondot visel arra a' mi körülöttünk van, bizonyoson annál inkább mi reánk-is gondot visel Ő. Ha az alábbvalótól meg nem vonja kormányát, ugyan mint lehetne az elébbvaló mellynek czéljára lón amaz — az elhagyatásnak kitétetve?

Ha bővebb erősítés kell, fel-találjuk azt az Isten' küldöttjeinek jeles mondásai-ban: „*Te alkottad a' földet és megmarad; rendelésedből megmarad a' nap, mert mindenek néked szolgálnak. Tiéd vagyok én, szabadíts-meg engem oh Uram*“! *) Így kiált-fel a' Királyi Proféta. „*Életet és irgalmasságot adtál nékem és a' te látogatásod őrizte-meg a' lelkemet;*“ **) Így esméri-meg ezt hálá-datos szívvvel az Istenfélő Jób. „*Minden jó adomány onnét feljül vagy on le-szálván a' világosságnak atyjától*“ ***) „*Ő benne élünk, mozgunk, és vagyunk*“ ****) Ezt tanítják az Idvezítő tanítvá-nyai. Ezekhez hasonlókat olvashatni a' szent irományok' csak nem minden lap-jain. „Az Isten maga magában az első és „utolsó. Ő a' Világ' Teremtője és Igaz-gatója, ő az igazaknak paizsa, minden „mindenekért; midőn éhezünk ő a' mi ételünk, 's midőn szomjuhozunk ő a' mi italunk.“ *****) 'sa' t. Így szól sz. Ágo-ston-is. És szükséges e' felesleg még an-nak ismételt említése-is, melly serkentő-leg, melly lelkesítve tesz bizonyossá az

*) Solt. CXVIII. 90. 91. 94.

**) Job. X. 12.

***) Jakab. I. 16.

****) Cselek. XVII. 28.

*****) S. August. sup. orat. Dom. et Serm. 9.

Isten' Fia maga a' máj Evángeliumban-is, egy felettünk uralkodó kegyes gondvise-lő felől?

Mind e' mellett a' mit részszerint az Irás, részszerint a' tapasztalás, részsze-rint a' hitvallás terjeszt előnkbe, miként lehetnek mégis oly lelkivakok, oly sűket szívűek, a' kik ezen bizonyságoknak egy-átaljában nem hisznek, a' kik még azon közönséges emberi érzést-is megtagadják magokban, mellyet még a' vad sem ta-gad-meg, a' midőn ugyan csak ez-is ha a' szükség szorongatja segítségért és sza-badulásért felfelé tekint? Mindazonáltal a' jeles kétségeskedő ellenvetéseket tenni mérészel, — bizonyára inkább azért hogy valamit beszéljen, mintsem azért, hogy meggyőződést okozzan, mert csak hiu, *alaptalan, gyarló* vélemények azok, mi-
ket felhozhat.

Ha, úgymond ő, egy közönséges, iste-ni, bölcs, szent igazgatás létező Világ-ban, miért van annyi rossz és zűrzavar itt a' földön? Miért az erkölcsi rossz, a' bűn? Hogy szenvedni az örökkévaló Szent azt, a' mitől undorodnia kell? És miért van ama számtalan physical rossz az iszo-nyú közönséges pusztítások a' természet-ben, mellyek néha ezereket egyszerre

nyelnek-el — szélvészek és vizözönek, földingás és jégverés, 's több e'féle rendetlenségek? Miért vannak annyi félszeg alkotású lények, vakok, sánták, süketek 's a' t.? Miért a' testi nyavallyák' csoportja, mellyek oly sokszor létünk' örömeit keserűvé teszik? 's mindezek, vallyon úgy mond ő, a' Világnak egy atyai igazgatására és gondviselésére mutatnak-é?

Ugy vagyon. 'S ha bár nincsenek-is még most ezeknek alapjai egészben felzárva előttünk, legalább ellenkezőt teljességgel nem bizonyitnak.

A' mi legelőbb-is az erkölcszi rosztat illeti, igaz undorodik ettől a' szentek Szentje, de ha erővel akarná azt számkivetni földünkről, akkor nem kell vala nékie az embert teremtenie, nem kell vala az ő isteni lehelletinek a' port meglelkesitenie, mert a' *portól árad a' gonosz; az Istenség azt nem cselekszi.* Ha tehát feltételetlen és telyességgel rossz nem vólna, akkor emberiségnek, őnmagunknak-is lennünk nem kellene. De a' midőn minket teremtett 's a' mellett a' rosztat teljes lehetetlennek kivánná tenni, azaz: a' jóra minket erőltetni, akkor csupán úgy lebegnénk itt az életben, mint valami pusztalények, és igen kevéssel lennénk jobbak

az állatnál, elhullana akkor az emberiség' magos bélyege: az ész 's ez által a' jónak és rosznak *ismérete* és a' *szabad-akarat*, 's ez által ennek, vagy amannak *gátolatlan választása*, és így már azon esetben valóban semmi gonoszságra, de egyszer'smind semmi rényre, következőleg semmi érdemre, következőleg semmi örök jutalomra sem leszünk vala többé alkalmasok, valamint szintén az állatok nem alkalmasok. — *Nem lesz vala akkor reánk-nézve semmi bűn, de egyszer'smind semmi mennyország sem.* *) A' melly kevéssé illethetjük tehát a' Gondviselést azért, hogy a' mennyországra rendelt *bennünket*, és az *odavaló* felhatásra *eszet* és *szabadságot* adott nekünk, épen oly kevéssé tehetjük ezt ezen adományokkal-való visszaélésért, melly csupán a' mi sajátunk. Ha minden, a' mi visszaélés, elhullana, mi maradna nekünk hátra-még? Hiszen tudjuk az Ur' örök parancsolatját, tudjuk azt mi légyen kellő előtte, és mit kíván tőlünk, és azt teljesíteni, vagy nem, teljes szabadságunkban áll. Midőn annakokáért egész saját kedvünkől a'

*) A' mit akaratón-kívül teszünk, azt az Ur nem szereti 's meg nem jutalmaztatja; nem tettnek tartja azt, mit erőltetve teszünk. Nem szeret semmit, de nem-is gyűlöli, mit a' kényszerűség szül.

roszabbat azaz: a' bűnt választjuk, ugyan miként szoríthatjuk őtet akkor a' mi tetteinkért számadásra? Miként kárhoztathatjuk, midőn őnmagunkat kárhoztatnunk kellene? Miként tulajdoníthatjuk azt nékie a' mit nem akar, hanem a' mit csak megenged, és a' mit meg kell vala engednie, ha embereket akara teremteni — embereket, azaz: erkölcsiségre és idvességre alkalmas lényeket, embereket, azaz: oly lényeket, mellyek valamivel jobbak legyenek a' földnél, mellyet tapodnak?.. Zugolódol-é valaha azért, hogy a' Teremtő tegedet emberré és nem kígyóvá alkotott? Ugy hát azért se zugolódjál, hogy a' vétket szenvedni.

Még az erkölcsi gonosznál-is sokkal kevesebbet bizonyít az Isten' szent igazgatása ellen a' physicali rossz. Ugyan-is amaz, ha többet nem-is tesz, legalább ha bár őnhibáinkból-is itt létünknek czéljától elmozdithat bennünket, nem mivel ezt a' physicali rossz, sőt gyakran még a' czélt *elősegíti*. — Hogy lehetne a' szélvész és fergeg, a' jégverés és vizözön's több e'féle ugynevezett zivatarok vagyis rendetlenségek valóságos rendetlenség, és felkelhet-é ez az Isten ellenére? Valamint a' csendes idő úgy támad a' zivatar-is épen amaz örök törvények szerint,

mellyeket Ő adott és mellyeknek hatás-
ságok-felett felvigyáz. — Ez tehát *ellen-
kező* helyett épen egy közönséges Vilá-
gi igazgatás mellett bizonyít, 's vallyon a'
physicali rosz, valóságos rosz-é minden-
kor? Megijeszt ugyan minket az égihá-
ború és felgyújtja néha házainkat, de a'
földet-is termékennyé teszi, melly külön-
ben talán a' forróságtól elaszva a' leg-
pompásabb palotában-is éhel halásra jut-
tatna. A' szélvész ugyan pusztításokat,
romlásokat okoz, de a' levegőt-is tisztít-
ja, melly különben dőgletessé változva
talán nagyobb veszélyt szűlhetne *) Mi
csak azt tudjuk a' mi egy esetben *tör-
tént*, mi *történt volna* az ellen-esetben,
az el-van rejtve előttünk. Hogyan gyaláz-
hatunk valamit, mielőtt annak *mind két
oldalú* következéseit egymásba vetve meg-
nem vizsgáljuk? Csak a' jelent láthatjuk,
a' jövődő kurta látásunkat neveti, csak
önhasznunkra vigyázunk, a' köz jót ke-
vesebbre betsüljük, hogy ítéltjük-el te-
hát igazán a' dolgot? A' gondviselés nem
követi azt a' tervet, mellyet az önhaszon
vágyú halandó terjeszt elébe. Ez pillan-

*) Mindent az örökkévaló bölcsesség igazgat, és a' mit mi rosznak
képzünk, gyakran nemegyéb egy nagyobb gonosz ellen-velő
örvosságnál. S. Hieronym. sup. Ezech.

tatokan függ, amarra-nézt pedig az évezredek csak egy sebesen-futó idő percz. Ez szorongató gonddal néz maroknyi életére, amaz ugyanazon szemekkel minden teremtményeire szét tekint, és egy Anyja. Ő ama millio nemzeteknek, mellyek ama millio Világokat lakják, hól a' mi földünk csak egy porondszemet alkat. Hogy ítélheti-meg azért a' kicsiny halandó az örökkévaló' útjait? A' ki ezt mérészli; annak elébb oly végzetetlennek kell lennie, mint Ő felsége. Maga a' nap-is, midőn forgó körünk-felett a' tavaszt az ő szép vidám életével a' tél hideg kebléből kiszóllítja, maga lineája alatt emészthetőleg sugáról-le földünkre. Egynek rossz voltából czirázik a' másoknak jólléte. A' mi reám-nézve rossz, megeshetik az egésznek boldogsága. A' mi nékem ma sullyosnak és megfejthetlennek rémlik, annak célba tüzött végső következése, melly talán csak századok után fejlődend-ki egészen, a' késő maradéknak boldogságára lehet. Igazságtalannak nézhetem-é azt, hogy én csak rész vagyok, nem pedig egyszer'smind egész, és hogy a' közönség önkényemnek nem bókol? Avagy szabad-é nékem egykét napi lénynek, az örökkévalóságra elintézett végzeteket vádolnam? Oh — ha a' Világot köz és idő-

hez képest maga egész valóságában keresztül láthatnók, mint Az, a' ki egyedül van felmagasztalva a' *köz* és *idő*-felett, oh be eltünnének akkor az egyes dolgok, sőtét makulái az Egésznek magos fénye-elől! —

Hogy a' nagy pusztítások, egyszerre gyakran ezereket nyelnek-el és midőn a' föld megrendül, vagy midőn a' kiomlott habzó vizek mindent elsodornak magokkal, gyakran felette sok ártatlanok egy percz alatt oda vesznek, mi dolog ez? Vesznek az emberek, az *emberiség fentmarad*. Boldogok ha ártatlanok voltak, mert elnem vesztek ők, sőt a' czélhoz jutottak, hova azonkívül-is elébb utobb *eljutandók valának*. Nem halnak-é minden órában ezerenként a' széles föld' kerékén? És panaszkodunk-é ez ellen? Valyon nem mind egy-é akár egy helyen és egy perczben, akár különböző helyeken és perczenetenként múltak légyen-ki az életből? Igaz keményebben rázkódunk-meg, midőn a' halál sokszorozott képe egy néző pontra szorúl-össze előttünk, *de a' dolog valósága mindegy*. — Vagy hogy *fájdalmas* a' kimulások! De kimondja-meg azt nekünk, mi légyen *fájdalmasabb*, a' villám sugár által szörnyű

halált halni, a' leomló falaktól, vagy a' dühös vad haboktól eltemettetni, vagy pedig a' beteg nyoszolyában húzomosan senyvedni? Mi türehetőbb, esztendőnk avagy pillantatok alatt meghalni?

Hogy sokaknak ideigvaló jóllétök az árvizek vagy az emésztő tűz 'sa' t. áldozatja lett, mi dolog ez? Ki mondja-meg, azt nekünk hogy *igazi szerencsétlenség*-é az reájok-nézve? Elsúlyed-é azzal az ők tulajdonképen-való jóllétök? Ha csak a' múlandó múlt-el ő tőlök örökös czélok megmaradván, ugyan mit vesztek? Továbbá: vallyon nem gyarapodik-é még a' köz jóis az eféle bal esetek által? Vallyon nem serkentik ezek az emberek kezeit ezeresen szorgalomra és annak méltó jutalmára? Vallyon nem szólit-é a' szükség sok olyas erőt fel az életre melly különben az elkezdett és megszokott halálos álomban továbbra-is szendered vala? Nem készítet-é sok oly tehetséget a' kifejlődésre, melly az ember által nem tudatva, és gyakran nem-is sejtve belsőjében nyugszik vala, a' nyomoruság őszöntöne nélkül kifejeletlen maradandó, 's a' melly nekünk későbbre sokszorozott örömmű jelenéseket hozván, létünk' közjóvának summáját gyarapítja, sőt az emberi

lélek és emberi kéz legfelségesebb szüleményeinek nagyobb részét talán a' szükségnek köszönhetjük.

A' mi úgy jelenik-meg előttünk mint borzasztó rontás gyakran nem egyéb egy hasznos megrázkodásnál, melly egy jobb és alkalmasabb elrendelésre való. Bérozsdásodnék az emberiség és annak ereje, vagy ezen erőnek hathatós ősztönében maga az ember válnék rontóvá, ha minden úgy maradna a' mint vólt és semmi szét nem bomolna, hogy újból alkatodjék-visszá. Még semmit sem emésztett-meg a' tűz, a' parázsából és hamuból hajlékaink mindég szebben épülnek ismét-fel. Itt-is tehát a' képzelt rosz csak orvosság a' nagyobb gonosz ellen.

Hogy sánták és vakok-is járnak e' földön? Ez sem bizonyíthat az isteni gondviselés ellen. Itt-is épen azon törvények mellyeket ő felsége adott és mellyeknél fogva az egészett Kormányozza — ha csak maga nem akarta fel-forgatni azokat — munkálodván mivelték azt, még talán szülőikben, vagy eldődeikben mivelték azt, kik itt vagy amott kész akarva, vagy akaraton kívül hibázván, hibáikban a' félszeg alkodásnak magvát átvivék gyermekeik' és unokáik' testőkre. Semmi sem lé-

tez vak történetből. A' jelennek mindenkor a' múltban van az ő alapja, mint azon okok láncszemének, mellyek néha a' századok' sötét távolába elvesznek. Ha tehát az Ur Isten nem mivel szüntelen új csudákat, és az egyszer már megállított természet' rendét nem gátolja, 's nem szakasztja újból félbe szüntelen, szükségképen minden elvetett magvnak hogy saját gyümölcsét teremje megkell engednie. De különben-is ezen rosszak csak kifogások gyanánt vannak itt, és a' lelki vak-ság és a' sántává lett erény minden bizonytal itt-is ezek a' *nagyobb* rosszak. A' hól ezek nincsenek jelen, ott az elsővel keveset kell gondolnunk. — Ugyan azért, miért panaszolunk mi? Oh melly gyakran, *melly gyakran* nem szülőink, és eldődeink, hanem magunk vagyunk okai félszegségünknek?! Ha egy jól irt könyvben hibás helyekre találunk, nem mutatunk azért mindjárt a' szerzőre, sőt azt gyanítjuk igazzal, hogy azon hibákat más valaki ejtette. Ugy szintén, midőn a' természetben valami hibás hangzatu, nem az Isten, hanem az ember — mi mi ejtettük azt; magunkban és nem a' bölcs Teremtőben kell gyakran keresnünk annak szerzőjét, a' mit rossznak nevezünk.

Igy van a' dolog többnyire minden esetben másféle testi nyavalyáinknak-is csoportjával. — Valamint a' halálra ítéltett gonosztévő kimulását nem vetheti terhére a' birónak, épen oly kevéssé tulajdoníthatjuk miis gyakran fogyatkozásainkat és nyavalyáinkat az isteni gondviselésnek. Csak megengedi Ő „*hogy a' vetett magv saját gyümölcsét teremje*“ Csak a' mi könnyelműségünk, a' mi gondatlanságaink, a' mi vakmerőségeink, a' mi *vétkünk* szaporítják gyakran azon csekély kelletlenségeket, mellyeket közben-közben ártatlanul szenvedünk — sok más olyanokkal, mellyeket kikerülhetnénk, ha az Ur' fenytéke szerint élnénk. — De *szenvedelmeink' szélvésze szélvészt támaszt földi létünkre-is*. — — Azonban a' hól nincsenis-meg ez, és a' hól valóban nyomoruságaink okaiban legkisebb részt nem veszünk mi — de ha teljes hittel és értelemmel túl a' földi sulyakan a' halhatatlanság' fényét szemléljük: ezen esetben-is a' betegség és nyavalyák csak az idveség' elő postái. — Ugyan azért azok sem igazi rosszak, nem tekintve bár azon sokkal többet nyomó erkölcsi hasznot mellyet gyakran szereznek 's a' mellyért itt léteznek-is.

És így nézzünk bár jobbra vagy balra,

fel vagy alá, ha a' dolgot minden oldalról, szorúlt szívűség és őnhaszon nélkül, és igaz álló pontból, az ész' és vallás' nem az indulat; az őnhaszon és földi gyönyörvágý' pontjából tekintjük, sehól mit sem fogunk észrevenni, a' mi az Isten' bölcseségét, gondviselését, és a' Világ' szent Kormányát helybehagyhatólag kétség alá hozhatná. — Egyedül az, a' ki reá szorúlt, hogy tetteiért semmi Istent, kireája ügyeljen — neféljen, vagy, kinek lelke földi vágyoktól egészen lenyomattva, semmi magasabbat érteni nem akar, zárhatja-bé szemeit azon világosság-elól, melly minden-felól reá tör és őnhalmozott nehézségek által csalhatja-meg maga magát. A' nemes lelkűnek ellenben rövid eszmélet után világosan tűnik elébe: *hogy: vagy nincs Isten, vagy az ő irgalma létez fölöttünk.*

Minő kötelességek származnak már innen az embernek?

A' ki eszének következtetései-által az Isten' felséges tulajdonait, és hogy ezen tulajdonakhoz a' bölcs világi igazgatás' is tartozik, megismérni akarja, annak legelőbb szükséges hogy ésszel birjan, és azt használni tudja; ki a' Teremtőt az ő teremtéseiből megismérni, és ezekből aman-

nak hatalmára és jóságára következtetni akar, annak szükség elébb, hogy értelme azokra felnyitva légyen. Mivel már egy Istennek létevel ama megismérés és értelem multhatatlan kötelességünk, mint-hogy ebben áll a' mi érdemünk, és az arra való tehetség nem adódhatott nekünk czél-nélkül, ennélfogva kötelességünk mindenek-felett ezen tehetséget ereinkhez képest kifejtenünk, következőleg eszünket kimivelnünk, és belső értelmünket az Ur' nagy munkái-iránt érzékenyekké tennünk. — Van egy bizonyos helyzet, a' megfoghatatlanság' helyzetje, hól az ember lelkének az Istenhez-való erányzata nélkül, itt létének sejtése nélkül él a' Világban; gond nélkül mereszti-le belé szeméit és mindenek által a' mik őtet környezik butává és érzéketlen lágy meleggé lesz; hól a' körülette-lévő megmérhetlenség őtet meg nem indítja, és bé nem hathatnak azon csudák lelkébe, mellyekre az rábotlik. Semmi érzet a' Mindenhatóság-iránt erőt nem vesz rajta, semmi bölcsesség és örök rend nem nyilatkoztatja magát néki ki, semmi nagyság, semmi jóság nem lelkesíti őtet. De a' mellett megvan fosztva Ő egyszer'smind atól, a' mi legjőbb, a' mi azon vidám gondolatot, hogy Isten fiai vagyunk és az

Istenben a' mi Atyánk-él, a' legbiztosabban a' legszembetűnőbbleg és a' legtagadhatatlanabban benne szúlheti. — Ezen helyezet a' miveletlenség és a' félállati elvadulás' helyezete. Szükség tehát attól távoznunk, szükség béléátás után törekednünk, és nemes esméretekkel gazdagitnunk magunkat, mi szerint alkalmasok legyünk a' földiben a' mennyeit feltalálni és csudálni. Félre azon kárpittal, melly az Istent a' természetben elrejti elöllünk! Mennél odébb haladunk a' bölcseségben, annál inkább fogjuk az Isten' bölcseségét megismerni. Valamint arra, hogy egy rajzolatnak becsét méltánylani tudjuk, szükség elébb látni és hallani tanulnunk, hogy a' hangzat ingereit érezzük, valamint a' csekély tanítvány a' felségest a' megért elmék' szüleményeiben meg nem érti, mert a' felfogó lelki ereje még nem nőtt fel, és az érzékenység még alszik benne: így marad rejtve előttünk-is belső lelki míveltség nélkül a' Világok' hangzatja. Annál többet nyugtalankodik és síránkozik az ember, mennél tudatlanabb, mennél alábbi lépcsőjén áll még a' tudásnak, mennél durvábban maradt még az ő lelkének nemes köve. A' nap sugárai átsusznak az üvegen, valameddig az egybe-fogó lap nincs jelen; így bocsátja

át az üres lélek-is az isteni sugárokat a' nélkül hogy egybeszedje azokat és csak akkor, midőn a' bölcsesség és kimivelt eszméreték alapja járul hozzá, fogja-fel az Ur felséges voltának sugárait, mellyeket a' természet mindenfelől reá szór és isteni tiszteletben és szent imádásban tükrözi-vissza azokat. Tegyük azért magunkat mindenek előtt alkalmatosokká a' felfogásra, és

Miután belátással és ismérettel kivan pallérozva a' mi lelkünk, törekekjünk a' mi annakutánna további kötelességünk *szerzeményünket jóra fordítani-is*. Keressük az Urat eszünk által-is, a' természetben-is; *gyakoroljuk* magunkat az ő Felsége' sugárainak őszvegyűjtésében; légyünk tökéletesebbekké az ő nagy miveinek látásában, kövessük gyakran, örömet és buzgón az ő bölcsességének útjait és vegyük észre ott a' hól láthatóvá lesz mi nekünk, azoknak gyönyörű egybefüggésében és erősítsük meg így magunkban a' Világnak szent Igazgatója iránti meggyőződésünket — Még pedig jó idején cselekedjük ezt! Mig a' jó nap nekünk világít! Megeshetik, a' zavaros nap igen kevés lelki vidámságot, igen kevés részre hajlatlanságot és békét fog bagyni arra minékünk. Megeshetik, csak a' szempillantat súlyát fogjuk akkor szerfelett

érezni, semmi erőt és kedvet nem sejdítvén magunkban, bár a' közönséges isteni jószág' megfontolására. — A' csend' idején gyűjtsünk tehát magunknak a' zivatar' napjaira, hogy akkor a' mi hitünk abból, a' mit a' béke napokban hordottunk-be, költhessen és táplálhassa magát. Ne pázéroljuk-el, midőn jól van dolgunk tehetségeinket csupán földi czélokra, hanem fordítsuk azokat egy magosb arányzatra-is, hadd járja-be lelkünk az Ur felségének határtalan országát, vizsgálja-meg ottan a' dolgok' csudálatos egybekötetését, elrendeltetett törvényeit, és megfoghatlan tartósságát, és őrizze-meg ezt magában oly sajátúl, hogy az Isten láthatatlan tulajdonai az ő örök hatalma és szeretete a' legtisztábban a' láthatókból ismértessék-meg. *)

Ha azonban e' részben eléhaladtunk, őrizkedjünk egyszer'smind gondosan az elbizottságtól és tudásbéli kevélységtől. — *Ismerjük-el az Isten' természetben-való nagyságának meggondolása mellett, mindenkor a' mi kicsinségünket-is.* A' képzetektől elne ragadtassunk, és midőn az Isten miveinek még csak kezdetét tudjuk, ne kívánjunk mindjárt mindenek fe-

*) Rom. I. 20.

lett ítélgetni. Törekedjünk igaz és alapos szív és elmebéli miveltségre, megnem elégedve csak a' felszínről sikeretlen merítéssel. A' csekély féltudás még a' nemtudásnál-is veszedelmesebb. Mig a' nemtudás parlagjában hagyatott embernek utóljára csak ugyan megkell vallania, hogy *nem tud*, és hogy őtet halgatás illeti, az alatt a' képzelt tudákos a' maga vélt tudományával kérkedvén, tulajdonképenvaló tudatlanságbeli hibájához még a' felfuvalkodás' hibáját-is ragasztja, azt hívén magában, hogy tud és szabad határoznia és — az újabb hiba gonoszabb lesz az elsőnél. — A' középszerű miveltség csak kételkedésre és tagadásra vezethet, de a' magosabb mindenkor az Istenhez vezérel. Ez után törekedjünk hát, mert e' védmeg bennünket minden kétségtől és — bármi résünk lehetne-is talán a' bizonytalanságra, és bizalmatlanságra, vezér csillagúl fog-szolgálni az Isten' és az ő uralkodói felségének megtalálására. Megfogja ez nekünk mondani; hogy midőn egy *ismért* részben rendre és czélarányságra talátunk: az *isméretlenekben-is* bölcs kinézeteket feltenni a' józan okosság' kívánata légyen. Meg fogja ez nekünk mondani, hogy egy Szent Gondviselésbeni hit mellett csak homályokat kell meggyőz-

nünk, a' történet, fatum és vaksorsban való hiedelem mellett pedig képtelenségeket kell emésztelnünk. Meg fogja ez nekünk mondani, hogy a' vak szükség csupa machinává aláz-le bennünket, melly nem lévén alkalmas *magától* létezni és magától akarni, szüntelen csak az erőszaknak enged; és meg fog minket kérdezni, vallyon nem érezzük-é eleven érzettel azt, hogy nem lévén oly mély helyeztetésben többek vagyunk egy oly karikánál mellyet a' gyermek maga előtt hengerget? Igy fog ez hozzánk felszóllani: „*Ne építs igen sokat béléltásodan!*” Semmi inkább nem gátolja az Isten iránti bátorságos bizodalmat, mint az őnmagáról való felette nagy vélemény. Mi? hiszen te még azt sem foghatod-meg, hogy nőhet-ki egy szalmaszál a' czirázó buza szeméből, és mégis az örökkévaló' őszves végzetinek titkát akarod fel-fedezni? Még nem-is ismered azon lények roppant számát, mellyek a' Kerub és a' pillangó között vagynak, 's mégis átlátni akarod: hogy 's mikép' védheti az Isten azokat úgy, hogy előle semmi elne vesszen belőlök? Avagy nem szól-é maga e'ként te hozzád: „*Hól voltál, mikor a' föld fundamentumit vetem vala?*” és midőn engem dicsérnének a' reggeli csillagok? *Ki adott*

„folyást a' sebes zápor esőnek, és útat
 „a' zörgő menydörgésnek? Hól van a'
 „világosság' helye és hól a' sötétség'
 „mélysége“ *) És mégis te parány te-
 remtmény, te akard a' megfoghatlan' tit-
 kait mind megfogni?! — Így fog az igaz,
 a' mélyebb lelki mivelődés minket ok-
 tatni, így fog a' magosságbéli iránti bi-
 zodalomra tanítani; midőn szemeinket rá-
 vezeti méltán a' mi kicsinségünkre. Méltán!
 Mert év ezredek óta foglalatosko-
 dik már az emberi ész az Isten művei-
 nek vizsgálatjában, 's mégis mely sok új-
 ságok találhatnának még, 's mely kevésé
 vagon még az egész kimerítve! — Soha
 se felejtsük azért, bár mely lépteket-is tet-
 tünk a' lélekbéli ismeretekben, az Isten-
 hez képest való semmiségünket: de

*Serkentsük-fel és éltessük mennél in-
 kább kicsinségünk' érzéséből az ő Tőle
 egészbeni függésnek érzését-is egyszer-
 smind, mi szerint az Ő Gondviselésének
 kegyes paizsára méltók lehessünk. Hat-
 hatós erővel hassan-meg egészen minket
 ama gondolat, miként nála nélkül, ki
 mindent tart és igazgat, egy szempillantat-
 tal sem nyújthatjuk-meg létünket, követ-
 kezőleg miként minden új nap, melly né-*

*) Jób XXXVIII. 4 és követk.

künk felderül, kegyelmének új jele és új biznysága légyen arra, hogy az ő óltalma és felügyelete végnélkül lebeg az emberi nem felett. Mély alázatos tisztelettel boruljunk-le azért előtte, dicsérjük, magasztaljuk, adjunk hálákat a' helyett, hogy egy megmérhetlen valósággal perlekedjünk.

Keressük végre Evangeliumunk útmutatása szerint *előbb az Isten' Országát és az ő igazságát, és a' többi megadatik nekünk.* Tegyük hiven és buzgón tisztünket, fő törekedésünk légyen a' lélek' megszentelése és legsürgetőbb foglalatosságunk az isteni félelemben és a' rényben való gyarapodásunk; építsük-fel e'ként „az Isten Országát“ belsőkben a' többit azután a' Világ' Igazgatójára hagyván és ne féljünk ha bár „*ezeren hullanak-le balunk, és tizezeren jobbunk mellől* *) A' ki eddig megvédte magát az örökké megvédendi magát. Halgassuk egyszer'smind buzgó szorgalommal és örömmel azon szózatot, melly ezen Isten Országából jön, a' megszentelt vallás' szózatját, mely oly erősen bizonyítja azt, mit az ész és természet hirdetnek, mindenek előtt ahoz járulván, mert az minden miveltségnek alapja.

*) Solt. XC. 7.

A' szomorú kétség és a' szívnek bús aggodalmi az olyanok' jutalma, kik a' bölcseséget csak az embereknél keresik, soha sem az Istennél. De a' ki szívének egész erejéből az isteni valláshoz ragaszkodik, az olyan nyugalomra és teljes békére fog szert tenni. Az ő szelid vigasztaló szava: „*Ajánd az Urnak útaidat és bizzál ő benne*“ *) *Ő, az atya tudja mire vagyon szükségetek*“ **) mindenütt erős támasza léend. *Ezt* tegyük azért belső megbizottunká, *ez* legyen lelkünk' élete és él-tünk' lelke, és így semmi homály meg nem zavar bennünket sem nagyban, sem kicsinyben. Ettől vezéreltetve örömet fogjuk megismerni, hogy reánk-nézve most a' Véghe-tetlen Kormányának gyakran a' megfog-hatatlanság' tengerébe kell-é merülnie, és a' magosb világokba való kinézteket, melyeket amaz nekünk nyit, vig örömmel fogjuk megragadni, és ottan az Isten' útainak felfedezését és mindennemű sötétségének megfejtését vigasztalva várhat-juk — Ugyan-is itt csak a' kezdetét kel-lene nekünk ismérnünk. Mindazáltal elég ez egyfelől arra, hogy abból a' többire-is következtessünk, és hogy a' megfog-

*) Sirák II. 6.

**) Máté VI. 32.

hatatlan előtt istenifélelemmel és mély tisztelettel telve elnémúljunk; de másfelől épen azért mivel itt a földön csak a kezdetet ismérhetjük és a lételnek eddig még csak első lépcsőjére léptünk-fel, ez által arra intetünk, miszerint jelenleg csak-is egy ezen kezdő lépcsőhöz *mért* belátást követelhetünk. De kitudja vallyon egy nagyobb illetett-é bennünket, vagy lennének-é alkalmasok arra? *) Valameddig porban lakozunk és a szabad lelket a testnek keskeny korláti szorítják, tökéletesedésre számolni ostobaság és vakmerőség.

De ha majd egykor ezen lélek kötelei alól feloldoztatik, ha a' mennyei ismeretre tette magát méltóvá, ha földi pályánk futásában mindenek-előtt az Isten országát és az ő igazságát kerestük, és ha egykor „megtelve az igazságtól“ az ő felségesebb és örök országába feljutunk, akkor, igen-is akkor a' múlhatlanság szent ruházatjában, mellyet az élet' Ura ad nekünk vigörömmel öltözködvén, akkor fogunk belépni a' magossabb Világok'

*) Éppen oly méltán kéteskedhetsz az iránt, hogy a' világosság' anyaga titok előtted, mint az Isten' örök világi igazgatásának el-löpleztetése felől. Ha közelebb hozad a' napot a' föld golyóbisához, azon jótékony világosság, mely téged melegített, neked világított, és a' föld' gyümölcsét érlette, égő parásává lesz, és mind tégedet, mind pedig azt elolvasztandja.

tiszta fényébe, hól az igazság' napja szabadon és homálytalan sugárol a' felvilágosúlt szemek elébe. — Oh melly öröm, melly kimondhatlan, lerajzolhatlan öröm, midőn akkor a' Mindenható' munkáit, melyek itten gyakran csak néma értetlen bámulást csikornak-ki belőlünk — magok belső okaikban és legtitkosabb egybekötetéseikben által fogjuk látni midőn a' természet' és önlétünk' nagy problémái megfejtve fognak előttünk állani, midőn a' Teremtő' felséges vóltát az ő számtalan világaiban láthatjuk és megfoghatjuk, midőn az Egek Ura' kárpítja szemünk-előtt felboritva lesz, és midőn azokat, melyeknek ismerete most csak tökéletlen és csak félbeszakadt munka, színről színre látni fogjuk! *)

* * *

Igen-is Te Örökkévaló megnevezhetlen Felség! A' jövődő ezen boldogító jelenésének nyugodt várásában — melyért a' vallás' Szentséges szava legbiztosabb kezesünk — önként és mély tisztelettel ismerünk-meg Tégedet mint *Igazgatóját* és *Gondviselőjét* mindennek, a' minek *Teremtője, Ura* és *Istene* levél,

*) I Kor. XIII. 12.

és imádjuk bölcsességedet, ha bár most gyakran csak titkoson uralkodik feletünk. — Nem emeljük-fel büszkén fejünket, nem ítélünk, ott a' hól még nem értünk. Hibátlanak és Szentek minden útaid mint őnmagad; csak az ostobának lehet annyi bátorsága, hogy Téged bíráló Széke-eleibe vonjan. Gyarlóság itt a' mi sajátunk, egy porszemet sem alkothatunk mi; a' te intésedre jött-ki az ég a' semmiből. — A' mi bölcseségünk csak két lépésnyi; a' Te nézted ellenben korlátlanláság. — Megismérünk Taged, 'oh kimondhatlan Felség! „Te vagy Jehova és kívülled nincsen Idvezítő! *) Nagy vagy Te és nagy a' Te neved az e-rösségért! **) Dicséret és dicsőség Te néked mind örökkön örökké. Amen. (***)

a) Izaias. XLIII. 11.

**) Jerem. X. 6.

***) I. Timoth. I. 17.

VI.

Az Isteni gondviselés védi
a' világot különösen. Eb-
ből minő kötelességeink
szármoznak ?

Püünkösd-után-való huszonharmadik
Vasárnapra.

*És midőn kivettetett volna a' Sereg,
bemene és a' kezét fogá És felkele a'
Leányzó, Máté 9, 25.*

Ismét az isteni irgalomnak egy sú-
gára, melly világítva süllyed az emberi
keserv sötét méljébe! Ismét egy fény-
pont a' vallás' egén a' kétség' eloszlásá-
ra, a' bizalom' éltetésére! A' beteg asz-
szony, ki megújult tagjaiban érzi a' hit'
jutalmát, az elszegényült Atya, kinek biz-
tos kérelme legjobb gazdagságát vissza-
adja — vajmi hatalmas hirdetői ezek az
Örökkévaló irgalmának! Érezzük ma-

gunkat az ők állapotjokban, és tekintsünk lelkiképpen reájok. Miként bizonyítja hálaadó vidor tekintetek: hogy „*Él az Ur és az ő szeretete lebeg felettünk*“! — Valóban nem csak közönségesen, de különösen-is felkeresed Te oh Uram! a' Te gyermekeidet és hól a' sebzett lélek hozzád felkiált, ott vigasztalásoddal és segítségoddal közel vagy Te.

Akár az előbbeni *) akár a' mai Evángeliumat halgassuk, mindenikből a' megnyugvásnak szent szóziati hangzanak. Ott az elme győződik meg. — itt pedig a' szív melegül-fel. Mind a' kettőből — kölcsönösen magát kiegészítve és megerősítve — az igazságnak egy erős zálogát készíti nekünk az Isten' küldöttje. Amott tanítás és biztositás, itt szemmellátás és valóság. Amott ígér, itt pedig teljesít. Amott vigasztaló szót mond, itt pedig örövendetes tettet nyújt. Amott nem csak azt tudja „*mondani*“: „*Ha az Isten a' földnek fűvét oltalmazza, mennyél inkább titeket ti kitsiny hitűek?*“ hanem a' mai Evángeliumnak ama kifejezése: „*az aszszony-állat azon órától-fogva egésseg vala, a' fennebb mondotra rá nyomja a' „Teljesedés“ felséges pecsétjét-is*

*) Az V. szám-alatthoz tartozót.

egyszer'smind. Nem csak ezt tudja amott kijelenteni: „*Ne gondoskodjatok élelmetekről, tudja az Atya, mire legyen néktek szükségtek, hanem azt-is kitudja a' mái nap „mútatni“ hogy az életfelett még egy nagyobb gondviselő-is létez, a' ki gyászba vagy örömbe lepli azt, és annak óráit veszi vagy adja a' mint bölcsesége jónak látja. Minekutánna a' nép kiidézttetett bemene Ő, kezén fogá őtet és a' Leány felkele; ezen ólly kevésbenn elé-adott és óly sokat magában foglaló történet, melly egy egészen elvesztett életet 's azzal a' vigasztalást és vigasságot ismét vissza-téríti az elcsüggedett szívekbe, tagadhatatlan kezesse annak valóságdért, a' mit nekünk ottan jelentett és hogy az megmondott előbbeni Évangéliumban nem hiába útasita Ő bennünket a' földi homályok' közepette a' mennyei Atya' szeretetére. Dicsőíti amott az Atyát a' fiú beszéde, megmutatja itt az Atya a' beszéd' igazságát a' fiú' tetteáltal.*

És így mind a' két Évangélium két erős oszlopaink vallásunk építményében, mellyekre bizalommal dölhet az elkeseredett emberi szív, és a' mellyeken bizodalmának a' legkeményebb támaszát lelheti. Mire keblünk csendes sejtése, mire

a' felvilágosodatt ész, a' természet megtekintése, az Istennek és az ő nagy tulajdonainak igaz megismérése biztosít, azt tisztán, nyilván és bizonyossággal meg erősítik amazok: *hogy t. i. él az Ur és az Ő irgalma lebeg felettünk!*

Boldogok mi! Az ember kedv és örömmel nélkül él, ha a' Világi történetek' zajában vtgasztalva felnem emelheti szemeit egy oly lényhez, ki azok felett uralkodik, a' gonoszt gátolja és gyakran oly helyzetekből szabadít, mellyek szabadság nélkül valóknak rémlenek. Nincsen becse, nincs reménye az ő itt létének, ha nem vetheti magát tökéletesen egy sz. gondviselés alá és szívében azon erős meggyőződést nem táplálhatja, hogy minden czélarányosan és jóvára legyen elrendeltetve, és hogy az idő' viharja semmit sem hozhat és semmit sem vehet-el, a' mi az Örökké-való végzetiben tudva és megengedve nem vala. Csak a' hitvalóságban nyugszik az ember' ereje. Midőn kemény tekintetét Arra fordítja „*a' ki megvált minekelötte a' hegyek felállottak, *) kinek esztendei öröktől örökig valók **) és a' ki minden cselekedeteiben igazságos ***)* nevededik olykor

*) Zsolt. 89. 2.

**) Zsolt 101. 25.

***) Daniel Proph. IX. 14.

bátorsága; a' veszély és inség meggörbítik ugyan, de meg-nem törik őt és lelki életének legszebb virága a' szívbéli és az őn magával való egyezet meg van nékie szabadítva. Azon teljes bizonyosságban, hogy az Isten' azt elnem hagyja, a' ki előbb Őt' és magát elnem hagyta, szembe száll ő az élet' zivatarjaival, távól tartván a' kétségeskedést magától és csendes nyugodt léptekkel siet célja-felé, melly egy fényeskedő távolból int feléje és melly az *Igaznak reményeit soha meg nem csalja.* — Így emel, így erősít, így nyugtat és boldogít az Örökkévaló és az ő kegyes Atyai Kormányában lévő lelkes bizodalom. Vegyük-el az ember-től az ő Teremtője' gondviselését és végső vasmacskáját rablottuk-el tőle, és lelki lélekzetében megfojtatva egy borzasztó örök zürzavar éjjelébe süllyed. Mint a' nap a' föld' golyobissára úgy szor a' gondviselés világosságot és életet a' mi kebelünkbe.

Sőt a' melly bizonyos az, hogy a' nap fényt vet földünkre, éppen oly bizonyos hogy az örök Atyának védelme még tisztább fényben lebeg felette és felettünk. Ki ama fenséges tulajdonokat, mellyek a' lények Lényét, az ég, és Világok láthatatlan magos Alkatóját illetik,

azaz: ki az Istent Istenben nem akarja megtagadni, annak szükségképpen, mi-hellyesí ezt hiszi, egy bölcs Gondviselést-is hinnie kell. Különben szétbomlanak okvetetlen^o valamint saját eszének úgy szivének-is követelése. Ugyan-is ki a^o természet^o szóvára benem zárja füleit, ki a^o Világ^o nagy alkotmányának kerek művében a^o csudálatos rendet és célarányt, ki a^o tágos levegő tengerben rop-pant testeknek szüntelen egyenlő, csendes, szapora haladását és azok közül min-denikének állandó megmaradását, és a^o mi kicsiny csillagunkban-is ólly sok jelené-seknek megfejthetetlen bölcs, pontos és egymásba függő voltát meggondolja és mind ezekhez a^o vallás^o erősítő szóvait csatolja, annak megkell ismernie, hogy itten rejtekben egy szent erős kéz munkálodik, vissza kell hangoztatnia eme bé-ke szóvakat: *az Isten gondot visel a^o maga Világára*, lelke belsőjéből. Ez va-lósúlt-ki ezen tárgynak előbbeni megfontolásában-is *)

Azonban ez-által nincs még minden tereh az emberi szívről elhárítva. Az Isten sokkal nagyobb, sokkal felségesebb, sokkal láthatóbban fénylik-visszá az ő ké-

*) Az fennebbi V. szám-alattiban.

pe a' természetből, hogy sem Ő ne lenne Atya és Gondviselő — Úgy van *közön-ségesen!* De vallyon *különösen* véve-is? Vallyon leszall-é az ő gondoskodása minden teremtményeihez - egyenként? Vallyon ügyel-é Ő a' 'sibbangó sokaságban elveszettek' szükségéire? Mi? ily számtalan élet van itt-is, ott-is, amottis elterjedve, hogy az eloszloit abban mint a' viz csep egy tengerben elenyész — ily láthatatlanul van a' sokaság szüksége össze-bonyolítva — mint az össze-sodrott tekeret gombojag, mellyben a' teremtmények massája minden különbnél különbféle nézeteikkel, vágyaikkal és terheikkel, mellyekkel mindeniké kúszködik, össze vissza vallyon csombitva — 's vallyon lenéz-é az Úr éles szemeivel a' 'sibbangó sokaság' minden tagjaira és vigyáz-é az ő szeme Mindenikre, és megfogja-é az ő gondolatja Egyiknek-is másíknak-is boldogságát egészen az utolsóig?

Igen-is. Ő mindenikre letekint, az ő szeme mindenikre vigyáz, az ő gondolatja mindeneket felfog! — Valamint az ész, a' természet és a' vallás minden ellenmondások' ellenére egy Világ' feletti sz. Kormány-íránt *közön-ségesen* minket bizonyosokká tesz, éppen úgy tesz bizonyosokká minket az ész, a' természet és a'

vallás minden ellenmondások' ellenére egy Világ' feletti sz. Kormány-felől különösen-is,

Légyen ezen óra' tárgya az előbben megfontoltattaknak folytatása, és kiegészítése végett ez-iránt való további elmélkedésünk, melly szerint azt, a' mennyiben gyenge erőnk engedi, megállapítsuk és ez-által lelkünk' bizodalmát a' lehetőségig be-végezzük.

Te légy nekünk azért Mennybéli örök Atya! Kihez mély tisztelettel lelkünk' belsőjéből folyamodunk ez-iránt, ismét Vezérünk az elkezdett pályán; melly szerint megismérjük

1: Hogy a' Te isteni Gondviselésed a' Világat különösen-is Kormányozza, és

2. Minő kötelességek származnak ebből ismét reánk-nézve?

Könnyű az embernek midőn ezen képzet felől: „Isten“ eszmélkedik, ezen képzetet-is *Világ Atya közönségesen véve*“ azzal egybe-kötni. Mind a' két szóval valami *fenséges* neveztetik, és az egyik kitételnek nagyvólta megegyezőnek látszik a' másik kitétel' nagyvóltával. Önkéntesen meggyőződik azért abban, hogy a' *nagy* Istenhez illő légyen a' Világ-

mindensége felett *nagyában* való uralkodás. Nehezebben foghatja meg midőn az Istent gondolja, azt, miként ereszkedjék. Ő le a' föld' kitsin gondjaira és bajaira a' legalább-valónak igazgatásáig. Úgy rémlik néki, hogy ez az Uralkodó *fenségével* kevésbé legyen megfelelő, úgy rémlik néki, hogy ez igen sok és igen kicsinyke gondkormányt foglal magában és ezen alább szállító képzetet amaz Isten' felsége és magos tulajdonai felől való képzettel meg nem tudja egyeztetni.

Azonban éppen ezen *tulajdonok* azok, mellyek egy Világi Gondviselést *különösen* véve-is kívánnak.

Egyesekből áll az egész. A' ki azt akarja, hogy *egész* teste épen virágozzék, szükség, hogy annak minden *részeire* gondoskodjék. A' ki egy *nagy* machinát maga hasznos és jól elrendelt járásában megtartani kíván; a' kicsinyt el nem mellőzheti abban; a' legcsekélyebb *rész* ha felakad, akadékot szúlhet az egészben. Ha tehát az Isten teremtésének általános voltát kormányozni akarja, a' részeket elnem mellőzheti. Csak az egyesek által tartja fenn az egészet, szükség azért, hogy az egészben az egyeseket tekintse. Így kívánja ezt az Ő *bölcsesége*. — Továbbá: Az Isten előtt a' legkisebb

rész sem kicsiny. Mert minden, minden az ő teremtése, az ő lénye, mellyet előhozott, melly ő-tőle veszi eredetét, melly nála nélkül egy percz alatt elsüllyedne, a' minek tehát, valameddig bölcsességének czéljai kívánják, atyai gondoskodással tartozik, ha csak az nem csupa borzasztó játéokra teremtetett. Így kívánja ezt az ő igazsága és szentsége. Avagy talán ezen igazság valami különbött és nem tökéletes dolog (aliquid abstracti et imperfecti:) mely csak a' nagyra terjedvén a' kicsinyt hátra veti? Csak az ő világának mindenségére-nézve szent Ő, és nem a' legcsekélyebb egyes teremtményre-nézve-is ezen Világok' legcsekélyebb és legutóbbikában: Részre hajlás és gyengeség nem lakozik a' legfelségesebb tulajdonoknál; határtalan Szent és igaz Ő, mert Ő Isten. A' földi golyobis, és egy emberi lélek egyet ér előtte... Egyet? Oh nem! Amaz egy lélektelen nagy csomó, ez az ő lelkének egy élettal teljes párája, az ő Istenségének egy az értelem nézeteivel, belső érzéssel, és ónsajátú akarrattal ékeskedő sugára. Amaz múló, ez végnélkül-való, Amaz dicsőíti Őt', az ő Teremtőjét némán és öntudás nélkül, ez pedig megismeri a' Teremtő' felségét, és forró Zsoltárokat zengeztet az egekre.

Amaz szerencsét nem *ismér* és nem *ki-
ván*; ez pedig keresi és imádkozik érte
és megtartja az isteni kék' ölében még ki-
mondhatatlanabb örök boldogságra való
tehetségét. Hogy érhetnék-fel ezer föl-
dek-is a' legutolsó emberi lelket? 'S ha
azoknak szent Gondviselését megismer-
jük, miként tagadhatnók-meg azt ettől,
feltéve, hogy az Isten' mindenek felett
legszentebb, mindenek felett legigazabb?!
— Továbbá: maga az ember-is szereti ma-
ga gyermekeit, szereti mindenikét *bár an-
nyija legyen-is ő nékie még*, mert min-
denik az ővé, mindenik reá néz, min-
denik az ő szivén kíván nyugodni biza-
lommal várván tőle azt a' mi szüksége. De
hát kitől-is várhatnának, ha attól nem,
kit a' természet hozzájuk és őket hozzá
legközelebb csatolt? Ha tehát immár a'
műv nem jobb a' művésznél az ember
nem jobb az ő Istenénél, bizonyára nem
lehet az Isten alábbvaló az embernél.
Ugyan-is a' földi Atya elég gazdag sze-
retettel arra, hogy a' legalább való gyer-
meket se taszítsa-el ártatlanúl magától,
és a' mennyei Atyának határtalan örök-
szeretete lenne-é hiányos és elégségtelen
és ne jutnának-é annak szárnyai, hogy
mindnyájunkat befedezzen?! *Az ő életé-
ből* kijött élet vagyunk mi, *Ő hozzá ál-*

lunk legközelebb mindenik és mindnyá-
 jón, *Ő benne* reméllünk mi mindenik és
 mindnyájon; *mindnyájon* az *ő* gyerme-
 keinek neveztetünk; *Ő* egyedül *mindnyá-
 junknak* várása és nyugalma; *Ő* egyedül
 sziveink' elsője és utolsója, megcsalhatja-é
ő reményeink forró vágyait? Merre fo-
 lyamodnánk, ha *ő* mi tőlünk elfordulna?
 vagy miként nézhetné-*ő* gyermekei közül
 a' legkisebbet-is sirni az árvaságban? oh
 nem, *mindeniknek*, és *mindnyájunknak*
 a' legszegényebb a' leggyengébb a' leg-
 utolsóig Vezére, Védője és Gondviselője
Ő. Így kívánja ezt az *ő szeretete*. — —

Igy szóllanak tehát ismét az *ő* tulaj-
 donai. — Igaz, mi nem könnyen látjuk át,
 miként bocsátkozhatik *Ő* le minden egyes
 dologra, miként nézheti át a' tenger apró
 csekélységek, miként lehet minden te-
 remtményeinek általánosan és azok közül
 mindenik' helyzetének különösen védő-
 jek: de be kicsiny lenne az Isten akkor,
 ha a' gyarló ember *őt* egészen megfog-
 hatná. — Vonjuk-le *őt*, a' Határtalant, a'
 mű szoros *határaink* közé, mérjük *őt* a'
 földi mérték szerint, tulajdonítsunk neki
 emberi parány hatalmat és bölcseséget,
 akkor igen-is, de csak akkor lehetne né-
 mű dolog szembetünő előttünk, csak ak-
 kor álmadozhatnánk az *igen sok gond-*

ról és a' fáradságos uralkodásról. De ő a' ki világokat egy intéssel szólita ki semmiből, tökéletesen és kielégítőleg megmútató ezáltal, melly véghetetlen fennebb álljan Ő, hogy sem ne talántán ön magunk, de sőt a' mi lélkünk az ő legforróbb és elevenebb felemelkedéseinek pillantatjaiban avagy csak távolról-is megfoghatná. Melly szánakodó képzeteket táplálnánk mi akkor az Istenről, ha azt gondolnók, hogy nékie-is úgy mint nekünk, valami igen sok vagy igen terhes lehetne. Miben állana az ő Felsége, miben az ő égi dicső tulajdonai, ha ő-is, valamint mi, semmit előre-való hosszas vizsgálát és szorgalmatos megtekintés nélkül, semmit fáradság és ipar nélkül nem mivelhetne! Nem lenne Ő akkor Isten' hanem csak egy valamivel nagyobb ember. Ugy de *Egy* gondolattal gondólja-meg ő a' napoknak szükségeit le az utolsó harmat cseppig, *Egy* akarattal áraszt mindenkire mindent a' mit jónak esmér ő, és a' mellett semmi sem zavarja az ő boldogságát, semmi fáradságot nem érez és a' legkisebbnek-is átnézése semmi erőltetésébe nem kerül Ő neki, *mert Isten'* Ő, és csak így méltó felőle gondolkodni.

Mit ezennel a' józan ész és az Isten végetlen magos tökéleteségéről való *méltó* képzet nekünk kijelent, erősíti azt a természet. Az *Egyes*-is megtartatik benne és fennmarad. *Kinek* ereje és akarata által? A' nagyobb önmagára fenn nem állhat, hogy állhatna fenn a' kicsinyebb? Nem csak az *erdőnek*, az *élőfának-is*, nem csak az élőfának, a' *levélnek-is* világít a' nap. Az egyiknek többet, a' másinak kevesebbet; de mindeniknek annyit a' *mennyire szüksége van arra*, hogy lenne húljon és elne hervadjon elébb míg szent végzetnél fogva elnem jött az ideje. Nem jelent-é ez a' rajzolat egy a' legcsekélyebb lényig lebecsátkozó gondviselést? ha nem terjedne a' gondviselet a' levélre-is, hogy lenne az erdő? vagy ha nem terjedne rá, *kicsoda*, a' ki aztat fenn-tartja? *) — Számtalan teremtményekre útosít minket a' természet, melyek közül mindenik nem úgy mint *nem*, hanem mint *egyed* lény, mint valami el-

*) A' nap maga
 Az Isten szeme,
 Melly szent tetőről
 Mindenre sütt,
 Szentséges gonddal
 Mindenre néz
 Forró szent hévvel
 Mindent szeret
 Mi előtte
 Bűn' éjjébe nem rejtez.

választott, magamagáért itt létez, *tulajdon* szükségeit érzi és azokra-nézve ki-
 elégítést talál, *tulajdon* örömeivel bir, maga *tulajdon* egyes életét éli 's a' t.
 Ki-által vagynak mindezek? Még senki-
 re sem bizta az Isten a' legutolsó hal te-
 stét-is megvetkeztetni, vagy a' legelfelej-
 tettebb állatnak-is ruhájához bár egyhaj-
 szálacskát tóldani. Ő az ki egyenlő ke-
 gyelemmel Mindenre tekint.

A' józan okosság és a' természet sza-
 vát tökéletesen betölti végre ismét feles-
 leg a' vallás' szózata „Az Isten min-
 dent lát; egy gondolat sincs el-rejtve
 előtte; *) egy teremtmény sincs eltit-
 kólva tőle; **) Ő teremtette a' kicsint
 és a' nagyot, és egyaránt visel gondot
 mindenre“ ***) Igy szól a' vallás' maga
 fölszenteltjeinek szájak által. Azt vé-
 led-é, hogy én csak közélről légyek
 Isten 's nem a' távolban-is? Nem én
 vagyok-é az ki az eget és a' földet
 betölti? ****) Igy szól maga az Ur' a'
 Profétánál. Halljuk miként tanit az ő egy-
 szülöttje Jézus Kristus. „Tekintsétek úgy
 mond Ő az már említett előbbeni Evan-

*) Jézus Sirák Fia XLII. 19. 20.

**) 'Sid. IV. 13.

***) Bölcs. VI. 8.

****) Jerem. XXIII. 23. 24.

geliumban az égi madarakat, mert nem vetnek, sem aratnak, sem csűrökbe nem gyűjtnek, nézzétek a' mezei liliomokat, nem munkálkodnak, senem fonnak és mégis a' ti mennyei Atyátok táplálja azokat. Mennyivel inkább titeket, kicsiny hitűek? †) Nem lehet-é, úgy mond ismét ő, két verebet egy pénzen megvenni? és mégis egysem esik-le azok közül a' földre a' ti Atyátok' tudta nélkül? ††) És hogy tökéletesen minden kétséget belőlünk kivegyen, még eziránt is bizonyossá tesz: még „a' ti fejetek hajszálai-is meg vagynak számlálva és egyet sem veszthettek-el az Atya akaratja nélkül †††) Ne aggodjatok azért, tudja ő mire legyen néktek szükségtek ††††) Így vigasztal minket maga az örök igazság, az igazság' legszentebb hirdetője. Már pedig a' lilium és madár avagy nem egyes lényé, úgy a' két verebek-is, mellyek közül Egy sem esik-le a' földre az Isten' akaratja nélkül, avagy nem egyes lények-é, úgy a' hajszál-is az ember fején, mellyből egy sem veszhet-el az Isten' tudta nélkül, avagy

†) Máté VI. 28. és követk.

††) Máté X. 29.

†††) Máté II. 30. Luk. XXI. 18.

††††) Máté VI. 31. és követk.

nem kicsiny dolog-é? — Ugy a' mai Evangeliumban-is a' sinlödő asszony és az árvaságra jutott Atya avagy nem egyes lények-é? — Ah! megteheti vala az örök Irgalmazó, hogy az ók kivánságokra és esdeklésökre bezárja fűleit, megteheti vala, hogy ne tekintsen reájok-le az ő magos thronjából, leszálva a' többi teremtmények' seregébe, megteheti vala hogy elveszni engedje őket testek' lelkek' fájdalmában. Nem cselekedé ezt. Az ő örök szülőttje által szabadulások lön nékiek, Mi következik ebből egyéb, mint hogy az egyes lénynek jólléte-is Atyai szivén nyugszik? Nem vagyunk-é jobbak a' levegő' madarainál? Ezekért-is élegy Isten 's vallyon érettünk ne élne-é? Nem vagyunk-é jobbak az erdő' levelénél? ezt-is éri a' kegyes nap, és számunkra ne volna-é egy örök nap az egeken?

Ezt kiáltja tehát ismét a' józan ész, a' természet, a' vallás' egyaránti ellentállhatatlan hatalommal: hogy tudniillik az isteni gondviselés nem csak közönségesen, de különösen-is uralkodik és lebecsátkozik a' legalább-való teremtményig. —

Melly minden isteni félelem és bölcsesség nélkül jelenik meg előttünk azért ismét, ha tiszták elevenekké lesznek ben-

nünk ezen elmélkedések — a' hideg ellenmondások' önhaszon vágyra czélzó kifogásoknak ószvehalmozása, melly szerint némelleyek az Egyesekre-nézve még többet mint a' közönségesekre-nézve történetről, vaksorsról és annak vak erőszakjáról beszélnek, nem különben, mintha az Isten a' ki minket teremtett túnya álomba merülve értelmének és akaratjának erejét tollúnk elfordította volna! — Azonban halgassuk-meg ismét amaz ellenvetéseket, és igyekezzünk az *Isten'* ügye mellett az *ember* ellen (!) még egyszer harczolni.

Ha az Ur' — úgymondanak — leborcsátkozik a' legalább való teremtményig, ha bölcsen, szentül, és szeretettel igazgatja *mindenkinek* napjait, és *mindenkinek* helyezete felett fel-ügyel, honnan van a' bün' diadalma és az igazságtalanság' virágzata? Honnan némelley egyes gonosztévö' kedvező körülményei? Honnan a' jónak balsorsa és súlyos állapota? Honnan kiváltképpen az olly nagyon szembetünő egyaránytalansággal kiosztott sorsak, mellyek minden embernek különösen jutottak? Miért sohajtanak olly sok egyes lények a' szegénység, szerencsétlenség és elhagyatás alatt, a' nélkül hogy meghallgattatnának. 's a' t.

Honnan van a' bűn' diadalma kérded? oh kérdezd-meg előbb *ki* a' bűnös? Bátorkodjál elébb *hibázhatatlan bátorsággal* kárhoztatni — ha *Isten vagy*; azután szólj a' bűn' szerencsés, dicső és kedvező környülményei felől. — Mi? Te be-látsz az emberi szem tiszta tükrebe, 's mégis gyakran abban megcsalodól a' mit szava néked jelenteni látszatik, és be nem látsz az ember' bezárt szívébe 's mégis tudni akarsz mi rejtezik annak melyjébe, A' föld' legnagyobb problémáját akarsz meg-fejteni és a' mindent Átlátónál-is csalhatatlanabbúl meghatározni azt, ki légyen jó, ki légyen rossz voltaképpen? Oh melly gyakran szoktunk mi még hirtelenebben 's még hibásabban a' mások' romlottsága, mint tulajdon érdemeink felett itélni!! Csak az *Isten'* mérheti-meg, hogy mindenikünk mit és mennyit ér, mert csak Ő előtte nincsen bennünk *semmi* titok. Ha az egyes lények' elrejtett érdemeiket és nem érdemeiket, úgy mint az *Isten* látja, mi-is láthatnók, ki tudja hát ha olykor égő pirulattal a' legszentebb igazságot lelnők ott, hól most csak helytelenség ötlük előnkbe, a' mellett, *hogy minket* nem szabad akaratú botlások, irigység, gyűlölség és ónság által az előítélettől ment és tiszta meg-ismérés-

nek és ítéletnek pályájától számtalanszor elvonnak! — — De ha mindjárt nem-is úgy van a' dolog, ha mindjárt bizonyos-is előttünk az ember' gonoszsága, vallyon mindég késett-é az Isten' karja a' büntetéssel? vallyon a' bűn mindenkor és mindenütt csak győzedelmeket számolt? Ki a' tenger' parjait alkotá és annak ezt mondá: Eddig 's ne tóvább! hárt szab az a' gonosz tettnek-is, és ha idején van, még a' legerőszakosabbikat is lesüllyeszti magos polczáról. Soha sem látták-é ezt a' mi megrebbent szemeink? Nem találunk-é a' történetek' jegyzőkönyvében és őntapasztalásunkban némü rettentő isteni ítéleteket? Nem találunk-é némü olyan történetről való emlékezetet, hól kileplezve az a' mi gonosznak rémlett, a' leggonoszabb büntetés alá vettetett? Hogy merészel annakokáért az ember az örök Bosszuálló' biztos léptéibe hebehurgyán bevágni!! De ugyancsak nem lakol-meg így minden vétek, azt mondják, és némellyik mellett a' melly meglakol sok nehéz bűn büntetlenül elsuban. Jól van! éppen ez mutatja az Ur' bölcseségét. „*Ha egy vétek sem bosszútatnék-meg most, akkor azt lehetne mondani, hogy az Isten nem hajt a' mirtetteinkre és a' hit szenvedne csonku-*

lást a' szent gondviselés' dolgában. Ha pedig minden vétek most megbosszúltatnék, akkor nem volna szüksége a' Világnak majd egy bíróra, és így csonkulást szenvedne a' hit a' jövődö' és bérfizetés' dolgában. *) De mind a' kettőt megakará az Örökkévaló tartani számkra, ez az oka hogy némelly bünt mindjárt megbüntet azalatt míg a' másikat a' más világi igazságának fenntartja, mellyet ottan éppen oly bizonyosan be tud végezni, a' melly bizonyosan azt néha itten elkezdi. Hogy pedig ez vagy amaz gonosztévő miért vonatik még itten büntetés alá, 's miért nem a' harmadik 's a' negyedik-is, azzal nekünk mi bajunk? Mindenik bizonyosan megkapja a' magáét, — előbb vagy utóbbi, mindegy, de megkapja — ez elégséges lehet nekünk. — Egyébaránt fattyú bölcseségnek sőt méltán még valamivel többnek-is szokták nevezni azt, midón az értetlen gyermek a' sok próbákan általment tanítóját, leszállva a' leg utolsó dologig szörszál hasogatólag tanitgatni akarja. Ugyan azért felesleg itt minden további vitatás.

*) S. Gregor. I. Moral.

Honnan, azt kérdeed tovább, a' jónak bal sorsa és sulyos állapota? De itten ismét azt kérdelem előbb: *ki* légyen a' jó? Ki oly tiszta minden büntől, hogy az Ur' végzeti ellen, melyek nékie igazságtalanoknak tetszenek, a' követ felmérje emelni? Esztelenkedünk, midőn azt véljük, hogy még itt a' földön angyalok lehetünk! Ha magunktól lehetőssé tehetjük, férevetvén a' hiúság' és önszeretet' hizelkedő képzetét, nyúljunk-bé szivünk' mélyébe és lényvonásokkal fogjuk ottan feljegyezve találni tetteink által amaz örök igaz szavakat: „*A' ki azt mondja hogy ő bűn nélkül légyen, az olyan maga magát csalja-meg*“ *) Hogy mérészlünk tehát a' bűnért jutalmat kívánni? Vagy, ha nem a' jutalom sőt a' helyett az érdemlett inség jön reánk, az Istent gondviseletlenséggel vagy éppen igazságtalansággal vádolni? — Továbbá, mivel a legjobb sincsen közöttünk minden hiba nélkül, valamint ellenben a' legroszabb sem egészen rossz itt a' földön, hanem ennek is vannak kétségkívül némely egyes pillantatai, melyekben jót gondol és akar 's talán néha gyakorol-is: mit monkjunk hát ha a' Mindenható az utóbbiaknak

*) I. Joann. I. 8.

az ők kevés érdemekért még itten kiadja ama jutalmat, mely nekünk botránkózónak látszatik, hogy így a' jó számvetés bé legyen vele végezve; és hasonlóképpen a' jámbort egyes hibáiért még itten kívánja szenvedések által jóra vezetni, hogy így minden törvényteleniség rajta megbünhödve lévén, majd a' siron túl csak az ő végetlen szeretetének jutalmát tarthassa-fel számára, valyon ezen esetben-is igazságtalannak mondhatjuk-é a' sz. Jútalmazót? *) Ugyan-is nem várnak-é bennünket bizonyosan az ő Világai a' kárpótlással? **) Kiméljük-meg azért mind addig a' szemrehányást és fogadjuk úgy az inséget mint a' bűnért, mely nélkül senki nem szükölködik, megérdemlett büntetést. — De ha mindjárt ez sem volna úgy, a' mint valójában van, ha mindjárt tökéletes igazak lennénk-is a' millyeneknek gyakran hibáson tartjuk magunkat, 's ha mindjárt nem-is volna semmi rajtunk büntetésre méltó: ám de nem bizatik-é a' hajó-kormány a' legügyesebbikre, a' mi legveszedelmesebb,

*) És mondá Abrahám nékie: Gondold-meg fiam, hogy a' te jóvadat elvetted életedben, Lázár ellenben rosztat vett. De immár ő megvigasztaltatik, te pedig megkinoztatol. Luk. XIV. 25.

**) Majd az Ur megméri a' rényt szerencsével
Egyaránt egymáshoz; felemelt kezével
Tartván a' mértéket: 's a' mi most egészen
Visszáson zeng: — örök egyhangzatú leszén.

a' legvitézebbikre, a' mi legnehezebb a' legerősebbikre? — Így választatik-ki néha a' legjobb ember, hogy szent példaúl éljen másoknak, 's hogy vallása' hatalmát és Istene' malasztját még az elnyomatott sorsban-is magán ditsóitse — Ő igen-is a' *legjobb*, mert Ő teheti-meg azt *legjobban*. Egy Isten' követje gyanánt van ő az emberiség' részére rendelve, hogy azt felszólítván értésére adja, miként a' múlandó jó vagy rosz nem az utolsó jó vagy rosz légyen. Már pedig szükségünk-is van egy ilyen védőre. Igen nagyok a' mi földi vágyaink; ugyan-is ha itten csupán csak a' *jónak* jutnának annak minden hasznai, és ha csupán csak a' *gonosznak* annak minden terhei, akkor nem sokára úgy megromlanánk, hogy ezen földi terheket egyedül mint Istentől rendeltetett bűneinkért való büntetéseket, következőleg mint a' *legvalódibb* roszt megvetnők, ama földi hasznokat pedig egyedül mint Istentől kiosztott rényeinkért való jutalmakat, következőleg mint a' legvalódibb jót esenkedve hájhasznók, és így csak vágyainkat nevelnők nagy kárára a' múlhatatlan és egyedülvaló jónak, mely reánk vár. De mivel az egészség, szerencse, gazdagság 's a' t. nem valódi jó, annál fogva gyakran a'

leggonoszabb' sajátja, és mivel a' betegség, szükség, és szegénység 's a' t, nem valódi rossz: annál fogva ezek gyakran a' legjobb embert sujtják, — Semmivel, mint ez által, nem vezethet jobban az Úr bennünket az idő' hazugságairól az örökkévalóság' teljes valójára, semmivel inkább nem győzhet-meg minket az iránt, hol és miben keljen az emberi legfőbb érdemet keresni, mint midőn csalfa vágyainkat bölcsen kormányozva néha azok' tárgyait a' legméltatlanabbnak osztogatja, és néha a' legméltóbbaktól megtagadja. — *Néha* igen-is csak néha, nem *mindenkor*. Még ezt az ellenvetést sem engedi az Isten' bölcsesége maga egész erejében igaznak lenni. Ugyan-is nincsenek e' jók-is elegenden, kik a' földi adományok' teljes mértékében gyönyörködnek? Miért nézünk csak az olyan érdemesekre, kik szükölködnek 's miért nem az olyanokra-is kik bővelkednek? Hihetőleg talán valamely titkos lágykönyörületesség' vonása szédít bennünket, mely szerént mindenben, kit a' sors nyom, mindjárt azért már a' jó embert szemléljük, mint mikor a' gonosztévőért, kit a' vesztőhelyre kísérnek, néha egy két könyvet szoktunk ejteni, jóllehet büntetésre méltóváltát ismerjük? Ugy ellenben hihetőleg

valamely titkos irigység vonása veszteget-meg bennünket mely-szerint minden-
 kiben, ki földi szerencsével vagyon meg-
 áldva töstént *azért már* az igazságtalan
 embert kárhoztatjuk? Magunk-is talán
 azok közé tartozunk, kiknek kevesebb
 rész jutott, és csak az epekedés és irigy-
 ség száll-ki szívünkből mások' jólléte fe-
 lett? Vagy talán csak balgatagságunk haj-
 landó azt a' mi az Isten *ellen* szolgál-
 hat mohon felszedni, ama számlálhatat-
 lan bizonyítványokat pedig, mellyek *ő*
mellette harcolnak, elmellőzni? . . . De
 a' mi e' részben igaz lehet, nem egyéb,
 hanem az, hogy mi magunk önvádlói
 lettünk, és csak saját esztelenségünket és
 indulatunkat kell megzaboláznunk. A'
 boldogok között-is vannak, kik istenes
 életet élnek, hallgassan-el azért a' mi el-
 lenvetésünk. — Hogy pedig itten sem ér-
 tetődnek *mindnyájon* az nem zavarhat-
 meg bennünket. Ha az Isten *Egynek sem*
 adna, akkor mintegy jussunk volna azt
 mondani, hogy nem hajt a' jámbor' so-
 hajtására, és hogy a' legkegyesebb kegy
 nélkül való légyen még pedig a' legér-
 demesebbekhez gyermekei közül: ha pe-
 dig *mindeniknek* adna, úgy tekintenők
 ezt mint a' Virtus' jutalmát, azt gondol-
 va hogy csak azért tartozunk nékie imá-

dással, 's így a' vallás nem csinálna istenfélő, hanem csak *fösvény* embereket. A' mennyei tisztaság csak hamar elaszna akkor a' földi jutalom' vágy' párájának, csak hamar a' szent rény egészen lealjasadnék a' *keresmény eszközevé*, csak hamar a' nemtelen önszeretet, még inkább, hogysen már-is történik, félretolná a' felséges Mindenható iránti igaz szeretetet, 's aranyszomj lenne csak az isteni félelem' egyetlen serkentő rugója 'sa't. Úgy de már e' szarént mikéntférhet-meg egy *illyen* rény, egy *illyen* isteni félelem a' Teremtőnek vélünk való nagy céljaival? Hogy kívánhatná-meg a' maga tiszteletét egy *illyen* vallás, mely csak állati önhaszon, és gyalázatos képmutatás, 's csak az Isten' *csufságára* bélyegeztetik a' vallás' tiszteletre méltó nevével? Hogy kívánhatná az most vagy egy kor saját boldogságunkat? Azért tehát nem adhat *mindeniknek*, de *némelyiknek* adnia kell, éppen a' mint valójában lenni látjuk. — Miért éppen ennek és amannak nem, szolgáltson erre az előbbeni felelet. Legjobban tudja a' *Kertész*, melyik növevénynek légyen hasznos a' világosság 's melyiknek a' sötétség. A' mit Teremtőnk akar, az jó.

Ezennel ama kérdésre-is „honnan lé-

gyen itten az emberi sorsoknak, a' szerencsének és szerencsétlenségnek az egyes emberek között oly egyenetlen elosztása jó részint a' felelet meglenne téve. Azonban van még egyéb-is ez-iránt mondani való. Ugyan mi az az úgy nevezett szerencse vóltaképpen? Kicsoda az, kit a' szerencse ha bár annak tetején-is állott valaha igazán, tökéletesen és tartandólag boldogított vólna? — Avagy a' Gazdagság-é az a' mit szerencsének nevezünk? Ám de megad-é nekünk a' hólt ércz *mindent* mi a' megelegedésre szükséges? Megvéd-é ez minket a' dühös indulatoktól, melyek leginkább zavarják az életet? Vallyon a' gazdag soha sem kedvetlen-é? Vallyon nem nevedik-é az indulat és vágy benne annál hevesebben, mennél több eszközöket talált azok' lecsendesítésére, ha csak a' szív magát valami jobbal, mint millyen a' vagyon és pénz, megnyugtani nem tudja? — A'vagy a' tekintet, hatalom és tisztelet az a' mitszerencsének nevezünk? Ám de megszerzié a' bizonytalan, az ezer törekedéssel keresett, ezer gond és félelem között megtartandó, ezer fortély és álnokság ellen őrizendő tisztelet a' nyugodalmas életet? Vallyon nem annál bajosabb *erössen állani* mennél közelebb áll az ember a'

tetőhez? Hevesebben süvöltének a' szelek a' fa' tetején, mint a' föld-szini bokrok között. — Vajmi gyakran elégséges egy botlás, egy kitsiny hiba arra, hogy szélvész támodjan, mely által az, ki ma még csudáltatott, hólnap az ő magos polczáról lesüllyesztve a' könyörületesség, vagy az elmellőztetés és gunytárgyává lesz. Avagy a' testi gyönyör az, a' mit szerencsének nevezünk? Ám de kielégíti-e ez az embert? Megadja-e a' lelkiisméret' belső nyugalmat és békességét? Hol áll közelebb a' fájdalom az örömhez mint itt? És ha az eltompulás bekövetkezik, ki szegényebbés méltóbb könyörületességre, mint a' ki csak a' bújaság' üzésében szokta az élet' édességét találni? — — Oh melly gyakran bizonyítja a' tapasztalás, hogy az ember ezt, mit sokan irigylenek *mérték-felett* bírhatja, de a' mellett még-is nagyon szerencsétlennek érezheti magát! — Vegyük-fel még azt-is ezekhez, hogy még annak-is, ki leginkább irigyeltetik, meg van a' maga titkos fulánkja, és nincsen az a' teli töltött öröm-pohár, melyben egy két üröm csep-is ne volna: és még kevesebbé fogunk az isteni gondviselés ellen kikelni. *Nincsen tűz füst nélkül*, így a' legtündöklőbb földi szerencse

sem lehet árnyék nélkül! Ha azokat, kik a szerencse ölében látszanak, nem ott a hol vélünk találkozni, hanem ott, hol előttünk elrejtve vannak, láthatnók, ha minden bút mely lelkéiken fekszik, ha minden láthatatlan helyezetet mely őket otthon az ők csendes szobájokban, a hol tőlünk nem látatnak, háborgatja, észrevehetnők, vagy ha gyakran az ők éjjeleknek lassú sohajtásait megleshetnők, valóban, sokszor nagyobb kiméléssel lennénk a szerencse osztogatásában. A külszin nem szóll mindég igazat, a fahéj zöldelni látszik, de belől rágja a féreg.

Mind e mellett ki tudja, *ki tudja* hát ha a szerencse és szerencsétlenség sokkal egyarántabb van elosztva, hogy sem mi magunkban képzelnők! Itt a gondviselés egyet ad s a másikat elveszi; amott ezt megtagadja, és amaz által kipotolja. — Kinek kevesebb jóllét jutott, annak talán az iránt kevesebb érzése is vagyon; sőt valójában gyakran nem is *esméri* s annálfogva nem is kívánja azt melynek hiányát más fájdalommal érezné. A vagyonosabb ellenben neki szokott örömeihez, mindennap éli azokat, a fris inger elkopik és a szüntelen való birás általszerencséje kissebbül. Az egyiknek szükséget ad az Isten, de egyszer-

'smind könnyű érzetet-is annak elviselésére; a' másoknak rangpólczokat, de egyszer'smind egy nyavalyás testet. Ez fényes palotában lakik, de egy hű barátja sincs az egész földön; amaz véres vérejtékben építi göröngyekből gunyhóját, de virágzó kedvelt gyermekei számára. Egyszóval mindenütt mélyen halgató egyarántság látszik divatozni; 's ha minden embernek életét első pillantatójától-fogva az utolsóig mindennek, a' mi elébb vagy utóbb, ifju vagy agg korában örömmül és ürömmül abban eléfordúla, egyszer'smind kinek-kinek maga ismérete' és érzékenysége' mértékével, hajlandóságaiyal, lelkének erejével és arányzatjával egyetemben 's a' t. 's a' t. szoross számbavehetnők, semmit el nem felejtve amaz egyes apró környülményekből, melyekbe az ő ezer életminutái oszlattak, az egyiknek könnyebb örömei' és szenvedései' sokaságát a' másoknak kevesebb vagy rövidebb örömei' és szenvedései' sulyával, az egyiknek bú nélkül töltött ifjuságát és búval teljes vénkorát a' másoknak megfordított állapotjával 's a' t. 's a' t. 's a' t. mérő serpenyőbe tehetnők, alkalmasint nagyobbára *mindeniknél* egyenlő helyzetre találnánk. — Mit panaszol hát az em-

ber? Azt mondd te: terhes dolog szegénynek lenni. Helyes! Ám de ne számláld a' gazdagnak csak több javait; számláld a' megtartás' és szaporítás' gondjait is, a' lehető's károsodás' félelmét, a' rossz emberek' incselkedéseit, a' gyakran oly terhes követeléseket-is, melyek a' többel bíró eránt tétetnek és csak nem soha ki nem elégithetők, a' visszaélésre és kicsapongásra való nagyobb könnyebbséget-is 's a' t. és akkor azt-is fogod mondani, hogy terhes dolog gazdagnak lenni. A' szerencse nem óltözik egyedül csak aranyba; mert hogy lehetne különben egy gazdag megelégedetlen, 's ellenben néha a' legszegényebb-is megelégedve? 'S osztán egy ember sem bizonyos önmagáról még a' legközelebbi órára nézt-is. Ha már az Isten néked többet adott, vallyon lehetsz-e magadnak kezesed annak helyes elköltéséért? De mit használ végreminden gazdagság, ha több a' bűn, mint a' garas. Azt mondd, hogy kedvetlen dolog szüntelen csak engedelmeskedni. Helyes! Ám de számláld a' parancsolat' *felelet terhét-is*, valamint azt-is, hogy szinte lehetetlen, *sokaknak* igazat tenni, számláld a' gyűlölséget-is, a' balitéleteket, némely alattvalók' praktikáit, az irigységet 's a' rágalmazást azok' részéről, kik a' felső

pólczan álló helyére ásitoznak, valamint azt-is, miként azon tisztelet ellen, melyet helyezete kíván, ejtett minden seb, miként minden csekély megaláztatás, melyet mindég ki nem kerülhet, 's mely az alábbvalót alig érdekli az ő magos helyzetén kétszeresen gyötri belsőjét, és úgy fogod találni, hogy a' parancsolatnak-is megvan a' maga tövises oldala. — Azt mondod, hogy keserves dolog homályban menni át az életen 's az emberekől dicséréttel nem említeni. Helyes! Oh de számláld azon erőltetéseket-is, melyeket a' dicsőség megkíván, azon sokféle áldozatokat, melyeket a' feszült várakozásnak tenni kell, és miként az minden állatok közt legálhatatlanabbnak szélforgatta kegyelme gyakran éppen oly sebesen és érdemetlenül elragadgya azt, a' mit éppen oly sebesen és méltatlanul ada, 's végre mely kevés légyen minden dicséret és dicsőség a' halandótól annak, a' mi halhatatlan buzog keblünkben, és úgy fogod találni, hogy az üres dicsőség a' terhes ügygyel bajjal még *igen-is* gazdagon vagyon megfizetve. — Azt mondod, hogy kemény tereh szenvedned, hogy az Isten néked az ép testi alkotmányt, vagy a' hatalmas egybekötetések' pai'sát, vagy szűkölködő környül-

ményeid miatt a' páros élet' örömeit megtagadta. Helyes! Oh de fontold kérlek, azt-is meg, hogy a' szép test a' legrosszabb örje légyen annak, a' mi jobb, a' szép léleknek; — fontold azt-is meg, hogy az Istennek kell elébb a' te védőidét védnie, hogysen érted valamit tehetnének ők; fontold azt-is meg, hogy nem minden házosság ad örömekeket: 's midőn látod, miként néha a' legszebb embernek is hiusága, kevélysége 's egyéb lelki gyarlósága miatt csak alattomos megvettetés jutalma; midőn látod, miként néha a' legfelségesebb egybeköttetések-is az inség idején csak hidegséget, vagy csak elesést és hitetlenséget szoktak szerezni, midőn látod, hogy néha egy pár embert, kik teli vágygyal sietének a' házossági szövetség felé, kik néha esztendőig törekedtek *Egyek* lenni, az egymásellen való gyűllőség és ellenséges indulat *hetek* alatt ezer felé szakasztja, miként ők kettejekül, csupán *kettejekül*, kiknek még a' felett a' legszentebb célok közösek, még sem tarthatják fenn magok között a' békeséget, miként jóllakva, gondatlansággal, vesztegetéssel, hívtelenséggel 's a' t. egymásnak csak ostorául élnek; vagy midőn a' szerencsésebb házosságokban a' férjnek korán elhunyt felesége koporsó-

ja felett jajjait, az anyának gyermeke^o halott ágya mellett szívszakasztó keserveit, magadnak-is a^o fájdalomtól elragadtatva, érzened kell; úgy fogod találni akkor, hogy az örök Végzet téged némely örömek mellett sok szenvedésektől-is megkimélt. — — — 'S így van ez mindenütt. Mindenütt a^o jóba-is a^o roszba-is be van vetve a^o mérték arányt tartó ellensúly. Egy szót sem azért a^o kemény sors és egyenetlen osztályról! Minden öröm búval vagyon párosítva, és *semmi* tereh nincsen nyugalom nélkül. Váltólag fény és homály között futja maga pályáját mindenki át az életén, egyik ez, másik amaz ösvényen; ez így, amaz másként tölti napjait, és rövid bajok után *mindnyájon* ugyan azon sirba sülyednek. Avagy nem világosodik-é ki előttünk, ha amúgy jó lelkesen elmerülünk ezen gondolatokba és az egész világ^o forgását körös-körül megnézzük, hogy e^o részben lelkünk^o egyetlen vigasztalása a^o régi Bölcsnek ama szavaiban áll: Minden csak merő hívság *) az Isten szeretetén, és az ő szolgálataján kívül? **) 'S avagy nem valósul-ki végre mind ezekből okvetetlen az, hogy a^o mi czélunk nincsen itt a^o földön, és

*) Predik I. 2.

**) Kempis Tamás I. K. 1. r.

hogy a' földieknél jobb czélokra kell vala teremtetve lennünk?

Ugyan azért a' mi még mondani való a' hátralévő azon kérdésre: „*miért sohajtanak annyi egyes lények az emberi 'sibbangó sokaságban kihallgatatlan?*“ az már magában értetődik. Ha az ideigtartó boldogság lenne a' mi jutalmunk' és elrendeltetésünk' végső czélja, akkor igen-is csak akkor várhatnók mindnyájan egyaránti igazzal az Isten' jóságát azok' beteljesülésére. — De még *más* világok-is vannak, de a' földi jó vagy rossz lét, nem a' mi utolsó szerencsénk vagy szerencsétlenségünk, de az Isten' jósága nem *gyengeség* és az ő szeretete nem *bölcstelenség*, hogy a' múlandót eleibe tegye az állandónak, 's ez az oka, hogy Ő, ki a' mi jobblétünket öröktől fogva megfontolta, egy komoly atyagyanánt, kinek meggondolás ellen hiába fakad-ki a' gyermek' kényes esdeklése, mindkinek csak azt adja, a' mi éppen őt az ő helyezeteiben legbizonyosabban vezeti ama jobb létre, hol a' megátolkodott nyakos ellentállás a' jóra czélzó akaratot balúl elesmérni és önhibából megsemmisíteni nem fogja.

Minden ellenvetések' ellenére azért a' nemes érzetű előtt, ki ezen szent tárgy

felett inkább a' felső mennyei erősítő okokat mintsem testének akaratos indulatját hallgatja, bizonyos az: hogy az isteni gondviselés *különösen* véve-is a' világot és annak teremtményeit óltalmazza. Győzedelmesen lép fel a' hit a' kétes vélemények' éretlen 's pajkós ellenvetések' zavarából, és a' belső élet' köre felett sугárolva emeli-fel a' lelket, hogy megismerve és lelkesedve így kiáltson-fel: Valóban, valamint közönségesen, úgy különösen-is igazgatsz Te a' Tiédet oh Egek' Ura! bölcsességgel, szeretettel és igazsággal! Lássuk immár

Minő kötelességek származnak innen reánk-nézve?

Ha a' Jézus', a' teremtés' és tulajdon belső érzetünk' meggyőző szavai szerint az Örökkévaló' gondviselete nem csak közönségesen hanem különösen-is bölcsességgel, igazsággal és szeretettel létezik felettünk, első kötelességünk, *Az iránti korlátlan bizalmunk és magunk belső ajánlása, ki mindenkinek és mindeneknek egyenlő Istene.* Jobban ki nem tünethetjük, hogy felőle *méltólag* gondolkodunk mintha a' sz. 'Sóltár éneklő' útmutatása szerint „mindenkoron rajta építsünk és rendületlen bizalmunkat ben-

„ne helyhezsettjük“ *) Nyúgodtan simúl a' csecsemő az őtet védő anyai szívhez, ha bár oda künn a' zordon fergeteg-is dúl, nyúgodtan lépdél a' fiu az őt vezető atya' kezén, ha bár isméretlen ösvényeken jár, éppen oly nyúgodtan kell nekünk-is lennünk mert ugyan azon kégy véd minket-is, ugyan azon kéz vezet minket-is. — Vigatztald magad te, ki a' legeslegutolsó vagy e' földön! A' köz Atya ügyel a' te jóllétedre-is, és gondjainak te-is éppen olyan tárgya vagy, mint a' Seraphim, ki legközelebb áll az ő thronjához. Elne csüggedj, midőn úgy rémlik előtted, mintha tőled elfordúlt és róllad megfelejtkezett volna: *az ember' könnyörületessége csak azok felett vannak közel vagynak hozzája, az Úr' irgalma pedig minden felett, a' mi él* **) Elne csüggedj, midőn úgy rémlik előtted mintha gondatlanul átengedne téged az idő viharainak prédául. — Még nem vóltál akkor midőn már az ő gondolatjának tárgya valál. Annál hívebben keres Ő fel téged, megvonja néha tőled a' földet, hogy annál biztosabban tartsa-fenn az eget számodra. Ne gúnyold a' szomorúság' órájában az ő és a' te eszedet 's hitedet-is egyszer'smind az esztelenség' és kétségbeesés'

*) Solt LXI. 9.

**) Sírak X\III. 42.

ama szóvaival: Az Isten *nem* tud rólam, *nem* az én szükségeimről, és én *nem* vagyok az Ő gyermeke! 's a' t. 's a' t. *Az ember' könyörületessége csak azok-felett van, kik közel vagynak hozzája, az Úr' irgalma pedig minden felett, a' mi él.* Éppen a' jelen' rövid fájdalma által nyomja rá az ő Választatjainak pecsétjét a' nagy jövődőre, 's a' legbiztosabb reményeket rakja maga le kezeidbe a' véghetetlen jutalom iránt, a' mérték nélkül való boldogság iránt. — Bizodalom, midőn ellenségek vesznek körül! Valamint néked, úgy ellenségeidnek-is Ura Ő, 's a' mit előbb nem akart kijátszadtatja az törekvéseiket, át nem hatnak nyilaik az ő pai'sán, mit aggódol tehát az ő hástyájától körülvétetve? — Bizodalom, midőn valamely ködös földi jövődőbe betekintesz! A' ki maig Istened vala, Istened lesz az minden napjaidban. Ha kívánságoddal van az ő akaratja, nem fogsz többé hiányt szenvedni; ha pedig nincs, abban az esetben a' hiány néked jobb vala. — Bizodalom, midőn a' halál vázai hirtelenül meglepnek, 's helyezetlen látod kedvelteidet! A' ki téged megtartott, valameddig hasznosnak ítélte, hasonlólag kegyelmesen él ő nékiek-is. Avagy nem lehet ő nékiek bölcsebb atyjok

jobb vezérek náladnál? Avagy az ő ereje, melynek előbb a' tiéddelel együtt *réád-is* kellett gondoskodni, elégtelen immár egyedül csak ő réájok gondot viselni? Avagy talán az a' ki mindnyájatokért elég gazdag vala ő érettek a' kevesebbekért immár megszegényedett? *Az Úr a' mi világositásunk és szabadulásunk: kitől féljünk? az Úr a' mi életünknek oltalmazója: kitől rettegjünk? *)* Bizodalom, bizodalom a' felséges atyához, a' ki csupa mindenhatóság, bölcsesség, és jóság! Bizodalom ő hozzá, a' ki mindennek jót akar, és mindent dicsőségesen végrehajt! Vessük belsőképpen lelkünk' egész bizodalomát az ő teremtői szeretetébe, és létünk' egész foglalatját az ő teremtői oltalmába! Jobban soha se költözözhettünk vala magunk' számára, 's egyszer'smind soha tökéletesebben be nem bizonyíthatjuk vala, mi légyen minden lénynek, mely őt mint Teremtőt *elisméri*, első kötelessége,

A' bizodalomból, ha igazi, eleven és belső bizodalom az, közvetlen és szorosan ered a' *megelégedés azzal, a' mi Istentől jön, ebből ered az Isten' akaratjához való legmélyebb tiszteletűgyer*

*) Sölt. XXVI. 1.

meki maga alkalmaztatása. Annál fogva ez második kötelességünk ké tétetik. Félre minden kedvetlen bosszusággal 's minden zugolódással! Félre minden panaszjajokkal, és minden vakmerő gondolat-
tal! Ha mindnyájon egyaránt vagyunk az ő gondjainak tárgyai, ha ő az, a' ki bölcsen és kegyesen mindenikünknek a' szükségest kirendeli, 's ha mi ezt örömet és méljen megismérjük, ezen kirendelést jó neven el-is kell fogadnunk. — Ha bár azért nem-is foly az élet mindég kényünkre, ha bár néha a' legkedvesebb remények megcsalnak is, ha ott, hol öröm reánk várni látszatott, csak búbánatott aratunk is bár, mind egy! Ő akará ezt, Ő a' ki jobban tudja, legyen elég ez vigasztalásunkra. De mi hasznunk-is vólna zúgolódni? A' békételen *kettős terhet* hordoz, magát a' terhet és maga békételenségét 's a' mellett még a' felsőbb boldogságnak-is kárát valja. A' ki ellenben nyugodtan enged ott hol meg nem fordítható a' dolog, megtartja az a' vidám kedvet 's a' mellett egyszer'smind érdemmel és rénnyel diszesíti magát. A' bizalom török fájából legszebb virág a' megelégedés. A' mi öröktől fogva, javunkra felettünk elvégeztetett. azt a' világ' igazgatója nem engedi magától elszakasztatni

a' mi boszuságunk által; mert különben nem szeretne bennünket. Hiába törekedik a' földiképpen gondolkodó' gyengesége az ő szentebb céljai ellen; mert ezeknek be kell végződniök, *mivel réánk-nézve jók.* — De romlásunkra fordíthatjuk igen-is az ő látogatásainak jó voltát ön hibánk által, 's ez a' leggonoszabb vesztés, mely mellett a' bajt azonban még sem rázzuk-le magunkról. Ugyanazért csak igaznak marad az, hogy az Isteni végzeteken való megnyugváson és gyermeki hódoláson-kivül minden egyéb bolondság légyen, mely itt semmi nyúgalomra, amott pedig semmi jutalomra nem vezet. — Megelégedés azért, ha Istenbe *hiszünk!* Megelégedés, ha öröm a' mi vágyunk! Megelégedés, ha gyermekeknek nem csak neveztetni akarunk! A' legbólcsebb az, a' ki minket vezérel, ő azon hű barát, mely mindeniknek sorsát kiméri, ő azon atya, a' ki minket megosztoz; tegyük érdemessé magunkat, mely szerént ez *barátságosan és atyai-képpen* essék-meg, a' fiui kötelességgel mély tiszteletben és imádásban adózván.

A' miben hogy készséget szerezhessünk magunknak, semmit elne múlassunk, a' mi a' hódolásra segíthet. Ki a' cél akarja, annak az eszközöket-is akarnia kell. Ha megelégedésre szükségünk va-

gyon, 'szükséges az *őnmagunk meghóditása*, és a' nyugtalan kívánságok' *megzabolázása-is*. És annakokáért a' mi harmadik kötelességünk, mellyel az örök gondviselés' mentének magunk részéről elébe járulnunk és neki mintegy kezet nyújtunk kell. Sok réstől, a' keserűségre és bosszuságra 's következőleg az elégedetlenségre-való réstől megkiméljük magunkat, ha az irigységtől és tisztelet vágytól, a' hiúságtól és őnhaszontól 's a' t. 's a' t. 's a' t. megőrizzük lelkünket. Tegyük azért a' mennyiben lehet, menté magunkat a' zabolátlan indulatok súlyától, ne hogy őnmagunkan tapasztaljuk azt, miként „a' leggonoszabb szolgálat legyen *őnmagának* lenni *szolgája*. Tanuljunk közbenkőzben szükölkődni-is, és a' testi kívánatot letartóztatni, szoktasuk magunkat néha vidám kedvvel hólmit megtagadva látni magunktól, ha erre erős akaratumk van, nem sokára jól fog ki-útni a' dolog, és akkor észrevéendjük, miként az-is, a' mi elviselhetetlen terühnek látszik vala, gyermeki szelidséggel elviselhető légyen. A' ki maga birtokába van, könnyű annak meghódolni. A' ki pedig Isten helyett a' vad indulatoknak veti magát alája, azok' parancsainak pontos szolgálatjában élvén, az

olyant és egyedül az olyant tólti-be a' boszuszuság akkor, midőn olyast, mit a' szenvedelem parancsolólag kíván, nem teljesíthet, 's a' mely a' kielégítéshez lévén szoktatva, azért csak kétszeresen gyötri őt; az olyan és egyedül az olyan dördül-fel az egek' végzeti ellen, gyalázza az örök gondviselést, Istenét hiánnyal és keménységgel vádolja, vagy a' sorsról, a' történetről, a' vak és igazságtalan fátumról való elkopott ellenvetéseit fel-felmelegíti, és — dühében *őn* lánczaival, mellyeket *tulajdon* veszett indulatai vertek reája, megsebzí magát. Szegény sajnálásra méltó, mit nyert az által? Az Istentől távozván a' sorsat és maga önkényét vévén-fel magának urául, *már most* valójában szerencsétlen ő. Mi marad néki, ha jobb esméretje ellenére a' gondviselést felzavarva eltaszítja magától? vagy végre tehát mi az a' sors történet és fátum? Csupa pusztá valótalanságok — *hangzatok* és nem szók. Ugyanis mit lehet a' sors név alatt gondolni? valami holt, vagy élő dolog az? úgy de ha valami holt dolog, azaz semmi; egy semmi miként kormányozhat, és miként hozhat fátumakat? Ha pedig valami élő dolog Isten felett, vagy Isten alatt áll-é az? Ha az Isten *alatt* áll, tehát akkor néki az Isten pa-

rancsol, és következésképp nem uralkodik a' sors, hanem az, a' ki a' sorsan-is uralkodik. Ha pedig az Isten-felett áll, abban az esetben már az Isten nem Isten, hanem a' mi felette van, a' sors; 's ha a' sors Isten, akkor ismét egy Isten az én Vezérem? Avagy talán a' sors és az Isten függetlenül állnak egymás mellett? Am de az Isten a' legfőbb valóság; van-e több legfőbb valóság mint egy? oh félre ilyen képtelenséggel! Nem az Isten, nem a' sors, a' mi *önségünk* azon despota, melly reánk a' legtöbb terheket rakja, Valameddig erőt nem veszünk magunkan, mindaddig sohajtani valónk lesz. — Hódítsunk azért mert különben magunk fogunk meghódítani. Ne várjuk még most a' tökéletes boldogságot, mellyre itt csak *elkészítettünk*; nincs számunkra két menyország készítve. — De hogy mind a' kettőt elne veszejtsük, tanuljuk-meg azt a' mi érettségre juttat minket, az önmagunkan-való uralkodást, 's ez-által az egykedvüséget és meghódolást. Az Atya akaratját ugyan nem, de önmagunkat meghódíthatjuk, 's ez a' célja a' bölcsnek és a' jámbornak. — A' ki ezt megértette, az előtt az Isten és a' gondviselés ellen való vád örökre ismétetlennek fog maradni. —

Annyival inkább, hogy ha — a' mi negyedik kötelességünk — megfontolja, *melly sokszor, melly kegyesen és jótévőleg mütatta légyen ő eránta magát a' gondviselés az ő életében-is.* Valyon mindazokban a' mik velünk történtek az Atyát soha sem tapasztaltuk-é? soha sem hullott-é mint a' mái Evangéliumbeli két segítségért esdeklő felett a' *mi* keblünk' sötét mélyébe-is az isteni irgalomnak sugára? soha sem vala-é Ő akkor, midőn sebzett lelkünk hozzá fel-kiált vala, közel vigasztalással, „és erősséggel? soha sem szabadított-é Ő olyan helyzetekből, mellyek szabadulás-nélkül valóknak rémlenek vala? Mindenkor és minden állásunkban hiába tekintettünk-é fel hozzája? Oh valójában jobb lenne ha az ember a' helyett hogy elkeseredésbe és sohajtásokba veszejtse magát, inkább azon rendelésekben mellyek éppen őtet illeték, az isteni bölcsesség' és jóság' nyomait követné! vajmi gyakran úgy találná akkor, hogy az Ur oly úton, mellyeket maga alig tudott volna választani, éppen az ő jóllétére vezette, vagy az úgy látszó szerentsétlenségből néha legváratlanabb módon, éppen szerencséje' forrását, vagy legalább erkölcsi tökéletessége' előmozdítására egy eszközet nyi-

tott légyen ki nékie; vajmi gyakran úgy találná, hogy az Ur az ő kicsinyszívűségét már sokszor megszegyenitette, hogy nékie már sokszori elcsüggedésében segítséget nyújtott, sok ifiukori veszélyekből őtet kivezette, sok kegyes áldásaival az ő nevelése, mivelődése a' polgári életben való helyezése felől gondoskodott és sokszor éppen midőn már minden elveszettnek látszott, hatalmas segedelmet küldött-le nékie! Miért nem akarunk hát ezáltal fel-bátorodni? Miért nem a' mi Urunkban vigasztalónkat-is elismérni? — Panaszolunk, 's mégis ilyen ellenvetéseket rejt az ember magában — többnyire mindnyájon szeretjük az életet és csak borzadva nézhetünk a' halálra! Nem a'dunk-é ezáltal az Istenségnek tanúbizonyosságot magunk ellen? Nem czáfoljuk-é meg magunk a' mi panaszainkat, és azon vallomást nyilatkoztatjuk, hogy mivel az élet kedves előttünk, az Atya áldásait-is már eddig tapasztalnunk kellett? Gyakoroljuk azért *mennél jobban* azon kötelességet, mellynélfogva itt létünknek summáját átalnézhetjük, és merítsünk a' múltból vigasztalást a' jövőre. Változhatatlan az Ur; ha már gyakran más-
lasztjával meglátogatott, higyük-el más-

kor sem fog az ő végzete — ha bár más-
ként rémlik-is — kegy nélkül lenni — Lé-
gyen teljes bizodalunk iránta! valamint
a' mai napon a' bú görbedte Atyának
és a' több évektől fogva szenvedő asz-
szonynak véletlenül segítség jöve, úgy a'
mi részünkről sem távoz-el soha az ő sz:
angyala, sőt néha a' legbizonytalanabb
eldöntő szempillantatban tűnik-elé. Min-
dent felségesen jó végre vezet engedjük
hát azért magunkat önkéntesen ezen ve-
zérlésnek át; az ő részén van a' magasb
bélátás, soha sem téveztethet-el az ben-
nünket.

Ez által azonban koránt sem kíván-
tatik az, hogy magunkat merőben szen-
vedőleg viseljük, soha kezeinket önjavunk-
ra felne emeljük, hanem nyugodalmas
röstségben, várjunk mindent a' mi reánk
jóvend. Oh nem! Holt bizálmát nem ki-
ván az Isten tőlünk, ha csak maga ma-
gával ellenkezni nem akar, mivel az ön-
iparra való őszönnel és erővel ruházott-
fel minket. Sőt inkább éppen ezen erő-
tészi nekünk tóvábbi kötelességünké, az
*ő szent gondviseletének czélzásait, a'
hól megesmérjük azokat, önmunkasá-
gunk által élemozditni.* Semmi sincs a'
természetben — a' mint mindjárt előbbe-
ni eszméletünk' elején megjegyztetett —

munkátlan, legkevesebbé pedig az ember az, kinek sem lelki tehetségei, sem testének ereje, és könnyűsége, sem tagjainak hajlékonysága *czél nélkül* nem adtak. 'S a' mint akkor tovább említők vala, hogy az Ur a' liliomokra és madarakra való utasítás által teljeséggel feloldozni nem akara a' természetben diatkozó közönséges munkásság' törvényealól, ezt bizonyítja a' mai Evangelium-is hól csak a' *munkás igyekezetük* érték czélt. Vólt ugyan Ó nékiek — a' szenvedő aszszonynak és a' gyermektelenné lett Atyának — bizalmok, ám de nem hagyák csak annyiban; hanem elmenvén keresésnek és kérésnek 's így a' jó kimenetelre eszközöket-is fordítottak, mellyek helyzetek szerint még hatalmakban állottak. Sőt midőn a' madárnak-is, mellyre Idvevitőnk útasit, eledelét *keresnie* és az utolsó féregnek élelme után *csuszni* kell; koránt sem csudálhatjuk, hogy az embernek a' restség *vétékül* tulajdonittatik! — — — Azért bizzunk ugyan, *de igyekezzünk magunk-is*, különben a' lesz, hogy sok olly panasz, mellyet az Istenre vetünk reánk vissza hüllván, kényeségünket és restségünket fogja érni. — Csak a' bátortalan ereszti-le lomhán kezeit 's az által az Isten és maga ellen

cselekszik; csak a' vakmerő bátor mit sem akar munkálni, hanem mindent készen az Égből kapni, vagy maga boldogságát fáradság nélkül mintegy vak szerencse fazakából kimarkolni. Annakokáért az elsőnek bizalma, bár miként-is vivja aztat magának, tulajdonképpen csak bizadalmatlanság; ezé pedig szemtelenkedés. Az első hibázik igen kevés által, a' másik pedig igen sok által; amaz az Istent mostoha Atyává teszi, emez pedig bünpártfogójává. A' kettő között van az eleven, szent és lelkes bizalom, melly ön munkasággal, és az adott erők nemes használásával mutatja-ki magát. Imádkozzál és dolgozzál, e' vólt a' mi eldődeink' választott mondása, azaz: *légyen bizodalmad és akarj magad-is*. Ha már ekkor a' te vágyad Isten-előtt igazságos lesz, úgy czélt fogsz érni; 's ha czélt nem érsz, a' felsőbb bölcseségnek hódolva nyugott lélekkel várd a' nagyobb jót, melyet az hozand. Kár, hogy ezen bölcs és nemes közmondásról olly gyakorta megfejtkezünk! Sok sikéretlen sohajtás elkerültetnék, sok haszontalan kéteskedés, és Isten ellenvaló borzasztó gondolat ritkábban jelenne-meg a' világban, ha az ember a' helyett hogy csudatételt vár, próbálná-meg inkább előbb azt, hogy az

Isten' malasztjával mittehet őn ereje, vagy legalább mihelyest egy két próba balúl ütki elcsüggedett kicsiny szívvel minden továbbiról ne mondana-le. Magunk vagyunk azok, kikre az ég mindenek-előtt igazit és útasit, különben nem ékitett volna ki bennünket olly sok ódalaslag tehetségekkel. Ugy de némely ember azt akarja, megvetve a' komoly őn ipart, hogy közvetlen Manna eső hulljon számára, sőt feltéve hogy az első alkalommal őn-segitsége mellett a' Manna úgy a' mint helyzetünk és erőnkhez méltó valójában lábaihoz le-is hull, e' felett még — avagy csak fel-szedni-is restelvén — azt akarná hogy egyenesen szájába hulljon, 's ha ez meg nem történik, az Isten-ellen kél a' helyett, hogy inkább megvetéssel nézne magára és munkátlanságára. Imádkozni és dolgozni — bizni és akarni — e' kettőnek egyeztetése hijányában lappang az emberi balsors némünémü fejtő meséjének kulcsa. Ha ezt magunkban megfejteni kívánjuk, szükség mind a' kettőt párositanunk, melly által egyszer'smind tisztünket teljesítjük, a' balsorsat meggyőzzük, és az Isten ellen való panaszt gátoljuk — Ugyan-is az isteni Világ — kormányba-való hitünk, annak bizadalmas várásába áll, hogy a' jövődő kileplezve előttünk be fog telje-

sülni, és hogy Az, „*a' ki mindenkinek tette-szerint megfizet*“ bizonyosan eljövendő lesz. *) Mennél szükségesebb azért amaz egy Világ' Sz. Igazgatójába való hit, annál inkább kötelességünk, az elválasztó jövendőre-való nézetünk által azon hitben mindig jobban megerősödnünk **) Isten! Gondviselés! Halhatatlanság! Itt van az állópont, itt a' sűrű kőszikla; minden, a' mi földi ingadoz alattunk és minket lesúlyest. — Örömmel ragadja-meg az Isten-félt és értelmes ember az eget, és hidegvérrel tekint-le a' földre. — Soha, Soha sem kell azért ama szép hazát, mely polgáraitra vár, elfelejteni! Ha igazi belsőképpen meggondoljuk, *melyik* légyentulajdonképpen célja itt létünknek, ha igazi belsőképpen megismérjük, hogy nem egyedül a' múlandóságra keljen számat tartanunk, 's ha igazi belsőképpen érezzük, hogy még az sem használ semmit mi nekünk, ha egy egész világot megnyerünk, de lelkünk' kárával; egyszóval, ha elrendeltetésünket ennekutánna állandóul szemünk előtt hordozzuk; soha sem fognak a' rossz kedvűség' háborító gondolatjai e-

*) Rom. II. 6.

**) Egy szebb jövendő' reményében sokat szokott az ember békével sőt vidámsággal szenvedni, a' mi elégséges, azt, ki ama reményel felhagyott a' legsötétebb kétségbeesés' éjjelibe sülyeszteni.

rőt venni rajtunk, semmiféle viszonyokban vigasztalás és erőség hiányával nem leszünk, semmiféle bal esetekben nem fogjuk az örök Gondviselést gondatlansággal és hidegséggel vádolni, sőt áhítatos méjj tisztelettel így kiáltunk-fel:

Urunk! Atyánk! éltünk' barátja és vezére! Te mindent jól csináltál. Közön-ségesen-is különösen-is a' te szereteted hordoz bennünket. Igaz ítéletet ítélsz Te, ha nem-is abban az órában a' midőn mi kívánjuk, hanem ott, hol Te mint bölcsebb szükségesnek találod. Leborulunk és imádunk a' Te nagy vóltod' gondolatjában! Ha néha zavar nyom itt bennünket, meg nem foghatunk Téged' mindenkor, mivel por és hamu vagyunk 's az hajnali csillagokat fénybe borítad; úgy de csak egy első perczenetét éljük itten mi egy határtalan öröklétnek, és a' Te irgalmad mindennek, mindennek kipótolja a' kipótolni valót. Nyújts malasztot kötelességünk' teljesítésére! adj bátor szívet ön megerőltetésünkre! 's a' gyötrő inulátok' meghódítására! Határtalan belső bizalommal átengedjük asztán Te néked jóllétünkről való további gondoskodást—Minden jóvára kell hogy legyen annak a' ki Téged szeret. Te vagy, a' ki ma világokat alkotsz, 's hónap fejünk'

hajszálaid számlálod; Te a' ki körülettünk
 vagy akkor, midőn sötét éjj borítja pá-
 lyánkat, 's a' ki midőn szereteted előtt
 siránkozunk, a' Te angyalidat örömmo-
 solyogva helyezetteted-le oldalunk mellé.
 Megismérünk Téged' Te 'kimondhatatlan
 Kegyes! Te most és mindenkoron az el-
 sőnek és utolsónak egyaránt változhatat-
 lan Istene! Isten a' Te neved, és isteni
 a' Te kormányod! *Dicséret és Dicsőség*
Te néked mindörökkön örökké *) Amen.

*) I. Timoth. I. 17.

VII.

Az Isten' számba nem vett
 áldásai, és az azokért va-
 lo köszönetünk' modjai.

Pünkösd után való tizenharmadik Va-
 sárnapra.

*Felelvén pedig Jézus monda: Nem de
 tízen tisztúltak-é meg? és a' kilen-
 cze hol vagyon. Luk. XVII. 17.*

Mint jóltévője azon nemzetnek mely-
 hez a' halandó emberi tetem mindengyar-
 lóságaival együtt lett felvétele által csa-
 toltta magát, mint a' gyengélkedők' ere-
 je, mint a' szenvedőknek öröme, mint a'
 benne lakozó csuda áldásoknak kegyes,
 készséges osztogatója, úgy mutatja magát
 valamint máskor gyakor izben, úgy szin-
 tén a' mai nap-is a' drágalátos Idvezítő.
 Tíz férfi csak nem gyógyithatlan nya-
 valyában sinlődve, és szabadulást csak

Tőle és az ő mennyei bódogító lelkétől remélve folyamodának hozzá, és imé alig ejték szóba kívánatokat s' legottan be-is telyesitetett. Mennél gyorsabb a' segedelem, annál nagyobb a' kegyelem. Hogy-is maradhatott volna a' mai napon megtagadtatva az, a' mi oly sokszorosan megpróbáltatott, az Istenfia készsége, barát, ellenség iránti belső jóakarata, azokhoz való jóságának gazdag forrása, kikkel ő mint testvér testvérek között együtt jár vala? Hogy vonhatta volna el magát az irgalom' kútfeje az irgalmat szomjuhozóktól? — Azonban nem csak *gyorsasága*, hanem *nagyvólta-is* a' jótettnek itten figyelembe jön. A' belpoklosság tudniillik egy neme vala az felette gonosz és csak nehezen kiirtható fakadékoknak, de a' mely bajosan irtatódott, éppen oly könnyen harapódzatt-el. A' nyavalyának ezen ragadékonysága, 's ebből az egész társaságra áradandó veszély miatt kéntelen volt a' beteg vagy akart, vagy nem, embertársai közül kiválva, az együtt lét' örömei nélkül élni, egészséges ember' eleibe nemlépni, és kizárva a' vidámitó friss élet' köréből, magát csak magára 's maga társaságára szoritni, mind addig míg egészségét vissza-nyerheté. Ezért szól az Evangelium' szövege olyan férfiakról,

kik távol állottak vala *) 's e' szerint az olyan emberben, kit e' nyavalya bántott; a' test' szenvedéseihöz párosúlt a' lélek' búbanatja-is, mely annál nagyobb mértékben tűnt-ki belsőjében, mennél kevesebb vidám képek ötlenek vala eleibe kívülről, mennél kevesebbé enyhítik vala a' társaságos vigasztalás' részvét, és együttérzés betegsége' súlyait. E' felett még a' meggyógyulás' esctében-is a' többi polgárok' társaságába léendő vissza-vétele nagyon bajos vala. Az elővigyázat e' részben inkább igen sokat, mintsem igen keveset kívánt tenni. Valamint most nálunk a' pestises embertől, úgy féltek az időben a' bélpoklosság' nyavalyájában sinlődőtől; ennél fogva az *egyeseknek* bátorságáért; az *egyeseikkel* kevéssé kellett bánni. Azért vala szükséges az új meg új vizsgálat, az új meg új ítélet, a' Mozes' törvénye szerint e' végre ren-

*) Még má sem szokatlan a' bélpoklosság Syriában, Palaestínában, Arabiában, Aegyptusban 's a' t. azoknak kik vizsgálatot tettek ez iránt, tudósítások szerint. kezdődik kicsiny foltokkal az ábrázaton ezt követi egy rossz szagú lehellet a' betegségben, kezek, lábak feldagad, és lassan lassan az egész testen fekélyek mutatkoznak, melyek úgy megrothádnak, hogy utóljára egész tagok elhullanak. Gyakran csak a' halál szabadit ezen nyavalyától. Csakugyan ezen bélpoklosság leggonoszabb neme a' betegségnek, e' mellett van még két neme, mely nem annyira veszedelmes Mozes' tisztá rendelése szerint (III. Könyv. XIII. 16.) az abban sinlődőknek nem vala szabad városokban és falukban lakni, hanem kénytelenek voltak azokon kívül, messze minden embertől, tártózkodni.

delt Papok' részéről, minekelőtte a' beteg meggyógyúltnak ismértetvén és íteltetvén engedelmet nyert volna háznépe' karjaiba és más emberek közé visszatérni. Innét van ismét azon útosítás, melyet az Istenember a' mai férfiaknak adott: *Menjetek-el mütassátok-meg magatokat a' Papoknak.* Ki azon szükséges ugyan, de súlyos hosszas rendszabásokról, melyek az elválasztás' ítélete visszavétele előtt az olyatén számüzettekre nézve szoktak tartatni, bővebb tudósítást kíván magának, nyissa-fel Mózes III. Könyvének 13-dik fő-czikjét.

Ebből tisztán kitetszik nem csak mily gyors, hanem egyszer'smind mily nagy volt ama jótétemény, melyet az Idvezítő mai napon az esdeklőknek nyújtott. Nem csak testi nyavalyájoktól menekedtek-meg, nem csak egy húzamos 'stalan bizonytalan gyógyulástól egyszerre kimiltettek-meg; — de kirekesztések-is feloldoztatott, a' befertőztető mëtely hirtelen eltávózott tőlek, és ismét emberek közé visszamehettek, ismét bevezettethettek, ővéiknek karjai közé, itt léteknek úgy-is mint polgárok, mint társaság' tagjai ismét örülhetnek vala. — — Nem lehet vala immár méltán azt várni tőlek, hogy teljes hálaérzettel a' felöldazó Paptól visz-

szatérvén az isteni Orvos' lábaihoz az elvett jóért hódoló tiszteleteket néki az egész világ előtt mutatnák-bé? Várhatni lehetett ugyan ezt, de a' következés a' várakozást megcsalá. Tízen *folyamadá-nak* vala kegyelemért, tízen *nyerének* kegyelmet, de csak egy *ismeré-meg* a' kegyelmet. Csak egy érzette szükségesnek hálaadólag dicsőíteni az ő megszabadítóját, és nem csak a' szabadulást és idvességet elvenni, hanem fennszóval azt megismérni-is *kiáltal* lett légyen-meg nékie az a' mit ohajtott. A' többiek mihelyt a' segedelem iránt bizonyosok levének, azonnal a' segítő kézről érzéketlenül meg-is feledének. A' jótett örvendzeti vala őket, de a' jóltévőről nem gondolkoznak. A' betegség' gyalázatját levetették, és a' háládatlanság' gyalázatját rakták magokra, 's így a' testi bélpoklosságot, felcserélték a' lelki gonoszabb bélpoklossággal. Midőn azért a' mennyei Segéd elidegenülve ezt a' kérdést támasztá: *Nem de tízen tisztúltaké meg és a' kilencze hol vagyon?* maga-magának ezt a' feleletet adá: *Nem találtatott, a' ki megtérne és az Istennek dicsőséget adna, hanem csak ez idegen nemzet.* Tíz közül *Egy!* Komolyan fordul-el bizonyára minden em-

bet ezen látástól; felette érezhető annak borzasztó volta. A' háladatlan-ság mindenek' szemei előtt gyalázatos. Maga az oktalan állat, mely hűséggel és vonszódással simul neki jóltévőjéhez, megszegyeniti az oly embert, ki e' részben köz és nemtelen érzetű lehet.

Ám de valyon néha jobbak vagyunk-e a' mai kötelességekről megfejtkezett kilencz férfiaknál? Nékünk naponként még nagyobb kegyelmek osztatnak-ki, mint nékiek, ámbár a' kiosztás' módja nem oly szembetűnő, nem oly szokatlan, nem oly láthatólag csudálatos; de valyon különbözik-e a' magunk viselete az övéktől? Soha sem felejtkeztünk-e el a' mi Istenünk' szeretetéről és irgalmáról, mely minden lélekzettel újból jelenti-ki magát mi nékünk? — — Igaz, midőn néha hirtelenül valamely nagy és váratlan jó ér bennünket, midőn valamely szorongató súlyos veszélytől, mintegy búbájos erő által egyszerre megszabadittatunk, midőn éppen azon pillantatban, mellyben koránt sem reméljük vala valamely régen táplált 's talán már fel-is hagyatott vágyok' teljesülésétől véletlenül meglepetünk, — olykor igen-is megtágul keblünk, és háláadó érzettel tekintünk-fel az égre. Oh de mily sokak az Úr' ama

áldásai, mellyeket *csendességben* mivel. — Milly halkan, milly kegyesen, milly szakadatlanúl lebeg az ő gondja feletünk! Miként omlik-le *lármátlan* jötteteinek zápora az ő magos szent bérczeiről mindenkor újból a' mi fejünkre! Meg ismerjük-é *ezeket-is*? Millyen magunk' viselése azokra-nézve? Nem *gondolni* vellek, annál kevesebbé *megköszönni* azokat. Valójában valamint a' mai napon az Idvezítő a' földön, úgy kérdezheti méltán a' kegyelem' osztogatója mennyben a' mi nemünk' nagyobb számát: Avagy nem valának-é tizen, százon, ezerszer-ezeren, a' kikre idvességet árasztottam, hól marad-el az én tiszteletem és dicsőítésem? Hól vannak a' megáldottak, hogy nem jönnek megisméréssel és dicsérettel előmbe?

Az Isten' legszebb neve „*Atya*“ Igy tanita minket Jézus, őtet nevezni. De nem csak *neveztetik* Atyának, hanem valóban *az-is*; minden percz tanúbizonyságot ad minékünk erről. Jaj! 's az emberek mégis hidegen mennek át az életen, dévajkodva, 's foglalatosságokat üzve, a' többiről pedig nem gondolva, mintha nem vólna Atya, kihez úgy mint *gyermekek*, nem vólna Jóltévő, kihez úgy mint adósak viszonyban állanak. Az idő változik,

's az ember-is változik az idővel, e' volt a' mondás eleitőlfogva. Hálátlanúl vas állandóságban maradunk mi a' kornak hivei. Azon szinte két ezer évű origináloknak, mellyekről a' felolvasott Évangélium szól, még mais elég másolatai vannak. Az ők képe előábrázattá változott. — Nemzetségről nemzetségre újonnan sarjadzik-ki és némellynek köztünk-is rútitja alakját. Elégszer történik, hogy miis a' segedelmet elvesszük, a' nélkül hogy a' segitőről sokat-is gondolnánk, 's élünk a' csendes áldással, a' nélkül hogy sokat-is fontolgatnók, *honnan* jön az? talán éppen azért, mivel az egy *csendes*, egy *mindennapi*, melly a' mi figyelmünket kevesebbé éleszti a' szokatlan ritka és lármás jótettnél.

Azonban ezt nem jól cselekszük, mert a' mindennapi jótétemény-is csak ugyan jótétemény, még pedig néha több a' ritka, rövid és véletlenül meglepő „*szerencse*” meteorja' fellobbbanásánál, mivelhogy tovább tartó. A' csendes áldás is köszönetet kíván; avagy talán kevesebbé áldás az, mivel csendes áldás, 's mivel azt mi számba nem vesszük?

Úgyan azért, hogy ennekutánna jobban teljesítsük kötelességünket, és ne le-

gyűnk többé a' mai kilencz férfiak' sorában, se ne vonjuk magunkra át az ők lelki bélpoklosságokat, hanem hogy hálás erzetünket felébresszük, és a' mennyiben erőnk engedi, megüljük, emlékezzünk-meg a' jelen órában ama feles isteni jóságokról, és nevezetesen ama jótettekről, mellyekről a' földi zajok-között rendszerint elfelejtkezni, vagy a' mellyeket annak, a' mik valójában, meg nem ismer-ni szoktunk; elmélkedjünk azért

1. Az Atya' csendes, észrevétetlen áldásairól azután

2. Fontoljuk-meg azt-is, mi-által jelenthetjük-ki hálánkat azokért.

* * *

A' Te dicsőítésedre jöttünk ide oh mennyei Atya! élesítsd lelki szemeinket, hogy láthassuk *mi* vagy Te nekünk, mennyit adtál Te minékünk, 's hogy a' mi dicsőítő gyűgyögésünk a' Te malasztodat, és a' Te malasztodban Tégedet, és Te benned őnmagunkat a' lehetőségig tisztelje.

Nagy merészség vólna az Isten' vég-hetetlen Atyai kegyének minden bizonyítványait, a' legnagyobbtól kezdve a' legkissebbig mind egyenként rendre elé-

számítani, és semmi adományát, mellyel valamellyik gyermekét csendben boldogítja, még a' legcsekélyebbiket sem, emlitetlen hagyni akarni, miként telnék-e ez emberi erőből? miként vólnának erre elégséges órák? *Az ő irgalmaid senki fel nem tudja számlálni, az ő jóságának gazdagsága végnélkül-való* *) De legalább a' nevezetesebbeket azon jótettek közül, mellyekről az életben olly ritkán emlékezünk, felhozni, azokat lelkünk' eleibe tenni, és belső megisméréssel és megilletődéssel az Isten' eleibe lerogyni, ez az a' mit tehetünk, és tennünk kell.

Kétség-kivül azon jótettekhez tartozik mindenekelőtt maga az élet. — Ki emlékszik elég gyakran és melegen, melly végzetetlen malaszt légyen teremtetnek lenni? Hát ha a' nem lét' örök éjjelébe maradtunk vólna soha elé nem szólítva az itt lét' örömeire, a' kedveltető teremtés' szemléletére, ama feles gyönyörűségekbe való részvétre, mellyeket ez mi nekünk nyújt ama kellemekekre, mellyeket a' zavaratlan jókedv, társalkodás, és szeretet ad az emberek között; soha elé nem szólítva mind ama viditóra, a' mit érző szereink által nyerünk, a' mihez a'

*) Az Anyaszentegyház.

szem, a' fül, a' szaglász, az izlés, az ér-
 zés által jutunk; soha elé nem szólítva
 a' szebb lelki örömekre, és oly sok bol-
 dog sejtésre, oly sok felemelő reményre
 a' *jövendő iránt!* Úgy van, örülj Te sze-
 rencsés ember, *nagy ajándék az, hogy*
lettel! kimondhatlan, felszámlálhatlan
 nagy! Eredj, és ígérj annak, a' ki év szá-
 zadak előtt rövid ideig az élet^o örömeit
 kostolá, de annakutánna hadd képezzük
 itt egy kevésbé a' lehetőséget — vissza-
 esék a' régi vigasztalatlan semmivélét^o éj-
 jelébe, és év századok óta nyugszik már
 azon álomban, mellyből soha többé, örök-
 re soha többé felnem ébredend, eredj hoz-
 zá, és ígérj nékie egy új letre való fel-
 támadást, 's lásd vallyon elfogadja-é?
 Vallyon elfogadja-é?! Oh ezer örömek közt
 fogja ő a' megújult tagokat vissza-hordani
 az életre, 'steli vigadazó kebellell ismét az
 emberek közé vegyülni!... Eredj a' halál^o
 lakhelyére, a' pusztá magányos temetőbe, 's
 ha, felteszem, valaki itten a' voltak közül
 hideg jeges csont kezét a' sötét sir^o boltjá-
 ból kinyujtaná a' világosságra, igen-is e-
 lödbe nyujtaná-ki, és így szólítana-meg:
 „Add nékem a' te életedet, énis oda a-
 dom az én haláloamat te néked érette!!“
 vallyon leszállanál-é az ő sirjába, lefe-
 küdnél-é a' keskeny sötét koporsóba, és

oda adnád-é neki a' te virágzó életedet? — vallyon oda adnád-é? Oh avagy csak ezen gondolatra-is már a' borzasztó nem lét vonúl halvány képedre! — Holott csak a' rothadásra, nem pedig az örök semmibe szállanál-le! — — — Valóban nagy felette nagy ajándék az élet, kezdete a' kegyelemnek, bemenetel a' világosságra, minden lehets boldogságnak első feltétele. *Boldogok mi, hogy vagyunk!*

'S ha meggondoljuk e' felett azt-is *miként* lettünk, ha meggondoljuk a' létünkre való okokat, és indító alapokat, méglelkesebben fogjuk érezni a' jó tett nagy voltát, és a' háláadásra való kötelességünket. Avagy talán az Isten *magáért* teremtett bennünket? szűksége vólt-é talán reánk az ő boldogságára? Ah e' szerint nem lenne ő legboldogabb, és következőleg nem lett volna Isten, minekelőtte létre hozott minket! E' szerint a' Véghetetlennek jólléte a' portól függne! E' szerint a' gyarlóság adó, a' mindenhatóság pedig vevő lenne! A' legcsudálatosabb, legvisszásabb szerep csere mellett lenne akkor a' teremtmény a' Teremtő örömeinek teremtője! Nem, csak *magunkért* alkota minket az Isten, miszerint *magán kívül-is* boldogithasson, és boldogságának egy részét *más* lényekre-is örökösit-

hesse. A' szeretet^a mivei valánk mi, nem pedig a' szükségé! — — Avagy talán a' mi becsünkért, vagy előbbeni érdemünkért szólita-é ki Ő bennünket a' létre? Úgy de mit eselekedtünk mi vele köszönetre méltót? „*Kiesoda az, ki az Urnak valamit előre adott volna, mellyet az Ur vissza-adni tartozzék? Hiszen az Ővé minden a' mi az Egek alatt vagyon*“ *) A' ki csupa semmi vólt, miként lehetne az érdemes? Önkénytes kegyelem a' mi itt létünk, nem pedig megérdemlett jutalom! — — Továbbá *csak* lenni kevés vala, de *embernek* lenni sok vala. A' kő, a' növény, az állat-is vagyon, ezeknek-is van életek az élet' osztogatójától; de vajmi sokkal feljebb vagyon emelve a' *miénk* az övék felett?! Mi által, mi által jutattunk ezen áldásra? Hát ha az örök Alkató azon port, mellyből minket alkatott, itt porrá, mocsárbeli náddá, vagy a' köszikla száraz szigorú muhájává teremtette volna, szabad lenne-é azért vele perelni? Hát ha az állatok' agyagából alkatott volna minket, és négy kézláb kellene gyűjtenünk eledelünket döglött testekből, vagy bogácskoróból, vagy a' földön csuszva mászva nézésünkkel a' nemesebb lényeket el-

*) Job.

rettentenők, vagy megfosztva a' nap' világától mélyen a' nedves sötét földalatti honban lakoznánk, tehetnénk-é azért néki szemrehányásokat? Volt-é több jusunk az egyikhez mint a' másikhoz? A' ki most leghatalmasabb, legtündöklőbb, legdicsöittettebb szerencse' kedvencze, több számat tarthat vala-é azon lépcsőre mellyen jelenkép' áll, mint ama sötét alacsonyságra? — — De még azis, hogy emberekké lettünk *erkölcsös* emberek között; nem pedig vándorló durva tanyák között; hogy Atyánk, Anyánk *szabad személy*, nem pedig a' vadság' igája alatt nyögő rabszolga; hogy a' *miveltség'* ölében, nem pedig a' tudatlanság' és lelki gyermekornak közepette leltük helyünket; hogy egy kegyes ég boltozat lebeg felettünk, melly alatt sem a' vadon forró homokjain elnem olvadunk, sem a' polus' jég-hegyein megnem fagyunk; hogy a' mi szülött földünk egy *áldott* föld, mellyen nem vagyunk kéntelenek örökös havak között szigorú gyökereket áskálnunk, vagy kérgeket ötlenünk élelmünkre, vagy halcsontakból rakott vityillóban fűvel, 's feleg rothadt állat' maradványait élődnünk . . . ezis mind meg annyi áldás az itt lét' áldásaihoz, ezt sem válaszhatták magoknak azok, kik nem születtek, erre semmi érdemest nem tettünk,

mert ezis mind onnan felülről áradalemi reánk. Megismérjük-é az Atyának ezen jótetteit? Szemünk előtt hordozzuk-é azokat mindenkor? Érezzük-é elég gyakran és lelkesen azon nagy különbséget, mi vagyunk, és mi lehettünk volna?

A' mellett hogy vagyunk és miként lettünk, éltünk' eddigi fenntartása-is hasonlólag az Isten' csendes áldásaihoz tartozik. Minden percz új hálával kötle minket aránta. Ha nem tartaná-fel állandóul a' mindenséget az ő hatalmával, szabadulás, és gátolhatás nélkül, szilakba omólván pusztitvánnyai' mély árkaiba temetne minket az „*Csak ő benne élünk, mozgunk és vagyunk.* *) *Az Isten az, a' ki mindeneket hathatós igéjével hordoz* “ **) Ki alszik a' nap, elszárad a' virág, ha nem gondoskodnék ő többé felőlök. Ám de gondoskodik ő rólunk, tanuja ennek minden lépés, mellyet teszünk, testünk' minden mozgása, minden léleketünk. Megismerjük-é a' jótéteményt? — Valamint mások ezereken úgy miis gyermek korunk' betegségei alatt leroskadhatunk, vagy elveszhetünk vala pajkos ifiúságunk' veszélyeiben. Valamint másokat ezereket úgy minket-is a' villám szétzúz-

*) Cselek. XVI. 28.

**) 'Sid. I. 3.

hat, a' dőghalál meglephet, a' tűz' lángja megemészthet vala. A' habok elnyelhetének, a' földingások elsüllyezthetének, vagy az éjjeli nyugvótájban, midőn érzéseink bé vagynak zárva, számtalan veszélyek közelithetnek és felbomlásunkat hozhatják vala. Egybe-omlott kőfal, egy a' fedélről lehulló kőcserép, egy elrejtett 's étel gyanánt bevett mérég, egy lenyelt hajsza, minket-is valamint más ezereket megölhet vala. Valamint más ezereket, úgy minket-is egy éhes ragadó állat' dühe felbonczolhat, egy zabolátlan paripa letiporhat, egy veszett kutya dühösségét belénk marhatja, egy bogár' marása fájdalommal és sinlődéssel minket eltölthet vala. Nincs az az emberi okosság, nincs az a' földi hatalom, melly az élet' mindenemű veszélyei ellen eléggé megoltalmazzon. A' ki népeken és országokon uralkodik szint úgy kivan tétetve azoknak, mint a' legutolsó azok közül kiken uralkodik. Néha a' legcsekélyebb dolog, melyet számba se veszünk, halál prédájává tehet bennünket. Nem határos-é szinte a' csudálatossággal éltünk' fenntartása? De valyon megemlékezünk-é mi az Ur' kegyelméről-is? Megemlékezünk *minden reggel* arról, hogy megújított jósága 's kegyessége által minket megújított imádásra kötelez?

Azonban elnem kell felejtenünk a' teremtés és éltünk' fenntartása gondolatja mellett az élet' némünémü javait-is. Senki sem bír ugyan mindenikkel, de bír mindenik egynéhánnyal. — Te, kinek mások-felett azon áldása lőn, miszerint ép egészséggel, erős győző testel bírsz, érzed-é a' jó teteményt? Érzed-é minő kedve lehet a' sinlödőnek, ki leveretve ágyába kinok között virasztja éjjeleit, és sohajtások között tölti napjait, vagy ha nincs is fájdalma, de mégis legalább, mint a' mai betegek ki-vagyon rekesztve minden társaságos mulatságból ki az örömekebe való vidám részvéttől? Hányszor háláltad-meg már az Istennek az adományt? Tőled függ vala az, hogy erős, vagy gyenge alkatásunak akarj születni? Oh hiszen még most sem parancsolhatod, se nem tiltathatod tested' legcsekélyebb részének-is tényészetét! — Te, kinek ép tagok jutotának részedbe, ki semmi nemes érzet hiányával nem vagy, ki azokat őszveségesen használhatod-is, el isméri-é az áldást? Hát ha vakon, vagy süketen, vagy kéz és láb nélkül jöttél volna a' világra? Borzadol úgy-é? De vallyon nem *történhetett-é* meg ez éppen olly könnyen, mint a' hogy meg *nem történt?* Nem áll vala mind a' kettő egyaránt a' Minden-

ható' hatalmában? 'S ha csak ugyan az a' sors ére, mellytől meg reszketsz, szabad-é azért zugalódnad? — Te, kinek másoknál nagyobb gazdagság leve sajátja, ki nem csak élhetsz, hanem jól-is élhetsz, ki az élelem', ruházat, és hajlék iránti terhes gond nélkül éled napjaidat, ugyan hányszor emelted már kezeidet dicsőítve fel az egekre? Avagy te valál-é az, ki téged' bővelkedésre szánt? Nem lehetett-é a' sárból rakott kunyhó szintugy részedé, mint a' gazdag ékes palota? — Te, kit egy meglegedett szerencsés házasság, vagy egy szerető hű barát, vagy egy jó, tanulás, és miveltségre hajlandó gyermekek' rajja örvendeztet, meggondoltad-é már az Atya' jóságát? Ki adá néked azon tulajdanokat, mellyek házossági szövetségedet vidámmá alkoták? Ki önté beléd ama kellemet, melly által a' jó embereket barátiddá édesítéd? Kitől vannak ama hajlandóságok, mellyeket gyönyörűséggel szemléled gyermekeidben? — Te, kinek sok mások felett résed lőn azon czélt elérni, mellyre törekedél, kinek az Isten feles vágyait betölté, és gyakran kiegyengeté az útat terveid' valosulására, vallyon elnem felejtetted-é hideg vérrel azt, mire a' Királyi 'Soltár éneklő int:

„Ha az Ur nem építi a' házat, hiába

munkálkodtak a' kik építik azt *) —
 Te, kinek derék szülői a' legszebb örök-
 séget a' rényiránti szeretetet, és egy ép
 hirt nevet hagyának, kit a' lelki ajándé-
 kok, és egy olly nevelés, melly a' lelki
 ajándékokat nem hagyja lustán szende-
 regni, a' jó példák elnem szakaszták is-
 mét azt, mit a' nevelés adott, ifiú korod-
 tól fogva egy nemes és hasznos emberré
 alkottak, úgy, hogy már diszes polgári
 létedet könnyen megalapíthatod, és bel-
 ső lélekisméretedben bátran megvalhatod
 magadnak, hogy nem vagy haszontalan
 tagja a' társaságnak, és a' föld' czifráit
 nem szaporítod, ugyan tudod-é méltáuy-
 lani a' nagyot? Közelítettél már szent ér-
 zettel a' szeretet' forrásához? — Te, ki-
 nek az Ur ifiukori éveidben, midőn ta-
 lán árván és segéd-nélkül szomorúan né-
 zel vala ki a' jövődőbe, idegen sziveket
 nyujtván, azokat erántod való jó akarattal
 betölté, kinek elég erőtt adott az a-
 kedályok' meggyőzésére, és az inségnek
 álhatatos vidám szívvél való elhordozá-
 sára, nem csak, de még e' felett bátorsá-
 got és alkalmat-is teremte beléd az ön
 iparra, és törekvésedet jó kimenetellel meg-
 jutalmazá, úgy hogy már nyugodtan lép-

*) 'Solt CXXVI. f.

hatsz egy gondnélküli aggkornak elébe, vallyon nem vetted-é el az adományt a nélkül hogy az adóra fel-néztél volna? — Te, ki tulajdon hajlékodban lakozol, magad ura vagy, és senkinek, csupán csak a törvénynek vagy alattvalója, oda mehatsz a' hová tetszik, és akkor térsz vissza a' mikor tetszik, semmi felsőbb hatalomtól és dölfős indulattól nyomattatást, igazságtalan és méltatlanságot nem szenvedsz, megisméred-é a' függetlenség' jó voltát? — — — — Úgy vagy, valamint a' levegőtől, mellyet beszivunk, valamint a' naptól, melly minket körül-sugáról, úgy vagyunk az isteni áldás tel-jétől körülvétetve! — Hát még mennyi számtalan különbfélét gondolhat kiki magában azokhoz, a' mik fel-hozattak! — *Még annak-is, ki azt véli, hogy csak panaszra vannak okai, bizonyosan a' mellett gyakran a' köszönetre-is van-nak okai.* — Midőn beteg vagy, csak szenvedésedre figyelmezs, és csak fekete ól-dalait látod sorsodnak; de hogy az Isten számodra füveket-is teremtett nyavalyád' enyhítésére, vagy meggyógyítására, 's hogy következőleg akkor-is beköti sebedet, midőn gyakran nem más, hanem magad ej-téd azt magadon, hogy embertársadnak tehetséget ada a' füvek' erejét megismer-

ni, és azokból neked gyógyítást szerezni, hogy embertársad' ezen tehetségére szert tenni és gondoskodását megjutalmazni módod van, hogy netalántán puha nyoszolyád, készséges szolgálid és elégséges kellő alkalmatoságod van, hogy sokan résztvevőleg állván meletted szívbeli együttérzettel enyhítik gyász óráid' súlyát, mind ezeket nem látod-é? — Ha szegény vagy, csak azon terhet érzed, melly hat napokig nyomja vállodat; de hogy ezáltal a' hetedik nap' öröme annál nagyobbra hág reád-nézve, hogy annak unalma és el-lankadtsága, kinek *minden* nap innep nap, tőled messze vagyon, hogy ereid a' gyakorlat által megedződvén a' munka néked könnyűvé válik, hogy néked minden *csekély* öröm nagyon megfűszereztetik, azt meg nem gondolod? — Továbbá hány embert nem boldogít egy szüntelen való vidám kedv, egy egészséges frissítő álom, az életerőt adó lét öröm, egy béke-szerető szomszéd, egy hivatalos körnek, mellyet szeret, malasztja 's a' t. Vallyon megismérjük-é mindezeket mindenkor? — Csekélységek! azt mondhatja valaki magában; de a' ki csak egynek *hiányával* van, jól fel tudja ám annak becsét hágtatni.

Bár melly nagy 's bár melly kellő légyen-is azonban az, mit eddig-elé mondtunk, bár melly fényes világba-is helyeztesse azt az Isten' jósága, de az Örök irgalom' Ura annál nagyobbat-is adott minékünk. Csak a' test' áldása vólt az, mi körül eddig jobbára múlatozánk; de egymásban-is — alig érdekeltetett az futólag — a' *lélek áldásaiban*-is részesedtünk mi. Önmagunk nemesebb részire néve az *Istenség' képviselői* vagyunk mi, gazdag ismeretekre, az igazsághoz való juthatásra alkalmasak, felékitve lévén az *ész' felséges ajándékával*, melly minden földi lények felett emel bennünket. Esmélhetünk, vizsgálódhatunk, a' belátásban napról-napra gyarapodhatunk, — a' *testi* életet magunk körül tökélyesíthetjük és szépíthetjük, úszhatunk a' *lélek' élelmeiben* — felhathatunk a' *láthatók felett és kölcsönösen közölhetjük örömeinket egymással*. Mindezeket más teremtmény itt a' földön meg nem teheti. Egy megmérhetetlen mélység választja-el nemünket, a' többi állatok nemétől. — Hát ha miis, azok gyanánt mit sem látnánk egyebet a' föld' göröngynél, melly legközelebb környez bennünket; hát ha miis lelánczolva ama vas ösztönhez unalmas hosszú egy formaságban, a' mi év-

ezredek óta tétetett, mindég ismét azt tenni kénytelenek volnánk, soha helyűnk-ből kinem mozdulván, soha eléfelé nem lépvén, semmi új találmányt intézeteinkben, semmi tökélyesítést helyezeteinkben nem mivelvén; ha semmi képzetet nem alkotnánk magunknak, semmi tudásunk nem vólna, és azt nem tágasithatnók, nem emelkedhetnénk-fel a' csillagok' országába, semmit nem értenénk az okokról és következésekről, hanem csak tompa tudatlanságban belé-ötlenénk a' Világ feles tárgyaiba, ha egy szóval a' lelkiek, az igaz, a' felséges a' szép aránt semmi érzetünk nem vólna, 's ha legboldogabb érzéseinket egymással nem közölhetnők?! Megismérjük-é a' benünk lévő világosság' felséges adományát?

De vallyon megismerjük-é azon áldást-is, melly az-által lőn minékünk, hogy mindenek között, a' mi igaz, a' legfontosabb igazra, az *igaz vallásra* vezettettünk?! Átlátjuk-é mennyit nyertünk légyen azzal, hogy az Isten minket nem csak józan okosságú emberekké, de hogy Keresztényekké teremtett? A' mosolygásnak, vagy a' könyörületességnek, vagy az undorodásnak egy vonása fut-el képűnken, mikor a' régi pogányok' vallását halljuk

említett, hol Isten ugyan szám nélkül, de azokban semmi isteni nem vala; hól ellenben az úgy nevezett *felvilágosodott emberek* szünetnélkül igazi ember módra birkoznak magok között, és az ocsmány-ságokban a' legalacsonyabb állatot-is megelőzték; hól a' részegség, tolvajság, boszszuállás, sőt még a' czégérül kitett megvásárolható szerelemnek-is tulajdon oltárai valának, és az egész isteni tisztelet néha csak vastag kicsapongásban áll vala, hól gyakran erénynek nézetett, ha a' természet ellenvaló anya csecsemőjét, ki kellett testi alkotás nélkül született, érzéketlenül magától elveté a' széles világba 's a' t. szintugy a' borzadásnak érzete nem akarva-is lep-meg bennünket, midőn messze földről tudosittatunk a' mi homályban tébolygó embertársainkról, miként ők gyermeki szeretetből elgyengült öreg Atyjokat agyon ütik, hogy talán tán őtet az élet unalmától megmentsek; miként ők csupa vitézségből a' fogoly ellenséget irtozatos kinok közt meggyilkolják, és annak megsütött tagjait szent örömmel kóltik-el 's a' t. *) Boldogoknak

*) Ide tartoznak a' régi Romaiaknak, Kártagobélieknek, Mexicoiaknak ember áldozataik-is — Ide a' Hinnon völgye az ő véres bálványával és ennek számára a' bűnök bocsánatjául tűzláng által megfojtott gyermekekkel egyetemben, és sok ehhez hasonló.

mondhatjuk azért magunkat és méltán, hogy földre nem borulunk érzéketlen bálványok előtt, hanem az igaz Istent imádjuk, hogy gyermekeink' vérét bűnök áldozatjául nem kívánja többé egy emberi kéztől szerkeztetett külföldi hamis jövedlő (Oraculum) hanem a' szivbéli bánat és jobbulás által nyeretik-meg bűneink' bocsánatja; hogy a' legtisztább valóságot többé nem szemtelen és gyalázatos tettekkel; hanem erkölcsiséggel, és az ő tökélyeihez való közeledéssel tanítatunk tisztelni. — De vallyon a' mi érdemünk-é azis, hogy bölcsebben gondolkozhatunk, és szelidebben mivelhetünk... a' mi érdemünk-é, hogy nem csak emberek, de hogy emberi érzésük-is vagyunk? Vallyon nem bolyongnánk miis a' sötétségben, ha az Isten' egy szülöttje éjjelünket meg nem világosította volna? Nem lehetünk vala-é szintúgy pogányok, valamint hogy most Keresztények vagyunk? ... Nem tartozhatunk vala azok közé, kiken most sajnálkodunk, vagy a' kiktől undorodva elfordulunk? — Megismerjük-é a' Véghetetlen' malasztját?

'S ha e' mellett egyszer'smind arról-is megemlékezünk, hogy az Isten' fia magát érettünk általadván feláldozta, 's mi-

után bennünket oktatott, még a' halálra is engedte magát vitetni, mi-szerint másodszor legyen nekünk életünk! — Hány-szor emlékezünk-meg a' *megváltás' ma-lasztjáról*? Mi hasznunk vala a' lét' áldásában, ha azt a' mi gonoszságunk átokká változtatá? Mi hasznunk bár mely előkelőségben, bár mely örömekben minden idei jóllétben, ha túl a' síron száműzetés vára bennünket? Születésünk sem mit sem használhata mi nekünk, ha meg nem váltattunk volna. De e' vala az atya kiomló szeretetének szeretete, hogy méltatlan szolgáját megváltaná 's magával megengeszteltetné, erre fiát adta.*) Így tehát nem csak a' tébolygásból tértünk vissza a' világosságra, visszatértünk a' bűnből-is a' rényre, az elesésből erőre, a' száműzetésből a' málasztra, így lón, a' mi *legjobb, legszen-tebb* javunk, melyet az igazságtalanságban vakandokoskodva eljátszadtunk vala, az-az:

Egy boldog örökkévalóság, és egy örökkévaló boldogság ismét elérhető. Ez — ez az isteni nagy kegynek legfelsőbb pontja. Földi vándor, égi polgár érzed-észerencsédet? Behatott-é valaha szívedbe

*) Az Anyaszentegyház Nagy-Szombaton.

elrendeltetésednek kimondhatatlan nagy
 vólta? Egy sугára az Istenségnek lévén
 te, halhatatlan vagy mint az Isten. Vi-
 ruljon-el bár a' föld, vakuljon-el a' na-
 pok' fényre, bomoljanak szét a' világ al-
 kotmányok, sűlyedjen-el bár az *egész*
teremtés . . . *te fenn maradsz*, te visz-
 szatérsz a' lét' kutfejéhez, a' lelkek' aty-
 jához, örvendezvén, igen-is örvendezvén
 a' soha meg nem hódítandó örömeknek
 kéjében. Minden, a' mi nemes és szép,
 minden a' mi nagy és felséges, a' mi vágy-
 ra méltó, a' te örök elszakaszthatatlan
 tulajdonod — te az Isten' birásában vagy
 végnélkül — te félelem és szünet nélkül
 résztvevője vagy a' legnagyobb lehető's
 felségnek élésében minden boldogságok-
 nak, úgy a' mint azok még semmi em-
 beri szívet, távolabb sejtve bár, soha át-
 nem borzaszták *) . . . ez a' te kimond-
 hatatlan boldog sorsod, ez a' te magas
 elrendeltetésed! — Hagy, hogy munkál-
 hatod vala azt te ki! Oh boruly-le, 's
 ha még eddig meg nem ismérted a' vég-
 hetetlen irgalmunak kegyelmét, pirulj-el
 szégyenedbe, és irtsd-ki szivedből a' há-
 látlanág' elrűtitó makuláját „A' semmi-
 ből hozott-ki bennünket, midőn még nem

*) I. Kőrint. II. 9.

„valánk emberekké teremte minket gon-
 „dolkodó, megismérő és megkülömböz-
 „tetni tudó tehetséget ada nekünk, visz-
 „szavezete, midőn a' bűntől száműzelve
 „valánk, és gyermekeinek nevezett, hogy
 „soha róla meg ne feledjünk.“ *) Mely
 sokat, melly határtalan sokat kívánhat
 azért ő a' mi szeretetünkől és imádá-
 sunkból?

Megértettük-é tehát már az atyának
 feles számtalan, különbféle csendes áldá-
 sait? Érezzük-é magunkban mely *méltán*
 érhet minket azon dorgálás, hogy a' min-
 dennapi élet' zajában csak ritkán emlé-
 kezünk az ő gazdag ajándékiról . . . csak
 ritkán, felette ritkán tekintjük-meg jótet-
 tei' egész körét, és elkötelezésünk' nagy-
 vóltát? És — ha meg-is tennők ezt — csak
 cseppeket meritenénk a' tengerből, csak
 a' könnyen megfoghatót fognók-meg, csak
 azt a' mi útban áll! Oh de mely sok le-
 het még minden egyes lényben elrejtve
 a' mi ide tartozik! Mely sok csendes ja-
 vunkra célzott isteni végzet, mely sok
 jótékony eszköz, mely által minden lár-
 ma nélkül idvességre vezet bennünket,
 maradhat egyáltalában itt a' földön sze-
 münk elől elleplezve, és csak amott a'

*) S. August, de Spirit. et anima.

túl világban fog a' maga egész nagyságában szemünk előtt állani, mi vélt légyen nekünk az atya! — Kettős, oh ezeres szükség azért a' kegyelem után a' kötelességről-is gondolkozni, és minthogy eddig a' vett jótétemények' bizonyosságát fontoltuk — immár a' mi köszönetünk' módjait-is kijelenteni.

Ha még az emberek iránti háládatlanság-is kedvetlen és undorító jelenet, tehát az Isten ellen való háládatlanság *gonosz tett*. Amazok csak *valamit* adnak, az Isten pedig mindent ád, sőt azon valamit-is, a' mit azoknak adnak, nem adhatnák, ha nékiek-is előbb az Istentől nem adatnék. Az Isten ama közönséges kútfő, melyből mindnyájunknak jólléte, és áldásai fakadnak. A' mely bizonyos ez, 'sa' mely bizonyosan semmi igazunk a' követelésre nintsen, hanem a' mi sajátunkká lőn, azt az Isten' önkéntes kegyéből vettük, éppen oly bizonyosan kötelezte Ő le magát ez által háláadásunkra. Ezt mondja a' természet és józan-okosság, ezt mondja maga az élet' könyve-is: „*Mindenekben hálákat adjatok, mert ez az Isten' akarata a' Krisztus Jézusban mindnyájatok felől*“ *) így szólit-fel minket szentül és igazán a' Világ' Apostola.

*) 1. Thessal. 5. 18.

Azonban a' háládatosságbéli kötelességek sokfélék. — Ide tartozik mindenkifelett mind a' vett áldásnak, mind pedig annak *honnán* árad a' mi nekünk megismerése. Felkell tekintnünk szent félelemmel és szeretettel *ahoz*, kinek áldásai körülöttünk elterjedeznek, és őtet mint egyedül nagyot, hatalmast, és jót meg kell ismárnunk. Éreznünk kell igen is, mélyen és szívből éreznünk, hogy semmit sem vettünk magunktól, még azt sem a' mi legcsekélyebb és legutolsó, hogy a' mi erőnk mit sem tehet magára, hogy csak az Isten légyen minden mindenben. Sem a' kevélység, sem a' hal szégyen, sem egy gyarlósággal és előítéletekkel teljes öntehetség és tisztelet nélküli időnkornak hasonló szüleményei az illendő hódolást meg ne vonják tőle. Sokan így bizakodnak magokban: „A' mim van, *tőlem ered az, az én törekvésem által szerzettem* azt magamnak. Úgy de honnan van te balgatag *erőd* az iparra, 's honnan akaratod a' szerzésre? Talán a' munkára való belső hajlandóság, vagy a' külső körülmények' ösztöne? Úgy de ki öltotta beléd a' munkára való kedvet és hajlandóságot, vagy ki rendelte úgy el a' körülményeket, hogy azok téged iparra késztessenek? — Sokan így hányák ve-

tik magokat: „*A' mely helyt állok oda
 magam helyhez tetém magamat, az i-
 gyekezet, hívség, ügyesség valának ve-
 zérim.* Úgy de kiadta néked te háladat-
 lan, az igyekezetre való akaratot, . . ki
 szerzett néked alkalmat annak használá-
 sára . . ki ada a' használatnak kedvező
 kimenetelt. . ki alkotá benned a' hívség
 képzetét, és ki tette azt előtted becsessé,
 ki veté beléd a' tehetségekre és ügyes-
 ségekre való magvat? Valyon ki lehet-é
 venni az emberből, meglehet-é mivelni, ne-
 mesíteni azt a' mi benne úgy mint elv nem
 létez? 'S valyon tóled jött-é néked azon
 elv? 's te adál-é magadnak időt, módot,
 alkalmat ezen elv' kifejlődésére? Sokan
 így hánnyák vetik magokat: „Az én erős
 voltam szerzé nékem-meg a' győzedel-
 met . . az én mértékletességem egy ör-
 vendetes öreg korra vezetett . . az én
 testem' kemény alkotása a' nyavalyák-
 nak ellent állatt 's a' t.“ Úgy de ki a-
 czélozta-meg a' te karodat, 's ki tett té-
 ged olyan állapotba, hol azt talán ifiú-
 ságod óta gyakorolhatod, ki készítetett té-
 ged betegséged által mértékletességre, vagy
 ki töltött-el téged esömört okozó példák
 által undorodással a' mértékletlenség el-
 len? ki alkotá testedet, és ki tartja fenn

azt, hogy még most vissza ne hulljon maga eredeti semmiségébe? — *Oh mink vagy on a' mit nem vettünk volna? Ha pedig vettük mit kérkedünk azzal mint-ha nem vettük volna?! *)* Borúljunk-le a' földre, melynek rokonai vagyunk és ismérjük-meg a' *Mindenhatót!* Minden kevélység, mely azon megismérést tőle megtagadni akarná, minden gonoszságok között legostobább legborzasztóbb gonoszság, midőn azzal, úgy mint ön mivel kérkedik, a' mit néki az *Irgalom* egy Isten' irgalma adott! — Nem kevésbbé a' hibás szemérem-is az időkornak másik mérges plántája, mely velünk azt hiteti-el, hogy mindenütt elkelletik pirulunk hol idegen segítségre szorúlva negédesen csupa önerőnkre vissza-nem tekinthetünk. — Ah megalázza ugyan az a' *port* ha elismeri: *Attól*, a' ki ezer meg-ezer teremtések felett Uralkodó, a' ki hatalmában hordozza az eget és világot, attól rendeltetett nekem-is a' jóbéli osztály-részem, a' mim vagy on *attól van* kinek mindene van? Megalázza ugyan a' semmit, ha hódoló tisztelettel feltekint ahoz, ki nélkül a' semmiből soha ki nem jött volna? Megkell-é pirúlnia

*) I. Korint. IV. 7.

az erdő lapjának azért, mivel a' naptól szivja tenyészetét? 'S hát terhére lehet-é annak, kinek a' legközelebb való pillan-
tat sincs hatalmában fejet hajtani az e-
lőtt, ki az időknék és az örökkévalóságnak
parancsol? Oh „*ha bölcseség nélkül szü-
kölködöl, könyörögj* mindenekfelett az-
ért, *az-is megadatik néked*“ *) Vagy
légy oly hatalmas, oly gazdag, oly nagy
mint az Isten, és lehess-el nélküle, vagy
ha ezt nem teheted, *vald-meg kitsiny-
ségedet* „*A' kevélyek' ellensége* Ő, *az
alázatos szivűeknek pedig jóakarója* **)

Azonban nem elég csak megismérni
tehetetlenségünk', és függésünknek érze-
tében az atya' áldásait, szükség azok'
emlékezetét-is állandóúl megtartani, meg-
újítani, és gyakran mintegy feleleveníteni
magunkban. Az ájtatos megújított *emlé-
kezet* annakokáért a' második szerkezte-
tő része a' háládatosságnak. — Soha so
enyésszék-el azért emlékünkből az a' mit
egyszer megismértünk, soha lelkünk-ből
ki ne vesszen, mely sokat adott légyen
nékünk az Úr, különben az elvett sze-
retetnek számba nem-vétele könnyen meg-
vetésre fordulhat. A' ki egyszer *elfelej-*

*) Jakab I. 5.

**) Péter V. 5.

té azt a¹ ki őtet megáldá, máskor könnyen *elárúlhatja*. Távoztassuk azért ezen veszélyt magunktól! Valamint a² reánk áradt jótéteményt, soha többé nem történte tenni nem lehet, úgy mi se engedjük soha a³ hálás emléket szemünk elől távozni. — Ugyan-is, *mi* elég okosak vagyunk arra, hogy a⁴ parányi jót, melyet talán mással műveltünk, több esztendőnk múlva-is fel-fel számítsuk, de hát a⁵ mi már egy emberre-nézve helyes dolog, avagy nem illó az másra-is? Avagy csak *másokkal* kell-é számat vetnünk, és a⁶ *magunk tulajdon* Istennel való számadásunkról, mihelyest ne talántán egy óra, egy nap, egy esztendő végzetetlen kegyeinek bizonyítványait elhaladták, nem gondolni többé azonnal? Avagy nem újul-é minden nap az ő jóvólta felettünk? Avagy nem hordoz, nem véd, nem táplál nem tart-é ő maga éppen úgy mint tegnap bennünket? Avagy a⁷ koronás Proféta⁸ ezen felszólítása alaptalan-é: „*Aldjad lelkem az Urat, és el ne felejtse semmi adományát.*“ *) „*Örökkétartandó az Ő irgalmassága*“ **) Ha tehát elfelejtett könnyelműségben eljártodjuk az életet, az életet, mely egyedül az ő

*) 'Sólt. CII. 2.

**) 'Sólt. CXVII. 1.

ajándéka, vagy méltatlan lelki tunyaságban soha, vagy csak ritkán emelkedünk fel ahhoz, a' kinek egyedül köszönhetjük azt, hogy lelkiek vagyunk és hozzá hálaadó szívvvel felemelkedhetünk, rosszabbak leszünk még azon lényeknél-is, melyeket lábaink alá vetett. Mert ezek megismérik őt, holott magok jólléteket meg nem isméri; mi mind a' kettőt megismerjük, de mind a' kettőt el-is felejtjük. Megbocsáthatlan gyalázat! Gyalázat párosítva egyszer'smind a' leggondatlanabb *magunk iránti* törekvéssel! Mert a' ki a' jótettet elfelejti, az a' további jótétről lemondott. Bölcsen említi az istenfélő Cassian: Csak az érdemes valami *jobbra* kinek szívéből a' *jónak* emlékezete ki nem hal^{*)} Bölcsen szent Bernárd: „Csak a' ki *kevésben* vala hiv, fog *sok* „felett megbizatni^{**)} Azért ide-is tartozik az, hogy ne csak a' *sokról*, tudniillik az Isten' rendkívüli malasztjairól, hanem a' *kevésről*-is, tudniillik a' szokott és mindennapiakról-is buzgó szívvel emlékezzünk. Ezek-is áldások, meg nem érdemlett áldások, elég ennyi, bármely kicsinyek és kevesek legyenek-is. De valójában nem olyanak. Csak tompa

*) Cassian. Sup.: „Quoniam misericordia etc.

***) S. Bernard. Serm. 4. super Psalm.

elménk, vagy változás-utáni vágyunk teszi olyanokká azokat. Ha megfosztatnánk azoktól, fájdalmasan éreznők vesztésünket. Avagy nem árad-é ugyan azon egy hatalomból, ugyan azon egy jószágból a szokott és szokatlan-is? Nagyobb valami-é a bélpoklosságot, mint a mai Evangeliumban történt, a beteg emberi testből kivenni, mint a roppant Világ testeket maga ezer évi forgásokban zavaratlan fenn-tartani, hogy nagy romlással öszve ne omoljanak felettünk. *Itt-is, amott-is az Isten' ereje létezik.* Több valami itt létünket földiképpen végre fordítani, mint minket általánosán teremteni? *Itt-is amott-is az Atya' szeretete lebeg.* Ugyanazért itt-is amott-is egyaránt vidám, lelki soha meg nem hűlő emlékezet melegitse keblünket.

Harmadik kötelessége az Háláadónak a jóltévőhöz való ragaszkodás, vonszódás, annak dicsértetése, dicsőítése, és kivált *jövendőre-nézve bizodalom* — Vannak szempillantatok, hol váratlan egyes áldások lepnek-meg véletlenül bennünket; ilyenkor a szeretet' érzetivel és a dicséret' szavaival nem szükölködünk, de ha a sajátunkká lett jónak summáját át-nézzük, akkor a dicsőítő szavakhoz, és

a' háláséreményekhez még más valami is párosúl: erős, rendületlen bizalom minden időkre-nézt. — 'S méltán: Ugyan-is a' ki eddig-elé kegyes, erős és hatalmas volt irántunk, a' lesz ennekutánna-is. A' ki el nem szégyenült azért hogy adott, és ismét adott, annak elege fog lenni ennekutánna-is. Azért ha háláadó szívvel akarsz viseltetni, távól légyen tőled minden komoly tünődés a' jövődő iránt, távól légyen tőled az, hogy kéteskedve tekints-fel az egekre, valyon jovat kívánják-é azok? Nem illő ez ahoz, ki oly bőv kegyekkel megáldva, oly felette megadósítva, oly sokféleképpen a' háláadattosságra le van kötelezve. Egy jóltévő, mint a' milyennek az Istent eddig megmútattuk, soha magát meg nem tagadhatja. Még akkor-is midőn szines roszt bocsát mi reánk nem bocsát ő azzal valóságos roszt. A' szenvedések-is nyereség, azok-is valóban gyakran a' számba nem vett áldásokhoz tartoznak. Mi lenne némely közülünk, ha az Isten őtet soha meg nem látogatta volna? Ugyan-is, a' mi rossz van bennünk, az legjobban, rossz által irtatódik-ki. Mint az ércz a' kalapács alatt, úgy lágyúl-meg az emberi szív-is az Isten' súlyos keze alatt. A' nyakasság megtörődik, a' megátolkodás

kipárológ, a' hiúság távoz, a' képzelet, az öntetszés, az önmagába vetett büszke bizalom elenyészik, oda lesz 's a' t. Ugyanazért semmit sem tehetünk ilyen esetben, ha a' dolgot megfontoljuk, mint egyesíteni hangzatunkat a' szent Kőltőnek 'Sóltár énekével: „*Jó nekem hogy meg-
aláztál engem, hogy megtanuljam
igazságodat*“ *) és szent Agostonnal „szívünk' mélyéből így kiáltani: „Di-
csérd én lelkem a' Mindenható irgal-
mas Urat, dicsérd őtet szüntelen, jó nap-
jaidban azért mert boldogítva érzed ma-
gadat; a' roszakban pedig, mivel azok
által megjobbítottal“ **) A' szüntelen
való földi ember' kénye némelynek csak
ártalmára lehetne — az öröm részegít, az
inség józanná tesz, 's ez az oka, hogy né-
ha az utóbbi éppen legjobb jótétemény. —
Hát még mennyi földi boldogság nem fakadhat hasonlókép' a' bal sorsból? Tud-
juk-é minő kicsapongástól, minő romlástól
óvott légyen-meg némü-némü csekély tes-
ti fájdalom? Ha létünk' kies kertjéből egy
öröm ró'sa leszakasztatott, bizonyosok va-
lánk-é valyon nem lappangott annak háta
megett egy gonosz féreg, mely az egész vi-
rágszálat vég veszéljel fenyté? Haj — az

*) 'Sólt. CXVIII. 71.

**) S. Augustin. Super ill. Tota die repleatur os meum etc.

Isten tudja mi legyen szükséges és hasznos nekünk! Jobb' szeret ő bennünket mint mi önmagunkat! *A' bizalom szép köszönet!*

Végre, valamint a' Jót mindenütt nem csak puszta érzetekben és szavakban kell szoritni, hanem a' lehetőségig tettel-is megmútatni, így van a' dolog a' háládatosság' kötelességével-is. — Az *emberek* iránti hálás érzet tette válik *viszszánózat* által: Ha t. i. a' vett jót nem csak megismerjük, arról nem csak megemlékezünk, azért nem csak dicsirjük és szeretjük őket, de ha alkalom adódván, vagy szükségek hallgatva kívánván egy vagy másféleképpen azt vissza-fordítjuk, ekkor vagyunk háladatosak cselekedetben. — Am de miként fizethetünk-meg az Úrnak? Övé vagyunk mi, övé a' mi létünk, övé minden valamit csak a' ropant világok foglalnak magokban. Sokkal inkább vagyunk mi a' *Teremtőnek* alávettette, mint akár mely rabszolga az ő uralkodójának. Sokkal inkább vagyunk mi lekötelezve annak, kiben élünk, és vagyunk, mint a' legalábbvaló Jobbágy lehetett valaha az ő urának erejével és vagyonával köteles! Más valaminek kell tehát itten kipotolni

azt, a' mi megnem adható, 's ezen más valamit maga az Isten kijelentette. „*Há Izrael rosszat mivel az én szemeimben, így szólván a' Profétánál és az én szózatomra nem hallgat, megbánom akkor a' jót, melyet véle cselekedtem*“ *) Há tehát a' rosszat az Isten' szemeiben nem miveljük, hanem az ő szózatjára hallgatunk jótéteményeivel sáfarkodván az ő tiszteletére és a' mi boldogságunkra, akkor lefizettük néki adósságunkat. A' megfizetés' helyébe lép tehát itten annak jóra való hívséges fordítása, a' mit az Isten nekünk ajándékozott, helyébe lép az ő akaratja szerénti pályafutás, az ő általa nekünk adott eszközök' segédjével az általa kitűzött célokra való törekedés. Így nem csak érzettel és szóvakkal, hanem tettel-is megismérjük, dicsirjük és szeretjük őt. — Viszszanozzuk azért jámbor életünkkel az ő kegyeit, és akkor egy nemesebb dicséretet szenteltünk nékie, mint a' milyent minden emberi nyelvek rebeghetnek. Felesek ezen kegyek' jelei, tartasuk-meg annakokáért mi-is mindenhol a' jó célokra fordításnak hívségét.

Mindenekelőtt az adott étellel halálunkra vissza ne-éljünk. — Légyen an-

*) Jerem. XVIII. 10.

nak szakadatlan *fenntartása* nem a' testi kivánságokért hanem az igazért megnyujtatott ajándék. Ezen földnek javai mellyeket kegyes kézzel mértki-számunkra; az egészség, használható tagok, egy kellemetes munka-kőr, elégséges vagyon 's a' t. légyenek serkentő rugóink, miszerint valaha nagyobbakra-is méltók lehessünk. — Örvendezzünk hála-érettel, hogy a' honba vezető útat a' *mi földi emberünknek* oly sok *földi jó tett* által megkönnyíté, 's kivilágosítá, éljünk józanan és mérsékelve azokkal, 's ha azok éldeletében boldogoknak érzük magunkat, serkentsen-fel olykor az örök Atya' irgalma, hasonló irgalomra szükölködőbb embertársaink eránt. — *A' lélek áldását* elne resteljük, sőt érleljük azt mindég magasb tökélyre. Egy nap se múljon hasztalanúl-el tőlünk, mellyben nemis miveltségben gyarapodhatunk. Soha se légyen a' jóra való restség barátunk, soha a' munkátlanság társunk; elvan halva a' rest ember, eltesti lelki-képen-is, még mielőtt meghalna. Hogy az igaz vallás' nagy és szent javát bécsülni tudjuk, mutassuk-meg azt az ő parancsai' megtartása által. Ne tegyük szokásunkban és magunk viseletében a' pogányhoz

hasonlókká magunkat, kitől — mivel az ő vallásos dolgában az emberi ész mélyen lealacsonnítva szemléljük — Komolyan, vagy fájdalomson szoktunk elfordulni; ne hogy felségesebb világunk, melyet tunyaságunk által setétségre aláztunk, majd megítéljen egykor bennünket. Továbbá a' Jézus' kimondhatatlan, és maga egész becsében megnem fogható áldozata, melyet a' mi váltságunkra, és egy boldog végetlenségre leendő alkalmas voltunk miatt vitt végbe, visszánózzuk kölcsönös nékie léendő magunk átadása, és az ő tanítása eránti erős hit és belső vonzódás által. Tegyük-meg miis az ő szeretetéért mindent, *mindent*, a' mit megtehetünk, oh mert hiszem alig tettünk valamit. Melly igazán, melly elmésen, és a' legnemesebb háláadás' szent tüzétől hevülve törki Sz. Bernárd: „Ha egészen tulajdona vagyok az Istennek, a' földi életre lett születésemért, mit tehetek a' mennyei életre lett ujjá születésemért? Az első munkájában *engem* ad nekem, a' másokban pedig *maga magát*, és midőn *magát* magának adá, akkor *engemet* ad vissza nekem. Nekem adatva, és nekem vissza-adatva, tehát magam *magamért* kétszeres adós sa vagyok ő néki. De mit adhatok né-

„ki érette? Ha ezer-felé oszólhatnék, 's
 „ha minden részem övé lenne-is, ugyan
 „mi vagyok én az én Uram Istenemhez
 „képest? “ *) Valóban mi, oh mi va-
 gyunk mi, ama legszentebb *Megmérhe-*
tetlenhez képest?! Midőn azért semmi
 vagyunk a' mi Urunkhoz képest, adjuk
 nékie őtet magáért. Légyen thronja szí-
 vünkben, és szívünk légyen a' mi *áldo-*
zatunk. Az *Isten* mi bennünk, e' légyen
 az adomány, mellyet az Istennek viszünk.
 Az örökkévalónak, annak a' mi kedves
 előtte légyen most és mindenkor minden
földi bennünk alája vetve — égi fényben
 lépjen előnkbe a' *bévégzeti* képe, és lé-
 gyen az a' mi nagy és rendületlen cél-
 zásunk — a' bűn' kedve és csalfa volta
 távozzék-el az isteni lélek párája elől —
 a' rény tiszta fénye ékesitse lelkünk' sze-
 krényét napról-napra mind inkább az
 Istennek méltó templomává — — úgy lesz
 a' mi köszönetünk-is méltó hozzája, így
 fogunk mi adosságunk le-fizetésében *tő-*
le tetszést, magunknak pedig új malasz-
 tot nyerni.

Valaki embernek hivattatik, de le-
 alacsonodott a' nem emberiségbe, vala-
 ki a' helyett, hogy az Isten kedvelte rény-
 nek szentelje magát, a' gonoszság' szolgál-

*) S. Bern. de dilig. Deo.

latjában adózni meg nem szűnik, valaki a' kaliczkába zárt kigyóként az Isten' jó-téteményeivel csak a' gonoszra hízván magát, mindég többre vágy, 's végre még jóltévőjét-is megemészti, az az: a' ki az emésztő bűnt magában hová tovább ha-
rapozni engedi, miglen csak nem minden istenes érzemény megszentelenített lelkében végképpen megőletik, a' ki, egy szóval, midőn az Atya' őtet át az életen meg-
becsülé, az Atyát, mennyiben rajta áll, életében gyalázni kívánta; az olyan ma-
ga magát gyújtá-fel kiólthatlan szégyen-
nel; sőt nem csak, hanem mennél nagyobb
vólt az elvett áldás, és mennél nagyobb
az áldás' adója, annál nagyobb, annál ér-
demlettebb romlást készített ő magának.

* * *

Atya! Jóltévő! Örökszeretet! Oh en-
gedd, hogy minden gondolatunk hálás
gondolat, egész éltünk szeretettel diszló
élet és engedelmesség légyen!! Teli va-
gyunk mi a' Te jóságoddal, imádva bö-
rülünk előtted a' porba. Megismerjük ál-
dásaidat, soha ezen megismérés a' lusta
feledékenység' prédájává ne légyen — meg-
ismérjük áldásaidat, soha se távozzék-el
tőlünk, a' Te irgalmadba vetett határta-
lan bizalom — megismerjük áldásaidat,

soha megne hazudtolják cselekedeteink
szántsándékkal ezen megismérést. — Lé-
gyen továbbra-is — Te mindent Boldogi-
tó! légyen továbbra-is a' Te szent Ke-
gyelmed mi velünk, hogy Kegyelmedre
érdemesek maradjunk, hogy azt bölcsen
és igazán használjuk, — hogy hivséget
mutassunk, — hogy minekutánna itten *hol-
min* átmegyünk, majd annál biztosabban
mindent megszerezheszünk! Ámen.

VIII.

A' Jézus által hirdetett boldogságok még itt a' földön bételjesednek.

Minden Szentek' Innepére.

Látván Jézus a' Seregeket, felmene a' hegyre és megnyitván a' száját, tanítja vala őket. Máté V. 1, 2.

Jézus tanítja vala őket. Irigységre méltók! Az örök bölcseségnek Egyszülöttje maga jön közükbe, közölni velek az isteni bölcseség' fény-sugárát, 's az által lelküket egy magasb létre mivelni és vezetni, Melly boldogok ők, kik boldogokká lenni *általa*, a' boldogság' kútfeje által tanittatnak, kik a' tökéletességet szomjuhozván, maga a' tökéletesség által ki-
elégítettnek! — De melly boldogok azonban *mi-is*, kiknek ugyan azon tanítás tisztán és szentül fenntartatott, ugyan azon isteni bölcseség' sugár-fénye a' lelkek' alkonyát eloszlatván a' célra vezető pályán tisztán vllágit, ugyan azon

mennyei jelentései Krisztus Urunknak, mellyek az emberiség' szent nagy öröksége, a' földet *szépitik*, az egekre *biztasítanak!* — —

Sokan voltak minden időben, kik ezen isteni jelentésekre teljes hittel 's bizalommal sziveket felnyitván szert tevének arra, a' mit azok ígérnek: a' jelen 's örök boldogságra. Sokan voltak, kik megfontolván a' jutalmok' nagy voltát, nem vették számba ama bajos feltételeket, mellyeket az Isten' fia mai beszédjében kíván, és végnélküli öröm leve jutalmok. Megemlékeztet minket a' mai innep nap mellyen az Anyaszentegyház emlékeket innepli, mindazoknak emlékeket, kik a' Jézus' lelkétől lelkesülve Jézus' tanítása szerint élve, a' mennybéli Atya' dicsőségébe felhatottak. Egy hon teli boldog lakosakkal, egy lakhely teli étellel, és szeretettel, teli felséggel és tökéletességgel, teli soha nem sejdített, soha meg nem zavart, soha nem halandó égi kényekkel ... ez ama kép, mellyet az Anyaszentegyház ma lelki szemünk' eleibe tesz — Ki nem mulatozna csendes örömmel e' mellett! Ki nem kívánna bemenni egyhor a' múlhatatlanság' és legboldogabb közléseknek honjába! Ki nem ohajtana részt venni azon boldogoknak halhatatlan Hállelu-

jaiban, kik mind ama mondhatatlannak mit az örök szeretet maga teremtményeinek a' jobb világokban fenntartott bátor-ságos birásában határ nélkül boldogok-nak érzik magokat! — Résünk vagyunk nekünk-is az örök szeretet' ezen áldásai-ra, reánk-is várnak mint az Isten' szenteire, ha miis valamint ők, azon útasításokat, mellyeket az isteni Mester a' boldogságra a' mai napon előnkbe adott, hiven követni, és az Urnak megdicsőítetjéi' körébe tartozni *igyekezünk*. Sokan cselekedték ezt, sokan valának, kik a' mai napnak nevet adtak, és Egysem — *az Isten kereskedik e' mellett* — Egysem bánta meg azt valaha; mert „örül-jetek és vigadjatok, *nagy a' ti jutalmatok a' mennyeekben*“ így szól vala *Az*, a' ki valamint *nem csal*, úgy megsem *csalattathatik*.

Azonban sokan valának minden időben olyanok-is, kik el-fordulva Jézustól és az ő egeitől azon boldogságot, mellyet ma némű-néműképpen megígér, egyedül a' földön keresik vala. *Vajha azt senki közülök valaha meg nem bánta legyen!* — Noha gazdagon, de mivel szívekben a' hitnek és bizodalomnak nem volt igaz hazájak, sokkal távulabb, sokkal bizonytalanabb' tűnt-fel előttük azon

boldogság, sokkal értetlenebb' maradt csak a' testiséget értő és csak azután vágyó állat embernek, hogy sem az őt hidegen ne-hagyta volna, Igen terhes valának a' feltételek' fáradsága, igen kemény a' várakozás' terhe, igen bizonytalan a' bizodalom nélkül való szívnek a' sötét jövődó' képe .. „ki tudja ám, *mi* és *miként* lesz!“ .. így szollának ők, és az *egykori* boldogság elveszté részéről maga ingerét. Hol szegény, hól szomorú, hól üldözéseket szenvedőnek lenni, a' mint Jézus a' mai napon kívánja, hogy majd *egykor*, egykor a' *messze bizonytalan távolban* káratlanná legyen ... áh ez be nem hatott szivekbe, ellévén veszve reájok-nézve az isteni bölcsesség' sugára, 's beleplezve magokat a' földi szerencsébe inkább az úgy tetsző bizonyosabb, és kecsesgetőbb jelent választák, hogy sem egy messze-lévő *jövendőnek*, csupa *reményét*. Elvonták a' lélektől az ő igazát, elvonták tőle a' mennyieikhez közel-való állását, és csak az idei kellemekre függesztették annak gondjait, csak a' földiekben hivalkodván és csak a' földi szerencse után fáradozván. — De vallyon *volt-e* valóban szerencséjék-is? Oh vajha ezt mondhatták volna, de im ezt kellett nekik mondani: Csak a' szerencse' *csillám-*

lása vólt, csak a' külszín pompáskodott, miglen azalatt az emberiség' nemesebb része kielégítetlen, lecsendesítetlen és szü-
kölködve maradt ő benne. De hiszen
hogy-is lehet vala másképpen? *Benn* la-
kozik az igaz szerencse, *belőlről* kell an-
nak kijőni; minden külső dolgok hiába
próbálgatnak bűbájolni bennünket, ha a'
lélek pusztá, bádjadtt, nyugtalan. Már pe-
dig ad-é a' föld egyebet külsőségeknél?
'S vallyon nem ered-é a' jobb lelki bol-
dogság, nem ered-é a' mennyekből a' lé-
lek' menyországa? 'S vallyon nem szok-
ta-é a' lélek, ha elhagyatva, eredeti ro-
konságától távozva erőszakkal mindig csak
a' földhez vonatik, maga magát belső áll-
hatatlanság és úresség által megboszulni?

Mindazáltal ezen utóbbiak most-is elég
követőket találnak, olyan követőket, kik-
nek a' Jézus' beszéde hasonlólag kemény
beszéd, és kikre a' föld' ígéretei sokkal
édesebben mosolyognak, hogy sem az I-
sten fia' ígéretei iránt elégséges érzetek
maradna. A' jövendő jutalom feletti gon-
dolat általak-is megfontoltatik, de gyak-
ran egészen elnyomatja azt, az ók sze-
meik előtt bajos és elrettentő feltételek'
gondolatja — 's így az *egykori* boldog-
ságért nem akarnak a' *mostaninak* hiá-
nyával maradni. Azért ők-is a' lelkiek-

től elfordulván, el a' Megváltó' igéjétől, és néki a' földieknek bókolván, onnan várják azt a' szerencsét, mellyel Jézus hasztalan kínálja őket. Sajnálásra méltók! — Még nem tapasztalták a' földieknek tulajdonképpen való őszveséges jutalmát, hanem csak ábrándozván felőlek, többet élnek önteremtett képekben, mint a' valónak gyakorta olly fájdalmas de jóra való útasításában. — Azt sem vették soha helyes figyelem alá, miként jelenti ki Jézus a' mai napon magát. Hiszen nem azt mondja: Boldogok *lesztek*, hanem: Boldogok *vagytok* ti (vagy boldogok ők:) — még most vagytok boldogok — még most *jelenualókép*, ha az én igémre halgattok. Így tehát ezen kitétellel, úgymint a' jelenualó idő' élésével még *ezen élet-re* való-nézve igéri ő a' boldogságot, azután teszi hozzá a' jövődőre-nézve való-is: *mert a' ti jutalmatok nagy lesz a' mennyekben*. Mellyszerént azok, kik a' Jézus' szavát megvetik, kettős hibát ejtenek szerencséjék értésében, és azt nem csak *egykorra*, de még *mostanra-nézve-is* megvonják magoktól.

Ah hiszen az *Isten*' bölcsesége szól itten mi hozzánk, az *Isten*' szeretete vezérel ezen szavakban bennünket, hogy ne gondoskodhatnék és hogy ne *akarna* gon-

doskodni ő a' mi földi boldogságunkról is legjobban! Hogy ne lenne már-is még *most* az a' boldogabb, kiben amaz isteni bölcsesség; és szeretetnek tanításai hallatlan és követetlen elnem hangzanak! Fuszuk át azokat ószveségesen, ama tanításokat, mellyeket Jézus a' mai nap' a' boldogságra osztogat, és bár melly kétesnek látszassék-is az első tekintetre e' előttünk, úgy fogjuk találni hogy mindenütt eme biztosítás valósúl: „*Boldogok*, nem csak boldogok *lesznek* azok, kik az ő kijentéseit megtartják!“

Igen-is boldogok, ezerszer boldogabbak azok, kik az ő igéit hallgatják és megtartják, azoknál, kik azt megvetik, boldogok azok majd egykor, *de már-is* boldogok. — Mert különben Te, Szent Idvezítő, őnmagadat, minket, 's a' mi jólétünket vagy megnem értetted, vagy készakartva bennünket — mind a' kettő a' legborzasztóbb meggyaláztatás — eltévesztettél, midőn a' mai nap' olly bizonyosan ígérted-meg a' te hivednek ama boldogságot, még pedig *mostanra-nézve* ígérted meg azt Engedj azért e' jelen órában eme igazságról eszmélkednünk, és azt belsőképpen megismernünk, hogy mi-is a' te tanításaidat hallgassuk, és mind végig a' *mi boldogságunkra* hiven kövessük. —

Az Atya, a' Te, és a' Szent Lélek' ma-
lasztja legyen mi velünk, és igazgass ben-
nünket mindenre, a' mi néked kedves,
nekünk pedig idvességünkre lehet.

Az Isteni Mester tanításai között, mel-
lyek nem csak a' jövődő, hanem még
ezen élet' igaz boldogságára czéloznak,
így hangzik az első: *Boldogok a' lelki
szegények.* — Egy olyan kitétel, mel-
lyet a' pajkosság szint oly gyakorta el-
me játékává tett, valamint a' lágy szivü-
ség hibáson magyarázván félt attól. Mi-
dön tudniillik némellyek ezen hozzátételt
„*lelki*“ vakmerően elcsavarták, azalatt
mások azt egészen keresztül nézték. És
így szemtelenkedének amazok, így csa-
latkoznak emezek. — A' fonák elmeját-
kozás, mely örömet üzi játékát minden-
nel, a' mi szent, ezen kitétel' helyébe
„*lelki szegények*“ alája csusztatván ezen
„*kitétel: szegény lelküek*“ emigy gú-
nyolod vala: Hogy az Evángelium az ü-
reslelküséget, az érzetlenséget és tudat-
lanságot mondja boldognak. Úgy de —
jöllehet alig méltó a' fáradságra a' szánt-
szándékos méltatlanságokat igazaltatni —
más dolog *lelkiképpen* szegénynek lenni,
más, szegény *lelkünek* lenni, már pedig
melyik értelemnek légyen itten helye,

nem lehet által nem látni. Mert az Istennek amaz örök lelke, mely által ezen kinyilatkoztatást vettük: „*Boldog ember, a' ki megnyeri a' bölcséséget, és a' ki öregbiti értelmét, mert jobb ezeknek kereskedése minden kincsnél*“ *) és a' Szentséges Megváltónk, a' ki nekünk ezt a' parancsolatot adá: „*Legyetek tökéletesek, volamint a' ti mennyei atyátok is tökéletes*“ **) bizonyára nem ajánlhatának vala nekünk szegénylelküségét. Ezen igék: *bölcsesség és értelem* éppen ellenkeznek azzal, valamint a' Megváltó' ezen kitétele-*is: Legyetek tökéletesek; mert a' „tökéletesség“* által minden kétségen kívül nem a' testi tökéletesség értetik; már pedig a' lelki miben áll, hanem ha az ismeretben és az akarat' tisztaságában? — Nem éppen oly szántszándékos, ámbár nem kevésbbé megvető vala a' csalódás azok részéről, kik a' *Jézus'* fennebbi kinyilatkoztatásában ezen kitételelt „*lelki*“ egészen kifelejtván, csak amaz irtózatot igéket „*Boldogok a' szegények*“ hallják vala. Mert midőn e' szerint ők a' szegénységet, a' *feltétel nélküli ideig való szegénységet* az idvességre elmúlhatatlannak képzelik vala, reszkete bennök a' földi ember, keménynek lelé azon igéket, keménynek le-

*) Példab. III. 13. — 15.

**) Máté. V. 48.

lé az élet' minden kényelmeiről lemondani, és elfordulván a' meg nem értett világ Idvezitőtől, inkább akara nála-nélkül gazdag lenni mint ő vele szegény. Úgy de az Isten' küldötje nem csak azt mondá: Boldogok a' szegények; hanem ezt-is hozzá-tevé „a' lelki szegények“ melynélfogva még azt sem zárta-ki, a' ki a' világi birtokra-nézve leggazdagabb. De hogy-is tehette volna ezt? Hiszen a' földi gazdagság-is *Isten'* mive, és Isten' adománya, hogy hozhatna az *csak azért, mivel bíratik*, kárhozatot mi réánk? Hogy tehetne bennünket az Isten' adománya *mint olyan* az ő szemei előtt, a' ki minket azzal megáldott, vétkessé? Az Isten nem áld azért, hogy megrontsan . . . Ha a' feltétel-nélküli szegénység volna az első és legszükségesebb kívánat az idvességre, valamint *mindenik* az idvességre meghívatott, úgy mindeniknek, még pedig az Isten' akaratjából, a' ki ezen feltételt az idvességre tűzte-ki, el-kell vetni a' földi javakat magától, 's így asztán mi végre teremtette volna az Isten azokat? Miért mondotta az első pár embernek: „*Töltsétek be a' földet, és hajtsátok azt birodalmatok alá, és uralkodjatok mindeneiken, a' mik rajta vannak?* *) Nem, oh

*) 1. Moyses 1. 28.

nem feltétel nélküli szegénységet, nem ideigleni vagyonban lévő szegénységet, de *lelki* szegénységet kívántólunk a' mai napon az Idvezítő, mely szerint az ő kijelentése sem tesz egyebet, mint: Boldogok azok, kik bár mely sok szerencséjávaival bővelkednek; de azért még sem kötik azokhoz *lelkeket*; nem úgy nézik azokat, mint az élet' egyetlen-egy kincsét; nem vetik azokba minden bizodal-mokat, sem nem vonják azokért az emberiség' átkát magokra. — Úgy hogy ezen kijelentés szerént még a' legszegényebb-is, kinek kevese, vagy semmije sincs. több után való szerfeletti vágya; vagy a' kevés vagyonkájához való szerfeletti ragaszkodása-által azok közé tartozhatik, kik *lelkiképpen*, az-az: akarát' és kíván-ságban gazdagok, és a' Jézus' mai igére-téből kirekesztetnek, ellenben még a' leg-vagyonosabb-is, a' ki minden bővséget maga-körül felhalmozva lát, az ahoz való nem ragaszkodás által azok közé tartozhatik, kiknek lelkeik nincsenek ahoz bilincselve, kik „*lelki szegények*“ és a' mai boldogoknak mondottak' sorá-ba számláltatnak *) Valyon immár az il-

*) Így magyarázza ezt merőben Sz. Agoston-is: „Ha sokkal bírsz, és azzal nem kevélykedel és nem kötőd-le ahoz szivedet: akkor erkölcsiképen való szegény vagy Te. És ha kevéssel bírsz de a' többre-való kielégítetlen vágy dulja békétlenül kebledet,

lyetén lelki-szegények valóban *boldogabbak*, még pedig *már itt a' földön* is boldogabbak légyenek a' lelki-gazdagoknál, bizonyára nem sok kérdés lehet ez-iránt. — Már magában és magáért a' gazdagság nem tehet boldoggá. Mit használ a' pompás öltözet, ha a' szív alatta sír? Sokan keresték a' gazdagságot, úgyvélvén, hogy megnyúgvást találnak benne, és gondat találának. Sokan ezt mondták magokban: Kinek gazdagsága van, mindene lehet. Mindene! holott azt a' mi legjobb meg nem adhatja magának: a' megelégedést és egy csendes lelkiismeretet. Hát ugyan már mit adott nékik a' gazdagság? Egy csoport hizelkedőt és irigyet, kikben néha a' legmélyebb keseredésig megvalósúlva tapasztalák azt a' mit a' köz szózat mond és a' közönséges tapasztalás erősít: hogy tudniillik a' gazdagat csak addig tisztelik, míg táplál, és addig szeretik míg ad. Nem, magában már és magáért a' gazdagság nem az, a' mi itten boldogít. Hogyan lehetnének hát immár azok, kik mind a' mel-

akkor vagyont szomszédhozó gazdag vagy Te! És akkor ám legyen gondod idvességedre! Mert **nem** a' ládában és az erszényben, hanem a' szívben fogja egykor majd az Isten gazdagságot vagy szegénységedet keresni. S. August. sup. Ps. 68.

lett még-is elhíttetik magokkal, és egész kívánsággal, egész lelki erővel, ha bírják, ahoz ragaszkodnak, vagy ha nem bírják, törekedő minden vágyokat arra intézik, hogyan lehetnének mondom, *ők, a' lelki gazdagok a' Boldogabbak?* Fáradhatlan gondtól hányódva gyakran éppen azon tehere ellen panaszkodnak, mely alatt csak nem lerogynak. Vágyaik csak azon bilincseket koholják, melyek nyúgalmokat megfojtják. Életek nem egyéb mint szünteleni viaskodás a' bizonytalan-ért. Ha vagyonjoknak egy részét elvesztik, szerencséjük egy részét már sirba temették, ha pedig mindent elvesztenek, akkor minden boldogságok oda van, a' szerencse és öröme-nézve *megholtak* közé tartoznak; miglen az-alatt az oly ember, ki nem csatolja szívét kincseihez, kinek az Isten a' jobb vagyon, ki inkább az erényben, mint az aranyban kíván gazdag lenni, mely-szerént az utolsó gyarapítására nem fordít több időt és gondot, mint az első megtartására, minden viszonyaiban a' csendes lelki nyúgalmat, az Isten' szent békéjét, mely minden gondolati erőt feljülhalad, megtartja, és a' hol amazok a' szerencse és öröme-nézve megvannak halva, szerencse és öröm nélkül soha nem szükölködnek. Igen-is,

boldogok a' lelki szegények! Továbbá a' földi jóhoz való mérséketlen ragaszkodás, a' gazdagság után való forró kívánság, mely gyakran nem hoz veszéjt fejünkre! Oh mely gyakran egyetlenegy gyümölcse a' lelkiismeret' fülánkja, és egyetlenegy jutalma, ha bár ki-is elégitetett, 's a' mit kívánt, elérte, a' tenger szenvedés! Avagy talán erőt 's egészséget szerez a' gazdagság? Koránt sem, sőt gyakran inger és alkalom az erő' éegesség' megrontására és az időnapelőtti hervadásra. Avagy talán a' bölcseségre vezet-é? Igen-is közben-közben; ah de nagyobbára csak a' balgatagság' széles pályáját szokta felnyitni, mely asztán sokkal könnyebben — mint a' szükölködésben — talál a' kivitelre eszközöket. Avagy talán tapasztalásokkal gazdagit-é? Igen-is, végre azon szomorúval, hogy a' leghevesebb földi vágyak-is csak nyugtalan-ság a' kísérője, és csalódás a' vége, hogy az értelem elnyeletve egészen az időtől, a' Mindenható iránt elidegenül, és a' lélek elfordulván Jézustól, 's az ő tanításain kívül keresvén boldogságát, jelenleg-is attól elesik, jövődőre-nézve sem teszi magát arra méltóvá. Oh mely igaz mondás az: Ha gazdag akarsz lenni, nem vagyonodat szaparittanod, hanem *kiván-*

ságaidat kell kevesbitened. — Boldogok azért, boldogok a' lelki szegények! Mert övék itt a' megelégedés, nagy jutalom; és majd egykor a' mennyek országa, melyről az ideigi javak után való nyughatatlan vágyakodó, zivataros hánykodás között elnem feledkeztek és arra magokat méltatlanokká nem tevék.

Boldogok a' szelidek, mert öök bírják a' földet, így folytatja az Idvezítő maga tanítását, és éppen midőn ezen kitéttel él, maga köti-egybe ezen második virtussal, melyet ajánl, még itt a' földön léendő jutalmát. De ha mindjárt nem is Ő lett volna az, a' ki a' mai tanítást adá, még-is itten semmi kétségnek helye nem marad, hogy a' szelid lelkű még *itt a' földön* sokkal szerencsésebb légyen, mint a' ki a' szelidségről mit sem tud. Azonban ez a' tulajdon-is azon felesek közé tartozik, melyeket inkább másokban szeretni, mint magunkan kitűntetni szoktunk. Néha úgy tetszik, mintha ez a' szép tulajdon lelki hiányt árúlna, és a' tehetetlenséggel, gyengeséggel egy volna, a' mi nem oly könnyen egyez sokaknak, kik örömet szoktak mindenütt erőszakoson megjelenni, "bátor szivekkel." Amde a' szelidség nem gyengeség — mert rény — és boldogító — melyek közül egyike

sem jelenthet gyengeséget. A' szelidség nem *munkátlanság* nem *gyávaság*, mely mindent magán elkövetetni, magát hidegvérüleg a' sárba tapadtatni, becsületét, jóllétét és jussait magától mindenkitől minden ellenvetés nélkül elraboltatni engedi. Mert Jézus, a' ki nekünk ezt mondhatá: „Legyetek szelidek valamint én“ *) ezt-is mondá a' fő Pap szolgájának, a' ki arczúl csapá őt: „*Ha gonoszúl szóltam, tégy bizonyyságot a' gonoszról, ha pedig jól, miért versz engem?* **”) Hanem minden csekélységért fel nem löbbanni, a' haragtól soha el nem ragadtatván igazságtalanságra vagy alacsonyagra nem vetemedni, nyájasnak és engedékenynek lenni, mindenkor és mindenütt a' hol csak lehet, senkit meg nem vetni, senkit kész akartva meg nem sérteni, sőt még a' szükséges fenytéket is kegyesség, kimélet által keserütlenné tenni, és inkább a' mások gyengéjétszenvedni, mint önmagáéval bántani — ez a' Jézus' képzete és kívánata szerint való szelidlelkűség; ez egyszer'smind az a' szelidség, melyhez több igazi erő kívántatik, mint „az erőszakoskodóknak“ minden ama nagy vóltokhoz; ez az a' szelidség, mely

*) Máté XI. 29.

***) Ján. XVIII. 25.

már *itt*en boldogit, mert ez bírja a' földet, az-az, az emberek' sziveit. A' szelidlelkűnek neki bájolódnak a' szivek, és jóakarattja felől meggyőződve lévén, kölcsönös jó akarattal örvendeztetik őt, kedvelik az ő jelenlétét, mivel nem sértő, keresik az ő társaságát, mivel semmi keménység el nem ijeszti őket, 's az őlk részvétek és bizodalnok, egy a' legszebb virágai közül az emberi boldogságnak, meggyengitetlenül mindég birtokába marad. Ellenben a' dúrva, a' kelletlen, a' vakmerő, ki semmi szelidséget nem ismer, mindenütt maga szögletességével bele-ütközik, és elidegeníti magától a' sziveket, minden embert elijeszt és minden embertől kerültetik, jelenlétivel csak félelmet és érőltetést terjeszt, semmi emberi szívnek nem örülhet; és így a' maga keménysége által valamint mások' terhére, úgy még inkább maga-magának leggonoszabb ellenségévé lesz. — Igen-is, boldogok azért a' szelidek, még pedig már itt a' földön-is: mert övék a' föld, az-az, minden jóknak szeretete, kikre itt a' földön találunk. *)

Boldogok a' kik sirnak, mert megvigasztaltatnak, így szól továbbá a' mai

*) Nagyon egyező ezzel az Irás egy más helyen: „A' szelid lelkek a' földet örökségül fogják birni és a' béke' sokaságában örvendezni fognak. 'Sólt. XXXVI. 11.

oktatás. — Hát ezek-is boldogabbak, 's már *jelenképpen* boldogabbak-é? Ugyan ezek-is boldogabbak, 's már *jelenképpen* boldogabbak. Mert ezt mondja az örök bölcsesség. Igaz, hogy Jézus a' szomorkodók között itten közelebbről azokat érti, kik midőn láthatóképpen jár vala a' földön, az ő szent tanítását elfogadván és mint tanítványai és hívei a' kereszténységnek szentelvén magokat, csak kedvetlenségeknek, vagyonszűrésnek, életvesztésének néztek ellenébe, de a' kiknek szenvedések *közvetetlen az Istenért és igazságért* való szenvedés lévén, kétségkívül a' legjobb öröm vala, a' mint Sz. Pál-is mondja: „*Ha mindjárt a' hit szolgálatja felett fel-is áldoztatom, én „örvendek“ . . . és szerencsét kell kívánnatok nékem“ **)

Azonban reánk-is alkalmazhatók a' Jézus' szövei, mihelyest a' szomorúság alatt nem csak a' földi szomorúságot gondoljuk, úgymint a' mely a' semmivélét' teszi remények' be nem teljesült vágyak, elvesztett örömek 's a' t. miatt búbánattal ostoroz, és a' mely valóban semmi

*) Filipp. II. 17, 18. Ugyan azt mondja Sz. Pál a' keresztényekké lett 'Sidókról-is: „*Jovaitak' elrablását elszennvedtéték „örömmel,“ tudván, hogy egy jobb és maradandó birtok fenntartatott számotokra.* Ezt bizonyítja a' hozzájuk ('Sid.) írt levélnek X. 34.

boldogságot, ellenben sokszor kétségbeesést okoz, hanem ama *szent komolyságot*, mely a' földieket igaz fényben szemléli, igaz értéke szerint itéli és a' világ' minden mosolygása mellett sz' örökkévalóságra-is még egy gondolatot fennhagy magának. — Valaki így szomorkodik, az olyan valóban a' boldogabb, még pedig *jelenleg* már boldogabb. Ugyan-is, a' ki könnyelműleg átjátszodja életét, kíváncsi és szilaj kedvvel semmit csak az ideigvaló öröm' álhatatlan tündér fellepképeit hajhássza, a' csendes lelki szent gyásznak minden gondolatját kerülvén, ah az ilyen csak magát és maga nyugalalmát kerüli! Vaj mely kevéssé van ő elkészülve a' szomorúság' napjára! mely kettőztetve fogja ez őt — midőn eljövend — sújtani. — Egyedül öröm az ő gondolatja és célja — mely kevés erősség és bizalmat találhat ő abban! Minő tünődést és aggodalmat szerez gyakran neki az, hogy ha feltétele itt vagy amott el nem sül, és az álmadott öröm kostolatlan tűnik-el tőle! Minő feszült törekvésekkel, minő áldozatokkal kelletik gyakran célját megvásárolni, úgy hogy azok' hajházásában ide hátrébb elvérzik! — 'S ha bár minden baj és veszély nélkül azon céljához eljut is, de valyon megadja-e az mindenkor azt

az örömet, melyet vágya ígért nékie? Avagy nem minden csupa földi szerencse oly tulajdonú, mely-szerint azok' várásában és elérések után való fáradozásban mindég több kedvet találunk mint magában a' birásban? Avagy nem egy oly világban élünk-é, hol a' gyönyör magarajtunk gyakran hazuggá lesz? 'S valyon nem szoktak-é éppen azok, hik semmi örömet, semmi kényt el-nem vontak magoktól, utóljára a' legüresebb szívvel, sőt néha gyalázattal, bánattal maradni? Ugyan mit nyerének már? Egy a' földiek utáni szomjal teli szívet, de a' mellyet mindazáltal a' föld *soha* ki nem elégíthet. 'S ha mind e' mellett *örömnék* vala az, a' mi jobbára minden földi örömszokott lenni; úgymint „Egy reggel kinyílt virág melyet estve egy dúrva szél-fúvalom ketté szakaszt;“ mi maradt már ekkor nékiek? Egy élet, de egy meglegedés nélkül való élet; egy halál, de egy remény nélkül való halál; egy örökkévalóság, de egy örökös nélkül való örökkévalóság: A' múlandóért viaskodtak, 's a' múlandó lón sajátjak *A' múlandó* ki nem elégíthette őket, a' múlhatatlan pedig gondjokat nem vonta magára, 's így mind ezen, mind a' magasbb világok' vigasztalása el-van vészve részekről. Hogy

ne lenne azért az olyan már jelenleg-is sokkal boldogabb, ki az ideig való örömeket egyáltalában ugyan meg-nem veti — erre semmi parancs nem kötelez — de azonban a' szent Valónak-is helyt ad szivében, és az örökkévalót mindenkor a' földieknek eleibe teszi?! Bátorságositja magát ő a' csalódástól, elégedetlenségtől és a' bánattól, megvan néki a' legerősebb és legbiztosabb tartalék pontja, élet csendes vidámság, kies remény halála; az ő Megváltójának igéje, mely őtet mindenekfelett a' lélek' dajkálására meghívta, és ama lelki, melynek gyakran, és örömet a' magános és szent fájdalom' gondolatit szentelte, semmi világi helyzetben nem hagyják őt elsúlyedni. A' földön semmit sem vesztett, és a' föld felett mindent megnyert. — Igen-is boldogok, a' kik így szomorkodnak; mivel már itten a' legjobb vigasztalást birván, még bővebben fognak egykor megvigasztaltatni. *)

Boldogok a' kik éheznek és szomjúhozóznak az igazságot, mert ők megelégtetnek; így tanít továbbá a' Megváltó, és ezzel csak azt bizonyítja a' mit

*) Csak az Istenbeni egy hangzat igaz boldogság! nem csak édes képzet az, hanem maradandó, 's élnem enyészik mint a' könnyű virág illatja. At vezet az igaz létre, a' tiszta fényre az Istenhez: az idő' öröme csak egy pillantat, mely már eltűnt, midőn alig kezdődik.

Éppen előbb mondott. Boldogok tudniillik, kik minden dolgaikban az igazságra, az Isten' kívánságára, és a' kötelesség' teljesítésre fordították sziveket és életüket; boldogok, kik mindenek-előtt ezen jókért éheznek és azon éhségeket lecsilapítják. Igazság a' cselekvésben, egyhangzat a' lélekben, a' szívnek vidám és az élet' nemes vólta, ezek azon isteni adományok, melyekkel már itten kielégittetnek. A' jobb részt választották ők, sokkal jobbat azoknál, kik az Isten' és igazság' hátra-vettetésével nem a' Jézus' útján, hanem indulataik' ösvényén boldogságok után kapkodnak. Ah! az ők boldogságok nem egyéb, mint egy mosolygó pillantat, de a' jótettekkel gazdag lelkiismeret egy békés örökkévalóság. — Mi haszna, hogy lelkiismeretek' feláldozásával, tisztjek' megtagadásával, mindenféle módok' használásával indulatjok' szózatját követték?! Akár hogy-is aranyozák-bé a' szerencsét, még sem ölheti-meg a' belső férget. A' mellett rendszerint sikeretlen áldozák-fel azt a' mi legnemesebb — tiszteket és lelkiismereteket. Dicsőséget keresnek, és terhet találnak. Tekintetet, hódolást keresnek, és irigységet, rágalmazást találnak. Testi gyönyört keresnek, és szégyent, hivatlanséget találnak. Fényt és nyugalmat keresnek, és szélvész, s

elárulást találnak. Megnyugtatóst keresnek, és egy vadont találnak, melyben utóljára az únalom, és önmagában való roskadás egyetlenegy részeknek marad. *) Illyen az ember! Mindent magán kívül keres ő, mindent a' mit szerencsének és örömnnek nevez; míg az alatt lassan-lassan minden maga-magára vissza, és maga által fel az Istenhez útasítja őt. Boldog a' ki ezen utasítást korán megérti! Csak azon koszoruk, mellyeket a' vallás és a' rény fon, soha sem hervadnak, soha sem rothadnak-el, csak azok teszik az embert *igaz* vidámmá és boldoggá, és ezen koszorukat csak az igazság nyeri-el. — Boldogok azért kik ezen igazságot éhezik, mert ők és egyedül ők megfognak elégítettetni.

Boldogok az irgalmasok, mert irgalmasságot nyernek; Így folytatja tovább az, ki maga a' legirgalmasabb vólt, kinek élete a' jótetteknek, melyek által

*) Légy király bár, birj mindennel a' mi kívánságra érdemes, de ha a' pusztító indulatok játszadoznak te veled, mindég a' nyugtalanság' ostora fog kinoszni. A' bűn egy égi háború, melyet fénc pusztítások' furiái kísérnek. Legnagyobb örömei-is csak szélvész' dühei, melyek zivatarként törnek-ki és nem sokára mindent lankadtság, és bádjadtságba olvasztanak-fel. Nem adnak csendes boldogságot. Az'tán semmi sincs oly bánatos, mint a' szerfeletti jóllakás, mely a' rénytelen gyönyöröket követi, azonban egy más szerencse vagyon nekünk kitéve — mely fáradságra méltó: 's ez a' tiszt teljesítés (igazság.) E' nélkül minden más jók csak terhek, 's a' teve' hátára rakott szüntelen nyomó a' a' őrüdek.

nemünket lekötelezte, egy hosszú sora vala, a' mai beszédjét, és ez által ujonnan egy olyan biztosítást ad elő, melly maga magát kimútatja, és a' mellynek megismérését avagy az első pillantatra is senki kétség-alá nem hozhatja. De ki is tagadhatná, hogy az, a' ki érző szívét az irgalomra és jótetre mindég nyitva tartja, már-is boldogabb légyen annál, a' ki hideg és önhasznu érzettel más sohajtságaira soha fülét kinem nyitja, más insége' enyhítésére soha kezét ki-nem nyitja? Adhat-é a' gazdagság, tisztelet és külszerencse olyan tiszta és igaz, olyan zavaratlan és tartós örömeket, mint a' milyeneket a' jótétemény ad? A' gazdagságnak legjobb áldása vallyon nem az-az áldás-é, melyet azzal szerezhetni? A' ki azzal bir, ha dicséretre méltó, vallyon nem azért dicséretre méltó-é, mivel sok módja van, itten az Isten' legszebb tulajdonaiban, az ő irgalmaiban, és egykor majd azokért az Isten' jutalmaiban részt venni? Ha ő a' több vagyonnal biró, feles vagyonának, melyel őt az atya' jósága megajándékozta, egy részét a' méltó és érdemes szerencsétlenségre fordítja, ezzel mit tesz egyebet, hanem felesleges vagyonát felcseréli egy hálákönnyel, mely szívét melegíti? Nem de nem érzi-é ab-

ban nagyobb gyönyörét? Nemde a' meg-
 enyhítettnek azon hálás könnye nem a'
 legnemesebb éke lelkének? — Vannak pil-
 lantatok a' földi létben, hol az egekhez
 közelebb állunk, mint a' földhez, olyan
 pillantatok, melyeket a' föld mindennel
 a' mit ígérhet, boldogító becseire-nézve
 felnem ér; ilyen pillantatok a' csendes,
 istenes és lelket felemelő jótett' pillan-
 tatjai. Vidám lelkiismerettel töltik-el az
 embert éltében, 's a' halálban legszeli-
 debb gyámolói. Azokáért tehát más' szük-
 ségét és inségét enyhíteni annyit tesz,
mint önszerencsáját gyarapítani. — Bol-
 dog kiben az ily szerencse iránti érzet
 lakozik! Nem fogja ő magát soha vidá-
 mabbnak érezni, mint midőn az Istenség
 őt mások' megvidithatására méltatta; mig-
 len az alatt az önhaszonvágy és fukar-
 ság itt a' földön-is egy legjobb és leg-
 boldogítóbb érzettől, amott pedig túl a'
 siron az örök Irgalmazó' jutalmától csaló-
 dása által elesik. — Igen-is boldogok az
 irgalmasok! Az Isten' tetszése, kihez ha-
 sonlókká lenni törekednek, kíséri őket a'
 földön és az ő isteni irgalmának teljébe
 viszi majd az egekbe.

*Boldogok a' tiszta szivűek, mert ők
 meglátják az Istent; ez a' hatodik tani-
 tása a' Jézusnak. Egy oly tanítás, melly*

feltételeiben éppen oly sokat fog magában, valamilyen nagy a' jutalom, melyet ígér. Ugyan-is magában foglalja az egész embert minden minden lelkitehetségeivel együtt. Egy szóval jelenti-kî az ő öszve-séges elrendeltetését. Nem csak kívülről való igazságot kíván, de megkívánja a' leggondosabb belső tisztaságot-is. Nem csak a' valóságos vétkek' elhagyását kívánja, de megkívánja a' legtitkosabb hajlandóságokban való fedhetetlenséget-is. Nem csak a' kötelességnek mindenütt való hív teljesítését kívánja; de megkívánja mindenütt az arra-való legnemesebb serkentő rugót-is. Egybekötvén a' tettet az akarattal, a' gyümölcset a' magvával, azt kívánja, hogy nem csak emberek előtt fedhetetlenek, hanem az előtt-is, ki a' rejtékekbe néz, semmi bűnhödetlen mocskokban vétkesek ne legyünk. A' kitiszta szívű, annak élete *Istenben* van, lelkiképpen egybeolvad az ő egész valósága az Úr' akaratjával; az Isten kezdete és vége minden munkájának, és minden kívánságának. Nem táplál ő semmi titkos vágyat szívében, mert az Isten rendel el az ő vágyait, nem ismér ő semmi kárhozatosszándékot, mert törvény az ő szándéka, nem hajt végre semmi kétes dol-

got ő, mert a' lelki-isméret' birói szózatja lebeg minden tettei felett. Becses előtte az élet, de még becsesbb a' rény; meg nem veti ő földi jóllétét, de feladja azt a' szív' tisztaságáért. 'S ha egy két pillantatra be-is lopta magát a' bűn szívébe, haladék nélkül leveri azt a' bánat, és új erővel tér ő vissza Istenéhez. Ilyen a' tiszta szívű. — Egy magas foka a' tökélynek! A' legmagosabb, melyet az ember elérhet. De egyszer'smind a' boldogság' legmagasabb polczára helyezett, melyre az ember itt a' földön alkalmas. A' ki azon fokra feljutott, nem küzd a má tévelygésekben, mellyek a' csupa testi emberre-nézt az indulatok' harczából szünet nélkül támadnak; nem küzd felháborodott belső érzettel, nem küzd a' határozatlanság a' tettetés az aggódással telyes várkozásnak nyughatatlanító mozgásaival, melynek a' Világfi ottan-ottanszokott bokolni. Bátor és álhatatos lélek az emberek előtt, és a' legigazságosabb bizodalom az Isten iránt, ezek az ő nagy jutalmi *mindennemű helyezetben*. Semmi meg nem renditi, a' mi a' testi embert szerentséllenné szokta tenni, mert az Isten az ő erős vasmacskája. Bátor léptekkel jár ott, hol amaz félve csúsz, mert „tiszta szívű ő.“ Fent áll ő ott, hol amaz

sikámlik és lerogy; az igaznak hidegvér-
 rüségével van ő ott, hol amaz kétségbe-
 eséssel küszködik, mert *Istenben* lehell
 ő, az Isten' békéje és malasztja boldo-
 gitja őt. 'S ha egy világ támadna-fel el-
 lene, akkor-is az éghez fogódzik, melyet
 már-is keblében hordoz, 's a' mely egy-
 kor majd az ő bizonyos öröksége lesz. —
 Tiszta szívünek lenni, a' boldogságnak
 legmagasabb lépcsője. Nem tagadja-meg
 az élet' örömeit; sőt nemesíti, törvénye-
 sekké, és így igaz, zavaratlan, soha meg-
 nem bánandókká teszi azokat. Feljúl e-
 mel az élet' bajai felett az atyával va-
 ló egylét által. És egykor majd, midőn
 a' hit láthatóvá lesz, és a' földnek elő-
 udvarából az atya' szentségébe, az ő vá-
 lasztatjainak fényes országába való átme-
 netel elkészül, a' legbizonyosabban, és
 a' tökéletesség' legnagyobb mértékében
 oly gyönyörökkel fog eltölteni, oly fel-
 séges öröm kéjekkel fog átborzasztani,
 melyekre és melyek iránt e' Világnak
 nicsen neve, nicsen sejtése. — Boldogok
 a' tiszta szívűek!

*Boldogok a' békességesek, mert
 Isten fiainak hivatnak; így szól továb-
 bá az Idvezítő. — Ha ő a' szelidséget a-
 jánlva azt akará, hogy némű-némű ked-*

vetlenséget másoktól örömet *elszenvedjünk*, a' békességre serkengetve azt akarja, hogy másnak kedvetlenséget soha se *okozzunk*. Amott a' békességes türés, itt a' nem cselekvés az ő tanításának tartalma. Valamint arra, úgy erre-is szükséges az őn magán való uralkodás és a' lelki erősség; azonban ez-is amaz-is még itt a' földön olly nyilván magokkal viselik őnjutalmokat, hogy azt emliteni csak nem felesleg. — Úgyan-is, nem fáj-e a' gyűlölség? nem tetszik-e mérgessé a' békétlenség, a' bosszuságok és hasonlások néha legszebb örömeinket? Nem von-e gyakran egy sereg szétszaggatott barátságot, egy sereg gyűlölséget maga után, mellyek életünket süllyossá teszik, sőt földi létünk' pályájában-is néha a' legnagyobb akadályokat vetik előnkbe? Valyon nem a' szívbéli keserűség és az egész Világgal-való gyűlölség-e a' békételen' egész jutalma? Úgyan lehet-e azért már itt a' földön-is valaha boldogságra számot tartani, hól az őnmagán való bölcs uralkodás helyett, a' szabad kény dühösködni hagyatik, 's hól a' szeretet helyett ellenségeskedés divatoz? A' mi Istenünk *békesség'* Istenének hivatik, a' czi vakodást, perpetvart, és visszavonást *pokol'* szüleményeinek nevezzük: miként

áraszthatna az, a' mi a' gonoszság' mély-
ségéből jön, réánk idvességet, nagyobb
idvességet annál a' mi isteni? Ah! érzi
ám az olyan, ki a' visszavonást kedve-
li és a' gyűlölséget táplálja, hogy a' po-
klot mindig magával hordozza! — Bol-
dogok azért a' békességesek! Az Isten'
békéje, kinek méltán hivattatnak fiai,
már itt a' földön lebeg felettek, és majd
az Atyának gazdagabb öröksége vár réá-
jok . . . amaz Atyának, kit ők nem csak
neveztek Atyának . . . amaz örökség, melly
csak a' szeretetnek áll kitérve, a' gyű-
lölségtől pedig és a' bosszuvágytól, és
ezek' minden tisztátalan társaitól ideig,
és örökre elvan zárva.

*Boldogok, a' kik üldözést szenved-
nek az Igazságért; mert övék Men-
nyeknek Országá; így fejezi-be végre
Jézus mai tanításainak rendét: És mint-
ha azt akarná kijelelni miként fog a' testi
ember az ellen leginkább borzakodni,
ismétli biztosítását, és kétszer boldogok-
nak mondja azokat kik ő érette bosszu-
ságot, és rágalmazást szenvednek. Bol-
dogok vagytok ti, így szól az előbbeni
igék után ujónuan, mikor szidalmaznak
titeket, és üldöznek titeket, és hazud-
ván minden gonoszt mondának ellenet-
tek En érettem; örüljetek és vigadjatek.*

tok mert a' jutalmatok bővséges Menyekben. — Hogyan tehát, nem csak Jézushoz és az igazsághoz ha bár áldozat-tal-is, hiven ragaszkodni, hanem annak felette mind a' kettőért üldöztetni és rá-galmaztatni, 's mind a' mellett mégis boldogoknak lenni? Úgy van, azok, kik az ilyen sorsra méltatnak és egyszer's-mind a' Jézus' lelkétől lelkesitetnek még-is boldogok, sokkal boldogabbak *még itten* mint az ellenfelek. *) Hogy ezt megismérjük csak önérzetünkre kell hivatkoznunk. Gyűlöljük a' farkast, melly az ártatlan bárányt fel-bonczolja, hogy kívánnánk mi emberiséggel szívünkben, helyébe lépni? Utálattal fordulunk-el a' kár kívánástól, az olálkodó ravaszságtól és kegyetlenségtől, midőn az igazat ok-nélkül lenyomja és elnyeli, fel vállalnók-é annak szerepét? Kicsoda akarna, kiben még egy szikra érzés pislog, azon ostor lenni, melly az ártatlant vérig kinozza, és mind a' mellett a' szerencséről álmod-ni? Ki nem akarná inkább az erényes üldözetekhez, mint a' gonosztévő üldö-zőkhez magát csatolni? Ki nem akarná

*) Mert kicsoda dicsőség az, hogy vétkezvén és csapdosítván szenvedtek. „De ha jót cselekedvén békével szenvedtek az „kedves az Istennél. Ha szidalmaznak titeket a' Krisztus „névéért boldogok lesztek: mert az Istennek tiszteleti, di- „csősége és ereje és az ő lelke rajtatok megnyugszik. I. Pé- ter. II. 20. és IV. 14.!

inkább elnyomatott igaz Keresztény, mint vért szomjazó N e r ó lenni? Tegyük mindkettejeket, azt, a' ki törvényteleniséget és erőszakot üz, és azt a' ki az erőszakot önártatlan volta érzetiben, *szívében az Istennél*, magán elkövetetni engedi, földilétek végső partjára, és kérdezzük-meg őket, kinek élte számlált több igaz boldog perczeneteket? A' következés nem kétes. Ugyan-is mi boldogsága van az üldözőnek? Belsőjében egy örökös kinzó rágódik, a' lelki ismér³ férge, melyet soha némulásig meg nem fojthat; kívülről alattomos utálat és megvetés követi minden lépteiben törvénytelen elnyomatásait. Az ő erkölcsi elvetemedtsége minden derék ember előtt, utálatba hozza őt. E' felett tulajdon veszett indulatja következésében, melyet az erkölcsös embernek-is mint a' kit gyűlölsége célbe vett, szokott tulajdonítani, szüntelen fortélytól és bosszuállástól kell félnie; és így gyakran, igen felette gyakran az ő napjai, merő bizonytalanság, és az ő éjjelei félelem. Vallyon immár boldog ő? És ha az Isten az ő ítéleteinek sejtését az örökkévalóság villámait lelkébe sujtja, vallyon boldog ő? — Valójában boldogabb, bizonyosan boldogabb *már-is itt a' földön az*, ki az Istenért és az igazságért

üldözést szenved, mint az, ki Isten, és igazság nélkül üldözéseket mivel. Mert azalatt, még ennek csak egy megsértett és bosszút hozó lelkiisméretnek és az Isten kemény 's bizonyos ítéletétől-való félelemnek gyümölcse nő ki tetteiből: az Üldözött még itt a' földön a' legjobb szerencsével bír: a' lelkiisméret' nyugalmával és az örökkévalóság' áhítatos reményeivel; sőt majd egykor, midőn az Isten előtt, kiért Ő szenvedett, meg fog jelenni, reményének legboldogabb valósága fogja őtet követni, az a' Jézus által biztosítva ígért *nagy jutalom* a' mennyek' országában.

Igy lévén a' dolog, egy részre-hajlás nélküli belső megfontolás mellett nem tagadható, hogy az örök bölcsesség' kijelentései egyáltalában igazak, és hogy annak, ki a' Jézus útján járván, az ő mai útásításait híven 's szentül követi, nem csak jövőendőben, de más jelenleg-is a' nagyobb és igazabb boldogság legyen sajátja. — Ki szerencsését jól érti, ne csak a' földiekben igyekezze azt keresni, mert különben célját elvéti. A' lélekből; mint magasb lénytől ered minden igaz tartós boldogság, legyen tehát fő törekedésünk a' lelkiek után. Ne reszkessünk a' mel-

lett semmi nehézségektől, mert csak szin-
 lelt nehézségek azok, és a' bátor kiállítás
 mellett még itt a' földön kellemekekre for-
 dulnak. Sokkal több fáradságba kerül
 néha a' bűn, mint a' rény, és mégis rossz
 jutalmat szül; hogy sajnáljunk tehát a'
 jóért és annak *jobb* jutalmáért bármelley
 fáradságot-is? Sokan, a' mint a' mai in-
 nep jelenti, örömmel válalták magokra
 azt, a' mit mi nehézségnek nevezünk, és
 soha meg nem bánták, különben ismét le-
 rázták volna azt magokról. Légyen az ők
 példája nekünk hasonlóra való bátorítás.
 — Zabolázzuk-meg a' földi vagyon után
 való vágyunkat, nem legjobb java ez az
 embernek, a' megelégedés, 's a' *lelkikép-*
pen való szegénység lenyom minden
 gazdagságot. Légyünk *szelidek* és *békes-*
ségesek, ha tulajdon jóllétünket szeret-
 jük és éltünk' nyugalmaát mindig új meg
 új zivatárokba dőlni látni nem akarjuk.
 Élünk bátran de mérsékelve és háláadó-
 lag minden szabad földi örömmel, de ne-
 félünk a' csendes *lelki gyásztól*, egybe-
 szedvén olykor-olykor áhítatosan az ér-
 zetet, melly lelkünket az örökkévalóság-
 nak egyedül megnyugtató és egyedül nem
 múlandó örömeire emeli. Gyakoroljuk
 az *igazságot* és *irgalmasságot* a' lehe-
 tőségig minden tehetségünk szerint, hogy

egykor majd rajtunk-is irgalmasság gyakoroltassék. Tartsuk-meg a' törvénytelenségnek minden ketsegtetése mellett az ember legfőbb javát, a' *tiszta szívet*, melly szerint mindig szemeinket zavaratlan és szemrehányás nélkül az égbe felemelhessük. 'S ha méltatni fogunk Istenért, az igazságért és a' Virtusért üldözéseket szenvedni — ne vonatkozzunk a' mi isteni Megváltónk sorsán részt venni. Velünk vagyon ő, az ő, és az Atya' áldása fejünken nyugszik, 's ha zugolódás nélkül futjuk azon pályát, mellyet kimutatott minékünk: bizonyosan egy csendes, erősen alapult, fel-nem bomlandó lelki öröm fogja *még itt* szerencsénknek kezdetét, azon egyetlen szerencsének, melly igazán boldogít és soha el nem enyész, és majd egykor *az Egek' Nagy jutalma*, annak kimondhatatlan teljességét alkatni.

* * *

Te légy nekünk örök irgalmas Isten! azzal együtt, kinek bölcsesége a' Te Szenteidet és bennünket felvilágosított, kinek vére az ók, és a' mi idvességünkért folyt, egyre-is másra-is malasztal teljes Segítőnk! Amen.

IX.

Vigasztalás a' szerentsétlen-
ségben.

—
Pünkösöd-után-való tizen-kettődik
Vasárnapra.

*Egy Samaritanus pedig úton jár-
ván, melléje méne: és látván ötet kö-
nyörületességre indula. Luk. X. 33.*

Ha az Isten sebet küldött, küld Ö or-
vosságat-is, még pedig néha olyan ol-
dalról, a' honnan legkevesebbé várhat-
nók. Ezt mondja a' hit, ezt némelly em-
ber' élete, ezt a' Jézus' beszéde a' mai
Evangeliumban.

Valának pedig a' Samaritánusok egy
a' Sidoktól gyűlöltetett nép. Más vallás-
béli szakadásban élvén, egy tulajdon tem-
plomokban imádják vala az Istent a' Ga-
rizimi hegyen, és e' miatt megvetésben
kellett nékiek lenniék Ábrahám' buzgóbb
maradéki előtt, kik a' Jerusalemi nagy
templomban imádkozának és tevék áldo-

zatjokat. Mindazonáltal mégis ezek' úgy mint a' Samaritanusok' részéről lón segedelmé és megszabadítása azon megsebzetnek, kiról az Idvezítő a' mai napon emlékezek, és a' ki hasonlólag a' 'Sidok közé tartozott. Érzéketlenül menének-el az ő hitsorsosai a' Pap és a' Levita a' fél holt mellett. Látták ugyan őt, a' mint Jézus tisztán megjegyzi, de csak látták és — tovább haladának. Az Isten' igaz imádóinak csak *nevét* viselik vala, de szívek ezen nagy erejü és idvességes névről semmit sem tudott. Jehova' igaz gyermekei, így nevezik vala magokat, mégis ezen nevezetnek bélyegét' tettekben vagy inkább nem tettekben teljességgel kinem tüntették. Ime eljőve a' Samaritanus, és ámbár a' 'Sidó úgyis mint különböző vallású, úgyis mint nemzetének gyűlölője idegen lehetett volna előtte, még sem ment-el melette. A' vélemények' különbsége, a' hon és szokásra-nézve való szakadások, azon bosszuságok' emlékezte mellyeket nemzetének szenvedni kellett, minden elenyészett tőle az *ember*-előtt, kit vérében fetrengeni láta. Akár a' Garizimi hegyen akár a' Jerusálem' templomában imádja vala az Istent elég az, hogy *néki segedelem kellett*, elégséges vala ez a' nemes szívünek ezen gon-

dolat felett minden más gondolatot el-
felejteni. Nagy könyörületességgel meg-
kötözte az ő sebeit, és jótékony *emberi-
séggel* ápolgatá azon lényt, melly hal-
vány *ember* képeben felebarátját hir-
deti, és ő *benne-is* felebarátját kívánja
vala, és a' szempillantat szükségein túl
nézvén egyszer'smind olly rendeléseket
tón, mellyek szerint mások által reá gond
légyen, midőn maga reá gondot nem vi-
selhetne. Mint egy jótett' angyala, melly
az Istenség' képét bélyegzi az ő tetteiben,
úgy jelent-meg ő azon elhagyatottnak,
ez pedig a' legnagyobb szorultságban,
egy olyan kéztől látja magát megszaba-
ditva, meltytől csakugyan legkevesebbé
várhatta volna.

Midőn Jézus itt a' felebaráti szent sze-
retetnek árát az irgalmas Samaritánusnak
osztogatja, az ő példájára útasítván a'
kérdőskedő Irástudót, és ezt ajánlván
néki: *Menj-el és te is hasonlóképpen cse-
lekedjél*: midőn nekünk idvességes tani-
tást ad, minő tetteikkel lehessen a' tör-
vényt teljesíteni és az örök-életet meg-
nyerni, egyszer'smind valamint gyakran
minden kijelentéseiben bizonyossá tévén
minket a' mindenség mennyei Attyának
gondviseléséről bátorit, hogy a' legterhe-
sebb szerencsétlenségben-is a' segedelem

felől elne csüggedjünk. Mennél nagyobb az inség, annál közelebb van néha az urnak szabadító jobbja. Egy olyan helyzetben, milyent mi igen ritkán szoktunk érni, olly szomorú és csudálatos módon terjeszti előnkbe az Isten' fia a' gyilkosok kezébe esett útéseik alatt szinte kimúlt útazót; mindazáltal ezen helyzetben-is vigasztalása, enyhítése és szabadítása lón nékie. Mindenektől elhagyatva, még sem vólt Ő az Urtól elhagyatva; sőt éppen ez, kit nemzete gyülől vala, szolgált eszközül az Istennek ő rajta egy istenes tett gyakorlására. A' hol tehát a' veszély legnagyobb vala, ott vólt a' vigasztaló, az Istentől rendeltetve, legközelebb ő hozzá. Valóban felette nagy szent ösztön ez az Örökkévaló iránti rendületlen bizodalomra! Erósen köti azt Jézus ismét szívünkre, a' mit olly gyakran szokott belé-szóni beszédjeibe, hogy tudniillik a' bátor szívűség, a' remény tőlünk soha elne távozzék, mert éltünk minden napjai felvannak jegyezve az Isten' könyvébe és ő vezérli azokat maga végzete szerint szív-emelve tünteti ki ismét ezen egyszeri példában azt, hogy ha az Ur a' szerencsétlenséget küldötte, maga idejében a' szabadítást-is elszokta küldeni.

Ám, de mégis közöttünk sokkal' gyakortabb szokott lenni a' „szerencsétlenség“ feletti panasz, a' szabaditás“ felett való örömnél. Ha az emberek' nagyobb részit hallani kívánjuk, nagyobb részit *sohajtozni* fogjuk hallani. Alig találhatik egy, ki ma vagy holnap az életnek ez vagy amaz terhe ellen, melytől őtet senki megmenteni nem akarja, elcsüggedve ne zugolodnék, a' ki némü-némü súlyat ne érezne, a' ki itt vagy amott a' sorssal békétlenül ne perlekednék, a' ki ez vagy amaz viszontagságban enyhítés és jóbblét után ne esenkednék a' nélkül, hogy azt valaha elérné, és a' ki soha semmi inségről, mellyben soha semmi szabadító, soha semmi könyörülő Samaritánus meg nem jelenend nékie, az emberek közt ne álmadoznék.

'S ha csak ugyan figyelmesen megfontoljuk, úgy látszik hogy valójában igaz-is. Ha bár nemis esik minden ember a' tolvajok közé, de mégis mindenkinek meg van az ő férgé mellyet ugyan nem mutat ki mindenkor a' Világnak, azonban a' fáradságos titkolódás által annál emésztőbben érzi annak rágását. A' magány' óráiban hol a' titkolt fájdalom észrevehetőbben inti őt 's elevenebben tűnik gondolatja elébe, hol a' sibbangó soka-

ságtól a' kül élet-gond oszlató alkalmaitól, vagy vigasztalásaitól távol a' szem sötétebben fordul neki az ő napjainak árnyék oldalára, annál keményebben érzi az élet' terheit. — Igazán, nem hiában kívánta az ldvezítő olly számtalanszor hol nyilván, hol példázatokban, a' mi szivünk' bátorságát és Isten iránti bizalmunkat aczélozni, nem hiában vala az ő leggyakortabb törekvése minket *fenn-tartani*; leggyakrabban vala ez, mivel *leg-szükségesebb* vala. *Ember* az-az *gyarlóság* senki sem viselte ezt a' nevet valaha a' nélkül hogy kisebb vagy nagyobb mértékben, elébb vagy utóbb az emberiség *terheit*-is ne viselte volna. Senki sem kívánná életét eleitől kezdve, úgy a' mint vólt még egyszer át élni. Öröm és fájdalom között járni, a' jó napokkal a' roszakat-is váltólag szemlélni, a' fényes pályát könnyáztattal felfelcserélni, semmi boldogsággal állandóul és tökéletesen nem birni, ebből áll az embernek egész földi élete. Jóllehet ugyan a' szerencse régi kedventze könnyü víg mosolygását tagadólag vetné ezen állításnak ellenébe, hivatkozván eddig leélt fellegetlen aranykorára, De hányan vagynak *illyenek*? És kinézhet bár melly éles szemekkel ama sűrű fátyolan keresztül melly a' jö-

vendő napokat leplezi? Ki az, a' ki az emberi sors ama finom messze világokból általfeszült és egy láthatatlan hatalmas kéztől, mellynek senki ellent nem állhat, öszveszedve tartott fonalain átlátván bizvást megmondaná, hogy és miként fognak azok *kifejlődezni*? Senki ezt ne mérészelje! a' mi Egyel történt, *mindenikkel* megtörténhetik; a' mi egyszer jelen volt, ismét vissza-térhet az. Már pedig hogy az inségnek mindenféle neme jelen volt légyen ezt a' legközönségesebb tulajdonunk, a' békételenség vátig hirdeti. Ám légyen úgy, de vallyon nincsenek-e a' mellett elégséges alap okaink a' megnyugtatásra? Nincsen-e a' mi minket mindenütt csüggedésünkből felemelhetne? 'S ha bár nemis jelenne-meg soha a' könnyörülő Samaritánus, balsorsunkban szabadtásunkra, de vallyon nem marad-e mi nekünk teljességgel semmi kárpotlás? 'S vallyon szerencsétlenségünk-is olyan mindenkor, mi-szerint a' Samaritánust méltán várunk *lehessen*?

Kérdések, mellyeknek feleletje nem kevésé fontos. Úgyan-azért eleget tenni kívánván azon felszólításnak, mellyet a' mai Evangeliumi cikkely és az abban említett szerencsétlensége a' tolvaji kéz

által me rongált embernek hallgatva teszi előnkbe, fordítsuk e' jelen órában a' mi lelki szemeinket ama sokféle szerencsétlenségre, mellyért *közöttünk* az emberek békételenkedni szoktak, és igyekezzünk

1. Azt felosztani

2. Az ellen vigasztalást keresni.

* *

*

Atya! Ki jót és roszt egyaránt kegyes kézzel bocsájtasz, szerencsét és szerencsétlenséget egyaránt, bölcsen és irgalmasan osztogatsz; légyen a' Te erőd mi velünk, hogy mindenütt *Tégedet*, és Te benned nyugalmat és vigasztalást leljük!

Igaz ugyan, hogy a' szerencsétlenségnek a' szó' igaz értelmében csak egy jelentése van, úgymint az Isten malasztjának a' bűn által való elvesztése. Mert minden a' mit egyébaránt annak nevezünk múlandó, és vége-szakad, ha elébb nem, az étellel; ellenben a' bűnnek következései pusztitva harapoznak át az örökkévalóságba, mely *végnélkülvaló*. A' mely kevésbé tehát a' cseppet tengernek, éppen oly kevésbé mondhatjuk az ideigleni bajt szerencsétlenségnek, a' végnélküli örökkévalóság' szerencsétlenségéhez

képest. Mindazáltal minthogy itt a' köz szokás határoz, értsük itt-is azon kitétel alatt minden *földi inség*² nemeit, melyek az embert sujthatják, és itt létének földi örömét keskenyebbé tehetik.

Mielőtt már ilyenén nyomoruságban vigasztalást keresnénk, megkell elébb vizsgálni, érdemesek vagyunk-é mindenkor a' vigasztalásra. Nem mindenki szerencsétlen, a' ki magát annak nevezi. Nincsen igazabb állítás, mint az, hogy minden emberi nyomoruság háromféle: *képzelt, szántszándékos, és valóságos*. Az-az, vagy azért szenvedünk, mivel szenvedést képzelünk magunknak, vagy azért, mivel magunk akarjuk, vagy azért, mivel szenvednünk kell. Könnyen átlátható, hogy ezen osztály-szerint nem minden szerencsétlenség tarthat számot egyaránt a' vigasztalás' szent enyhítésére.

Hányan vagynak kivált olyanok, kiknek szerencsétlenségek csak tettetett, kik magoknak inséget *álmodoznak* azért hogy talán minden helyes és józan kívánatok beteljesedik ugyan, de nem minden kényeikre találnak kielégítést!?) *) Hányan

*) Gyakran csupa türelmetlenség az, a' mi az embert napról-napra szokta bántani, és akkor *szerencsétlennök* tetszik magát érezni.

vagynak, kiknek minden szükségesek meglévén, magoknak szünetnélkül új szükölködést teremtenek, és öncsinált szükséggel gyötrik magokat; vagy egy olyan állapotba lévő helyheztetve, melyet mások néha irigylenek, többnyire egy elérhetetlen képzetet formálnak magoknak a' külső boldogságról és — mindennap meghalni akarnak azért, hogy igen megfeszült képző erejek' szemfényvesztő képeinek nem adhatnak életet!? Hányan, kik kétségbe esni akarnak azért, hogy talán vagy egyszer őket eléggé nem csudálták, vagy vetélkedő társak' hiuságának éppen annyit tömjényeztek mint az övéknek!? Hányan, a' kik azért epekednek, mivel talán már a' tisztelet' és tekintet' tíz lépésőit felérték, de a' tizenegyedikre-nézve nem boldogulhatnak!? Hányan, kik mindenhatóságok' gondolatjába merülve és a' természet' rendes járásán feljül-repülni képzelődve boszankodnak és zugolódnak az ember' tökéletlen és gyarló voltaért, csak azért, mivel akaratjok vagy feltételek' kemény parancsát levelezni, virágozni és gyümölcsözni egyszerre nem láthatják!? Hányan nincsenek, kik elszokva az igen sok, igen hoszas és igen nyugodt vagyonban a' puhaság és bővség által ellankadva, szüntelen csak új inger

után vágyakodva kedvetlenek, és az öröm nélkül való élet ellen sohajtoznak, csak azért, mivel a' *fűszert* meg nem *fűszerezhetik!*? 's a' t. Valyon sajnálásra méltók-é az ilyenek szerencsétlenségek mellett? Szenvednek igen-is, de szenvedések olyan, mint a' síró gyermeké, kinek a' felleg báránycák az égből leszállani nem akarnak, a' különbség csak annyi, hogy a' gyermek' esztelenségét át nem láthatja. Szenvednek igen-is, de szenvedések hasonló azon divatlan emberhez, ki jóllakva kelvén-fel a' vendégségtől, szerencsétlenné éri magát azért, hogy nincsen még egy gyomra. Nincsen nékiek néha semmi vigasztalások, de ugyan meg-is érdemlik-é? Csak a' *terhesen megsebzett*-hez jöve az Evangeliumbeli Samaritanus, nem pedig a' békételen szivühez. Nincsen néha semmi vigasztalások és — még-is vagyon még pedig egy nagy, mely az, hogy az ég esztelenségeket és háládatlanságokat huzomosan szenved, és azt a' mit már adott nékiek, merőben el-nem veszi ismét tőlek, hogy tudnák mi légyen az igaz nyomoruság. — — — — Ohne kísértük az Urat! Ne késztessek Őt a' mi vakmerőségünk' büntetésére! Kiméljük-meg erőnket a' valóságos inség és igaz szenvedésekre. Különböztessük-meg a' fáj-

dalmat a' képzettől és ne áldozzuk-fel
 önteremtett váz-képeknek nyugodalmun-
 kat. Nem az a' boldogabb, kinek legtöbb-
 je, sem a' kinek legjobbja van, hanem a'
 ki leginkább megvan elégedve, az a' bol-
 dogabb, és ezen megelégedés többnyire
 mi töllünk függ. *Mi magunk* csináljuk
 magunknak szerencsés vagy szerencsétlen
 sorsunkat; *bennünk* csirázik a' fájdalom
 vagy öröm, *bennünk* lakozik a' mi tu-
 tulajdonképpen való világunk. Mi magunk
 adunk színt és alakot a' körülöttünk-lévő
 tárgyoknak, mi szerint azok bennünket
 hol búsítanak, hol vidámitnak. Mihelyest
 azokat az ész, serénység és egy józan
 élet' módja által vezéreltetve *fényesebb*
 ruhákba öltöztetni kívánjuk, soha sem
 fog szívünk a' megelégedés' hiányával len-
 ni. Ne légyünk annakokáért haszontalan
 önkínzókká, és óvjuk magunkat a' kép-
 zelődés' veszedelmes játékaitól. Bizonyos
 korlátok közé vagynak szorítva a' ter-
 mézet' szükségei, de a' képzelődésé ha-
 tártalanok. Soha sem vagyunk egészen
 szerencsétlenek akkor ha csak *amazokat*
 kívánjuk; soha sem vagyunk avagy félig
 szerencsések bár, ha *ezek* után töreke-
 dünk. Ne álmodozzunk egy szüntelen és
 hiába való szörszálhasogatás által ma-
 gunknak egy jobb állapotot, különben kel-

letlenné találjuk a' magunkét. Tanúljuk inkább a' nekünk adott jót háladatosan felkeresni, megesmérni és használni, és e' legyen a' mi vigasztaló Samaritánusunk, ha bár tökéletes boldogságunkra valami megtagadtatnék-is, vagy néha-néha mostoha sors érne bennünket. Minden helyzetnek rossz oldala mellett megvan a' maga jó oldala-is; senki sem szűkölködik *mindenben*. De a' jóhoz neki szokunk és figyelmetlen megyünk azon át; a' gonosz pedig felriaszt és zokogunk. A' jót mintegy adosságnak tekintjük, a' rosszat pedig méltatlanságnak; ezt szorongatva számláljuk, míg amaz észrevétlenül elveszti magát. Valamint a' világi történetek' jegyzőkönyvében-is különösen csak az öldöklés' és pusztítás' korai vagy nak beirva, ellenben azon csendes idők közei, hol a' béke' malasztja, hol mesterség, tudomány és jóllét virágzának vala, számba nem vétetve elmellőztetnek, vagy valamint a' közönséges életben a' földingás', szélvész' és viharok' napjait úgymint nevezetéseket felszoktuk jegyezni, elfelejtvén a' tiszta szép napokat; és a' gonosztévőt, ki az akasztófán végzette életét, még friss emlékezetben tartjuk, midőn ama sok ezerek, kik jámborúl múltak-ki az életből, emlékünkből régen el-

enyésztenek. — Elé tehát mind azzal a mi életünkben jó! Fordisuk rá szemünket a világosságra és ne csak mindenkor az árnyéokra! Mondjuk figyelmetesen és gyakran magunknak: A' rossz órákat érzed te, a' jókról meg nem emlékszel? Számlálod az éhség' napjait, és a' jóllakás' éveit nem számlálod? Megméred a' betegség fájdalmait, és a' hosszabb egészség áldásait meg nem fontolod? 's a' t. és így valóban elfogunk magunk előtt pirulni, hogy lealáztatva önálmodozásaink játék-mivére, gyakran ott panaszolánk, hol talán csak a' dicsőítésnek lett volna helye. — Tekincs *másokra*, és mások' fogyatkozásaira, és némúly-el háládatlan!

A' tettetett szerencsétlenségen-kivül, vagy-is azokan-kivül, kik szerencsétleneknek magokat csak képzelik, van még egy más neme a' szenvedőknek, mely igazán szenved, gyakran terhesen és fájdalmason szenved, de azért szenved mivel maga *akarja*, mivel önhibája által készítette szerencsétlen sorsát magának, és azt készíteni meg sem szünik. Ide tartoznak a' bűn' minden baráti és szolgálói. Ezek önterheket hordozzák; nem kell másnak, mint a' mai Evangeliumban, megjelenie hogy őket megölje, *magok* azon gyilkosok, kiknek kezek alatt földi sze-

rencsések elvérzik. Valamint a' rény *mind a' két világon* boldogit, szintúgy keserves a' bűn 'söldja *ott és itt*; és egy örök igaz szava ez az Örök Igazságnak: *„Mint a' kígyó' színe előtt fuss a' vétektől, oh fiam, az ő fogai olyanak mint az oroszlan' fogai, felboncsolják az emberek lelkeit.“* *) — — — Itt megy p. o. a' fősvény, hosszas szükölködés az ő élete, aratása szégyen, gyalázat és megvettetés minden embertől, úgy hogy néha vad hevében felindulván kegyetlen és kemény-bánás módjokat átkozza — kié az ő szerencsétlensége? . . Amott a' pazér vesztegető a' rideg hizelkedőknek teli kézzel veti vagyonát, és az ő jutalma hálátlanság, elhagyatás és szükség — kié az ő szerencsétlensége? . . Itt a' hiu 's gondatlan, ki magára erejénél, mely szabályúl áll előtte, többet költ, könnyelműleg szédeleg a' gyönyörűség' pályáján; a' módok nem jutnak, módot nyújt a' csalárdság; rásegitt a' nyilván tolvajság, és tömlözt az ő vége — kié az ő szerencsétlensége? . . Ott a' rágalmazó gyalázatot lehel másokra, senkit meg nem kimél ő és — senki őtet meg nem kiméli, és üldözés; ellenségeskedés, keserű és sza-

*) Sirák XXI. 5.

kadatlan bosszuság kedvelt fáradságának a' bére — kié az ő szerencsétlensége? . . . Itt a' haragos és kevély semmi visszás tekintetet elnem szenvedvén egy rossz szót talál azért ejteni; a' rossz szó gonosz tettet von reá, melyet ő kettőzítve visszanoz; az ellenkezés' 's gyűlölség' lángja hevesebben üti-ki magát az öntött olajra és fogytig tüzesen lángolván pokollá lesz élete? kié az ő szerencsétlensége? . . . Ott a' koldus inség és szükség felett jajgat; de insége azonban talán nem egyéb mint dologtalanságra való vonszódás, félrehúzott arczvonásai és tettettet némaság által a' szánakozást megvesztegetni néki talán csak könnyebb napszám a' feszült szorgalomnál és fáradságos munkálkodásnál, annálfogva embertársát megcsalni és rászedni ez életének egész munkája: ám de igen gyakran megismértetvén nem hoz néki ez mindég kamatot; sokszor éhen és ruházatlan marad ő, senki sem veszi-ki ama nagy inségből, mely őtet könnyezi és a' mely néha a' legszükségesebb dolgokban-is szükölködteti — kié az ő szerencsétlensége? . . . Itt a' divatlan testét szerfeletti megterhelés által kinozza, vagy pedig szikkadtságig elerőtleníti azt válogatott dévajssággal és kicsapongásokkal, melyhez feleslegesen még a' röstséget-is

hózzácsatolja; ot a' tetszeni vágy és búja szerelem mezitlenség által igyekszik magát ékesíteni, feladja a' szemérmét, becsületet, és egészséget, csikorog a' föld alatt a' szilajtánczában, mennél pajkósabban viszi szerepét, annál kedvesebb, és örül a' zabolátlanságnak tapsain és nem látja át abban maga szégyenét: így kívánja ezt a' szellem; a' modi' istene, a' test tartozik annak szólgálni, az erkölcs-telenség, nem az ész parancsol öltözetében, forgásában és magaviseletében 'sa' t. elanyira, mignem végre a' sokszor megsértetett test, hosszas sinlődés, vagy gyakorta megújult kinok által a' visszaélést megbosszúlja — kié az ő szerencsétlensége? .. Ott a' világfiak' csoportjai neki rohannak a' búja gyönyör' mérges örvényébe, nevetik ezt a' szót *vételk*, nevetik a' józan és hosszas tisztaságot, vigadozva neki botlanak gonoszságról gonoszságra és — végre a' bűnnek 'sóldja ereket, velőjeket és csontjaikat égeti, és egy időnapelőtti sír, vagy egy korán öszülés kimenetelek — kié az ők szerencsétlenségek? Életeknek felét futva től-tik-el, másik felén ellankadva félszegen és halva csuszkálnak, szivekben emésztő bánattal, keblekben lelkiismereti mardos-lással, és pokolbéli fájdalommal testek-

ben — kié az ők szerencsétlenségek? *Lassan lépdegel a' természet, de bizonyosok léptei,* 's bár mi későn ér bennünket büntető keze, de nekünk mindazáltal igen korántnak rémlík! — Kié, kié az ők szerencsétlenségek? Úgy van igenis, az emberek gyakran panaszkodnak, keservesen érzik életeknek örömeit szélyel zuzatva, kietlen, és untató a' világ előtttek, belső békételenség, külső kinók keserítik parány földi léteket, az eget vádolják, hogy rólad megfeledkezett — de kicsoda oh kicsoda vólt a' művész? Ha mindenkinél megvizsgálhatnók a' halvány ábrázat, szétbomlott tekintet, a' kedvetlenség, a' szerencsétlen lét' érzete, a' gondviselés ellen való panaszok honnan 's miből származnak; *hányan* nem vólnának kiknek panaszai önn valókra visszaesnének! *Hányan,* kiknek balsorsok csak vétkeiknek következése: egy oly következés, melyet vagy előre tudván még-is vakmerően neki bátrodtak, vagy a' mellyet minden jobb intésnek — mit az értelmesebb 's talán maga fájdalmával megpróbáltatott adott nékiek — gondatlan és hiú megvetésivel balgatagúl vontak magokra! *Hányan* nem mondanák a' kereszten függő latorral ezt önmagoknak: *Mi ugyan méltán mert a' mi cselekedetünknek*

méltó büntetését vesszük; *) és minden szemrehányó panasz és elkeseredés helyett nem kellene más felkiáltásra fakadniak, mint: *Uram, légy nékem „bünösnek” irgalmas!* Igen-is keserű, keserű a' bűn' sóldja ott és itt. *Az ők fogai olyanok mint az Oroszlán' fogai, szétboncsolják az emberek' lelkeit.* Ő mondá, ki soha senkit meg-nem csal: „*A' te magad gonoszsága tanítson-meg tégedet és a' te Istentől való elszakadásid dorgáljanak-meg téged, vedd eszedbe és lásd-meg mely gonosz és keserű légyen hogy elhagytad a' te Uradat Istenedet és hogy nem félsz engemet.*“ **) Úgy de mi elnevetjük azt gondatlanságunk és magos önbizodalmunk' szerfeletti mértékében, míg végre a' fájdalommal teljes és drágán vett tapasztalást végig magunkon hordozván igen, *igen későn* bánjuk-meg. — — Ha az Isten' és az ész' szóvára szivünket és füleinket megnyitnók, ha elrendeltetésünket szüntelen szemünk előtt tartanók, és életünknek egész summáját megtekintenők, be örvendező's vidám szivvel tennénk sok oly lépteket, melyekbe most csak könyeket vetünk! Mily sok nyavalyát, mily sok búbánat'

*) Luk. XXIII. 41.

**) Jerem. II. 19.

és zürzavar' láбирintját, mily sok nehéz sohajtást, mily sok, mily *sok* rosztat nem ismernénk, ha indulatainkat megzabolázónók, ha kívánságainkat magok vágásából kicsapni nem engednők, az Urhoz erősebben ragaszkodnánk, és nagyobb készséggel engedelmeskednénk nékie! Úgy de az Úr' helyébe a' *szenvedelmet* helyeztetjük és — a' szenvedéstől nevezik a' *szenvedelmet*, — szenvedést kell annak reánk hoznia! ... Mily sok mérges bosszúságot, mily sok boldogságunk' megsértődését, mily sok inség és türhetetlen életbéli érzetet nem fordítanánk-el magunktól, ha a' mai Samaritanus' példája szerint minden emberben felebarátunkat, nem pedig minden felebarátunkban elenséget szemlélnénk, a' szerént viselnők magunkat eránta, és így hasonló bánásmódjára tennők érdemessé magunkat — hány visszás hang nem enyésznek-el az életből, ha azok, kik Istent, természetet, magok hivatalokat egymással párosították és barátságra elszánták, hiúság és kevélység, önség, és komorság, akaratosság és önévélemény szeretet által nem vágnák kölcsönösen egymás útját be, nem hoznának búbanatot fejekre, 's nem tennék életeket súlyossá! Igen-is a' föld nem szükölküdik örömek, csak angyalok nélkül, m -

vel nem mennyország. Ha jobbak lennénk jobban menne dolgunk. — — — Intsük-meg annakokáért magunkat, a' ki maga magát elmellőzi, várhat-é az csodákra? Legyünk jobbak hogy jobban legyen dolgunk. Fojtsuk-meg a' szerencsétlenség' forrását, mely *mi bennünk* lakozik, és nem lesz annyi sobajtanivalónk. Ne féljünk a' rossz indulatink és szenvedelminkkel való küzdéstől, bár mint reszkesen-is attól a' mi lágy és gyakorlatlan voltunk. Emelkedjünk leikiképpen, *fel az Istenhez*; vár' ő mi reánk, az első töredelmes *akarásra* rá veti Ő kegyes szemeit és segítőnk lesz a' végbevételre. Szálljunk *alá magunkba*; nem sejtett erőket rejt a' lélek az ő mélyjeiben; várják ezek a' létre való szolítást. Sok dolgot nem azért nem merünk próbálni, mert nehéz; *hanem mivel nem merjük, azért nehéz az.* — S ha nem-is üt-ki a' dolog kedvünk-szerént egyszerre, a' szántóvető gazda megszokta mivelni pusztá földet; ha nem-is jutalmazza azok-meg mindjárt első esztendőben az ő fáradságát; így a' rényben való álhatatosság végre bizonyos áldást szokott hozni. Semmi se legyen azért mi nekünk igen nagy, igen terhes ezen áldás' elérésére, hiszen *nagyon* érdemes az a' mi fáradságunkra.

Kik önvétkeik által szerencsétlenek, azoknak sorsak *legnehezebb*, mert kétszeresen szenvednek ők: *a' szerencsétlenséget és önhibájokat*. Nincsen nekik semmi vigasztalások — *a' békeségestürésnél*. — — S ha talán mi-is *ilyen* helyzetben vagyunk, 's ha meg-nem forditható immár az, mit önhibánkból vontunk magunkra: mély tisztelettel, alázatosan és szent törődéssel emeljük-fel kezünket és elménket az atyához! Tűrjük szeliden és jámborúl azt, mit *öntetteink* hoztak mi reánk; áldozzuk-fel hódoló fiúi érzettel az Urnak szenvedésünket, forró köszönettel hálálván, hogy az által azokat méltatta megszabadítani, kik bűneik által az elvetemedetség mélységének szentelték vala magokat. Így, *csak* így fog maga *a'* megérdemlett szerencsétlenség-is szerencsénkre fordulni, így csak így fogjuk mi is annak, *a'* mi nem egyéb csak *igazságos büntetés* alázatos békés szenvedésében, és azon megnyugtató érzetben, hogy *a'* mindenség atyja' kegyelmére ismét méltókká tévén magunkat, nem kell immár oly rebegve emlékeznünk az örökévalóságra, feltalálni *a'* Samaritánus' vigasztalását; amaz *egyetlen*, de egyszerű *smid* *a'* legjobb vigasztalást, melyet *ilyen* helyzetben találhatunk.

Azokan-kivül, kik csak a' bal sors képzetében sinlődnek, és azokan kik önhibájok által süllyesztették szerentsétlenségbe magokat, vagyon végre még egy harmadik neme a' szenvedőknek, melly hasonlólag valóságosan de *ártatlanúl* szenved és azon rosztat, mellynek terhe alatt nyög, nem maga szerezte magának. A' szenvedőknek ezen nemiért vannak leginkább a' vigasztalás' áldásai, a' mint leginkább megis érdemelvén számat tarthat azokra. A' mai nap' a' tolvajoktól megveretett-is *ide* tartozott, azért vala közel a' Samaritanus ő hozzá. — Kinek a' villám házát hammuvá tevé 's őt ezáltal az inség' éjjelébe süllyeszté ... kinek egy hirtelen leszakadó köfalzat ószvetőré tagjait, 's őt' ez-által a' szükség' és nyomoruság' áldozatjává tevé .. kinek természeti gyengeséggel vagy félszeg testi alkotással küszkődnie kell ... kinek a' tolvajok', ellenségek' dühei, vagy terméketlenség megkisebbiték, vagy végkép' elrablották vagyonát, melly miatt szegénységre jutván feles nyomtatás alatt nyögni kénytelen ... kinek becses emberi minden segedelem nyújtás ellenére-is oldala mellől elszakasztattak 's a' t. kit ez vagy hasonló balsors, mellyben semmi

részt nem vón, megfosztott földi szerencsésjétől, hasonlókép' a' szenvedőknek ezen neméhez tartozik, és — nincs mit busuljon ő az enyhítés és vigasztalásért. Isten és a' vallás mellette vagyon, és elem eshetik. Bátran szedje-fel magát, és a' mi kipotolható, potolja ki azt; a' többire-nézve várja teljes reménnyel *Istenben* a' Samaritanust. Igaz, hogy a' balsors' csapásai néha fájdalmasan érnek bennünket és annál fájdalmasabbak, ha a' lelkiisméret magát semmi bűnnel nem vádolhatja, de éppen azért, ha az őnhiba távol van, az enyhítés sem marad el. — Illyen meggyöződésben, szenvedő atyámfia, töröld-le már valahára a' leg-súlyosabb inségben-is bús könyeidet 's hadd némuljanak-el a' kétségbeeséssel teljes panaszok! Nem érezni szenvedést, nem emberi dolog; nem hordozni szenvedést nem *keresztényi* dolog. Nem kell jajgatnunk a' nem magunk okozta balsorsban, sőt inkább harczolnunk kell az-ellen őnérettel és teljes munkássággal, vagy az elem fordítható csapás-alá nyugodtan és Istennek hódolva vessük magunkat, fontoljuk-meg erős hittel és szent bizalommal szívünkben, az egekre intézve elménket csendes serénységgel azt, *mi* és *mire való* legyen a' földi nyomoruság.

Illyen megfontolásban nem éreznünk lehetetlen mindenütt magunk-körül a' Samaritanust és az ő segítsége jelenlétét; lehetetlen, hogy ne térjünk megújult erővel olytán eszméletről a' munkás életre és szenvedéseinknek megkevesebbült érzetében az Isten' malasztját és az ő lelkének lelkünkhez való szózatát háládatosan meg ne ismérjük és ne irigyelnők!

Vajha mai elmélkedésünk' hátra lévő része hasonló gondolatokra adna rést és anyagot mi nekünk; vajha mind azon vigasztalást nyujtaná mellyre szükségünk vagyon, hogy minden nem magunk okozta szélvész alatt csüggedetlenül és gyermeki csendes hódolással az Istenhez feltekinthessünk. A' ki saját tettén-kivül szerencsétlen, annak van, a' mint elébb mondottuk, legelső jussa a' vigasztalásra. Keressük-fel ezen vigasztalást az Isten Igéje kijelentéseiben, és a' józan ész utasításiban.

A' magunk nem okozta szerencsétlenségben sokat találunk a' mi az elcsüggedett embert kegyesen és jóltévőleg felemelheti, és sebzett szívébe a' vigasztalás' enyhítő balsomát öntheti. Jóbbára az egész dolog ezen kérdés' megfejtésében alapúl: *mi és mire való* legyen a' földi

nyomorúság? Az Isten igéje' kijelentései és a' józan ész' utasításai szerint tudniillik elsőben-is gyakran úgy tekinthetjük azt, mint

Bűneinkért való elégtételt. — Ha bár azon szenvedést melly alatt nyögünk, közvetlen nem mi okoztuk-is, ha bár nemis hordozzuk abban ne talántán némmelly gonosz tettnek szükséges következéseit, mindazáltal, vallyon tiszták vagyunk-é mi *minden* vétségtől? Nem tettük-é vallyon *semmi* másféle bal lépéssel magunkat soha vétkessé? 'S vallyon *nem kell-é nekünk azért eleget tennünk?* A' legjobb emberek sincsenek hiba 's fogyatkozás nélkül; az ők hitek, az ők Isten-félelmek, az ők engedelmisségek az Ur' parancsolati eránt, az ők szelidségek és felebaráti szeretetek, az ők igazság érzetek és kötelességi szorgalmak talán nem vólt mindenkor oly erős és oly tiszta, a' mint lehetett, vagy a' mint lenni kell vala. Melly sok bal lépések között enyésznek-el néha az ifuságnak évei! Melly sok szenvedelem szaggatja a' megérettebb kort! Melly sok gyengeség lakik gyakran még az ősz fejeken-is! Melly sok, melly véghetetlen sok van mi rajtunk, mi nem a' Jézus' szíve 's tanítása szerint való! Olyan mocskok ezek, mellyeket

ki *kell* bünhődnünk, mi előtt a' jöendő boldogságra emelhetnök reményeinket; mert „*semmi tisztátalan benem megy a' menynek országába*” *) Gyakran ugyan ezen makulákat csekélyeknek szoktuk nevezni, de egy bűn sem *csekély*, mert mindenik a' *legfelségesebb Valóság* az Isten ellen való vétség. Már pedig a- vagy csak az ő *léte*-is eléggé kezeskedik a' mi egykori *bizonyos* megjutalmaztatásunkért. Ha *van* Isten, ez a' Teremtőtől, a' Teremtő a' Birótól, a' Biró az Igazságtól elnem válható. — Vajmi nagy résünk vagy on azért, feles hibáinknak érzetében, az ő csapásai felett még akkor is, midőn nem mi vontuk azokat *közvetlen* magunkra, elnem csüggedni, de sőt inkább *örülni*? Oh be nagy az Atya' irgalma, midőn a' *nagy* bűnt az ideigvaló *kicsiny* kelletlenség által ki bünhődni engedi, miszerint az örökkévalóság' keményebb büntetését tőlünk elfordítsa, és a' kitisztult gyermeket majd egykor annál gyorsabban részesítse az ő örömeiben! Csak ezen egyetlen gondolat is bőven elégséges arra, hogy minket minden földi inséggel megbékéltessen, úgy hogy igazabban mondhatni, hogy voltaképpen csak az a' szerencsétlen a' ki so-

*) Jelen. XXI. 27.

ha szerencsétlen nem vólt! Oh ne panaszojunk hát *érdemetlen* büntetésekről, mivel nem mi okoztuk azokat; *egysem* érdemetlen egészen; ne nézzük ezen büntetésekben az Isten' *haragját* — csak az ember büntet haragból, az Isten *szeretetből* szokott büntetni, 's következőleg ne maradjunk a' kellemetlen földi történethez ragadva, hanem emelkedjünk-fel annak *jótekonny* magasb *nézeteire*. „Az igaz Kereszténynek saját virtusa,“ úgy mond *mindenkire* alkalmazhatólag Sz. Hieronymus, „még a' viszontagságban-is az Istennek hálát adni mondván: *Disértessék az Ur, az én szenvedéseim nagyok, de vétkeim még nagyobbak!*“

*) Emlékezzünk-meg erről mindenkor, mindenkor bár mely baleset-is érjen bennünket, 's képzetünk szerint bár melly méltatlanúl-is érjen minket az, mert a' Samaritánus ollykor az ő megnyugtató-sával mellettünk léssen és felsegíti lelkünket a'hoz való szent és alázatos fel-emelkedésre, *a' ki minket látogat, mivel jóvunkat akarja.*

„*Valamint az arany a' tűzben szint-úgy próbáltatik meg inségben a' virtus;*“ **) ez az Isten igéjének kijelentése, Egy próbálatlan Virtus nem Virtus;

*) S. Hieronym. in c. 6. Ephes.

**) Sirák II. 5.

ez a' józan ész' kijelentése. — E'szerint a' földi inség nem mindenkor csak a' bünért való elégtétel, gyakran a' *mi rényünknek-is megpróbáltatása*. Nem mint-ha az Isten azt akarná kitanulni, milyenek vagyunk és miket fogunk mi-velni; mert *mindent tudó Ó*. Midón Ábrahám felakarta fiát áldozni, nem azt kívánta az Ur megtudni vallyon ezt megtéendi-é, hanem nékie alkalmat akart nyújtani engedelmessége megbizonyítására, 's hogy ezáltal az engedelmes-ség' jutalmára magát érdemessé tehesse. Így tehát a' kísértetek által nekünk-is alkalmat nyújt érdemeket szerezni, mi szerint bennünket megjutalmazhasson; mert ugyan-is mi józan ésszel és szabadsággal felruházott erkölcsi lények vagyunk, kiknek elrendeltetésünk a' menynek országára az Isten' és a' Jézus Krisztus' ma-lasztja által érdemessé tenni magunkat. De könnyü dolog ám, a' jó napokban jó-nak lenni, szükség azért hogy a' gonosz napok ovjának bennünket minden go-nosztól. Könnyü dolog hinni és bizni, midón szerencsések vagyunk, de a' fájdalom és inség közt állandóul megma-radni a' hit és reménység mellett, ez ám a' jutalomra méltó tett; 's ezért jön re-ánk a' fájdalom és inség. Ez által kell megpróbáltatnunk, mivel ez ad nekünk

a' kísértetben alkalmat, az örökélet' kincseinek megszerzésére. Megkell ezzel ismértetnünk tehetségeinket, hogy annál bátrabban munkálhassuk jövődébéli idvességünket. Csak akkor mutatja a' rény, mire legyen érdemes, midőn azt megmutatja, hogy mit tehet. Csak akkor válik meg, *hiszünk-é* az Istenben, *hiszünk-é* igazán és lelkesen ő benne, úgy mint *legbölcsebb, legjobb Atyában*. Csak akkor, vallyon *igazán* szívünkbe hordozzuk-é a' gyermeki engedelmet és hódolást, 's vallyon megismérjük-é azt hiven és elevenen, hogy jobbak, ezerszer jobbak legyenek *az ő* gondolatjai és útjai a' miéinknél. Csak akkor, vallyon nem üzünk-é csupa ajak játékát, valahányszor ezt mondjuk: Légyen-meg *a' Te* akaratom mint a' menyben, úgy a' földön-is. „Senki sem tudja az egyházi Sz. Atya Gergely tagadhatatlan észrevétele szerint, „menyit haladott legyen elé mint a' vizontagságban; a' béke napjaiban elveszi a' Virtus' malasztjait, *a' zivatarban pedig gyakorolja azokat.*“ *) és valamint a' csillagok fénye, így folytatja ezen észrevételt Sz. Bernárd, napal elvan rejtezve, sötét éjjel pedig világít; úgy a' rény alakja-is a' szeren-

*) S. Gregor. in Moral.

„csében néha látatlan lévén legtisztá-
 „ban tündöklék a' bal sors sötéttségé-
 „ben.“ *) „Úgy van, a' viszontagság'
 „napjaiban az Isten eránt való bizodal-
 „mat elnem veszteni, sőt akkor-is hozzá
 „és a' rényhez hivnek maradni, ez az
 „ő iránta való szeretetünk' legbizonyo-
 „sabb jele“ **) Hogy tehát ezt meg-
 „mútathassuk arra nekünk ő *alkalmat*
 „nyújt. — Nosza tehát légyünk bátor szí-
 „vűek, midőn a' bal sors' éjjelétől körül-
 „vételünk; mert minden szenvedés, mel-
 „lyet nem önhibánk okozta, a' reánk jö-
 „vendő örömeknek legbiztosabb záloga! A'
 „nyomoruság' ideje a' *vetés'* ideje; csak
 „hogy elsenyved a' vetett mag a' föld a-
 „latt és kalásszá lesz, melly a' vetett mag-
 „vat százszorosan megfordítja. „*Fogad-
 „junk-el mindent kedvesen a' mi az Ur-
 „tól jön mireánk, és légyünk álhatato-
 „sak akkor-is, midőn egyik csapás a'
 „másikra éri fejünket; ***)* így mené-
 „nek *Isák és Jákob, és Mozes és sokan*
 „*mások nyomoruságokon át' mivel ked-
 „vesek valának ők az Ur előtt*“ ****)
 „Mutassuk-meg tettel a' *szükség'* idején
 „mit érjen a' mi hitünk. *Mutassuk-meg*

*) S. Bernard. sup. Cant.

**) S. Laurent. Just. de discipl. c. 18.

***) Sirák II. 4.

****) Judith VIII. 25.

hogy jobb érzetünk légyen nekünk az állaténál, mellynek semmi boldogságra nem kell ugyan magát érdemesíteni, de nem-is ér el semmi boldogságot. 'S ha bár hosszasan és keménynek látszik-is a' kísértet, emlékezzünk-meg: hogy dicsőség nélkül győzünk ott, hol baj és fáradság nélkül győzünk. Fojtsuk-meg magunkban olykor a' kétségbeesés' és életunalom' vétkes felbuzgásait. Csak a' kicsiny lelkűség ohajtja a' halált fájdalomában, mivel fájdalomnak véget vet, a' rény szerencsétlenségben szokott élni, mert *az Atya' akaratját tiszteli*. Csak a' puhaság kívánna mindig egyik égből a' másba szállani; de a' Jézus' tanítványa elébb arra törekedik, a' mi együtt való munkássága nélkül nincsen nékie megígértetve Az inség kísértet, a' kísértet idvességet munkál; szerencsétlenségben vetünk azért, hogy szerencsében arassunk — *itt* van, te ártatlan szenvedő, jelen a' Samaritánus az ő vigasztalásával! *Ragadd-meg* őt, és te vagy akkor az irigységre méltóbb, ha bár soha nem-is sugárzott a' földi öröm mosolygása a' te vonásaidan!

Könnyű dolog-é a' jó napokban jónak lenni? Könnyű dolog-é midőn szerencsések vagyunk a' hitet, bizalmat és

isteni félelmet megőrizni? És így az ingy tehát csak a' rényt szokta próbálni? Oh vajha így vólna ez *mindenkinél!* De gyakran — mert ilyen az ember — éppen midőn legjobban megy dolgunk, akkor vagyunk leginkább hajlandók az Istenről és rényről megfeledkezni. Földre vonsz a' földi szerencse, és a' jobb szerencse eltűnik szemünk elől hivtelenségre fordul az elme hamis úton bolyonganak lépteink. Melly miatt a' szerencsétlenség sokakra-nézve egy *hatóságos intés a' megtérésre.* — *Mikor reájok rohan a' nyomoruság és szorongatás, akkor segítségül hívnak engemet* *) mond az Ur. A' mi tehát egynek a' jutalom' *nagyobbítására* eszköz, légyen az a' másíknak eszköz a' jutalom' kezdetére. A' mi amazt *próbálja* ezt csak *ebressze.* A' jót jobbá, a' roszt jóvá teszi a' nyomoruság; mert senkit sem akar az Ur elveszteni. De sokan vagynak azon hiedelemben, hogy csak azért élnek, mi szerint érzelmeknek szolgálván és kipihenvén magokat, holnap megújult kedvvel játékokat ismét előlkezdhesék. Egész munkálkodások abban áll, hogy azt mi e' végre szükséges, megszeresse magának. A' hiuság' fénye, a' hi-

*) Példa beszéd I. 27. 28.

zelkedő' szózata, a' hitetlen elme' játéki, a' mulatságok' körei elúznak szívekből minden komolyb gondolatot; sőt még a' magányos órák' eszméleteivel-is csak oda céloznak, — miként folytathassák tovább elkezdett munkájokat. Elveszve a' földi kényelmek 's azok eszközei hajházatában, csak igen ritkán tekintenek-fel a' marandóra, elfelejtik a' földi dolgok' gyarlóságát, el önkorlátosságokat, el azon magok-feletti nagyobb hatalmat, mellynek semmi sincsen a' mi igen nagy, vagy igen messze volna. Ön szeretet, önkény és felfuvalkodás az ők valójaknak alapja, és ha mindent *megtehetnek*, azt vélik, hogy mindent megtenniük *szabad legyen*. De éppen azért szükséges, hogy a' sors maga oskolájába fogadja-be őket, hol a' ki igen gögösen lépdegel, mintha csak érette teremtette volna az Isten a' világot, az ollyant többnyire a' szükség vas keze mostohaúl térdre szokott leverni. Sok emberre-nézve nincsen jobb tanító a' szerencsétlenségnél. Magok magoknak elég-ségesek, midőn jól megy dolgok nem ismernek semmi *kötelességet*, hanem csupa *jussokat*; és csak a' nyomoruság tanítja-meg őket felrepülni Hozzátok ti láthatatlan égi lakosok!... Vajmi sokan csak akkor lelék-fel önmagokat, mikoron már

magokan kívül minden elvétetett! Vajmi sokan csak akkor törekeznek vala felsőbb erőkre, midőn már saját erejek megtöretett! vajmi sokakról csak akkor hullott-le a' fátyol, mellyel a' földi kény őket csalogatva leplezte, midőn már szerencséjekkel a' fény és kevélység és a' hízeltkedők eltávoztanak! Vajmi sokan csak egy terhesb nyavalyának, melly őket hirtelen a' komoly örökkévalóság partjára veté ... vajmi sokan csak kedveseik méllyen érzett vesztésének ... vajmi sokan csak azon jóltévő lángnak melly vagyónokat elpusztitá 'sa' t. köszönhetik a' földieknek állhatatlan voltok' megismerését, mert az elészámlált inségek kebeleibe szállitván az alázatosság' szent angyalát, csak most érzik a' vallás nagy áldását, csak most vetnek egy pillantatot azon országra, melly a' csillagok' örök boltozatján túl alkotva vagyon, és csak most keresik *ott* azt, mi itt a' földön nem jutott sorsunkba, a' tartós boldogságot! ... Vajmi sokan, oh vajmi sokan csak akkor lelék-fel az Istenhez vezető útat, midőn már *mindenekből csak* az Ur maradt megnékiek!! — *Ez* tehát, *ez* gyakran a' szerencsétlenség: orvosság az életre, midőn a' szerencse mérge ólni fenyt benünk. Boruljunk azért Isten előtt a'

porba! Imádjuk őt minden akadályért, melly kevélységünk' és testiségünk útját elzárta, minden megaláztatásért, melly még jó idején a' szilaj önkény' gyepöljére esett, minden szerencsétlenségért melly a' fel-lázadt akaratot törvény alá hajtotta 's a' veszedelmes örvény széléről-is vissza-térni kényszerítette. Keressük és találjuk-fel a' Samaritánust és az ő szeretettel teljes körüllettünk való fáradozásait egy *jobb* idvességben, mellyre az Ur serkent bennünket, és dicsöitsük azért az ő véghétetlen irgalmasságát!

Vagy talán a' testi boldog életre hívott ő meg minket Egyszülöttje Jézus Krisztus által? És maga Jézus Krisztus-is vallyon azért jött a' földre, hogy erre példát adjon nekünk? E' vólt az ő beszéde, az ő példája, az ő törekedése? Avagy nem vala-é az ő élete szenvedés, munkálatja szenvedés, halála szenvedés? Nékie, a' maknlátlannak, nem vólt, hová fejét letegye, és mi vétkesek panaszkodjunk, ha a' szerencse és a' könnyü élet nem ringatnak mindenkor lágy és gondos öleekben? Kivánhatjuk-é, hogy az élet' oskolájában jobban neveltessünk oly sok választattaknál, sőt magánál az Isten fijánál, ki azzal a' mit szenvedett, „*Engedelmes lett, és ezeket szenvedé,*

*hogy így be-mennyen az ő dissöségé-
be? *)* Nem maga mondja-é az ő tanit-
ványa által: „*hogy példát hagyott mi-
nénkünk, hogy az ő nyomdakit követ-
nők?*“ **) „Melly elkényesztetve va-
gyunk mi, midőn itten csak örömekekkel
élni, 's mégis egykor Krisztussal-is ural-
kodni akarunk! ***) „Keményen haso-
gatja-é füleinket a' Jézus' ezen intése:
„Tagadd-meg magadat, vedd-föl kereszt-
tedet, és kövess engemet; vallyon sze-
lidebben fog-é egykor hangzani azon
végső szó: menjetek ti átkozattak amo-
da az örök tűzre!? ****) — Oh a' ki
nem csak viseli a' keresztény nevet, ha-
nem a' ki igaz és lelkiképpen való ke-
resztény, nem kell annak a' legsúlyosabb
fájdalom' szorongatásában más Samaritá-
nus, mint az ő szent Megváltója és az ő
példája, mellyet minénkünk adott, mint
a' Világ Apostolának azon forró felszól-
litása: Tinéktek ingyen adatott „*azon
szerencse*“ *nem csak hogy higgyjetek a'
Krisztusban, hanem hogy szenvedjetek-
is ő érette!*“ *****) Tekintsünk rá, mit
szenvedett ő, ő, a' ki kezdője és bevég-

*) Filip. II. 8. és Luk. XXIV. 26.

**) I. Péter II. 21.

***) S. Hieronym in Reg. c. 19.

****) Kempis Tamás II. k. 12. r.

*****) Filip. I. 29.

zője a' mi idvességünknek, ki előttünk méne a' nyomoruság' pályáján, 's kinek mind a' mellett mégis csak szeretet és béketűrés töltik vala-be isteni keblét, és elfog némulni a' mi kicsiny panaszunk, ha még egy szikra hit és érzés lakik szívünkben. Tekintsünk-fel ő hozzá, ez-is szerencsétlenség: *hogy Jézushoz hasonlokká* legyünk ... kell-é nekünk ennél jobb boldogság? „*Ha ő vele megholtunk ő vele élünk-is, ha türünk ő vele, országunk-is;*“ *) ... kell-é nekünk ennél nemesb elrendeltetés és örvendetesb kinézet? Mivel az Isten az ő fia' örökségiben akar minket részesíteni, azért részesít ő minket *nyomoruságában* is ... kell-é nekünk ennél jóltévőbb és bölcsebb irányzat? Ah hiszen ő előtte a' Végetlen előtt — nem úgy, mint néha előttünk — a' lélek becsesebb a' testnél; azért néha keményen nevel-fel ő minket Jézussal, hogy Jézussal idvezithessen, sokszor úgy bánik velünk, mint a' képfaragó a' ködarabbal; minél többet üt és kalapácsol rajta, annál tökéletesbbé lesz annak alakja. Miért ne adnánk tehát mi az Örök képfaragónak önként erre anyagot, holott a' mi szépségünknek majdon egy-

*) II Timoth. II. 11. 12.

kor felségesebb Világokban virulnia kell? Oh ha által-látjuk, ha egész belső meggyőződéssel megismerjük egykor azt, miként a' lélek *valójában elébbvaló* volt, csak akkor fogjuk azt-is ugyanazon belső meggyőződéssel megismérni és érezni, melly *jó* volt légyen, hogy az Ur a' lélek útjaira vezetett, melly *jó*, melly ki-mondhatatlan bölcsen és szeretettel légyen elintézve az, hogy itt a' földön a' nyugalomnak és *nyugtalanságnak*, az örömnök és *szenvedéseknek* kölcsönösen fel kell váltaniak magokat, hogy így semmibe se vessük állandóul szívünket, hanem csak az Istenbe és az ő szent akaratjába. *) Hiszen éppen a' gyakor fájdalmas tapasztalások korántabb és sebésebben vezetnek minket azon idvesség világosságra, mellyben a' dolgok' becsét megismérhetjük. **) Áldjuk azért a' Gond-

*) Olly ritkák lelkünknek zavaratlan örömei, mint a' mezőnek a' soha ködbe nem borúlt nap. Azért rendelt a' tavasznak-is zivatart, az embernek-is szenvedést egyaránti kegyből a' természet' Attya.

**) Jól megértve és istenesen használva minden meunyei végzetek jök, és ámbár néha rettenetes képeikkel elijesztenek, de mégis minden gonosz némegebb jobbára elleplezett áldásnál. Úgyan-is ki azt mondja, hogy *van egy Isten*, aztis mondja egyszerű'smind, hogy a' Világnak egy czélja van, 's ez a' czél az érzéssel bíró teremtmények' boldogulása. Az *Isten'* képzetétől tehát elnem lehet szakasztani azon képzetet, hogy az egész természet szüütelen a' mi jovunkra dolgoz. De ha mégis abbau fájdalmat és kedvetlentéget találunk, az örömmel és boldogsággal egy bizonyos módon ha bár még oly ismérletlen-is elötünk azon mód öszve kell azoknak függniek.

viselés' szent kezét, melly a' balsors által a' Jézus' nyomdokiba vezetni és méltó nevendékivé, maga *választottivá* akart tenni bennünket — — valamint a' szivárványnak pompás szinei magokat a' föld' zavaros gőzeiből alkotják, úgy alkotódnak az örökkévalóság fénykoszorúi-is az idő' zürzavaros óráiból. Ide fordítsuk szemünket, ide a' fájdalom céljára, nem pedig magára a' fájdalomra. Minél tovább múlatunk *a'béli* csupa képzeten, mily kedvetlen és súlyos légyen ez vagy amaz, annál súlyosabbá lesz az valóban mi reánk-nézve. De *miért* légyen az inség, *azt* kell nekünk meggondolnunk. Verssük pillantatunkat oda az isteni Samariánus Keresztfájára, ott találunk minden sebre gyógyítást, minden búbánatra bő vigasztalást. Ha szemünk előtt lebeg *az ő képe, a' felséges, ártatlan szenvedő képe, a' ki érettünk mint a' bárány a' mézsárszékre vitetett, mindazáltal nem nyitotta-meg az ő száját*" *) nem sokára aztis megértjük, melly helyesen mondotta légyen ezt az Apostol: Ne rémüljetekek-meg mint idegenek a' ti nyomorúságtoktól, „*mintha valami szokatlanság esnék ti rajtatok, sőt-inkább örüljetekek azon, hogy a' Jézus' szenved-*

*) Izaiás L. III. 7.

désében részesek vagytok“ *) O hozzá, az isteni Megváltóhoz, ő hozzá, ki legnagyobb és legjobb a' mennyben és a' földön, tegyen minket hasonlókká a' nyomoruság . . . kell-é bővebb megnyugtatós egy igaz Keresztényre-nézve, a' legártatlanabb szenvedésben-is?

De mi sok jóltévő van egyébarántis még a' keserves óra körében! — Érezhetnénk-é örömet, ha nem lenne érzetünk a' fájdalomra-is? *Ugyan-is mind a' kétőt ugyanazon érző szerek által éreztük.* Ha nem lennének szenvedésre való szereink; semmiféle örömben sem részesülhetnénk. Már pedig ezt kicsoda kívánná? Igaz ugyan, hogy sok emberben az ingerlékenység néha nagy, melly gyakran a' legcsekélyebb dolgot-is erősen érezteti vele, és inségé változtatja át reája-nézve azt, a' mit más kedvetlenségnek sem tekint; de ellenben nem változtatja-é azt-is szint' oly gyakran boldog örömmé a' mi mást alig érdekel? már pedig hogy tehetné-meg az egyiket, ha nem lenne a' másik-is? 's e' szerint már nincsen-é megadva az egyarántiság? Felkelene-é mondanunk *minden* jóval ha *semmi* rosszat érezhetni nem akarnánk; és

*) 1 Péter IV. 12. és 13.

így — hasonlók lennének a' köszirthez, mellynek sorsát csakugyan tán nem irigyeljük? — — — Továbbá mely sokszor ér némelly csapás csak azért bennünket, hogy egy *nagyobbat* kikerülhessünk! Mely sokszor pedig nem egyéb az a' komoly jövendő' felszólításánál, nem csak a' vétek ellen védő eszköz, nem csak a' lelki elveszéstől való megszabadítás, hanem a' *földiek ellen-is* oltalom, mi nélkül talán bátorságos lépteink között érezhetőbb rosszat vontunk volna magunkra. És így néha egy választó fal gyanánt jelen-meg közöttünk, és a' nagyobb rossz között az, a' mit mi szerencsétlenségnek nevezünk. A' kisebb vesztés csak azért ér néha bennünket, hogy az egész nekünk mentve maradjon. Nem volt-e itt a' csapás jótémény? — — — Aztán nem óvé a' balsors az unalomtól-is? ha szüntelen lán-golna a' fényes nap az égen, nem sokára ellenünkre lehetne. Így a' hosszas csendes szerencse-is jobbára csak érdeketlenséget, csömört és háládatlanságot szül. Kevesebbé érzük azt a' mit birunk, mivel mindig birjuk azt, s csak akkor élesedik-meg figyelmünk, ha ideiglen az tölünk elvételik. Az éj' puszta homálya által tanuljuk becsülni a' napnak kegyes világosságát. Elevenebben ismérjük-meg

azt, a' mit birunk; boldogságunk *nagyobb* boldogsággá lesz, a' szükölködés tisztában megmútatja, *miként* áldott légyen minket-meg az Ur, és lelkesebben dicsőítjük azért az ő jóságát. Nem volt itt a' csapás jótétemény!

Hány virtusra nem ad gyakran rést a' szerencsétlenség! Vallyon gyakoroltatnának-é az emberi szív' legnemesebb tulajdonai... a' könyörületesség, irgalom és a' felebaráti szeretet, 's ez-által maga a' Teremtőhez való szeretet-is, a' mi mind a' kettő a' vallásban legnagyobb és legszentebb, ha nem lenne az arra való tárgy jelen, 's ha magunk-is saját szenvedésünk által szelidebbekké és kegyesbekké lévén a' más fájalmát-is igazabban méltányolni, és nagyobb készséggel enyhíteni nem tanulnók? Nem mutatja-é meg hasonlólag Jézus-is a' mai Evangeliumban azt, mire való légyen a' szerencsétlenség? Nem mondja-é az írástudónak: „*hasonlóképpen cselekedjél, és élni fogsz!*” — Ragadjuk-meg azért a' jóra való alkalmat ott, hol méltólag ajánlja nekünk az magát. Az olyan ember nem szerencsétlen még, ki másokat szerencsésekké tehet. Keressünk vigasztalást sebünknek, midőn mások sebet gyógyítjuk; ki maga szenvedett, legjobban teheti-meg ezt. Ha má-

soknak Samaritánusai vagyunk, e nek vigé-
 érzete nekünk-is a' legjótévőbb Samari-
 tánusunk lesz, melly itt létünknek a' sze-
 rencse' hű csillámlása helyett, a' *rény'*
 nagy jutalmát megadja, annak minden sul-
 lya alatt fenntart bennünket, az Ur' ju-
 talma várására teljes reményt és bizodal-
 mat öntvén szívünkbe.

Végre nem teszi-e nekünk könnyeb-
 bé a' szerencsétlenség a' földtől-való meg-
 válást? Nem lón nekünk itten állandó
 helyünk, tudjuk ezt. Mily kegyelmes a-
 zért az Ur, midőn egy kötelet feloldoz,
 melly igen nagy ragaszkodással tart ben-
 nünket a' földiekhez lekötve és gyakran
 az ő bölcsesége szerint úrmöt tölt az élet
 öröm poharába, mi szerint annak inger-
 rét kelletlené találjuk, és midőn arra rá-
 készít minket hogy egy olyan helytől,
mellyet úgy-is egykor el kell hagynunk,
 nyugottabb lélekkel végső búcsút vehes-
 sünk, az ő akaratjának való készségesebb
 hódolással, sőt egy jobb hon után való
 forró vágygyal tölti-be olyankor keblün-
 ket! Vajmi keserű a' boldognak a' halál!
 Minden lépéssel, mellyel hozzá közelit,
 ketté szakaszt reá-nézve egy öröm fona-
 lat, és utoljára egy rettenetes *dúló* gya-
 nánt lép az elébe, míg az alatt a' meg-
 próbáltatott azt egy *megváltás* szent an-

gyalaként üdvözli. — Igen-is, oh örök Atya, igen-is, hogy a' szív a' főtől elszak-
 jék, csak azért látogatsz te minket földi szenvedésekkel! „ A' te gyermekeidnek,
 „ kik országodba menendők, néha görön-
 „ gyókkal tóltod útjokat, hogy így inkább
 „ mentől elébb megérkezni, mintsem so-
 „ káig menni kívánkozzanak, és nehogy
 „ az út' kellemeitől megvesztegetve elfe-
 „ lejtkezzenek arról, hogy reájok a' haza
 „ vár.“ *) Vajmi, vajmi sokszorosan áll
 mellettünk azért a' Samaritanus a' legár-
 tatlanabb szenvedésben-is az ő vigasztalásával,
 csak mi akarjuk elfogadni őt! Vajmi külömbféle
 enyhítés árad mi reánk minden felől *mindennémű* szerencsétlenségben,
 csak a' mi szívünknek legyen arra érzete!

Oh törekedjünk azért csak egy jó lel-
 kiesméret' áldásaira, és csak arra, hogy szerencsétlenségünk egy valójában magunk
 által nem okozott és nem képzelt vagy ön-
 akarta szerencsétlenség legyen, 's minden
 egyéb jó. A' fájdalomnak legélesebb fu-
 lánkja elvan véve, ha a' bánattól, és ma-
 gunkra való haragtól elszakasztathatik. Ha
 semmink sincs többé a' világban, a' mi né-
 künk örömet adna, ha az egészség, a' jól-
 lét és tekintet már oda van, ha bizodal-

*) S. Gregor. in Moral.

munk meg-van csalatva, ha becsületünk méltatlan bánás által meg-van bosszantva, — egy marad még akkor hátra minékünk: a' *lelkiisméret*. Egy kemény kőszirt ez az élet viharjaiban, egy olly támasz, melly soha elnem dől, mivel hogy az *Istenhez* támaszkodik. A' kit önszive vádol és itél, csak az szűkölködik a' gyermeki érzés nélkül, csak annak nincsen kedve az Urhoz. De a' Virtus barátja, a' ki nemesebb valóját, az idő viszontagságai közül sértetlenül kiszabadította, a' szenvedések közepette-is nagyobb nyugtát találja ama hivalkodónál, ki mindeféle gyönyörektől körülvéttelve az elvetemedtség keserű érzetét hordozza keblében.

Törekedjünk azért ártatlanságra, törekedjünk a' lelkiisméret bizonyítványaira, s „*ha szivünk nem vádol* — az Irás intése szerint — *bizodalmunk nagyon az Istennél*“ *) Ó az, ki mindenütt a' jó és balsorsban, lebeg felettünk, légyen tehát ő, kinek kezét mindennemű csapásban mély tisztelettel megismerjük; ő légyen, Ó, az *Atya*, kit mindennemű sorsunkban keressük, fölleljük, és imádjuk. Tegyük menté magunkat azon hamis képzettől, mintha a' lélek, a' mi *halhatatlan*, a' testi jók, azaz *mulandó* által meg-

*) I. Jan. III. 21.

jutalmazandó lenne, és erősítsük lelkünket a' *Mindenható* iránti határtalan bizodalomra. — Jelen életünk úgy-is csak első felvonása létünknek . . . ki panaszkodnék, ha néhány sötét pillantatokon egy hosszas vidám évek sorát megvásárolhatná! Már pedig az év-ezeredek-is mik a' kőrnélküli örökkévalósághoz képest! Bizodalom azért a' *Mindenható Atyához!* — — Nagyobb terhet az Atya reánk nem teszen, mint a' millyent malsztjával elhordozhatunk, és az ő szeretetének lehelete környez minket mindenmú terében, mellyet vállainkra vet. Bizodalom azért a' *Mindenható Atyához!* — — Az élet örömei töbnyire várakozásunk alatt maradnak, hogy kivegyenek csalódásunkból; de milly sok áldást talál néha a' szenvedő, milly sok 's néha éppen nem várt vigasztalás' forrásait, milly csendes békével tudja ő néha a' valójában jelenlévő roszakat szenvedni, olly roszakat, mellyeknek lassú távol sejtése már egykor borzadást gerjesztett szívében! Csak lelkiismérete légyen tiszta, és szíve ártatlan, bizalommal veti magát akkor, ha bár a' földi jóktól egészen megfosztatott-is, a' közönséges nagy Samariánus, a' *vallás'* ölébe, itten könyörületesen fel-vétetik 's nem sokára maga-is

szánakodva néz előbbeni imádása tárgyaira, bámul azon segédszereken, melyeket amaz égi szülemény nyújt ő néki, és vóltaképpen csak most érzi gazdagnak magát, mióta mindent elvesztett. Bizodalom azért a' mindenható Atyához!

— — Minden szenvedésünkben, melly képzetünk-szerint bár melly ártatlanul gyötör bennünket, emeljük-fel belső lelki bizalmunkat az Istenhez, és az ő szent országára! Csak az lát földet maga körül, ki csak földre néz 's ahoz ragadva marad... a' mennyei szent boltozatra emeljük-fel lelkünket! *ott* mosolyog reánk a' pálma koszorú, *ott* a' haza bájképe, *ott*, — nem e' szegény világban, a' nem sokára káratlanná téendő cél. Ha ezt egyszer elértük, bár göröngyökkel teljes után-is, a' célnál keveset fogunk ezzel gondolni... és *majd* eljutunk oda, majd az örök irgalom' ólébe vetjük magunkat, mellynek szünet-nélkül áldást fogunk rebegni, mivel olly kegyesen és hiven vezetett minket, és *magunkat*-is boldogoknak fogjuk mondani, ha azt szeliden és állandóul követtük, és a' lelkiismeret szent szavát a' legkeserűbb szorongatás közepette-is a' szenvedelem a' világi okosság, a' gondatlanság és csak a' maga

magát legyalázó hitetlenség' minden jóvállatinál többre becsültük.

* * *

Isten! Te azért teremtetted minket, hogy Tégedet megismérjünk, a' Te törvényeidnek engedelmeskedjünk, és idvezüljünk. Legjobban int minket erre a' nyomoruság' napja. Áldott légy ezért! Áldott légy minden inségért, melly a' törvény' át-hágását gátolja, és vétkeinket kevesebbíti; minden kisértetért, melly a' mi jutalmunkat nálad neveli, minden szenvedésért, melly minket a' Te Fiadhoz hasonlóvá és az ő örösége-iránt bizonyossá tesz? A' te Atyai hűséged-iránti legelevenebb hitben és a' mi Te tőled való függésünknek érzésében fogjuk azt, a' mit vállainkra raksz, hordozni — tsendesen és nyugodtan hordozni, valameddig Néked Te véghetetlen Bölcs és Irgalmas, tetszik a' terhet rólunk ismét levenni. Adj nekünk erre bátor szívet, a' bátor szívhez erőt, az erőhez benned való bizalmat, és örömet, mindenekfelett pedig egy tiszta lelkiisméretre való fáradhatatlan törekvést, miszerint a' te örök világosságodban és a' véghetetlen jóllétnek soha elnem veszendő volta' ki-

mondhatatlan tudásában boldogok ezerszer boldogok lévén mi, beteljesülni tapasztaljuk önmagunkan azt miként minden „*minden idei szenvedések, mellyeket mostan szenvedünk, nem hasonlítandók a' dicsőséghez, melly nekünk megjelentetik.*“ *) Amen.

*) Rom. VIII. 18,

X.

Az Isten hív minket; haljuk az Ő szozatját.

Pünkösöd után való harmadik Vasár-
napra.

És szólla nékik példabeszédet mondván:
*kicsoda az ember közületek, a' kinek
száz juha vagyon, és ha elveszt egyet
azok közül, nem hagyja-é a' kilencz-
venkilenczet a' pusztában és ahoz
mégyen, a' mely elveszett vala, mig
nem megtalálja azt. Luk. XV. 3. 4.*

„Az Isten szeretet^e *) ezt mondja
a' könyvek' könyve *Az Isten szeretet!*
ezt énekli a' mennyei kéjekben nyugvó
Serafim. *Az Isten szeretet!* ezt zengi a'
világok' egyhangzatja. *Az Isten szere-
tet!* ezt hirdeti a' felettünk lángoló csil-
lagboltozat — ezt kiáltja ezer nyelvekkel
a' mi földi golyónk — ezt mosolyogja a'

*) Ján. IV. 16.

csecsemő — ezt imádja a' megismérésig és érzésig megélemedett. *Az Isten szeretet!* ezt szólja a' mai egész Evangeliumunk-is.

Mik valánk ugyan-is, hogy ő rólunk megemlékeznek? „*Mit adánk először néki, hogy azt vissza-dná nekünk? **) Minő becsünk, minő előérdemeink valának, mi szerint semmiből valamivé csinált bennünket, mi szerint az örök nemlét' éjjéből kivévén az itt lételre szólított, földi paradicsomába helyheztetett és ez után még egy második jobb mennyei paradicsomat ígért? Mivel érdemlettük-meg, hogy ő nekünk atyánk *akart lenni*, mi pedig az ő gyermekei *lehetünk?* — *Az Isten szeretet!* Még mi előtt maga csoport világait elrendelte, már az ő gondolatja, az ő gondoskodása és jóságának tárgya valánk mi, különben nem lennénk. Semmit elébb nem adánk néki; szabad isteni kegyből osztá nekünk-ki az élet' adományát.

Továbbad, kiket szeretetből teremte, ugyan mivel érdemlették-meg, hogy midőn az ő kegyelmét hálátlansággal, az ő hívségét elpartolással, az ő malasztját vétekekkel fizették, az adott életre és annak minden nagy előkelőségeire méltatlanokká tevék magokat — ugyan mivel érdem-

*) Rom. XI. 35.

lették-meg, hogy őket a' 'régi semmibe vissza nem veté, hanem könyörülve tekintvén reájok Egyszülötjében közbenjárókat és megváltókat adá nékiek? — Igen-is az *Isten szeretet!* Ha bár hiveségért elpártolással-is fizetünk, ha bár önhibánkból-is alkalmatlanokká tesszük magunkat a' jövődó' áldásaira, határtalan kegyességgel újonnan alkalmassá tesz ő arra bennünket.

És ugyan mivel érdemeljük-meg azt még most, hogy midőn mindig ismét ingadozunk, midőn olyan útakra, mellyek nem övé, eltévelyedünk, olyankor minket felkeressen, felszólítsan és fáradhatlanul mindig újból ismét rá vigyen azon ösvényre, mely az ő világosságának fényére vezet? Igen-is az *Isten szeretet!* oly szeretet, melyet egy halandó sem mérhet-meg! Bár mely gyakran bájolja-él tőle minket a' csalfa testiség és bűnhődés, még-is szünetnélkül abba törekszik ő, hogy minket magához térítsen, és végzetlen irgalma által fenntartja számunkra a' kegyelmet, reményt és boldogságot akkor-is, midőn *csak végtére oda* megyünk hová az ő atyai gondoskodása útasit.

A' mai Evangeliumi cikkely' mindkét példabeszédében szivrehatólag adja előnkbe a' Megváltó' ezen isteni szeretetét.

„Kicsoda az ember közületek, ugymond,
 „a' kinek száz juha vagyon és ha el-
 „veszt egyet azok közül, nem hagyja-é
 „a' kilenczvenkilenczet a' pusztában, és
 „ahoz megyen a' mely elveszett vala,
 „mig meg nem találja azt? És mikor
 „azt megtalálja vállaira veszi, örülvén,
 „egybehívja barátit és szomszédit, hogy
 „ő velek örvendezzen? Avagy mely asz-
 „szonynak tiz garassa lévén, ha elveszt
 „egy garast, nem keresi-fel a' házat, és
 „ha megleli azt, nem adja-é örülve ba-
 „rátnéinak tudtokra?“ Szint úgy keresi-
 fel az atya-is elvesztett gyermekét és szint-
 úgy örvendez a' mennyekországa-is a'
 megtaláltattnak mégtérésén — Igen-is az
 Isten' szeretete végnélkül való. Nem csak
 a' jámbornak és igaznak jút ez részébe,
 a' bűnöst-is kívánja, felkeresi, megszaba-
 dítani törekszik, utána siet, és addig nincs
 pihenése, mig utól nem éri. Hosszas bé-
 ketüréssel, melyért eléggé nem imádhathat-
 juk, mennyei kegyes atyai jósággal egy-
 hű pásztor gyanánt szakadatlanúl mun-
 kás az örökkévaló, ha tőle és a' jótól
 eltávóztunk, magához és a' jóhoz minket
 ismét visszatéríteni. Minden, mindenki-
 nek, még a' legelvetemedettebbnek-is nyit-
 va áll az ő malasztjábani részesülés, ha
 csak mindig maga meg-nem veti ezt. —

A' mit teremtett, azt örökre boldoggá tenni akarja; hogy semmi abból elne veszen. Ezt jelentik nekünk a' mai Evangelium' szavai. Ezekből-is ama határtalan isteni szeretet lehel, melyet egyébaránt-is mindenütt az egész látható teremtésben érezünk.

Felesleg még többszörösen-is erősíti ezt a' Megváltó „*azért jöttem, hogy a' bűnösöket hívnam*“ ige szóll Máténál *) „*Azért jöttem, hogy megkeressem és idvezitsem a' mi elveszett vala*“ ige szóll Lukácsnál **) *Békeségesen vár minket az Úr, nem akarván, hogy valakik elveszzenek, hanem hogy mindnyájan penitencziára térjenek*“ ez mondatik Péter' 2-dik Levelében-is. ***)

Mely nagy vigasztalás ez reánk-nézve hibás vóltunk' érzetében! Megvéd ez bennünket a' kétségbeeséstől, belénk önti a' szent reménynek balsomát annak tudásában, mi szerint minden pillantatban az atyától eltávózhatunk, és elcsábitatva az örömtől és szenvedelmektől, elcsábitatva a' bűn' külfényétől oly útakra térhetünk, melyek soha sem vezetnek idvességes czélokra!—Az Isten akar bennünket, az Is-

*) IX. 13.

**) XIX. 10.

***) III. 9.

ten keres bennünket, az Isten szólit bennünket! Nem akarja ő, hogy elveszszünk, szüntelen vigyáz lépteinkre, 's ha csak ugyan még-is ezek hovatovább mind közelebb vonnak minket a' veszélyhez, és végre belé-sülyesztnek, bizonytalannal nem az ő szeretetének fukarsága, vagy az ő gondatlansága okozták ezen siralomra méltó dolgot.

De hogy és miként *nyilatkozik* ezen isteni szeretet? midőn a' szívtől és a' világtól megvesztegettünk, mi által vezet az atya ismét magához? Hogy keres ő minket, hogy szólit-fel minket? Avagy hallható-é az ő szózata? Úgy szóll-é hogy őtet megérthessük? — —

Igaz ugyan, közbenjövele és befolyása érzéseinkkel [közvetetlen meg nem ismérhető; a' mi testi szemünk őtet nem látja, a' mi füleink az ő felszólítását nem hallják: mindazáltal mégis felszólító minket és az ő szózata hallható, és úgy szóll, hogy megérthetjük őt. A' mi a' testi érzékeket elmellőzi, megisméri azt a' lélek és a' külvilágból 's annak feles alakú fontos jelenéseiből egy felsőbb megintetést húz az magának, melyből az atya megszólításá reánézve érhetőleg hangzik, bár egy hang sem hatotta légyen-meg a' füleket.

Fejtsük-ki ezt jobban a' mai napon. Emelkedjünk-fel az Isten hű pásztori gondoskodásáról emelkedésre. Lássuk bővebben.

1. *Miként szólit-fel az Isten bennünket*; 's hogy ez ne legyen czél és siker nélkül,

2. Mi kötelességünk légyen e' részben.

* * *

E' jelen órában-is Te szólsz hozzánk Örök-anya, engedd, hogy gyermeki hálával nyissuk-fel sziveinket a' te szavadra, mi szerint a' Te nyájodhoz tartozván lelkünk boldog lehessen.

Az Isten szeretet. Az Isten kíván minket, az Isten keres minket, az Isten szólit minket, 's ha bár — mi a' porból lett halandó sajátja — nem-is halljuk a' szót, de megérti azt a' lélek és a' való nem marad elrejtve előtte.

Az Isten hív minket. Először *lelkiismeretünk* által. — „A' törvény annak megismerése, a' mi igaz, vagy nem igaz, szívünkbe beiratott; és gondolatink, melyek egymást vádolják, vagy mentik, egyetembe bizonyyságot tésznek.“*) Bel-

*) Rom. II. 15.

sónkben lakozik tetteinknek birája, ott lakozik cselekvésünk' próba-köve, ott létez egy felügyelő, ki szorosán és keményen és megvesztegethetetlenül, akkor-is, midőn a' mi ajtónk bévan zárva, ott-is, hol a' sötétség fedez, akkor-is midőn tanuk nélkül vagyunk, tetteinkre vigyáz, és ítéletet mond. Áldva vagy kárhoztatva megy ez által velünk az életen, és semmi jót nem hágy jutalmatlanul, semmi rosszat büntetlen. „Egy égő gyertya gyanánt világitja a' szivünket, hogy semmi abban „elrejtve ne maradjon“ *) 'S ha bár néha nem-is inyünk-szerint való 's ha bár néha gyűlöletes előttünk azon tiszta fény, melyet legtitkosabb igazságtalanságunk feltett elterjeszt, 's ha bár néha az irtozatos világosságot elleplezni törekszünk, — azt ugyan elleplezhetjük, de a' lelkiismérel' szent világát soha ki nem ólthatjuk. Sebesen, mielőtt sajditnók újból felgyúlad és rettenetes lángat vetvén a' forró parását reánk borítja. Bár mely hosszas ideig-is tartjuk ezen kis birót elaltatva, megbántatva, elnyomatva keblünkben, de végre csak felébred az, és annál kiméletlenebbül sújtja reánk ostorát, minél kevesebbé vettük számba az előtt és szem-

*) S. Bernard. Serm. 52.

rehányásival néha a' kétségbeesésig ostromoz. Kain és Judás, és ezekhez hasonló gonosztévők, kik a' lelki aggodalmat öngyilkosságig üzték, erre legszomorubb bizonyosságot nyújtnak. — És ezen hű védünk, a' lelkiismeret, az első, mi által a' mennyei atya minket felszólit. Ez az első szabály, mely minket a' veszélytől elvon, és az idvesség útjára vezet, és Isten helyett igazgat. — Vajmi gyakran, midőn rosszat gondolánk, midőn kötelességünk' megszegésére felkészülénk, midőn a' gonoszságra törekednénk, ezen készületink' közepette ez hangzott-ki gyengédeden belsőnkéből: „Ne cselekedd azt“ Ez az *Isten'* szózata vala. — Vajmi gyakran, midőn embertársunkat megcsalni akartuk, és az ő tudatlanságát vagy gyámaltalanságát fortélyra és hamisságra használni 's így lelkünket nemtelen nyereséggel megterhelni szándékoztunk, egy titkos valami ezt sugá füleinkbe: „Igazságtalanság, elne kövesd azt!“ Ez az *Isten'* szózata vala. — Vajmi gyakran, midőn valamely szent dolog felett tréfálkodánk, vagy szitkokban és válogatott káromlás formákban vitézséget és bajnok szívet törekedünk vala mutatni, vagy önhiteltenségünk' maszlagát fiatal, gyenge, fegyvertelen szivekbe önteni, keményen hangzott bennünk ez a' szó: „Ez nemte-

len vala. „Nem bővelkedel-é saját elvete-
 medtséggeddel, mire való az idegenért va-
 „ló felelet' terhe még? — Vajmi gyakran
 midőn felebarátunkat rágalmazzuk, felőle
 hazugságokat beszélünk, őtet boszontjuk,
 vagy felhevült indulatink' dühében sértő-
 leg reá támodunk vala, eme titkos szemre-
 hányást érzettük: „Ezt ne cselekedted vól-
 „na, — lám sokat mondottál — egy ártat-
 lannak fájdalmat okoztál 's a' t.“ Ez az
Isten' szózatja vala. Minden az *Isten'* szó-
 zata, ki minket ez által a' méltatlan cse-
 lekvéstől elvonni, 's mind emberi, mind
 pedig keresztényi kötelességünk hivebb
 megtartására ébresztetni, *Isten'* szózata, ki
 ez által *magához* akart minket vezetni.

De nem csak a' keblünkben lakozó szent
 védő által, hanem gyakran jótékony *kül-
 intések* által-is megkeres minket a' mennyei
 Atya. — A' szeretet' szavai, szeretettel elé-
 adatva, egy barátságos szájtól eléadatva
 ritkán vétik-el egy egészen még elnem va-
 dult szívreható erejeket. Azért gyakran
 ilvetén emberi szerekkel szokott az *Úr*
kivülünk-is élni, mi szerint hallhatóvá
 tegye nekünk maga szózatát. — Midőn
 virtusod veszélyben forgott, midőn lel-
 ked álomba merült, 's az alatt a' hün-
 lozzád közelit vala, úgy hogy a' csábi-
 tó már kezdetben örülne közéllévő el-

eséseden, ha ilyenkor egy meghitt embered, kihez belsőképpen ragaszkodál. gondolanságodat eleven színekkel festette, vagy a' vétkezésnek undorító oldalát lelkesen és szívrehatólag rajzolta elődbe, erős kézzel serkentvén-fel álmodból és hirtelen a' veszélyből visszarántván tégedet ismérd-meg a' jótettet, azon barátságos kéz az *Isten'* keze vala! . . . Midőn ifiúságod' szilaj örömeiben bolondságról bolondságra sietél, midőn előljáróid és kötelességedtől az engedelmisséget megtagadva, zabolátlan fére-csapon-gásokra adád magadat, 's nevelőidnek szemekből az örömi-könyek helyett a' búbánat' könyeit sajtolád, ha ilyenkor az elkeseredett atya a' megromlott fiut haragosan és büntetőleg kívánta igaz útba vezetni, vagy ha a' szelidebb anyai szózat szeretőleg és kérlelve hangzott az elvetemedetthez's ha az anyai karok rebe-gve öleltek által tégedet, 's ha az anyai szemekből a' fájdalom' könnyei hullot-tak — ismérd-meg a' felsőbb jelentést, az atyai komolyság, az anyai rebegés *Isten'* szózata vala! Midőn elmerülve a' testi gyönyör' habjai között, a' lélek' örökösét elresteléd, éveken át nemesebb valódat 's annak egykori sorsát semmi figyelmetes tekintetre nem méltattad, ha

ilyenkor történetesen egy jó könyvre akadván, magadat és egész helyezetedet oly pontosan találtad abban lefestve, mint-ha magadat levétetted volna, lelki ürességedet és alacson állatiságodat oly éles vonásokkal találtad abban előterjesztve, hogy nem akarva-is felriasztatál tompaságodból — ismérd-meg az Isten' újját! A' történet szántsándék vala — a' kicsinynek tetsző dolgokban-is nagy czélok vannak elrejtve néha — azon könyv által az *Isten* szólott te hozzád! . . . Midön érzéketlen részegségedben bűnről-bűnre tántorogsz vala gunyolván az örökkévalóságot és annak jutalmát, ha ilyenkor történetesen útadat eltévesztvén egyszer a' templomba botorkázál, hol az isteni tisztelet' felséges pompájától megindittatva, elfogva a' láthatatlan Mindenható' gondolatjától, kinek itt az áhítatos sereg imádva hódolt és az ő felkentjei' beszédétől megilletődve, lelked' belsőjéig megilletődve, romlottságod' nagy mértékét elismérvén vissza-borzadál önalakod' vonásaitól, melyek az elődbe tartott tükörből magok egész vétkes mezitelenségben visszahatának — ismérd-meg a' felsőbb végzetet! A' történet szántsándék vala — felkentjei által kivánt az *Úr*. téged' megilletni.

Az Isten keres, az Isten szolit minket. Harmadszor ovó *példák* által-is, melyeket előnkbe tesz; igen-is olyan emberekben tesz ő előnkbe, kik még itt a' földön a' bűn következtésének lettek predái. — A' szavak meginditanak, de a' példák *vonszanak*, a' roszra úgy, valamint a' jóra. A' szavak elijesztenek, de a' példák *elmozditanak*, a' jótól úgy valamint a' rosztól. Azért akarja az Isten némely megestekre-nézve, hogy még itt a' földön magok inségét mások' látására esztendők-át hordozzák, azért akarja némely bűnszól-gájára-nézve; hogy még itt a' földön az egész világ' szemeláttára érdemlett és keresztet balsorsát kiméletlen' föllelje, miszerint mások azon bölcseséget és engedel-mességet tanuljanak. „*Megfedd téged a' te gonoszságod, és a' te elfordulásod megdorgál téged. Tudjad és lássad, mily gonosz és keserű légyen, hogy elhagy-tad a' te Uradat és Istenedet, és hogy nincs nálad az ő félelme*“ úgy mond maga Jeremiásnál, *) — Midőn tehát az agyatlan vesztegetőt, ki teli kézzel hányagatá azt, a' mivel élte' végső pontjáig kényelmesen kijöhet vala, szükölködéssel és szegénységgel küzdeni és gondatlan-

*) II. 19.

sága következtetésén fájdalmasan könnyezni látjuk, az *Isten*' dolga ez, ki ezen látvány által az okosságot és takarékos-ságot ajánlja nekünk... — Midőn a' kicsapongó iszákost ingadozó fővel, reszkető kezekkel, eltompulva lelkében és ér-zéseiben az útszán elmenni látjuk, a' közön-séges megvetésnek kitétetve és mindenek-nek szemeitől 's újjaitól megjegyeztetve; vagy midőn — egy igaz satyra az emberi-ségre és józanokosságra — az utzai ifiak gunyaitól kisértetve a' sárba dölöngéz, és a' legutolsó állatnál-is sokkal-sokkal ala-csonabb létire lerogy, *Isten*' dolga ez, a' ki ezen csömöritő felvonás által mér-tékletességre ébreszt bennünket. — Midőn az alattomos csalót, ki sokáig mindenfé-le hamis úton-módon a' más javát magá-nak öszveragadozta, végre kilepleztetve, orczájáról a' becsület' festő porát letö-röltetve, praktikáit napfényre-hóztatva, ma-gát pedig az érdemlett szégyennek és büntetésnek kitétetve látjuk, *Isten*' dolga ez, ki ez által komolyan int bennünket: „Hogy a' hamis kamarán gyült jónak nincs jó ki-menetele“! — Midőn a' búja öröm' vad imádóját, a' ki sokáig mindent óvást neve-tett, végre gonosz tette' jutalmát aratni 's elalélva szintelen, béesett szemekkel kino-san vánszorogni, vagy pestist lehelő sza-

gos fekélyekkel eltelve, tagjaiban elnémulva — mint egy csupa nyomorúlt ember töredék — beteg nyoszolyáján a' kétségbe esés' sohajtásit keseregni halljuk, *Isten'* dolga ez, a' ki minket ezen undorító látás által rettentőleg amaz igazságra figyelmeztet: „Büntetlen a' természet ki nem gúnyoltathatik.“ „*Hogy tudnák, hogy a' melyek által ki vétkeznek, azok által ki noztatik-is!*“ *) Midőn az Isten és Valás nélküli Hatalmast, a' ki e' végre az egész gazdag életből nem gyűjtött egyebet hibánál, bünnél és betegségnél, egy elpusztult testnél és vadonná lett léleknél, egy méreggel tólt kebelnél és egy bánattal teljes vénségnél azon gondolattól gyötörtetni látjuk, miszerint életét a' balgatságnak szentelte és lelke' erejét csupán csak a' múlandó tűnő gyönyörködés' nyereség' vagy tiszteltetés' üzésében hasztalanul elfecsérelte, midőn látjuk miként terjeszti ő komor kedvében magától és a' világtól elpártolva, a' múltak' öröme és a' jövődő' vigasztalása nélkül szűkölködve, az Istentőli elhagyatásnak legelevenebb képét előnkbe, tehát akkor-is megint, az *Isten'* dolga ez, a' ki minket ez által arra emlékezte: „*hogy minden bölcseségnek és minden igaz boldogságnak kezdete*

*) Bölcs. XI. 47.

az Úr^o félelme *) — Az Isten^o dolga, ki ezen és ezekhez hasonló példák által keres és hív minket. —

A^o saját nyomoruság-is, a^o mennyei Atyától reánk küldött *balsors* és *szerencsétlenség-is* ide tartozik. — „Az Isten *„jobbulásunkra és nem veszedelmünk-„re fenyít“* *) „Idvességes orvosság-gyanánt bocsátja ő reánk az inséget és jól-lehet az Orvos^o sebet-ejtő kezei alatt *„kornyadozunk-is, még sem hallgatja ő azt, mit akaratumk, hanem a^o mit egészségünk kíván“* ***) Hogy ha a^o testi jólét^o részegségéből nagy hatalmával hirtelen a^o józan inségbe taszit, elhallgat ekkor a^o délczeg könnyelműség, mely különben minket, a^o tilos felett tréfálva, elterített és az Örökkévaló iránti minden gondolatot nekünk terhessé és izetlenné tette, elveszti ekkor az öröm maga bájoszó vóltát; lelkünk elébe lép ekkor titkos és nyilvános gonosz tetteink^o emlékezete és felébred bennünk az élet^o *komoly valódisága*. Elfordítjuk ilykor szemünket a^o bűn^o ingereitől, és magunkba bé^os arra, a^o mi jobb feltekintünk. Azért lepi-meg az egyiket néha földi bódog-

*) Sirák I. 16.

**) Judith. VIII. 27.

***) S. August. sup. Psal. 21.

sági álma közepette hirtelen egy nehéz sors; azért szakasztatik-el elébb a' másiktól néha éppen az, mihez szive leginkább ragaszkodik vala, hogy ez-is, amaz is felbojgattatván az álomból, lássa mi-ként semmihez sem kellessék szivét állandóúl kötni, hanem csak a' mennyei Atyához, és az ő örök szent akaratjához. Azért kell az egyiknek, ki vágyva törekszik vala dicspólczok után és fáradságon oda fel vivott már; néha mélyebben lesülyedni, mint a' hogy magosra felhágott. Azért kell a' másiknak jövődó ö-römeire készült minden terveit megsemmisítve látni: hogy mind a' ketten megtanúlják azt, miszerint csak az, a' mi isteni, igaz szeretetre méltó légyen. Azért kell az egyiknek, hogy néha hirtelen a' jég' zörgő csapása alatt egész évi reménye semmivé légyen; azért kell a' másiknak, hogy minden vagyona a' villám' szét-zúzós sebes sugára és az emésztő tűz' lángja által egyszerre hamuba dőljen: hogy mind a' ketten, a' felettek létező hatalmas Istenről és az ő mennyei fényes világának állandóbb javairól megemlékeztessenek. — Isten' látogatásai ezek, hogy az ember' lelke annál bizonyosabban hozzáfelé emelkedjék, ha a' földi öröm elvan tőle vétetve. Isten' szózati ezek, a'

ki egy hű pásztor-gyanánt utánunk jár-
ván, int és magához vonsz bennünket és
a' testi fájdalom által a' lélek' jóllétét
megalapítja. A' dicsvágyónak inségéből
az öröm után áhitozónak szétbomlott ter-
veiből, a' jégesőnek hulámiból, a' menny-
kő' durranásiból, a' tüzláng emésztette
épitmények' parásájából hathatósan ez a'
szózat harsog: „*Van egy Isten és kivü-
le Idvezítő nicsen*“ *)

Az Isten keres minket, az Isten hív
minket. Kiváltképpen annak, a' mit em-
bernek 's emberi pornak nevezünk, se-
bes mulandósága szorgalmatos megtekin-
tése által. — Vajmi gyakran, midőn a' ha-
lál csengetyű' szavát hallván, ismét ki-
szakasztatott egy barátod a' kies élethől,
és a' sír' csendes éjjelébe dőlt, nem tett-
é ez téged' akaratod' ellenére-is a' ha-
lálra és rothadásra 's minden csupa földi
vágy és foglalatosságnak hiábanvaló-
ságára figyelmetessé?! . . . Vajmi gyak-
ran, midőn oda kísértetni láttad azt, ki
kevéssel még ez-előtt büszkén fellengez
vala arany halmain, megvetőleg nézván
le maga mellett szegényebb embertársá-
ra, 's alig férvén-el tiz kastélyokban,
most egy arasznyi földdel kéntelen meg-

*) Isaias XLIII. 11.

elégedni, hathatósan megindulván szived a' halandóknak siron túli kikerülhetetlen sorsaikról való megemlékezés lelked előtt lebegett?! . . . Vajmi gyakran, midőn őtet koporsóba tétetni láttad, őtet ki kevés napokkal ez előtt a' férfiuság' minden ékében 's az egészség teljes erejében állván előtted, talán még *sok* éveket, 's ezekben még *sok* örömeket ígért magának, azonban hirtelen minden örömeivel, minden reményeivel és álmaival öszverogyott az örökkévalóság' hatalmas küldötje' karjától, mint az ingadozó kálász az arató' sarlójától — vagy midőn az ifiat és menyaszszonyt, kik még kevéssel ez előtt, az ifiuság' teljes kéjében ékeskedének, hirtelen magad előtt a' földön leterülve szemléled, érzéketlenül és halál szinbe borúlva, mint a' virág melyet a' szélvész levelétől korán megfosztott, keményen mégrázott tégedet, és büszke fejedet búsan földre hajtotta és akaratom ellen-is égre vonta szemedet, és akaratom ellen-is elvezette lelkedet az örökkévalóság' titkos kapujáig?! . . . Vajmi gyakran, midőn a' gyermeketlen atya' szemeit bús könyekben ázni szemléled, vagy midőn az árvává lett anya' panaszos keservei szivedet megszaggták, komorán és megütődve állasz vala te, egészen más

érzetekkel tekintvén a' földi dolgok' váltó folyamát mint egyébkor?! ... Mind ezek, mind ezek az Isten' intései valának, a' te hű pásztorod' szózatival valának, ki ez által te veled a' világ' ígéreti bizonytalan voltát megismértetni akarta, ki ez által a' te lelkednek így szóllott: „Minden csak „merő hiveség az Isten szeretetén és az ő „szolgálatán kívül. — Merő hiveség mindenkor csak a' jelenre függeszteni szemünket 's a' jövővel semmit nem gondolni.“ *)

S így az Istennek vagynak még némű-némű angyalai, kik által minket magárra megemlékeztet. Hol a' fenytő veszélyből megszabadítás, hol egy tiszta nagy és váratlan öröm, melyet közvetetlen *nékie* kell köszönnünk; hol valami jó tett, melyet emberi kéz által áraszt mi reánk, hol az ő pompás teremtése' 's annak csudái szemlélete; hol az ő jobb teremtményeinek 's azok' szép erkölcsiségeknek és azon tiszteletnek megtekintése, melyet akaratum' ellenére-is kitsikar tőlünk 's a' t. az, mi által az Úr, valamint még más feles módokon, intését szívünkre bocsátván azt magához vezérelgetni törekszik.

Igen-is az Isten' szeretete végnélkülvaló! A' mit teremtett, semmi sem vesz

*) Kempis Tancs I. K. 1. R.

het-el abból az ő akaratján kívül. Azért keres ő minket szüntelen, azért verdes szüntelen belsőnken, azért nincsen egyszer'smind senki, *senki*, bár hol, bár mikor és hogy éljen, a' ki ezt önmagának megvallani kénytelen ne vólna; a' ki maga-is az örök szabadító pásztori gondoskodását ne tapasztalta vólna, az ő felsége hozzá intézett szavát egy vagy másféleképpen ne hallotta vólna.

Ha pedig a' dolog így legyen, mi kívántatik ez-által mi tőlünk? Az egyik részről szeretet és gondoskodás, mindenkor köteles hálaadatosságot szül a' más részre-nézve, és a' vevő az adó iránt *kötelessé lesz*.

Még egy szót hát arról, *mi legyen e' részben nekünk kötelességünk?*...

Ha az Isten' jósága végnélkül való, ha fáradhatlan gondoskodással és szeretettel keres ő minket, tehát tagadhatatlan az, hogy az egyiknek hálás megismérésére, és a' másiknak hálás visszanozására köteleztetünk, annyival-is inkább, mivel ez-által nem az ő, hanem egyedül a' mi hasznunkra van a' cél tűzve. Ha tehát ő szeret, mi-is viszont szeressünk. A' szretet

pedig a' törvény' megtartása *) Ha atyai gondoskodással viseltetik ő erántunk, mütassuk-meg mi-is annak megismérését az által, hogy akár merre vezet az minket, hiven kövessük. „*Békeségesen várkozik mi érettünk nem akarván hogy valakik elvesszenek*“ ezt mondja ugyan az ő szent szava **) de hozzá teszi ezt „*hanem hogy mindnyájan penitencziára térjenek.*“ Már pedig megjobbulás nélkül nincsen megtérés. Azért, midőn szólit bennünket, figyelmezzünk az ő megszólítására, és midőn a' gondos pásztor egy a' nyájából kiszakadott tag után siet, míg az alatt a' kilenczvenkilencz bátorságosítottakat a' pusztába hagyja, ne idegenüljünk tőle nyakason; hanem munkálkodjunk penitencziatartással és alázatossággal az ő kegyelme mellett és térjünk vissza az igazság' útjaiba szünet-nélkül és szakadatlanul, ha az igazságban az ő szent színe előtt kegyelmet találni kívánunk ***)

Halgatni tehát az Isten' szózatát akkor midőn hozzánk szól és annak engedelmeskedni, ez itten a' mi legtermé-

*) Ez az Isteni szeretet hogy az ő parancsolatit megőrizzük. Ján. I. Level. V. 3.

**) Péter III. 9.

***) Megutáld-é az Isten' jóságának és türésének és hosszú várakozásának gazdagságát? nem tudod-é hogy az Isten' kegyesége a' penitencziára hoz téged. Róm. II. 4.

szetesebb és legelső kötelességünk közön-
ségesen — *még pedig egészen és minél*
előbb ez a' második és különös köteles-
ségünk.

Halgassuk az Isten szózatját. Minde-
nek-felett tehát megne fojtsuk azt, mit
a' keblünkben lakozó titkos védlő, a'
szent lelkiesméret szól. Úgyanazon kéz,
melly a' világító napot az égre függeszté,
véste-bé a' mi kötelességinket-is lelkünk-
be. Annak a' mi helyes és jó, igaz és pon-
tos ismérete által megvilágosodott lelki-
isméret az *Isten' helytartója* mi bennünk.
„*Engedelmeskedjünk annak mert ez a'*
parancsolatok' megtartása“ *) nehogy
majd egykor a' szünteleni vissza-élések
miatt felereltetve egy rettenetes vádló
gyanánt gonoszságunk ellen fellépjen“
**) Ne vessük-meg továbbá a' jótékony
külső intéseket, akár a' szülő', akár a' ta-
nitó' vagy barátunk' szájából jöjjenek. Csak
jóra vezessen az, a' *mi* adatik, aztán mind-
egy, akár -ki adta azt. Ha jó mindenkor
az Isten annak első forrása. A' legalább-
való embernek-is lekötelezve nézd maga-
dat, ha egy bölcs szót szól néked, és ba-
rátságos tanátsa által szerencséd' gyara-
pítására való törekvését tudtodra adja:

*) Sirák XXXII. 27.

**) Bölcs. XVII. 10.

„*A' ki megőrzi a' dorgálásokat igen okos*“ *) Használjuk igaz óvásunkra azon óvó példákat, mellyeket az Isten néha másokan terjeszt előnkbe, használjuk tanúságunkra azon ítéletet, mellyet gyakran még itt a' földön szokott ő a' bűnre bocsátni. „*Mellyet midőn láttam volna szívembe tevém és példából tanúságot vevék*“ **) így ismeri-meg ezt önmagáról Izrael' legbölcsőbb Királya. Tanuljunk okosságot más esztelenségéből. Ez az egyetlen haszon, mellyet az emberi tévelygések egyébaránt olly szomorú olly leverő néző játéka szúlhet. Mikor mások elesnek, akkor mi nagyobb vigyázattal igyekezzünk járni. A' ki egyszer megégette magát, legjobban tudja az a' tűznek veszedelmeit: Az ollyan tehát magá példája által legjobban kimútathatja azon utat, mellyen járnunk *nem kell*, nehogy igen közel jöjjünk az égő üszökhöz. Továbbá, midőn az Isten' keze sujt *minket*, és midőn ő, a' ki egyedül tudja és akarja azt, a' mi leghasznosabb, szükségesnek látja minket sulyos balsorsok által a' földtől magához vonni, igyekezzünk ekkor megérteni az ő intését, igyekezzünk a' világot és annak csalódásait, mellyek fe-

*) Példabesz. XV. 5.

**) U. O. XXIV. 32.

lett csak ugyan végre még az ő legszerencsésebbé lett kedvenczei-is eleitölfogva panaszokat tenni szoktanak, érteke szerint méltánylván, jobbra tűrni vágyunkat, igyekezzünk az irgalmasságok' Urát a' szerencsétlenség' jóltévő voltáért dicsérni, nem pedig azon áldást, melly testi-ségünk' sirhalmából lelkünkre-nézve csirázik, mozgás, békételesség vagy szitok által átokra fordítani; miszerint az Atya kénytelen nelégyen a' daczaskadó gyermeket, ki teljeséggel megismérni nem akarja, mi légyen javára, még súlyosabban meglátogatni. „*Már ne vétkezzél, hogy valami gonoszb rajtad ne-történjék*“ így int az Idvezítő az Evangeliumban *) — Midőn észrevévén minden földieknek sebes el-mulását megilletődünk, midőn annak látása, kit ne-talántán lelkünk szeretett, és a' ki most egy holt testté lőn, mielőtt időnk lehetett volna benne örülnünk, vagy a' kit még tegnap gondotlanul az életen szemfényvesztő játékát üzeni szemléltük, és a' ki most már hirtelen a' halál' mély vas nyugalomára kinyujtoztatva hever előttünk, mintha az életet és hiuságot soha sem ismérte volna, midőn mondom, ennek látása öngondotlanságunkból fel-riasztván minket, az

*) Ján. V. 14.

örökkévalóság' komolyságát merően szemünk eleibe teszi: ismerjük-meg ekkor az élet szózatát, elne felejtjük ismét ama fontos életórát, ne engedjük ismét a' felserkent érzetet, melly az Istenhez való ragaszkodásunkat vélünk szükségesnek ismérteti, ellankadni, és mihelyest a' látott jelenés szemünk elől eltűnik ne-térjünk vissza a' szokott gondatlan és érzéketlen életmodjára; ne hogy — minél hatásabban szóllott mi-hozzánk az Isten szózata, minél közelebb vezeté előttünk az Ur a' halál képeit, minél erősebben nyilatkoztatá-ki *magát* azokban nekünk és minket gondatlanságunkból felszakasztani kívánt, annál bizonyosabban és igazságosabban tőle eltaszittassunk, akkor, midőn csak ugyan a' szent ovó szózatot figyelmetlen engedjük magunkan elhangzani.

Hallgatnuk-kell az Isten' szózatát, még pedig *egészen és mentől hamarébb.*

Egészen; azaz: mindent a' mi véle a' jószág' Attyával ellenkez ő helyzetben áll, minden útakat, mellyek nem az ő útai, minden hajlandóságot, mellyet ő kárhóztat; mihelyest az ő szózatát halljuk, lelkiismeretes visgálat tárgyává, és ha abban bűnösöknek leljük magunkat, a' kiirtás és megjobbulásunk' tárgyává kell tennünk; még pedig a' *kiméllés nélküli*

ki irtás, *kifogás nélküli* jobbulásnak tárgyává. Nem kell t. i. ne talántán az Ur-al alkuba szállanunk, nem kell, midőn hozzánk szól, csak mintegy feltételesen és fennhagyással megadni magunkat ő néki, és netalántán a' durvább tévelygésekről ugyan lemondani, de azokan, melyek csekélyeknek látszatnak előttünk, elnem bucsuzni. Egészen kíván az Ur minket és ő a' legszentebb, leghatalmasabb nem engedi magát csufoltatni? — Nem kell álnoksággal élve, megeshetik tán csak azon rosztat, mellyből vóltaképpen nem sokat csinálunk, elhagyni akarni, azon szenvedelmet pedig, melly leginkább bilincseli szívünket, továbbra-is megtartani. *Egészen* kíván az Ur bennünket, és ő a' leghatalmasabb nem engedi magát csufoltatni! — Necsaljuk-meg önmagunkat-is netalántán csak egy gonosz szokást a' másikkal felesorélván, egy hibát a' másikkal felváltogatván, a' hitetlenségről p. o. a' hitre és — a' lelki kevélységre és a' szeretet-nélküli kárhozat vágyra; a' mértékletlenségről a' mértékletességre és — a' rágalmozásra által-menni 's a' t. *Egészen* kíván az Ur bennünket; az pedig csak annyit tesz, egy tévelygő utat kikerülni azért, hogy egymásba vágjunk, ez nem vétkek' *jobbitása*, hanem csak a' vétkek' *cseréje*.

Halgattnunk kell végre az Isten szavát, még pedig azt *minél hamarébb*; ne halasszuk napról-napra a' veszéllyel tölt útaktóli visszatérésünket, és ne késsünk követni az ő szózatát. Úgy-is az elmúlt idő' minden órája, mellyben csak testi kényelmünknek éltünk, mellyben semmit az halhatatlan lelkünkért, semmit a' hosszú örökkévalóságért nem miveltünk, elvan vesztegetve örökre, elvan vesztve kipotolhatatlanúl. Még az Isten sem hívja vissza a' megtörténteket, 's vallyon nem foglal-é magában a' *mi múltunk* gyakorla csak ilyen órákat? Nem kell-é hát azon törekednünk, mi szerint legalább éltünk' azon hátra lévő perczeit, mellyek elnem pazérolva vannak előttünk, és az Istennek még hátra lévő kegyelmeit hasznunkra fordítsuk. Vár ő mi reánk, ő a' jövődó komoly bírása, a' ki valamint semmi jót, úgy semmi rosztat fizetetlen nem hagyand, vár ő mireánk, nem sokára elötte állunk. Oh megne vessük az ő intését!

„*Mint az Atya a' fiakan könyörül,*
 „*úgy könyörül az Ur az ötet félő-*
 „*ken*“ *) *az ötet félőken*, nem a' véle nem gondolókan. Ne kísértsük az Ur' békességes türését! Mit várunk még? Igaz nem kevesen szeretik a' jobbulást és bün-

*) Solt. CII. 13.

bánatot, mint olly valamit, mi az ifiukorral, vagy az izmos férfi erővel éppen nem egyeztethető, az élet végső óráira kitolni; ilyen alkalmatlan dolgokra azt vélik még elég idejek van mindenkor. De vallyon az egész élet nem egy ajándék-é? Nem kell-é minden napot úgy tekintennünk mintegy rá szerzést, mellyre számitanunk nem volt tehetségünkben? Mi biztosít elannyira hát, miszerint az „*elég időről*“ oly bizonyossággal szólni mérészlünk? Hiszen maga az irás emlékeztet, hogy „*az Urnak napja mint a' lopó ejjel úgy jő-el.* *) és hogy következőleg „*vigyáznunk kell; mert nem tudjuk melly órában jő-el a' mi Urunk*“ **) Fontoljuk-meg ezt! fontoljuk-meg Sz. Ágoston' eziránti bölcs szavát: „*Nem tudod melly órában jővend-el az Ur? Vigyáz mindenkor, hogy a' mit nem tudsz, mikor jővend-el, az tégedet midőn eljővend készen találjon.*“ Talán éppen csak azért van elrejtve ez a' „*Mikor előled, hogy mindenkor készen, mindenkor jó és istenfélő légy*“ ***) Még a' földi foglalatosságokba sem bizik az, ki előre tud gondoskodni a' bizonytalan holnapra, a' rövid ma kell ő néki. A' ki

*) I Thess. V. 2.

**) Máté XXIV. 42.

***) S. August. sup. „Vigilate etc.“

ma valamelly nagy nyereséget akar tenni, a' ki ma jelesb érdem polczokra emelkedhetik, nem halasztja ezt esztendő elteléséig. Csak a' magasb és fontosabb lelki dolgokban légyünk restek és gondatlanok? 's mégis azok vagyunk, és mind addig mulasztjuk az örökkévalóságróli gondot, míg az utolsó idő-pont eljött és talán a' betegség-is elért: kimondhatja hogy végső pillanatjaink *világosak* lesznek, és hogy a' beteges ágy fájdalmai elégséges gondolkozást fognak engedni arra, hogy idvességünk' munkájáról gondoskodhassunk? *A' mire minden* erőnk szükséges, hogy vihetjük véghez azt akkor midőn *semmi* erőnk nem lesz? Ismérjük-é a' haldakló ágy nyugtalanságait? Ismérjük elgyengülését, lelki bádjadását, zavaros elcsüggedését annak, kinek megváltása közelit? Ah egy beteg *bánat* csak, a' beteg' bánatja! — — 's a' mit mindenek felett figyelmetlen elnem kell nézni, a' jobbulás és bánat avagy csak egy pillanattatnak mive-é? avagy egyedül a' bánásban áll-é az? Nem a' gonosz szokásoknak kiirtásában-is? Nem az elkövetett törvénytelenég' jóvátételében-is? 'S vallyon akkor lesz erre-is elégséges időnk-é? Avagy talán egy *perczenetnyi* peniten-

tzia tartás eltörölheti-é hirtelen a' penitentiátlanlás? dévajság^o és véték^o éveit, és azon teremtményt, melly talán eleitől-fogva az Istennel és az ő parancsaival ellenséges helyzetben áll vala átváltozhatja-é végre hirtelen egy tetsző és az ő boldogságára érdemes valósággá? Koránt sem; nem a' halál^o oráján kell az embernek a' halálra készülni, szükség, hogy az egész élet a' halálra-való előkészület légyen; különben a' halál az élethez fog *hasonlítani!* — Egyáltalában egy késő jobbulás egy felette kettős értelmű jobbulás szokott lenni. Vagy az elgyengült szenvedő test, alkalmatlan vólta vagy a' további vétkezésre való tehetetlenség szüli azt; és ugyan érdemes dolog-é csak akkor lenni jóvá az embernek, mikor rossz már nem *lehet?* — Vagy csak a' halál^o félelme csikorja ki azt erőszakosan, és így nem az Istenhez való szeretet, nem az ő törvényei eránti tisztelet, hanem csak a' közel-lévő örökkévalóságtóli félelemnek mive. Már pedig az erőszak nem Virtus, és egy ilyetén megtérés korántsem megjobbulás, Ha a' veszély elmúlt, rendszerint a' bűn ismét erőtt vett. Ám de vallyon tesz-é már ez egyebet, mint a' mitől az Apostol *) minket oly

*) Rom. II. 4.

hathatósan int, az Istent gunyolni és az ő békességes türését megvetni? Jaj nekünk ha így teszünk! A' mely fa mindig apolgattatik, 's mégis soha gyümölcsöt nem hoz, végre ki fog vágatni *) *Az Ur büntető ítéletei hirtelen eljönnek és a' bosszuállás idején elvesztenek bennünket **)*

Midőn azért a' mennyei Atya szava hozzánk elhangzott, midőn érezzük, hogy lelkünk hű pásztora az eltévelyedett fiut keresi, oh ne száguldjunk akkor ellene, ne maradjunk öngyilkoló könnyelműségünkben, ne halasszuk napról-napra, évről évre az ő hozzája való megtérést!

„Még igaz hite sincs annak, úgymond
 „méltán Sz. Gergely, és nemisméri az
 „Isten tulajdonit, a' ki megjobbulását
 „végső óráira halasztja; mert a' szorongatás idején meg nem fogja halgatni az
 „Isten az ő kiáltását, mivel a' nyugalom idején ő sem halgatta az Isten szózatát,
 „melly mindazáltal szünetnélkül kiáltott hozzá“ ***) Kitudja hát ha csak kevés pillantatok vannak hátra, mellyeket az örökkévaló béketüréssel enged nekünk még az ő mennyeire — Megne ves-

*) Luk. XIII. 6. — 9.

**) Sirák V. 9.

***) S. Gregor. in Moral. I. 18. c. 5.

sük azokat! Rázzuk-le magunkról eltökélett akarattal, egy állandóul magát intő lélekkel, bizván a' legfelségesebb' malasztjában és együtti munkálkodásában, haladék-nélkül a' sötétség miveit, és járjunk ezután a' világosság pályáján: *csak* így tarthat, *csak* így akar, *csak* így fog a' szeretet' Istene szeretetet 's boldogságot tartani tzámunkra.

* * *

Te pedig Mindenható Irgalmás — Te oh szeretetnek Istene a' kegyelemben és bocsánatban gazdag menybéli Atya, ne emlékezzél elkövetett vétkeinkre, bocsásd meg, a' mit eddig vétettünk! Gyakran elfordulván Tőled a' bűnre tértünk és Te megkiméltél minket; ismét elhagyánk Téged' és Te ismét irgalmas levél; évek folytak-le és Te hűséges Atya a' szűnet-nélküli keresésben elnem fáradtál, a' leglelkesebb barátunk fel-bagya vala rajtunk, lelkesebben szeretsz Te a' leglelkesebb barátnál. De halgasd a' mi fogadásunkat jövődre-nézve! Valámit a' Te irgalmasságod elterjedett felettünk, azonképpen nagy légyen ezentul a' mi engedelmességünk a' Te szózatod iránt, sebes légyen azon útra térésünk, mellyet te mu-

tatsz mi nekünk. Forró és eleven legyen a' Te szeretetednek megismérése bennünk, buzgó, lelkes legyen köszönetünk a' Te kegyességedért! Halljad a' mi fogadásunkat, menybéli Atya és áld-meg azt! Áld-meg azt, hogy lelkünk a' Te tetszésében most és mindenkoron örvendezhesen. **Amen.**

XI.

Az élet nyugtalanság, és mulandóság; a' halál visz' az életre.

Pünkösöd után való tizenötödik Vasárnapra.

Kit midőn látott volna az Úr, könnyörülvén rajta monda néki: ne sirj.
Luk. VII. 13.

A' világ' Idvezítője, ki azért küldetett az örök szeretet' atyjától, hogy bennünket a' belső vakságtól megszabadítson, a' lelki haláltól megváltson, a' világságra és örökéletre vezessen, ezen feléges elrendeltetéséhez, mely méltó vala hogy az Isten' fia az ő egeiből leszáljon, nagy irgalmassága, isteni nagy volta és ereje által még olyan csudatettek-et is ragasztott, melyek emberré lett lételének közvetlen célját nem tekintve bár — azok előtt-is — kik még meg-nem ismerik vala, őtet egyedül az imádás' méltó-

ságának legfelsőbb fokára emelték. *) Szétjártván az országban, a' népnek nem csak szóval és oktatással vala vezére; hanem egyszer'smind emberbaráti tettek által való jóltévője, földi szükségeiben segítője, szenvedéseiben és fájdalmaiban orvossa. — Isteni ereje által még ott-is szabadító vólt, hol a' csupa ember, a' természet körébe szorulva, tehetségének határán megcsökkenve állott minden tanács, segítség és vigasztalás nélkül. És ezen isteni ereje gyakran csudálatos tettekben tünteték ki magát az emberi búbánat' és inség' könnyítésére és enyhítésére, jóllehet nem csak ilyen könnyítésnek és enyhítésnek földi céljai valának alapjai, hanem leginkább ama csudamívek, melyek amaz isteni erőből fejlődtek, kiváltképpen pedig fő célja vala az emberek *lelki* szabadításának munkája: mert ugyan is ez azon fátyolt, mely Jézusban az Isten' fiát az emberek elől még mind eddig leplezve tartá, szemeinkről levonta, és ő benne az idvességre való egyetlenegy igaz vezetőjeket annál bizonyosabban velek megismértette.

Azonban ha valaha, bizonyára ma Meg-

*) Ennek tanúja a' mai Evangélium ezen szövege: *Elfogá pedig mindnyájokat a' félelem és magasztalják vala az Istent mondván: Egy nagy Proféta támadott közöttünk. 's a' t.*

tónk az irgalmasságnak és jótettnek legszébb dicsőségében sugárlott. Egy vigasztalatlan, elcsüggedett, kétségbe esendő anyai szívet új életre 's új örömekre ébreszt, midőn, a' mi néki a' földön legkedvesebb vala, azt a' közel fenyegető rothadástól megmenti. Az elcsüggedett asszony pedig özvegy vala, így szól az Evangelium, és egyetlen egy fiát éppen akkor kísérik vala ki a' temetőbe. Elvált tőle egyetlen egy gyámola ő benne, mellyhez támaszkodva hátra-lévő napjait leélni kívánta. Itt áll vala immár ő magányosan és elhagyatva egy kietlenné vált puszta életben; senkie sem lévén, a' ki vig óráit véle megosztaná, a' búsakat elviselni segitné; senkie, a' ki háládatos szeretettel és fiui vonzódással hű anyai kebelébe dülne; senkie a' ki majd öregkora' terheit édessé tenné — egyetlenegy fiával elenyészett életének egyetlenegy öröme-is. Ekkor oda méne az isteni emberbarát teljes mennyei könyörületességgel, és monda néki: *ne sirj!* és megérinté a' koporsót és vissza-térité az ifjat a' rothadás homályából az örvendetes teremtés világosságára, és vissza adá őt a' kesergő anyának és az ő létében egyszer' mind *maga tulajdon* létének-is egyrészével megajándékozá azt.

Felséges Istenember, ki olly kimélve tuda az ő teremtményei gyengeségeihez lebocsátkozni, oly felségesen a' mennyeiket a' földiekkel egybekötni, olly kegyesen a' komoly *szónak* tartalmával az örövendetes *tettnek* áldását egyesíteni! Hálá, dicsőség és örök imádás nékie az ő gyermekeitől, kiknek enyhítésekre jött.

Igaz, nekünk ugyan nemél már többé egy ilyen vigasztalónk, és senkisémbreszti megújított földilétre elhunyt kedveseinket; sőt ha mi magunk-is tőlek elváltunk, és ha egyszer már a' sír' mélyébe süllyedtünk, számokra onnan többé vissza nem térünk. Az élet' kapuja, ha utánunk már egyszer bezárattatott, soha többé kinem nyittatik, és azok-is, kiket elhagytunk, magányosan vánszorognak utánunk ugyanazon sírfelé. — De ha nemis jár már többé a' mennyei *vigasztaló* láthatólag közöttünk, még megvan Tőle a' mi *vigasztalásunk*. *Ne sirj!* így szóla ő mai napon a' kétségbeesendő anyához; *ne sirj!* így szólit-fel, így bátorit benünket-is hasonló búbánatunkban; elne csüggedj szerfelett, ha attól, a' mit szeretsz, elkell válnod, mert az néked, mint a' mai anyának ismét vissza-adatik — ismét ha nemis itt a' földön, valaha visszszá adatik! „Ez az Atyának akaratja,

hogy valamit nékem adott, elne veszessek abból, hanem feltámasszam azt az utolsó napon“ *) Így szól nekünk az Ur, hogy valamint a' mai napon a' ketté szakadó anyai szív gyengeségének az ifiúnak újabbi meglelkesítése által segítségére jött, úgy szintén nekünk-is a' mi gyengeségeinkben legalább az egykori hasonló új feltámadás' és új egyesülésnek bizonyos reménysége által hasonló vesztésekben segítségünkre jövend.

A' mi *gyengeségünkben* mondám! — mert csakugyan gyengeség és annak marad az, még talán egy kevés önhaszonnal-is vegyítve, midön a' megholtaknak szerencséjeket mintegy irigyeljük, mivel mi az-által a' szerencsében vesztettünk, és így nemtelenül vesztésünket feljebb hágtatjuk az ők nyereségeknél. Avagy nem ezt cselekszük-é, valahányszor mérséketlen 's engesztelhetetlen szomorusággal kedveinket siratjuk! Nem méltóbb volna-é, hogy a' szerfeletti fájdalom az önhaszon' vágyjának engedvén, a' bánkodás helyett örvendeznénk? nem lakozik-é minden igaz szerencse csak a' siron túl? Mi az élet ha azt voltaképpen minden oldalairól megtekintjük? A' szent kötelesség' teljesítést

*) Ján. VI. 39.

's egyáltalában mind azon jót, mit a' jö-
vendő jobb lét' előkészülete gyanánt it-
ten mivelünk, kivéve, nem egyéb, mint
csupa nyugtalanság, gond, vágy, csalódás,
küszködés, és -- *mulandóság*? 'S vallyon
nem kezdődik-é csak a' halállal az igaz
tulajdonképpen való élet? Ha úgy va-
gyon, azt kérdem: avagy nem inkább i-
rigységre és szerencsétlítésre mint sir-
tásra méltók-é azok, kik földi pályájo-
kat bevégezték? „*Boldogok kik az Ur-
ban halnak-meg*“ *) ezt mondja az irás-
is; a' napi munkájoktól pihennek ők, és
a' földi terhek elmaradván tölek az ők
tettei követni fogják őket.

Ugyan-azért hogy ama bús órát, mi-
dön a' mái Evangeliumban említett Öz-
vegý' sorsa bennünket-is talán érni fog,
megkönnyítsük magunknak, és Idvezitőnk'
amaz isteni vigasztaló szavát: *Ne sirj!*
szívünkre vehessük, ereszkedjünk bőveb-
ben az elkezdett elmélkedésbe.

1. *Ez az élet csupa nyugtalanság,
vágy, gond, mulandóság:*

2. *Csak a' halál visz' az életre: —
ezen gondolat emeljen-fel bennünket, mi-
dön azok, kik szíveinknek kedvesek, tö-
lünk, vagy mi tölek elválunk.*

*) Jelen. XIV. 15.

Mellynek élénk megfontolására, oh hatalmas Urunk! a' ki napjainkat a' Te könyvedbe feljegyzetted, még akkor midőn azok nem volnának, add meg nekünk a' Te malasztodat, melly szerint ha valamelly nekünk becses és drága létnek fonala a' te intésedre megszakad, szeretettel, tisztelettel és bizodalommal juthassunk annak világosságára és ottan szent vigasztalásodban ne szükölködjünk!

Vagynak ugyan ez életnek reánk-nézve némü-némü örömei-is, mert egy bölcs és kegyes Isten adta nekünk azt, a' ki gyarloságunkat jól ismérve, maga kegyes irgalma szerint jólkinézte azt-is, hogy ha a' szélvész dúlta napokat soha egy tiszta és csendes pillantat sem váltaná-fel, az igen nehéz tereh alatt lekellene rognunk. Azonban a' tapasztalás kétség-kívül már mindnyájunkat arról bizonyossá tett, hogy az élet' pályája nem „csupán csak öröm pálya,“ hogy azon ro'sák, mellyek rajta virulnak, tövis nélkül teljességgel nem szükölködnek, és hogy az élet' nektár csepjei gyakran elég bőv keserűséggel potoltatnak. Mert külömben ugyan-is honnan jön azon kicsiny megelegetés, mellyet gyakran ez életben találunk, honnan ama feles panaszok a'

sors^o igaztalanságai ellen? ... a^o szüntelen való terv készítés jövőre-nézve ... az Égiekkel való gyakori istentelen perlekedés? ... Honnan ama szakadatlan törekedés minden rendű emberben egy jobb állapot után, mint a^o milyenbe jelen sorsa által helyheztesztetett! van-é bár egy, a^o ki igazán azt erősíthetné magáról, hogy ő *tökéletesen* boldog? ... a^o kinek szívében vagy egy lenem csendesített vágy, vagy egy kinem elégített kivánság ne uralkodnék? — 'S ha csakugyan ez a^o világ nem fordítja gyakrabban felénk az ő árnyék — mint világos oldalát: ugyan mitől vagon az, hogy olly gyakran és olly sokan ejtik-ki szájokan a^o halál után való kivánságot? Miért nem lehet ezer meg ezer közül Egyet alig találni, a^o ki, ha rajta állana, 's ha szabad választás adatnék nékie, életét még egyszer vissza élni, és annak pályáját elől kezdve ismét egészen azon módulag kívánná át-furni, a^o mint már egyszer által futotta? Miért vágyik gyakran még egy olyan-is kinek sorsát számtalanok irigylik, kit mi szerencse kedveltjének magasztalunk, egy jobb létre, az-az — a^o mint ezet néki csendes óráiban és belső megfontolásában tulajdon szíve nevezi a^o megzabadulásnak szempillantatjára?

Ha meggondoljuk azon különbféle bajokat, melyek itten napjainkat zavarják: teljeséggel elnem titkolhatjuk, hogy az élet legalább nem kevesebb töviseket mint virágokat nevel számunkra.

Komoly tanuk erre elsőbben-is a' sok testi nyavalyák, melyeknek akár magunk hibájából akár azonkívül, alájak vagyunk vettelve, és a' melyek létünket és annak örömeit, mint a' vasat a' ro'sda úgy emésztik, melyek még a' jó iránti érzést-is annál inkább az azzal-való élhetést kisebb, nagyobb mértékben tőlünk megvonják. — Mi sokat mondhat a' földi örömekről a' beteg, a' ki könnyek között hánykolódik ágyában, kinek a' napfény terhére válik, az éj pedig századokra nyúlik, és a' megújult reggel új kinokat hoz? Maga körül látja ő az egészségest, — mely öldöklő pillantat ez reá nézve — mint hervasztja a' vidámságnak minden csiráját lelkében azon kívánat, hogy mint mások kik ép és teljes erőben virágzanak, úgy ő-is boldog lehessen — minden emberben, kit magánál jobb erőben 's egészségben lát egy olyan tárgyra talál, mely ő benn nyugtalansággal telyes kívánságát és gyengesége felett való kinzó komorságát ingerli — mely keservesen érzi, hogy a' jóllét és bővség' közepette, mely őtet talán kön-

nyezi, melynek ő birtokossa, 's a' mellyet talán másoknak gazdagan osztogat, maga szükségét és hiánytszenvedni kén-telen!! A' mit néki az isteni gondviselés adott, övé 's még sem övé az, mert örö-mét benne nem találhatja. Van mivel az élet' kellemeit megvásárolhatná, de ezek a' sinlódót fel nem veditják; van mivel a' világ' szabad gyönyöreit magáévá te-hetné; de mivel az azokkal való éldelet-re tehetetlen: azért a' mi néki örömeket nyújthatna, az csak gyötrelmeit neveli. Avagy nem találtatnak-é itt a' földön il-lyen szerencsétlenek? Avagy nem küsz-ködünk-é átalánosan csak nem mindnyá-jon hol nagyobb, hol kisebb mértékben a' testi nyavalyákkal, melyek gyakorta némü-némü élet örömeiktől elszakasztan-ak, és kemény parancsoló hangon szo-ros kötelességünké teszik gyakran ép-pen arról, a' mi nekünk legkedvesebb le-hetne, lemondanunk, és egyáltalában min-den lépésünket, mi előtt azt megtenni bá-torkodnánk, gondosan és félve megvi's-gálnunk, ne hogy ártalmunkra legyen?— 'S mely forró, forró de sikertelen kíván-sággal egy erős és tartós jóllét után va-ló kívánsággal tölti-bé ez gyakran lel-künket, és megmérgeheti nekünk a' pil-lantat' nyügalmát és örömeit! Mely gyak-

ran fojtjuk-el sebhetésünk' és gyengeségünk' megfontolásában a' sziv fájdalom' könnyeit búkódezte szemünkben! Melly sokféle bú szorongatja gyakran keblünket, midőn talán még egy kietlenebbkorra tekintünk! Oh valóban! ez az élet jobbára csak elnyomatás, bádgyadtság, nyughatatlan vágy. A' ki megpróbáltatott, vagy megpróbáltatik, csak az tudhatja, az értheti ezt legjobban.

De levonva magunkról gondolattal a' test' nyavalyáit, képzeljük magunkat bár egy szüntelen viritó és erős állapotban lenni, igy-is mely számtalanok *gondjaink*, mellyek mindenfelől zápor gyanánt reánk omolva, ha kötelességünk-szerint kivánunk azoknak eleget tenni, kevés időt engednek a' kedves gyönyör' felkeresésére! Gondoskodunk élelmünk-ről, ruházatunkról és hajlékunkról — gondoskodunk mesterségünk' hasznos tevénytételéről — gondoskodunk birtokunk-ról és annak igazgatásáról, előmozdításáról, gyarapításáról — gondoskodunk a' polgári társaságban való előmentünk-ről — gondoskodunk házunkról és az abban naponként elékerülő számtalan apróságokról — gondoskodunk hozzánk tartozóinkról és azok' eltartásokról — gondosko-

dunk nagyobb foglalatosságaink' végrehajtásáról, melyeket midőn alig végzetünk-be, ismét mások nyomba követik 's a' t. Mely igazán szól az Evangelium, midőn így int bennünket: „*Ne gondolkodjatok hólnapról, minden napnak meg vagyon az ő nyavalója*“ *) Megvan még ma is az emberi nem' ama közönséges örökösödése, mely az első embertől mi reánk-is által-jött: „*Orczád' veréjtékével fogod keresni kenyeredet*“ **)!! — A' szegényt lenyomja a' nap' terhe és tikasztó heve, alig piheg a' munka nehéz sulya alatt, vajmi keveset tud ő az élet' örömeiről? A' gazdagot gyötri a' félelem, hogy vagyonát elveszti, hol vagyon itt az éledetnek nyugott zavaratlan bátorsága? Melyik hatalmas az, a' ki így szólhatna magáról: az én hatalmam szembe száll a' veszéllyel? Ki lehet bátorságban a' sors' mostoha csapásai ellen? Neveti ez büszke képzetünket, és azon egy csapással éppen úgy kitöri a' magos tölgynek izmos derekát, mint a' vékony gyenge nádszálat. A' mit az ég adott nekünk azt az ég el-is veheti tőlünk. — Ezen félelem és bizonytalanság között egyfelől más felől pedig ama sok fáradozások és

*) Máté VI. 34.

**) I. Mo's. III. 19.

bojok közepette hogyan gondolkodhatunk a' nyugalom, öröm és boldogság felől?

Számláljuk még ide az életnek sokféle csalódásait, a' sok semmivé lett reményeket és széyelomlott feltételeket, mellyek miután sokáig gondosan üztük és fűztük azokat — éppen a' kivitel' pontján hirtelen hajótörést szenvednek,, és egy puszta semmibe olvadnak, valamint a' szappany-buborék mely a' levegő' ellentnyomása-miatt elfoly — nemde ezen csalódások-is létünk' örömeit sokszor felzavarják? És nem hasonlít-é ezen tekintetben az egész élet egy olyan kerthez legjobban, melly tavaszkor néha többet ígér, sokkal többet mint a' mennyit őszkor ad? Minden új felvonásával az életnek édes sejtések lepik-meg a' szívet, a' remény, ez a' kedves álom, előre repül; de a' midőn felébredünk, mit lelünk? a' reménylett szerencse helyett gyakran csak egy könyecseppet. Elvetve a' világba néha ezer gondok, 's veszélyek között küszködünk csak azért, hogy egy bizonyos állópont-ra szert tehessünk; ha ezt megnyertük heves indulattal siettünk a' gyönyör' képei után, mellyek annál messzebb távoznak, mennél inkább elérni gondoljuk azokat; 's ha csak ugyan utoljára megfogtuk, akkor vagy megnem felelnek, vagy pedig egyszerre hidegen és szintelen lát-

juk azokat magunk előtt földre terülve. Megcsalatott vágyak — szétzúzott képzeletek teljesítetlen várakozások — ez, igen-is ez, minden gond és törekedés mellett-is a' sorsa csak nem minden embernek a' ki valaha ezen föld' kerekén élt vagy ez után fog élni. Reménnyel az ember megcsalatik; remény *nélkül* pedig silány életet él, egy olyan életet, mely őt egyhangzata és mindennapi egyenlő alakja által kifárasztja, eluntatja. — Itt az egyik tele vidám felengző bátorsággal képzelve, hogy majd a' habok és szelek-is nékie hódolni fognak, neki megy, 's nagyon kedvező jelek alatt kivez az élet' tengerére; de imé megaláztatva és csak kedvetlen tapasztalásokkal bővelkedve lassan és hallgatva tér vissza bevont vitorlakkal a' kikötő révpartra. Amott a' másik, valameddig jó erővel birt és az élethez kedve vólt, csak a' gond és szükség vala sajátja, és imé; igazán mintha éppen csufat akart vólna úzni vele a' szerencse, csak akkor jutott bővségre, midőn ez már néki kevés örömére lehet!

Számláljuk még ide a' sokféle *indulatokat*-is, melyek szélvész-gyanánt dúlják keblünket. Ilyen az emésztő nagyra-vágyás, mely pihenést és nyugalmat soha nem enged; szüntelen csak előre vág-

lat, nappal a' békét keblünkben, éjjel szemünkben az álmat kiűzi, és ha jól üt ki, csak ellenségeket szerez, ha pedig rosszúl, akkor a' legpuhább párnát-is kinzó szerré változtatja. Ilyen a' tehetetlen nagyon szomj, mely magáéval — bár mely sok-is legyen az — meg nem elégedve szüntelen csak a' másé után — mely mindig többnek lenni látszik, ásitoz, és magamagának tölti-el szívét gyötrő kinokkal. Ilyen a' mások-felett való tündöklés és tiszteltetés kívánás, mely-is minden legkisebb megaláztatást keservesen éreztet és a' hiúság' keresztfáján szüntelenül gyötr bennünket. Ilyen egy csendes nyugodalmas helyezet utáni törekedés, hogy majd az'tán rövid idő-múlva új elégedetlenséggel még annál kényelmesebb után járassunk. Ilyen még a' tudományok, lelki miveltség, és pallérozódásra való nemes törekedés-is, és mind azon feles igyekezetek, gyakorlások, vi'sgálatok, melyek a' lélek' gazdagítására szükségesek. Ilyen maga azon még nemesebb törekedés-is, melyszerént igaznak lenni és tisztünket lelkiismeretes hiveséggel teljesíteni, és amaz ezer akadályokat, melyek célunk ellen támadnak, magunkban és magunk-körül meggyőzni, elhárítani igyekeznünk kell!!
 — — — — valóban oh valóban ez az élet

csupa fáradságos baj, csalódás és gond!

Mind ezek mellett el nem kell felejtünk még azon bajokat-is, melyek kívülrőlünk embertársainktól reánk gyakran omlanak. Ilyenek az ember és emberek között lévő sokféle visszázkodások és ellenkezések, melyek az élet' kellemeit nagyon sorvasztják — a' gyűlölségnek és czivódásnak csak nem mindennapi surlódásai, és a' jó barátok 's atyafiak között lévő perlekedések, melyek ama kedvetlen „enyim és tiéd“ felett támadnak — itt az egyiknek, a' kit talán tudtunk kívül valaha megbántattunk, engesztelhetetlen haragja — amott a' másiknak bosszút forraló ravasz indulatja, mivel azt hiszi hogy talán miattunk van hátravettetése vagy elmellőztetése, 's ugyanazért hajlékunk körül addig leskődik, míg szerét ejtheti, hogy a' számunkra készített veszély' magvát elhintse 's a' t. Ilyen az undok háladatlanság, mely legjobbra célzó igyekezeteinket-is elismérve megvetéssel, és néha gyalázattal visszanoz; az adott öröm virágokat csalánnal fizeti vissza. Ilyen a' vipera rágalmazás, mely gyakran, midőn koránt sem érdemelnők és gondolnok, tetteinket leforrázza, jó hírünket összevezúzza, 's mivel becsületünket, a' mi a' földi javak között legdrágább, tolvaj mó-

don megtámadván semmivé teszi, sokaknak a' legkinzőbb gyötrelmeket okozza. Ilyen a' szülőknek és előljáróknak szófogadatlan akaratos gyermekeikkel vagy nyakos alattvalóikkal lévő boszúságok, az alattvalóknak lelketlen felfüvalkodott és kegyetlen előljóréiktól való elnyomattatások — az irigység, más kárán való örvendezés, alattomos mesterség, üldözések melyek oly gyakran uralkodnak az egy rendű emberek között, és azokat egymás között ellenséges viszonyba helyeztetik 's a' t. Ha mind ezeket egybevetjük, még sajnosabban fogjuk által látni azt, hogy ez az élet jobbára csak nyugtalanlás, küszködés és gyötrellem.

Végre ha mind ezek átaljában és különösen nem vólnának-is, ha mindennap új szerencsét és örömeket hozna, 's ha nem-is fogna-el végre az únalom, jóllakás és kedvetlenség szerencsénknek egyformaságán, a' mi azonban mindég megszokott történni; magában már szerencsénknek *rövid* és *múlándó* volta eránti gondolat elégséges arra, hogy a' mai napon felvett életrajzban minket megegyeztessen. Hiszen a' *mi legjobb*, még annak is birtoka kevés megnyúgvásunkra nagyon, ha csak egy napra adatik, 's ha a' birás és elvesztés oly keskeny körbeszo-

rittatik, mely ha sebesen általlépetik, csak egy álomhoz kasonló érzetet hágy maga után a' leélt örömek iránt. De mi még a' leghosszabb élet-is, egy élet, melyben a' bővelkedés mellett jó kedvünket a' sorsnak soha semmi komor szelemeg nem ingatta? Ez-is csak egy vidám pillantat — egy nap ságárnak a' szaladó felhők között hegyeken és völgyeken való sebes áthatása. Egy-két mülékony perczenet után, a' mit mi esztendőknék nevezünk, minden örömeink elhervadtanak, mint a' gyenge plánta a' hideg téli dér miatt, bús könnyeink kiszáradtanak, magunk pedig visszahivatlanul a' rothadás' hazájába jutottunk. Alig kezdjük néha a' friss életlevegőt szívni, alig kezdjük tehetségeinket kifejteni, alig kezdünk nyugalunkra 's megelégedésünkre egy kis helyecskét keresni, mellyben fáradságunk *gyümölcseivel* éldegelhetnénk, és már észrevétetlenül a' sír' szája megnyílik alattunk, és minden szerencsénkkel, örömeinkkel és reményeinkkel belésülyedünk mint a' föld göröngyek melyeket koporsók után hempelygetni szoktak. Barátaink egy ideiglen sajnálnak bennünket, közben-közben talán meg-is emlékeznek rólunk, míg végre ők-is elfelejtenek, és a' világ szokott járását tovább folytatja,

a' nélkül hogy nem-létünk már észre-
vételnek. Így sietünk az enyészetre! 'S
valamint a' legkissebb, a' ki szegényül
és észrevételten múla-ki az életből, úgy
szintén a' legnagyobb, a' ki egy világ
résznek parancsola, a' ki gyönyörüsége'
tárgyait minden éghajlatokból felkeres-
tette, végre semmit egyebet maga után
nem hágy, hanem csak „egy maroknyi
könnyű port“ — király és kóldus egya-
ránt feküsznek halva minden örömeikkel
és szomorúságaikkal a' föld' hideg gyom-
rában — „az egyik között, a' ki tíz, és a'
másik között a' ki száz esztendőket élt,
mikor a' halál-által kiszólitatnak semmi-
ben különbség nem léssen, mint egyedül
a' jóban, mellyet gyakoroltanak *) Ez
egyedül fenn marad, minden egyéb va-
lótalan 's elmúlándó árnyék tünemény-
remények és vágyak eltűnnek, mintha so-
ha nem lettek volna; mikor az utolsó óra
megkondúl — 's akár szünetnélkül való
jóllétben töltöttük-el itten arany napja-
inkat, akár pedig egész itt létünk alatt
keservesen hordoztuk a' mostoha sors' el-
unt vas igáját, utóljára mind egy az. —
Nemde nem szállitja-é sokkal lejjebbe ezen

*) S. Hieronym. ad Heliod.

gondolat-is a' földi szerencse és földi örömek iránti képzetünket az ő némelykori magos polczáról?

Imé tehát ez az élet. Egy parányi öröm párosulva ezer jajokkal; nyugtalan-sággal gondnal, kivánsággal, csalódással és küszködéssel egybekötve, és utóljára mind ezek öszveségesen a' néma sirba bészárva. — Jóllehet ez által csak *Egy* oldala van felvéve életünknek, 's ez-is csak földi tekintetben, elmellőzve tudniillik azon áldásokat, melyeket az élet ezen egy oldalról-is szerezhet és kell-is hogy szerezzen az örökéletre számunkra, és ámbár az élet kedvezőbb oldalról-is tekintve szintúgy alkalmas a' hosszas leírásra, mindazáltal — miért tagadnók — a' dolog úgy van jobbára a' mint mondtam. Egy gyengélkedő, gyakran sínlődő test, egy megsebzett szív, egy sokfelől ostromoltatott lélek, egy fáradsággal teljes hivatal, élelembéli gondok, bal-kimenetelű feltételek, fontos veszteségek, ködös jövőndők, tudatlanság vagy gonosz-ság által okozott bosszuságok, a' természet' rontó erejétől származott kártételek, tulajdon hibáink' bús nyomdokai, az indulatok és gonosz szokások ellenvaló szüntelen megújított, de sokszor sikertelen törekedések, barátink és rokonaink, néha

pedig legkedvesebb embereink' vétkei és botlásai — ezek 's több e'félék elég magas hangon kiáltják: hogy a' tökéletes örömeknek“ ideje itt a' földön reánk-nézve még meg nem jelent.

Szerencsénk azért, hogy egy sir vár mireánk! szerencsénk hogy *meghalhatunk*. Ha az élet jobb részint csak terhel: tehát másfelől az halál igaz élet. Legjobb minden várakozásoknál, mellyek keblünket kielégíthetik; és ámbár *ez* az első ember bűnének büntetése, mégis bizonyos jele egyszer'smind az Isten' örök atyai kegyelmének, melly a' büntetésekben-is jótetteit reánk árasztja. Ez iránt-is tisztába jöhetünk, ha bár csak egy pillanattal megtekintjük, és ezt a' kettőt egybevetjük: *millyen legyen az élet és millyennek kívánjuk azt lenni?*

Nincsen tehát a' mint mondám, 's a' mint a' tapasztalás-is tanít: tartós és zavaratlan boldogság a' földön. De ennek így kell lenni csak azért-is, mivel a' mi elrendeltetésünk itt a' földön benem teljesül, és a' halál minket attól majd elszakaszt. 'S valóban, melly terhes vólna annak meghalni, ki már itt e' földön mindég állandó és rendületlen öröme, és az

azzal élhetésre-nézve mindég állandó rendületlen vagyokra számat tarthatna! Éppen ez az, a' mi minket sokszor az ég felé vonsz, ez az a' mi gyakran a' sötét jövő után-való vágyunkat éleszti, melly szerént *csak ott* várjuk-el végre a' szerencsének egészen tiszta fényes napjait, *ott* igen-is *csak ott* várunk „*egy erkölcsösen végzett élet után*“ zavaratlan örök boldogságot. Mert ki ohajtana a' hideg sirnak sötét hantjain-túl lépni, ha ezt a' boldogságot már itten fellelte vólna?

Vannak ugyan a' halálnak-is borzasztó vonásai, de nem annyira magában a' halálnak, mint az azt követő ítéletnek, és a' reánk váró bérfizetésnek. Mindazáltal ez csak annak lehet félelmes, a' ki nem szentelte napjait „a' Virtusnak;“ hanem oktalan állatként nem gondolva jövő létiről, halhatatlan lelkét itten elröstelte, és vagy igen bajosnak, vagy feleslegvalónak, vagy balgatagságnak tatótta hinni és jótcselekedni, akkor midőn nem látta mindjárt még itt a' földön jutalmát és hasznát. Csak az ilyen reszket a' haláltól és máltán. Mert az Isten' igéje ugyan boldogoknak hirdeti a' megholtakat, de csak azokat, kik *az Urban halnak-meg.*“ És utánna veti: „*az*

ők cselekedeti követik őket“ *) *Az ők-cselekedeti* — nem csak a' jók, hanem a' gonoszok-is! nem csak az elkövetett, hanem az *elmúlatott* cselekedetek-is!

„*Csak az igaz bizik az ő halálakor*“

**) És a' mint az elmék' lángja tanít „a' halál ugyan nemegyéb mint egy nehéz tehernek lerakása, de csak akkor mi-

„*dön a' lelkiismeret* nincs megterhel-

„*ve*“ ***) Ugy lesz ellenben a' honba

való átmenetel, egy meghívás és út az idvességre, ha az élet' proba-oskolájában

szívünket az egeknek hiven megtartot-

tuk. — Így tehát egyedül a' vétek fél-

heti a' jövendőt, a' Virtus' pedig annak

örvendez. A' nemes lelkünek a' halál

nyugtató, mint a' csecsemőnek édes anya

keblén való lassú csendes elalvása. Az ő

lelkiismerete néki megnyugtató tanuja lé-

vén, Teremtője' irgalmába vetett biza-

lommal, vigasztalva őleli át barátját, mint

egy új és jobb életre léendő' vezérét.

Egy életre — egy új, és jobb életre.

Mert hogy-is nevezhetjük jobban az igaz-

nak halálát, mint ezen szovakkal: átme-

netel a' tulajdonképpen való életre“? Mit

kivánunk az élettől, hogy azt a' legtu-

*) Jelen XIV. 13.

**) Példa beszéd XIV. 32.

***) S. August. sup. Joann.

lajdonabb értelemben életnek, az-az: egy tökéletes boldog létnek mondhassuk? — Nem de mindenek felett azt, hogy minden baj és szenvedéstől ment legyen. 'S vallyon felleljük-é azt itten, itt, hol az elébb mondottak szerint csak gyengeség és gyarlóság a' mi sajátunk, egy olyan gyengeség, melly napjaink' számával szünetnélkül nevededik, és az alatt mig mi a' korban élhaladunk, minden erőnket visszalépteti? Ah csak a' halál a' legbátorságosabb menedék hely minden földi csapások elől! „*Jobb ő, így szól maga az Ur' szava, jobb ő a' keserves életnél; jobb az örök nyugalom a' hosszú betegségnél*“ *) Csak ő általa jutunk oda, hol semmi panasz többé nem hangzik, semmi fájdalom a' szívet többé nem szakasztja, semmi jajkönnyek többé nem folynak **) *oda*, hol sz. Ágoston' ohajtása szerint „semmi gyász, semmi rozslét sem, mi szükség, semmi búbanat, semmi halál többé nem lézen“ ***) olyan ez, a' bádjadt 's kinok-únta halandónak, mint az álom fáradt testünknek, az-az — minden bajok' eltünése. Csak a' halál tehát visz' az igaz, tulajdonképpen való életre. — — — Oh ne sirjunk hát, ha bár a'

*) Sirák XXX. 17.

**) Jelen. XXI. 4.

***) S. August. de Symb. I. 3.

mai Evangéliumban említett anyaként a' legbecsesb kincsünket-is itten elvesztet-
tük! A' ki elhunytjait siratja, nem sirat
az benne egyebet, csak azt, hogy id-
vességre és örömrre találtak, azt hogy a'
földi bajoktól megszabadultak, azt hogy
itt létőknek dicsőítő szent céljához ju-
tottak. Boldogok kik az Urban nyugosz-
nak, boldogok kik a' sirt — ezen elnyo-
mattattak hajlékát, — az Isten országa
kapuját — minden sebeinknek enyh'helyét
— feltalálták. Bévégzették szenvedéseiket,
— 's ime már most boldogok, — nem
nyomja már őket többé semmi bús órák-
nak olóm sulya — és a' földi inség' po-
hara, mellyet nekünk még tán gyakran
felkell hajtánunk, elmúlt reájok-nézve —
ideiglen és örökre elmúlt.

Mit kívánunk e' mellett az élettől,
hogy egy *tulajdonképpen való* életnek,
melly vágyainknak megfelelően, nevez-
hessük azt? — Nem de *azt*, hogy nem
csak minden testi fájdalomtól, hanem
minden szerfeletti törődéstől, minden szív-
öldöklő bánattól, minden álnokság és csa-
lodástól, minden telhetetlen és kinzó, ki-
vánságok ostoraitól-is ment légyen 's a' t.
Am de mindezeket itten feltaláljuk-é itt,
hol minden ember nyugalmat *keres*, és
a' keresésben *elhal*? Itt, hol az elébb

mondottak és mindenkinek öntapasztalása szerint a' sok gond velünk fekszik-le 's velünk ébred-fel! Itt, hol semmi lelünk' nemes ohajtását benem tölti, hol maga a' gyönyörűség-is rajtunk hazugságot követ-el, mert ha százszor éltünk vele százszor hagyja szomján keblünket!! Valóban, oh valóban csak a' halál a' legjobb szabadító mindentől a' mi pusztává voltával csalogat és untat bennünket! Csak a' jámborok kik a' halál' kezét megfogták, csak ők vannak ama boldog országban, hol a' gond elnémúl, hol semmi öröm az öröm' édes csepjeit nem keresi, hol az indulatok' szelei a' létel' gyenge virágjait elnem fuják, 's nem töltik-be azok' helyeit rettenetes pusztitványai. Csak ők menttek a' büntől, búbánattól és a' csalfa világ' hiu színétől. Nékiek már többé nem kétes a' jövő, nékiek a' sors már bosszú hálót nemfon többé. Túl vannak ők minden félelmen és vágyásan — túl mindenem, *mindenen*, a' mi itten nekünk békét nem enged! — — Miért zokogunk hát kedveseink vesztésén?! Miért tekint egy Atya vagy egy Anya néha olly borzadva és vigasztalatlan gyermekének sirjába?! Oh hiszen csendesen nyugszik ő az örök irgalmasság' ölében! Nem fogják már többé a' földi

kinok ezen koránt elhunyt égi polgárt környezni, sem a' sűrű gondok időnap előtt barázdákat vágni homlokán, sem az összevezúzott remények és sikertelen fáradozások lelkét búval tölteni, sem a' csalfa barátok őtet szomorítani, sem a' vad indulatok az ő és kedvesei' szíveit szaggatni — áthatott ő már ez élet' tövis pályáján!... Nem vagyunk-é mi Istennek szentelt Keresztények? Mit tesz meghalni egy igaz embernek? Pihenni a' legboldogabb szabadságnak óleben, és ment lenni a' földi nyomoruság erőszakos terhétől. Sirnunk és jajgatnunk kell-é hát, ha egy új tag áll-bé a' Halhatatlanok' boldog sorába? Tekintsünk-fel ama magos egekre, a' honnan az erősség' és vigasztalás' forrása jön! Nem vesztettük-el szívünk' amaz ártatlan kedveltjét, csak előre küldettük őt' az Atyához, csak rövid időre adtuk át, majd — majd — ha miis hiven vívtunk a' fedhetetlenség mellett, szívünk ismét vele örvendezni, fog. — Az ő lelke az Isten' kezében nyugszik — Krisztus előtt mosolyog ő egy örök szép világban, és tisztán látja már, valamint mindenki, a' ki az Istent szereti, *látni fogja* azt, hogy csak a' halál igaz élet.

Mit kívánunk még az élettől, ha azt akarjuk, hogy minket boldoggá tegyen?

Nem de hogy békességben és vidámságban folyanak-le napjaink; hogy testvéri együttérzés, őszinte hajlandóság, részvét és jóakarát szépítse azt embertársaink részéről. Ám de várhatjuk-é ezt a földön, hol az elébb mondottak szerint gyakran éppen az ember embernek vet gátat útjában — hol a' halandók' feltételei és indulatai ezerképpen vágják egymást keresztül — hol a' leghevesebb visszálkodás' magvai soha kinem száradnak, hol az embereknek érdekei minden perczenetben keményen ütköznek egymásba — és a' hiuság, a' fősvénység, a' nagyravágyás, a' kevélység, a' bujaság, a' nyereségszomj, a' hideg, lelketlen önhaszon keresés 's a' t. egy szőrnyeteg csoportot nevelnek, melly egy veszéllyel terhelt zápor-felhő gyanánt örömeinkre omolván annak, ki ezen zivatarok' közepette erősen az Istenhez és valláshoz nem ragaszkodik, létét néha gyűlölségre méltó sullyá hágtatják? Ah csak a' *halálban* van *békesség!* Csak e' víz minket ama csendes helyre, hól minden bosszunak és zivodásnak vége szakad, hol senki többet szomszédjával a' jobb hely felett nem veszekedik, hol mindnyájon „némán feküsznek várván az Isten' kegyelmét és megváltását“ A' bosszú lehellete megszakadt,

a' rágalmazás suttogása, és a' gyűlölség' csikorgása elhangzott, az ellenségeskedés békére fordult, minden emberi vétéknek kedvetlen kiütése és rontó pusztító következése meggátoltatott, a' mindenre fátyolt vonó és mindent megszüntető anyaföldnek földalatti szent hajlékiban — — — Mért emlékezünk hát bús érzettel elhunyt kedveseinkről? Mért sohajt a' fiu vagy a' leány néha több esztendők múlva-is elázott szemekkel szülőinek elhalványult örömei után?! Hiszen maga az Isten' könyve-is így szólit-fel bennünket: *Csak „kevéssé“ sirasd a' megholtat; mert „elnyugodt“* *) Ne sajnáljuk azért a' szenvedőket, hogy bajvivásokat elvégezték, hogy az élet' furiájától megmenekedtek, hogy az irigység már őket többé nem mardossa, hogy a' rágalmazás' lelke reájok már mérgét többé nem fujja, a' gonosz fortély körülöttek többé már nem leselkedik, az emberek vadkörmei többé nem marczongolják. Nem érzi a' vándor magát szerencsétlennak, midőn bádjasztó útjának sullyos terheitől honni csendes hajlékában kipihen; úgy a' hajós sem midőn a' felzudult tenger' tajtékzó habjai elől bátorságos partra jut — hát mi bánkodjunk-é, hogy a' mi sinlödőinknek bal'sam adatott, hogy oda jutottak, hol sokan nyugalmat talál-

*) Sirák XX. 11.

tak, kik azt itt e' földön soha nem-is-mérték? Bizzunk az Istenben; az ő követje szólítá-ki gyámolóinkat; és inkább arra készüljünk, hogy jámbor és erkölcsös életünk által az Ur' színe-előtt velök méltán állhassunk.

Végre, mit kívánunk még az élettől, hogy azt boldognak mondhassuk? Nem de, hogy múlandó nelégyen, sem annak jóvai nelégyenek álhatatlanak, melly szerint azokkal *bizonyosan* élhessünk. Mert „a' legjobb szerencse-is csak fél szerencse, ha annak bírására bizonyosan számot nem tarthatunk“ Már pedig a' mondtak és öntapasztalásunk szerint mi vagyunk itt a' földön a' mibe bizvást bízhatnánk? Egész földi létünk nem egy szüntelen folyó enyészet-é? Nem halunk-é meg mindennap? Nem lépünk-é naponként közelebb, akár hogy 's mint titkoljuk-is, minden földi fényünk' elmulásához, és ha esztendeink' száma bár mint nevededik-is, nem fogy-é azonban életünk?... Úgy van, csak a' sir végzi-bé pályánkat, csak feloldoztatásunk' napja az a' nagy, igaz és szent nap, mellyen egy tulajdonképpen való létre születünk! A' rothadásból csirázik a' halhatatlanság, a' testnek szűk köréből menyünk-bé az Isten' boldogságának határtalan országá-

ba; a' sötétségből, a' nyugtalanságból, bú és csalódásokból világosságra, bátorságra, és igazságra jutunk. És csak ott, *csak ott* már sem fogyatkozás, sem múlandóság, sem a' vesztes félelme nem uralkodik! *Örök* ott az élet, *örökös* az öröm, *örökös* és elszakaszthatatlan az Ur dicsőségébeni éldelet! — Valljuk hát, oh valljuk-meg belsőkép' és önként azt: hogy csak a' halál visz' az igaz és tulajdonképpen-való életre.

Elné csüggedjünk hát, mi mindnyájon, kiknek ezen áldott kinézés részünkbe juta, ha a' mai őzvegy' sorsa léend sajátunk és kedveseinket elvesztjük, vagy ha azon óra mindég inkább közelit, melly önmagunkat-is elszakaszt ezen földi élettől. Emelkedjünk az égfelé! Ott hol „az igazaknak enyhítő balsama az idvességnek forrása“ forr, ott ismét egybegyűlünk, ismét meglátjuk egymást. Jussanak eszünkbe Sz. Pál eme szavai: „*Nékem élnem Krisztus, meghalnom nyereség*“ *) Törekedjünk annak, a' mi néki az igazság' koronáját megszerzette, teljesítése által az ő reményeinek felélesztésére! Ha életünk Krisztus vólt, tehát a' halál *nyereségünk* — egybeköttetésünk a' Világok' aty-

*) Filep. I. 21.

jával, egybeköttetésünk szívünk' kedveltjeivel, kiket vagy előre küldettünk, vagy a' kik még utánunk maradtak-el — elválás nélkül való ujabbi feltalálása, vég nélkül való ujabbi bírása mind ama jónak és nemesnek, melly az időben igen sebeseⁿ múlt-el tölünk — minden felségesebb vágy' lecsendesítése — örök fényben való mulatás — a' földi szűkölködéseknek, a' leggazdagabb legteljesebb „bővséggel“ való felváltása — „*az Isten házának követségével való megelégités, és az ő gyönyörűséginek folyó vizével való megitatás örökre*“ *) — — Oh de kimérheti-meg a', véghatetlenségnek minden örömeit?!

* * *

Te add-meg azokat egykor nékünk, oh örök Atya! Nem folyamadunk mi kedveseink' számára tartos jóllét 's egészség iránt, sem pedig számunkra *hosszas* földi napokért, hanem inkább *igaz jámbor* életért sohajtunk-fel forró buzgó szíveinkkel Te hozzád. Csak a' halál igaz élet, ez a' te kegyelmednek a' vágygyal teljes emberi szív eránti kinyilatkozása — ha kedveseinket szólítod, teljes bizalommal küldjük által őket a' te örök Atyai

*) Solt. XXXV. 9.

házadba; ha minket szólítasz a' kimulás-
nak örvendünk! Azonban nehogy a' mi
örömünk olyan legyen mint az Evange-
liumban való eszteleneké, **) engedd,
oh erősség' és irgalmasság' Istene, lelke-
sen és állhatatosan *viaskodnunk* ama ko-
szoruért, melyet Te a' győzedelmesnek
oda fenn készen tartasz. A' ki a' szarán-
dokság' napján hiven követte parancsai-
dat, csak a' tekint-fel annak estvéjén vi-
gasztalva az örökkévalóság' piros hajna-
lára; csak, a' ki hisz' és cselekszik, idve-
zül. — Engedd hogy hit és cselekedet 's a' te
szent akarathoz való szoros ragaszkodás
által néked szenteljük, és a' te dicsősé-
gedbe való bemenetelre készen tartsuk
lelkünket — engedd, oh Atya, engedd
hogy nekünk *élnünk* Krisztus, *meghal-
nunk* nyereség legyen! Amen.

*) Máté XXV.

X

XII.

Gondolatok az utolsó Ité-
letről.

Advent' első Vasárnapjára.

*És akkor látják az ember' Fiát eljő-
ni a' felhőkben nagy hatalommal
és dicsőséggel. Luk. XXI. 27.*

Igy tehát semmi sincs e' földön, vala-
meddig az emberi szem lát, a' múlandó-
ság alól kivéve!... Igy tehát mindennek,
mindennek vége lesz, a' mi mostan fel-
séges és dicső, nagy és pompás vóltával
bájol bennünket! ... Igy tehát tetti erők'
minden emléke, minden nyoma annak a'
mit életre hozánk, minden miv, melyet
a' büszke halandó év ezeredekre épített,
's a' melyben ő -- képzetében mint egy
fél Isten -- kedvelte magát, és dicsőségé-
nek biztos örök kezesét szemlélé, véle és
dicsőségével együtt szét fog egykor omol-
ni! ... Igy tehát reád-is, te kegyes kie-
sen viruló anyaföld, mely mostan ápol-

gatsz és táplálsz bennünket, valamint mi reánk — gyermekeidre — kikerülhetlenül halál és sír várkozik; néked-is valamint mindennek, a' mit a' te méhed szült, a' mi a' te gyomrodból szívott életet, 's a' te porodból porral födözte magát, a' végetlenség' mélyébe kell süllyedned! — —

Úgy vagyon! „Az ég és a' föld elmúlnak“, így vagyon megírva ez amaz ígében, mely egyedül elnem múlik. Semmi, a' mi véges, fenn nem maradhat: el kell annak múlni az időben, a' mi időben kezdődött. Maga az idő-is elmúlik, 's csak a' nagy örökkévalóság fog merően és mozdulatlan állani. Kezdet nélkül, végzet nélkül, határtalan, megmérhetetlenségben környezi ez a' mindenséget. Tántorogva süllyed-vissza a' mi lelkünk előtte.

Mindazáltal ne csüggedjünk-el a' múlandóság' ezen sorsa-miatt, melyet az Úr egyaránt vetett reánk és az ő Világaira. Midőn a' bételjesedés közelit; midőn „a' fényeskedő égi csillagok gyászos éjbe borúlnak, mivel a' tágos földi háznak lakossa, kinek világítottak, ki halálozott“*); midőn azon erők, melyek a' teremtést tá-

*) S. Chrysost. super ill. Math. 24. „Et virtutes Coelorum etc.“

mogatják, öszveroskadnak, és midőn megtörténik az, mit a' mai Evangeliumi czikely jelent, 's a' mi minden rajzolat körén túl vagyon — akkor, akkor jelenik meg az Úr' idvessége, akkor az Isten felkentjeinek öröme, „akkor látjuk az ember' Fiát eljönni nagy hatalommal és dicsőséggel“, hogy tisztába hozza azt, a' mi itten zúrnavarnak rémlett, hogy mindenkinek méltót szóljan, a' ki itten méltatlanul szenvedett, 's hogy az halhatatlan lelket, mely mi nekünk részünkkel lön, megdicsőült tetemivel újból egyesítve végetlen boldogságra vezesse.

Mily vigasztalás az igazra-nézve, hogy majd egykor egy ilyen nap fog derülni! Mily bátorító ez az élet' némű-némű sulyaiban; betölti ez a' szívet egykedvűséggel, nyugalommal és szent bizalommal a' gyakor csalódásokban, bűnhödésekben, és a' jelennek felkiáltó nyomtatásaiban! Az ember' Fia, elfog egykor ismét jönni — de nem azért, hogy úgy mint ember kinevettessék és kicsufoltassék, hanem mint látható erős Isten megtiszteltessék; nem azért, hogy a' gyalázatos keresztet ismét hordozza, hanem mindent, a' mi híven hozzátartozott a' keresztben örökre boldogitsan; nem azért a' mint sz. Ágoston fejezi ki magát, hogy

ismét az igazságtalanoktól igazságtalanúl kárhozatra íteltessék: hanem hogy az igazok között igazságot gyakoroljon“*); hogy világosságra hozza a' jót és a' rosszat, és mindenkinek tette-szerint fizessen; hogy az ítélő birónak komoly felségiben a' *megfizetés*, nagy szavát maga teljes súlyos foglalatú jelentésében valósítsa, és mindent, valamit azon szó örömul vagy veszélyül tart számunkra, fejünkre kiontse. — Mily nagy megnyugtató van mind-ezekben mindenkire nézve, valaki tiszta szivünek ismeri magát! Mily erős szivel és elszánással viselheti az a' jövendő orvendetes várásában a' jelen méltatlanságát!

Azonban hol vagyon az, a' ki tiszta-szivünek ismeri magát? Hol vagyon az, a' ki feddhetetlensége' biztában büszke bizalommal mer nézni az Úr' kemény napja elébe? Kicsoda nevezheti magát igaznak? „*Egyedül az Isten jó*“**) Mü pedig, „*há' azt mondjuk hogy nintsen bün mi bennünk; magunkat megcsaljuk és igazság mi bennünk nincsen*“***) Igy jelenti ezt minékünk az Irás. Igy szól, csendes helybenhagyással, egy biró-

*) S. August. de Civit. Dei.

**) Máte XIX. 17.

***) 1. Ján. I. 8.

nak-is szózata, ki mélyen elrejtve létezik belsőkben, 's ha részrehajlás nélkül halgatjuk, soha meg nem csal. — De kicsoda ne rettegjen e' mellett az ő idvességéért? Kicsoda ne lenne szorongattatásban annak meggondolásán, hogy majd ott, a' legutolsó napon nem csak a' virtus, de a' *vétek*-is napfényre hozatván, valamint a' feddhetetlenség', úgy a' *véteknek-is* hasonlóképp' fizetése lesz? Hogy ne töltené-el szorongató félelemmel azon bizonyosság, hogy akkor nem csak ezen mondás: *Jőjjetek atyámnak áldattai!* *) hanem amaz irtózatos-is: *Menjetekek-el én tőlem átkoztak!* †) hallatni fog? Melyik fogja a' kettő közül a' *mi* sorsunkat a' hosszú örökkévalóságra meghatározni?

Csak egy módunk van, az Úr' rettentés napjával bátran szembeszállani. És ez: a' múlt gonoszság' kibünhődése, a' jövődőtől való őrizkedés, a' lélek' nemesítésére, a' tett' tisztaságára való törekvés; az erkölcstelenségnek szünteleni kerülése, szüntelen való viaskodás mindenre a' mi igaz, jó és szent. — A' jelentől függ minden jövődő; kevés jót fog

*) Máté XXV. 34.

†) u. o. 41.

hozni annak ez, a' ki amazt jóra nem használja.

Szomorú dolog ugyan, hogy itten gyakran hiu örömekben haszontalankodunk, és ama rövid időt, mely egykor sorsunk felett fog végezni, elvesztegetjük. De éppen azért fogunk jelenvalóképpen tovább múlatni a' végzetekkel telyes jövődők megtekintésében. Hogy pedig ezen jövődők komolyságát még most felébresztvén magunkban, az-által jobbra serkenjünk, igyekezzünk élénkebben gondolkozni ama nagy napról, igyekezzünk azt minden vázaival együtt szét taglolni, igyekezzünk idvességes borzadással eltelve megfontolni:

1. Ki fog egykor „ítélni“, mi végre és mikor?

2. Ki és hogy és mi fog „megitéltetni“? — Az ige, mely soha elnem múlik, légyen nekünk ebben vezérünk.

* * *

Időnek és Örökkévalóságnak Úra! Te igaz biró, a' ki majd midőn a' Te intésekre a' földnek végórája megkondúl, minket 's a' mi tettünket bizonyosan napvilágra hozandad, lengj a' Te áldásoddal a' jelen' ezen órája felett, hogy a' jövő-

dóbe való tekintésünk] nekünk idvességünkre legyen!

Hogy a' mi föld golyobisunk egy olyan néző hely, melyen tarka egyvelegben igazság és hamisság, szeretet és gyűlölség, jótétemény és fösvényesség, szelidség és kegyetlenség, nemes érzet és elfajultság, isteni félelem és Istenróli elfeledés, és egyáltalában a' jó és rossz minden lehetséges alakban szünetnélkül vágják keresztül egymást, jelenti ezt mindenkinek azon egyfutó pillantata, melyet az élet' zajába vet. Már pedig ha a' jó és a' rossz egy nem lehet — mire csakugyan egy Istennek képzelete szerint, melyet a' csupa ész támaszt fel bennünk, lehetetlen igent mondani — ha nem lehet mind egy, a' Teremtőt imádni, avagy káromolni, felebarátján segíteni avagy őtet megfojtani, az éhes anyának kenyeret vagy mérget nyújtani; következőleg ha a' virtus és véték egyaránt pusztá chimaerává és utálatos semmivé lenem sülyedhet, múlhatatlanúl szükséges, hogy mind az egyiknek mind a' másíknak fizetése legyen.

Minden fizetés, az-az, minden jutalom vagy büntetésbéli kiosztás mindenkor előre feltészen a' megjutalmazandó' vagy megbüntetendő' érdeme vagy nemérdeme

feletti előre való határozást, mi szerint ő *véle* igaz idomzatban légyen kimérve a' fizetés. És hasonlóképpen minden érdem vagy nem érdem feletti határozás felteszi ismét annak megvizsgálását és apróbb részekre való felosztását. Az ítélet végrehajtását mindenkor megszokta előzni maga az ítélet, ezt pedig az ítélet-tétel. Így szokott, e' lenni az emberi jusok' folyamatjában, és így fog lenni a' kereszténység' szent tanítása szerint majd egykor az örökkévalóságban-is. Nem ugyan magáért az Örökkévalóért, hanem, a' mint majd hátrébb ki fog tetszeni, érettünk. Ellenvethetlenül bizonyítja ezt maga az Örökkévaló szava is. „*Mindnyáján néküink, úgy mond, meg kell jelennünk a' Krisztus' ítélőszéke előtt, hogy kiki elvegye jutalmát ahozképest a' mit cselekedett*“ *) Először-is tehát meg kell *jelennünk*, az'tán fogunk *elvenni*.

De *kicsoda* már az, kitől venni fogunk? Megvagyon a' felelet a' csak most felhozott irás' szavában. A' *Jézus'* ítélő széke előtt fogunk megjelenni. Ő tehát, „*kinék az atya a' teljes ítéletet általadta*“ **), Ő, ki érettünk az emberiség' súlyos terheit hordozta, ki hogy minket vilá-

*) Korint. V. 10.

**) Ján. V. 22.

gosságra és igazságra vezessen, leszállott az ő egeiből és gonosztévői halállal halt-meg, Ő fog egykor minket kérdezni mit használt légyen nekünk az ő halála és igazsága. — Ő az örök atyának fia és maga is valamint az atya öröktől fogva Isten: Ő tehát, a' kimondhatatlan Felséges, kinek hatalmát *semmi* hatalom feljül nem-haladja, kinek mondását *semmi* nagyobb mondás elnem dönti, ki az eget és a' poklokat fenntartja, és azokan uralkodik, Ő, ki előtt a' Cherubim földre borúl, 's a' sátány reszket, kinek intése életet és öldököl, kinek az idvesség, és kárhozat egyaránt engedelmeskednek; Ő a' *Hatalmas* ... Ő fog minket itélni. — Ő, ki felett az emberi félelem semmit sem tehet, ki semmi kívánságot nem ismér, mely őtet gyötrené, semmi indulatot, melynél fogva vezéreltetnék; kit sem az arany, sem a' sima csalfa szó megnem veszteget, Ő, kit semmi földi gyűlölség megnem rettent, semmi földi szerencse megnem indit; Ő, az *Igazságos* ... Ő fog minket itélni. — Ő, ki a' legrejtettebb titkokat-is látja, kielőtt tizszeres fátyolok sem fedhetik-el igaz képünket, kit semmi csalárdság nem tántorít hibára, kinek az emberi sziv minden ránczaival és rejtékivel egy kitárt könyv, a' ki keze' alkotmányait úgy által-hatja, a' mint semmi napsugár a' legtisztább

kristált soha át nem hatotta; ő a' *Min-*
dentlátó és Mindenttudó ... ő fog min-
ket itélni. — — — Hová, oh háová futunk
ezen Ellentáthatatlannak színétől?! „*Ha*
olyan szárnyaim volnának-is, úgy mond
a' 'soltárok' szent éneklője „*mint a' hajnal-*
nak, 's ha felmegyek az egekbe; vagy
ha a' sötétség' szárnyain leszálok a' po-
kol' mélyébe, mindenütt a' te jobb kezed
megfogna engemet“ *) — Semmi tehát,
semmi sem vonhat-el minket az ő színé-
től, semmi az ő hatalmától, semmi az ő
ítéletétől. Mindenütt lát ő bennünket,
mindenütt bír ő bennünket, *mindenütt*
előtte vagyunk.

De ha mindenütt lát bennünket, ha
mindenütt előtte vagyunk, ha mindent
Tudó, és mindent általható ő, *mirevaló*
akkor az ítélet? Mire való apróra vis-
gálgatni azt, a' mi kitarva áll előtte?
Nem végezhet-é ő felettünk igazságosan,
a' nélkül hogy elébb érdemünket vagy
nem érdemünket kileplezze? — Kétségki-
vül megteheti ezt, és ő *érette* nem lesz
soha ítélet. Hanem hogy *mi előttünk* és
az ő öszves teremtése előtt érdemünk
vagy nem érdemünk minden még a' leg-
csekélyebb és szembe nem tűnő elága-

*) 'Solt. CXXXVIII. 7. — 10.

zásaiban-is megismértetvén tiszta fénybe jöhessen; hogy mi és az ő öszves-teremtése magunk képét láthassuk, úgy a' mint valójában van, nem úgy a' mint itten az önszeretet festette; hogy minden puszta mentség, még mielőtt kicsiráznék, maga-magát földre tiporja; hogy senki ne panaszkodjék, mintha vele igazságtalanság történt volna — hogy így előttünk, és minden teremtmények előtt az igaz biró' igazsága a' legfelségesebb fényben álván ellenmondhatlanúl megismértessék, azért fog ő itélni. Ezen okból nevezi sz. Pál-is azon nagy napot „*az Isten igaz ítéletinek megjelenése*“ napjának. *) Azért vagon említés a' szent könyvekben is egy kettős ítélet felől. Az egyik, mely a' lelket mindjárt a' testnek halála után várja, mert „*elvégezett dolog, hogy minden emberek meghaljanak, azután pedig ítélet lesz*“ **) a' másik pedig közönséges ítélet, midőn „*az Isten' Fiót látjuk eljönni nagy hatalommal és dicsőséggel*“ hogy az Úr' napját megnyissa, hogy a' testnek és a' léleknek egyszer'smind fizetése legyen; hogy „*a' sötétségnek titkai világra hozattassanak*“, ***) 's hogy a' virtusnak nyilván-való

*) Rom. II. 5.

**) 'Sid. IX. 27.

***) I. Korint. IV. 5.

jutalma, a' bűnnek pedig nyilván-való büntetése légyen; hogy minden, valami itt a' földön elismértetett, láthatásra, a' mi pedig keresztül nézetett, méltánylás-ra jusson, hogy minden ember, ki most a' virtusnak maga szemére vont álorczá-jával a' világot megcsalni igyekezett, föl-fedeztetvén annak eleibe tétessék; hogy az alattomos gonosztévő, ki most a' be-csületes ember' tekintetét viseli, a' szem-telen csaló, ki most a' nemes érzetűnek büszkeségével és bátorságával szokott fel-lépni, éppen úgy valamint a' számba nem vett istenfélő, ki a' mennyei érzés' kin-csét hordozván szívében, most talán ül-dözést és csufoltatást szenved, és az em-beriség' szeméjévé lealáztatik, maga tu-lajdonképpeni alakjában akkor megjelen-jen és a' szerint megítéltessék; hogy vég-re a' mi tetteinknek, számtalan *követke-zései*-is magok egész kiterjedésekben és teljes vóltokban előttünk láthatókká lé-gyenek, és az Örökkévalónak felettünki igaz uralkodása annál tisztábban lengjen az egész világ' szemei előtt. — Mert gyak-ran kicsinynek látszik az, a' mit cselek-szünk, de számbavehetetlen jót vagy rossz-szat szokott az némelykor maga után von-ni: 's valyon, ha ezt sajdítottuk, vagy legalább sajdíthattuk, vagy ha éppen arra

szándékunk-is vólt, semmi sem fog-é eb-
ból feltudódni számunkra? Hogy sok kö-
zül csak egyet mondjak: a' te jótétemé-
nyed adott, felteszem, egy tudatlan sze-
génynek egy hasznos könyvet; ez őt ok-
tatta, ez őt igazánfelvilágosította, ez né-
kie az isteni félelem' becsét megmútatta,
ez jóvá, igen-is jóvá tette őt egész hátra-
lévő életére. — Nem, mily sokat, hanem
mennyit olvastunk, tudniillik mennyit e-
mésztettünk-meg, és kiváltképpen, men-
nyit vettünk teljesevésbe abból a' mit ol-
vastunk, ebben áll a' dolog. — A' jóvá-
lettnek tanítása és példája fiában-is a' leg-
nemesebb gyümölcsöket termeszt. Erre
későbbben több száz embereknek nyilván-
nos mivelések rá bizva lévén gondosan
béóltatta ő-is mindeniknek szívébe a' te
munkád által atyjáról örökségül reászál-
lott elveit a' virtusnak; és ezen többszáz
emberek hasonlólag ismét mind ama száz
oldalokról, hová elszóráttak, háznépek'
körében 's azon kívül-is, számlálhatlan
sok jót miveltek. Nem fog-é néked-is már,
ki azon sok jónak mint egy első alkató-
ja valál, abból illő részed kiadatni? —
Vagy ellenben a' te gondatlanságod, el-
vetemedtséged rá tól egy még meg nem
romlott ifiura egy rossz könyvet. Felleli ő
ebben az előtte még eddigelé nem ismért

bünt, a' legingerlőbb a' legbújább szin-
 nekkal lefestve; felgyúlasztja ez őtet —
 kecsegteti — ellentárlatlanúl vonja — el-
 esik — a' kicsapongás' prédájává lesz —
 rosszá lesz, mint te és könyved. Többen
 bajtársai közül tőle eltelve vele együtt
 dévajkodnak; vagyonok a' bün' szolgál-
 latjában oda lesz; hőlgyeik, kiket azért
 vettek, hogy a' rosza új módokat nyer-
 jenek, epekednek eleintén búja-társaik
 mellett, azután hasonlót hasonlóval fizet-
 nek — a' házi boldogság megjobbithatla-
 núl szét-bomlik — a' szűlők' testi lelki
 romlottságok általmegy a' magzatokra —
 ezek ismét azt tovább terjesztik, úgy hogy
 még a' késő unokák-is átkozzák atyjok'
 esztelenségét, és utóljára, mivel azok csak
 nyavalyát, szégyent és szegénységet hagy-
 tak nékik örökségül, a' tolyajok' mester-
 ségéhez fognak, és — az akasztófán átkok
 között lehelik-ki végre élteket. — — Nem
 fog-é néked-is már mind ezen veszély-
 ből, melynek első mestere te valál, ille-
 tő részed kiadatni? Sőt talán te régenmár
 által-költöztél, mi előtt a' magv, melyet
 hintettél, kijött, megért, és az *utolsó* gyü-
 mölcset termette volna; tettered' követke-
 zései még koránt sem léptek vala mind az
 életbe, akkor midőn lelked legelőszer ál-
 lott az ő birája előtt, és a' világ nem imád-

hatja vala annak nagy felségét, a' ki kemény ítéletet mondott reád. Leheté ez mindég így? A' te vétkeid örök éjbe dőlve fog-é maradni? — Nem! hogy minden cselekedetünk minden következéseiyl előttünk 's az egész világ előtt felfedeztessenek; hogy a' jóért örvendezzünk, a' rosszért pedig megszügyenüljünk, és mind a' kettőért nyilvánosan, a' mit érdemlettünk, elvegyük; hogy így a' legfelségsőbb lény' igazsága minden teremtménynek színe előtt megdicsőíttessék, azért „*rendelt az Isten egy napot, melyen megítéli é' földnek kevékségét.*” *)

'S mikor fog eljönni ez a' nap? Az idők végzetén, midőn „a' fényeskedő égi csillagok gyászos éjbe borúlnak“ midőn „a' föld és minden a' mi rajta van elmúlnak,“ az Isten pedig és az ő szent beszédi semmiképpen elnam múlnak; midőn a' legutolsó óra is lefolyt lesz, és az idő 's mérték nélküli örökkévalóság' óriás-kapuit felnyitja. — De mikor fog eljönni ez az utolsó óra, azt „*csak egyedül az Atya tudja*“ **) Azon kárpitot, melly ezen titkot fedezi, levonni és alája tekinteni semmi halandó szemnek nem szabad. Csak a' múltba nézhetünk, és

*) Cseltek. XVII. 31.

**) Márk XIII. 32.

csak a' jelent vizsgálhatjuk mi, de a' jövendő' szent titkát itten meg nem fejthetjük. Jó, hogy ezt meg sem tehetjük. „*Az időről nem szükség hogy írjak néktek*“

*) Elég tudnunk azt, hogy bizonyosan eljövend azon nap, melyre semmi estv, semmi éj többé nem következik; elég az, hogy minden léptünkkel, mellyet akár elé, akár hátrafelé, akár jobbra akár balra teszünk, és a' melly akár a' távolba vezet akár onnan visszavezet bennünket, szüntelen az örökkévalóság' eleibe megyünk; elég az, hogy ő azon cél, melly minden-felől körülettünk áll, és a' mellyhez minden mozdulatunkkal, bár mire legyen-is az intézve, akaratumk ellen közelitünk; elég az, hogy minden, minden órával, mellyet nekünk a' mutató úgy mint elmúltat jelent, *egy órával* közelebb léptünk a' nagy határozáshoz; hogy annak időpontját sem ki nem vehetjük, sem kinem kerülhetjük, és a' közötté és közöttünk való távolság *minden lélekzettel* kissébbül, míg végre utól ér, és a' Mindenható thronja eleibe állit bennünket. A' *Mikor*, legyen bár melly bizonytalan-is, de az *Eljövend* bizonyos; s ez reánk-nézve elégséges arra, mi szerint itt létünket úgy elrendeljük, hogy

*) I Thessal. V. 1.

ama komoly pillantatra félelem és kétségbe-esés nélkül várakozhassunk. Élünk mindég úgy, a' mint élnünk kell, és mind egy lesz nekünk, akár ma, akár holnap voltunk légyen mi, az idő és a' világok. Igen-is éppen azon órának bizonytalan-sága annál nyilvánobban szólit fel minket, hogy *mindenkor* az, és úgy légyünk, a' minek és a' mint lennünk kell, 's talán éppen ez az oka, hogy azt *nem* tudjuk; miszerint tudniillik nem csak né-melleykor, nem csak darabszámra, nem csak éltünk' vége feté, hanem mindég jók' és nemeseknek lenni törekedjünk, hogy „*az Urnak ama napja, mint a' tolvaj éjszakán reánk nerontsan*“ *) 's nehogy minket olyan gondolatokon és tetteken véletlenül megleljen, mellyekre-nézve az örökkévalóság nem tart semmi idvességet. Azért int minket az Evangelium-is: „*vi-gyázzatok mert nem tudjátok sem a' napot sem az orát;*“ **) ne hogy eles-setek a' hirtelen megjelent igaz bíró' ité-lete kimondására, 's ne hogy ő' tőle a' mé-lyen Bélátótól, csak bűnben, kevélység-ben és gondatlanságban gazdagoknak ta-láltatva érdemlett büntetés alá vettessetek. Ezenkívül, ha a' mellett „*mikor, mi-*

*) I Thessal. V. 2.

**) Máté XXV. 13.

ért, és ki fog egykor *ítélni* “ még a’ hátra lévő ’s a’ mai napra czélba vett tárgyat-is megfontoljuk, még kevesebbé bízhatunk az egykori jó kimenetelben. Hiszen maga Sz. Hieronymus-is így sohajt: „ csak reszketve emlékezem ama meghatározó napról. Akár eszem, akár iszom, vagy akár mit cselekszem egyebet, szüntelen hallani gondolom amaz ijesztő szót: „ keljetek-fel ti megholtak és álljatok az itélet’ eleibe! *) Ha az istenfélő félelmes komolysággal emlékszik, gondolkozhatunk-é mi könnyelműleg és játszi gondatlansággal a’ végső határozásról? Hogy pedig ez nem így vagyon, még tisztábban fog kitűnni, ha már a’ még hátra-lévő ezen kérdésnek: „Ki, és hogy, és mi *fog megítéltetni*, “ megfejtésére átmenyünk.

Uram, ki fog megszabadítani a’ te hatalmas karadtól, ki fog engem a’ Te bírói tekintetedtől elrejtteni? Mi vonhat-el engem’ tőled, midőn hatalommal és mindent-tudással ékeskedve eljövendesz a’ megsértett kötelességek’ jegyző könyvéből reánk ítéletet mondani, midőn az ember, mint bűnös Előtted fog állani, Te pedig az ő lelkiismérete’ mélyéből a’ leg-

*) S. Hieronym. sup. Matth.

nagyobb titkokat elé-szólítad? — Ah! semmi, semmi Tőled engem elnem vonhat, senki a' Te orczádtól engem elnem távoztathat. Mindnyájunknak egykor, mindnyájunknak minden ellenvetés és kivétel-nélkül „*megkell jelennünk a' Te ítélő széked előtt, hogy kiki elvegye jutalmát annak a' mit a' testben cselekedett, ahozképest, a' mit cselekedett, vagy jót, vagy gonoszt*“ *)

Azon kérdésre tehát, ki fog egykor „*megítéltetni,*“ ez a' felelet harsag: *mindnyájon!* Ellenvetés-nélkül mindnyájon, minden kifogás-nélkül. A' jó és rossz, az ifju és az öreg, a' gazdag és a' szegény, a' rabszolga és az ő Ura, a' fejedelem és a' gonosztévő a' hajó padlatan — mindnyájon egyaránt fognak a' magaságbéli Szent Visgáló előtt állani, és az ő reájok mondandó ítéletét hallani. Semmi mentség nem fog ott használni; semmi menedék, semmi ellentállás nem fog szabadítani. Reszketve fog elnémulni a' kevélység, melly most felfuvalkodva a' Mindenhatót neveti; — minden csupa földi elsőség, melly most büszkeséggel tölti be a' keblet, maga kicsinysége, maga pusztaság semmisége borzasztó érzetében földre fog rogyani, senki sem fog ott igen

*) II Korinth. V. 10.

nagy lenni, hogy kivétetődjék, senki igen kicsiny, hogy át-nézettessék. Ó, a' ki minden hiábanvaló szót a' mérő serpenyőbe tesz, a' ki a' hegyeket és csillagokat pontosan megméri, valamint a' kicsinynek számba nem vett bűnét, úgy a' föld királyainak és hatakmassainak cselekedeteit-is, azoknak jó és rossz miveiket, mellyek olly fontos következéseket vonnak magok után, vizsgálatlan elnem fogja mellőzni. „*Nincsen Isten előtt személyválogatás,*” *) A' zsarnok, kinek intésére itten millio emberek reszketnek vala, és a' gyarló, a' ki sötét kunyhojában egy féregnek sem parancsola — a' nagy tolvaj, a' ki itten nemzeteket csalt és országokat satczolt, és a' kicsiny, ki a' koldus' fillérét ellopta — az isteni parancsnak megtartója és megvetője — az, ki átkot és az, ki áldást szólott — a' rabló és az alami'snálkadó — mindnyájon, mindnyájon számat fognak adni cselekedeteikről, mindnyájon isteni félelemben fogják várni, minő sorsat vend reájok a' nemzetek' Ura, ó, ki a' legerősebbnek és a' leggyengébbnek egyaránt hatalmas Istene és nekünk valamint legtávolabb lévő világainak egyaránt határtalan Uralkodónk.

*) Rom. II. 11.

‘S hogy fog azon sors vetődni? Az önkény fog-é ülni az ítélő székben, a’ felfuvalkadott hatalom felfuvalkodással, az erőszakkal erőszakoskodás fog-é párosulni? Nem! Nem úgyvan *oda fent*, mi-kép’ itt *a’ földön*. „*Igazán megítéli a’ földnek kerekességét, és minden népeket igazmondásával.* *) *Mindeniket az ő útai szerint fogja megítélni; hogy ki-ki elvegye jutalmát annak a’ mit cselekedett*“ **) — A’ legpontosabb és leg-szorosabb részrehajlatlanság fogja tehát nekünk ottan *kimérni* azt, a’ mit magunknak itten *gyűjtöttünk*. Mindeniknek a’ *magáé* megadatik, nem igen sok, de nem is igen kevés. Kedvezés nélkül fogja az Isten, Sz. Pál’ szavai szerint ***) a’ lélek mélyeit eloszlatni, a’ velőt és tagokat elválasztani és a’ mit hogy talál, *a’ szerint* fog ő megfizetni. Semmi előszere- tet nem fog uralkodni, semmi megvesztegetés nem fog helyet találni, semmi tekintetbéli kegy nem fog létezni — *igazság* ül oda fenn az ítélő székben. Nem fog minket gazdagság, sem tekintet megszabadítani, sem a’ szószóllás, sem a’ hatalmas pártfogóknak száma — a’ Virtus itt *egyetlen szószoló*, egy jó lelkiismé-

*) Cselek. XVII: 31. És ’Solt. XCV. 15.

**) Ezek. XVIII. 30. És II Korinth. V. 10.

***) ’Sid IV. 12.

ret *egyetlen pártfogó*. Senki nem lesz ügyvédünk, hanem csak *a' vallás és egy istenesen töltött élet* egyedül, védelem és támasz nélkül fogunk állani és senkit nem lelmi, a' ki mellettünk szóljan, hanem csak *a' mi jó tetteinket*. Hiában való lesz a' nemes levél és az érdem jelek! Nem lesz semmi segítő, a' ki védene, a' ki vigasztalást és segítséget nyujtana, senki sem lesz, hanem csak egy igaz lelkiismeret! Ez az egyetlen érdem jel, az egyetlen védő, vigasztalás és segedelem!

„A' tiszta szív *mindent* megtehet; minden, minden egyéb pedig *semmitsem*“

*) Nem hiába int minket az irás: „Reszketve jövend el az istentelen, tudván az ő gonosz cselekedetit; az ő „vétke“ mint „vádoló“ úgy fog ellene fellépni! **)

Igen-is reszketve, reszketve fogunk az *ítélő szék* eleibe jönni, ha istentelenül és bünnel terhelve jöttünk a' halálra; kiváltképpen, mivel az igaz bírónak kimondott ítélete *visszavethetlenül örökkévalóságokra* kiterjedő. — Semmi feljebbi hivatkozás új reménnyel nem enyhíthet, mert nincsen nagyobb bíró. Nincs mit gondolni semmi szabadításról az ítélet után, mert „*nem olyan az*

*) S. Bernard. ep. 1.

***) Bölcs. IV. 23.

Isten mint az ember, hogy megváltoztassa az ő akaratját, *) Megindíthatatlannak fogja ő magát mutatni a' kérésre és könyörgésre, mert ő maga, a' proféta-által adja értésünkre ezt: „*Nem kedvez az én szemem te néked, hanem a' te útaidat vetem te reád.*“ **) Csak itt van a' kegyelemnek ideje, amott az igazságnak ideje van; itt csak a' munkálkodás' helye, ott a' munkálkodás' elnem maradandó gyümölcse; itt csak kedvezés, kegyesség, kimélés, ott kimiletlen fizetés. „Nem fog ő úgymond Sz. Ágoston, kedveskedések által megindíthatni, nem fog többé bánkodás és fájdalom által megnyerettetni, nem fogja többé az irgalor: szózatát hallani; most az irgalmas' ideje, aztán pedig az igazság' ideje“ ***)

Oh ki fog megállani, midőn az Ur az ő komoly voltában meg-fog jelenni, megvizsgálni szorosán a' szíveket és veséket! Nem vagyunk-é annál inkább bűnösök, mivel az Isten előtt kellettő dicsőség nélkül szükőlködünk? Ha minden véték örökre tesz vétkessé, ha a' végső határozás' napján semmi kimélet, semmi kegyelem, hanem csak igazság, egyedül csak

*) IV Mozes. XXIII. 19.

**) Ezekiel. VII. 4.

***) 3. August. l. 3. de Symbol.

igazság fog divatozni, nem kell-é nekünk „mindnyájunknak elveszni?“ Tehát minden, minden olly kiméletlenül fog számadásra vonatni? — Úgy van! ezen kérdésre: *mi* fog megítéltetni, ez a' felelet hangzik: *Minden!* Minden, a' mi itten hiba vólt, és a' *mi még itten jóvá nem tétett, meg nem lakolt és meg nem jobbított.* Azért jelenti nekünk az Isten' egy szülőtje: „*Ha meg nem tértek, mindnyájon hasonlatosképpen elvesztek*“ *) Azért tanít Sz. Ágoston-is: „A' melly bűnökben érte-el valaki az ő utolsó *élet* napját, ugyan azokban fog ő egykor „az utolsó *földi* napon megítéltetni“ **) Igen-is minden igazságtalanság, a' melly itten kinem bűnhődttetett, és jóvá nem tétetett; minden kötelesség, a' melly itten benem tőltetett, minden tartozás, mellyel itten adósokká maradtunk, akár nagy, akár kicsiny légyen az, befog kéretni egykor az igazság' végrehajtojától. „*Mindezt utolsó fillérig megfizetünk*“ ***) — Igen-is minden titkos ocsmány gondolat, mellyet a' Világ nem látott, 's a' mellyet mi meg nem bántunk, minden a' sötétben táplált kárhozatos akarát, minden csalfa képmutatás, ott, hol az állor-

*) Luk. XIII. 3.

**) S. August. ad Diosc.

***) Máté V. 26.

czák leesnek, és a' hamisság' festéke az igazság fényének enged, elé fog ott állítani; minden lágymelegség, minden gondatlanság vagy foglalatosságban hűség-telenség, minden alattomos csalárdság, az önhaszon és a' vagyon szomjnak kipotlásra czélzó minden mesterséges fogása, ha azt még itten vissza nem adtuk, elé fog vonatni, minden sükeretlenül elvesztett óra, minden az igazán szükölködőtől szeretet nélkül megtagadtatott pohár viz, minden részrehajlás és nyereség vágyból tett ítélet, minden szemtelenül ejtett hazugság, minden heves irigység, gyűlölség és bosszú az igaz buzgoság pálastja alatt, ha azt még itten jóvá nem tettük érdem szerint fog megfizettetni. — — Igen-is, te gondatlan csufolkodó, minden szót, mellyel másokat elcsábitottál, minden utálatos mosolygást, vagy válvo nitást, mellyel önként a' csábitó szerepét játszodtad, másokat hitekben eltántoritál, kétséget fejekbe, és vallástalan ságod' mérgét öntéd szívekbe, minden csintalan és szemtelen elme játsziságot, minden megátalkodott szitkozodást: ott, ott, hol őszverogyva lenni hiszed azt, „*kit az ördögök-is hisznek és rettegnek tőle*“ *) számadásodba szorosán be

*) Jakab. II. 19.

irva fogod találni! — Igen-is, te kíváncsi, úzsuráskodó önző, minden fillér mellyet telhetetlen létedre felebarátodtól kicsikortál, minden alkalom, mellyet fortélyosan magad hasznára és megcsalt embertársod' romlására fordítottál, minden kimélés nélküli rendszabály, melly által a' szükölködőnek utolsó csep vérének kadt ereiből és utolsó velejét száraz csontjaiból kisajtottad, bosszu angyal gyanánt, ki mint te, semmi irgalmasságot nem fogismérni, ellened fog ottan fel-lépni. — Igen-is te gondatlan rágalmazó, minden elrablott és vissza nem adott becsülete felebarátodnak, minden szeretet nélküli ítélet, mellyet másokra kimondottál, minden alaptalan gyanú, mellyet önként neveltél 's haragos jelekben, példázatokban és tettekben kijelentettél, minden beszéd, mellyel másokat bosszantani vagy jobb oldalokra árnyékat vetni igyekeztél vala, a' mérő serpenyőbe fog ott tétetni 's ha ne talántán egy két virtusod lenne, azt magasra fogja fel-vetni. — Igen-is te hiúságnak gondolatlan szolgálója, testednek minden zabolátlan fitogtatása, az erkölcsiségnek és ártatlanságnak hiúságos öltözet vagy szemtelen mezitlenség által való minden ki gúnyolása, a' más érzékenységének vetett minden csel, téged ot-

tan a' legtisztább valóságnak szemei előtt éppen olly büntetésre méltóvá fog mutatni, valamint még most tiszta emberek előtt utálatossá tesz. — — és így minden, minden, gondolat, beszéd, és cselekedet szoros vizsgálat és megfizetés alá vonatik. Vallyon a' nekünk adott jókkal hiven sáfárkodtunk, azokat sükerrel és Istennek tetszőleg használtuk, vagy pedig azokkal csak testi gyönyörűségünket tápláltuk — vallyon a' tiszta értelmet, a' szerencsés emlékeztető tehetséget és más lelki adományokat, mellyekkel az Atya minket felruházott, arra használtuk-é, hogy azok-által a' virtust, vagy pedig a' vétket gyarapítsuk, és embertársainknak áldást, vagy veszélyt okozzunk — vallyon nem csak a' rosszat nem üztük, hanem a' jót-is, mellyet tehettünk, tenni elnem mulattuk — vallyon ama különféle alkalmakat, mellyek éltünk' pályáján nemes tettekre ajánlkottak, használtuk, vagy gúnyolódva magunktól eltaszítottuk — minden, mindenki fog ottan kémeletetni, méltó tekintetbe vétetni és igaz jutalom-alá tétetni. Egész alkotmányunk minden jóval a' mi benne lakozik, és minden rosszal, a' mi itten meg nem bánódott és kinem bünhödött, szem-

be fog állani velünk, szorongatva vár-
ván azt, hogy az idvesség' vagy a' kár-
hozat' ítélete fog reája kimondatni.

Egy halandó sem tiszta, még a' ki mi
előttünk legjobb-is, a' Mindenható' sze-
mei előtt. Az Ő szentsége előtt elenyész
minden emberi virtus, mint az alkony a'
nappali fény előtt. Mi fog tehát várko-
zni, és mi várkozhatik a' *bűnre*, akkor
midőn még a' virtus sem léphet-fel bá-
torsággal, akkor midőn nem csak a' vét-
kes *cselekedet*, hanem még a' bűnös
gondolat-is mint egy olom súly fogja a'
megfizetés' mérő serpenyőjét nyomni, ak-
kor midőn ő a' *Mindentlátó, Mindent-*
tudó, mindent mindnyájunkan szoro-
san, részrehajlás nélkül és örökre vis-
sza-vonhatatlanul meg-fog rostálni, és
ítéletre huzni! Rettenetes, oh rettenetes
dolog tehát maga szent Pál' fel-kiáltá-
sa szerint, „*az élő Istennek kezébe es-*
ni!“ *) — — —

Oh ébredjünk-fel annakokáért lelki
szendergésünkből! „Elne felejtsük az idő
örömeiben, milly *soke* komolyságot tart
számunkra az Örökkévalóság!“ **) For-
ditsuk-el szemeinket, még valameddig nap
vagyon, a' Világtól, és vessük szívünkre,
hogy lássuk, *mit* cselekedtünk légyen,

*) 'Sid. X. 32.

**) S. Gregor. hom. 52.

mi szerint az örökkévalóság idvességünkre váljon, 's ha csak hibákkal és bűnökkel leljük gazdagoknak magunkat — oh fogadjuk-fel a' végetlen sz. Istenre, a' ki nem engedi magát kicsufoltatni, ő reá, az elevenek és megholtak ítélő birájára, a' ki előtt *majd* megfogunk jelenni, fogadjuk-fel esküvéssel azon bizalomra, mellyet most az ő irgalmába vetünk; hogy elnem tékozzoljuk azon rövid pillantásokat, mellyeket az ő kegyelme még nekünk a' hosszú jövődőre enged.! Talán még ezen esztendőben, talán még ezen holnapban, talán még ezen a' héten előtt fogunk állani — mi lehet a' halandónak egy gyarló életért kezese?! — Siessünk lelkiisméretünk könnyítésére és az ő kegyelme megnyerésére; siessünk, az örök boldogság reményének megszabadtítására, valameddig még alkalmasok vagyunk erre! A' halálnak a' legfiabb sem igen ifju, a' legerősebb sem igen erős; azon áldozatok, mellyeket mindennap minden életkorból lekaszál, bizonyítják ezt és óvnak bennünket. Ne mondjuk ezt magunkban: engemet ez nem fogérni! Sokan szólnak már így, de mielőtte szavakat ki ejtették volna, elnémultak és elsodortattak. Elne múlassuk minden elkövetett rossz

cselekedeteinket megbűnhödni, és mindent helyre-hozni, valamit méltatlanul vontunk magunkra, nehogy majd egykor fájdalmasabb megbűnhődésre és helyrehozásra szorittassunk. Légyünk most kemények magunk eránt, hogy egykor az *ítélő bíró* kegyes légyen erántunk. Irtsuk ki a' rosznak nyomát lelkünk-ből, és ékítsük-fel azt a' Virtus mennyei ékességivel. Légyen a' mi gondolatunk és törekvésünk ezután csak az igazság' és nemes kötelesség' szolgálatjában. A' jelenből születik a' jövendő — „az ember maga gyümölcse saját vetésiből” — Vessünk, oh vessünk mostan úgy, hogy majd egykor a' gyümölcs-szedés nelégyen minékünk keserű!

* * *

Felséges Ur Isten, a' nagy Örökkévalóságnak itélő bírása! Sugározd lelkünkbe a' Te kegyelmed világát, hogy Téged, és a' Te parancsolatodat megismerjük, miglen mind a' kettőre-nézve még nem késő; hogy mély tiszteletben és szent meggondolásban, miglen erre nekünk még időt engedsz, munkáljuk azt az irgalom országában, a' mit az igazság országában

nem munkálhatunk. Támogassad gyengeségünket — erősítsed erőnket — engedd, hogy a' mit cselekszünk, mindenkor úgy cselekedjük, mintha az utolsó cselekedtünk lenne — légy — lelkesen és ájtatosan folyamadunk Te hozzád, légy az időben szüntelen vélünk, nehogy az örökévalóságban a' kárhozottak-közé számáltassunk. Ámen.

Magyar Tudományos Akadémia
Könyvtára 7566/957

Punktid alan 12nd Vasaraajna
16. 331.

Punktid alan 3rd Vasaraajna. 381.

Punktid alan 17nd Vasaraajna
475.

18.
Punktid alan 18nd Vasaraajna 476.

